DÜNKÜ TÜRKİYE DİZİSİ
ÜÇLEME 1
CİLT 2

ANAHTAR

MUSTAFA NECATİ SEPETÇİOĞLU

«Vakit geldi sayılır!»
Renkli çadır ipeğinde bir tek bu cümle susmuyordu. On sekiz yaşında, tıknaz, geniş omuzlu ve pembemsi yüzlü henüz sultan olmuş delikanlıdan kırçıl sakallı vezire; vezirden beylere, beylerden yaşlı savaşçılara kadar herkes ve çadırın içindeki her şey susuyordu da renkli çadır ipeğinde bir tek bu cümle susmuyordu: «Vakit geldi sayılır!»
Uzak bir gece mavisinde, Süphan Dağında yalazlanmış sımsıcak bir ay ışığında pamuğumsu bir yalvarış mı, beyaz şimşekli bir yalabuk mu ne olduğu belirsiz bir mırıltı... Belki de insanlar için olmayan, insanlardan da, cümle yaratılmışlardan da üstün bir güce doğru dönmüş, nazlanışa benzer bir haber veriş, hafif bir iç çekiş... «Vakit geldi sayılır!»
Sonra başka sesler kımıldanıyordu, renkli çadır ipeği ne kadar emerse emsin, kımıldanan sesleri zapt edemiyordu. Birdenbire başlayan, yine birdenbire susan bir savaşın uğultusu, kuyruğu topuz bağlanmış bir beyaz atın kişneyişi ve «Afşin Beyim vur! Daha vur! Daha vur Afşınım yettim!» naraları... Şimdi çok uzak, şimdi ipeğimsi, şimdi yeni ve delikanlı bir Sultan otağında acı bir gözyaşı sessizliğiyle kıvır kıvır kımıldayan bu sesler... Bu, on beş yaşındaki kırk bir yılın erkek ve bir o kadar da dost, yürekten kopma narası o gün, o ağustos sıcağının Malazgirdinde nasıl başlı başına bir dünya direğiymiş meğer. Nasıl bir?
Direği kopmuş bir dünya, deli bir başıboşluk içinde fırdolayı dönüp küçülerek, küçüldükçe kaskatı bir kerpiç pürtüğünde top olup gelmiş ansızın Afşin Bey'in gırtlağında katılıp kalmıştı... Dünya nefes alınacak, gülünüp dörtnala at sürülecek bir dünya değildi artık; dünyanın nefesi yoktu, rengi uçmuştu, sesi kesilmişti.
Afşın Bey'in yerinden fırlayışı ve «Hay Alparslanım hay Sultanım hay!» diye ınçkınıp kendini yere vurması o kadar ani olmuştu ki ne sağında oturan Sav Tekin Bey ne de solundaki Buldacı Bey tutabilmişti. Afşın, orta yerde uğunuyordu. Dövünmesiz, sancılı bir kıvranış içinde, gözleri irileşmiş ve kırmızı bir iniltiyle «Hay Alparslanım, hay Sultanım, hay...» diye herhalde sayıklıyordu.
Sav Tekin Bey, otağa geldiğinden beri sanki bunu bekliyordu; sanki orta yerde uğunup kalan Afşın Bey değildi, kendisiydi. Afşin Bey'in uğunuşunda biraz da kendisini seyrediyordu. Bir an Afşın'ı su pırıltılarında sislenmiş gördü; gözlerini sımsıkı kapadı. Açtığında, Buldacı Bey kalkıyordu, belki de Afşın Bey'i alıp dışarı çıkacaktı. «Bırak Buldacı...» diye fısıldayabildi; «Bırak, yoksa sen de düşersin...»
Buldacı Bey, düşeceğinden emindi; Afşın'a doğru kalkması bunun içindi. Ne var ki Buldacı Bey'in kalkışı da Sav Tekin'in Buldacı Bey'i durdurmak için fısıldayışı da bir işe yaramadı. Afşın Bey'in

sayıklamayı andıran ınçkırışı otağda bulunanları çoktan alıp götürmüştü; Malazgirt'i, Malazgirt öncesini, Malazgirt sonrasını ağustos sıcağından ekim soğuğuna, ekim soğuğundan ağustos sıcağına götürüp getiren bir uğultu halinde otağı doldurdu: «Hay Alparslanım... Hay Sultanım...»
Fakat çok sürmedi. Tıknaz, geniş omuzlu ve pembemsi beyaz yüzlü delikanlı: «Eyi!» diye konuştu. Sesi, kırık cam uçlarına sürtünüp de çıkıyormuş gibiydi gırtlağında. Dağılıp tuz buz olabilirdi. Yavaş yavaş toparlandı. «Pek âlâ; böylesi daha iyi oldu. İçimizdeki yangını dışa taşırmak bizim için de zordu, Afşın Beyimiz her zaman en iyisini yapmıştır.»
Kalktı. Bir göz açımı içinde otağındakileri süzdü; Sav Tekin'i, Çavlı'yı... Yakutlu Bey'e hüzünle gülümsedi. Gözleri Küpeli Hafız'da takılıp kaldı bir an; «Hepimiz Afşın Bey gibi kaldırıp kendimizi yere çalabiliriz, hepimiz Buldacı Bey gibi Çavlı gibi yerin ayağımızın altından kaydığını, tutunacak bir dalımızın kalmadığını zannedebiliriz. Sultan Alparslan öldü. Sultan Alparslansız bir dünyayı neyleyim diye düşünebiliriz, ya ben? Babamın olmadığı bir dünyada nasıl nefes alabilirim, nasıl toprağa toprak, göğe gök diye bakarım?»
Gençti; ne olursa olsun çocuksu görünüyordu. Geniş omuzlarında iyice anlaşılmayan bir direniş kabarıyordu, gözleri hemen tebessüme dönebilecek bir pırpın hüzünle açılıp kapanıyordu. Pembemsi beyaz yüzü çok önceki yıllarla çok sonraki yıllar arasında bir sırlı perdeyi andırıyordu, hep susmuş.
Sav Tekin bu yüzü birdenbire hatırladı; Dandanakan Savaşından sonra, Sarı Hoca'nın ölümüne ağlayamayan Alparslan'ın yüzüydü. Daha dikkatle bakınca, Melikşâh'ın şimdi, şu anda hemen tebessüme dönebilecek bir pırpın hüzünle açılıp kapanan gözlerinin çok önce, yine böyle bir ekim günü böyle bir çadır içinde pırıl pırıl bakan çocuk gözlerinden farklı olmadığını gördü, Alparslan'ın gözleriydi; büyümüştü.
Melikşah da Sav Tekin'e bakıyordu: «Bundan böyle toprağa daha çok toprak, göğe daha çok gök diye bakmamız gerek. Sav Tekin Beyimiz bunun ne demek olduğunu bizim kadar bilir; amcamız Yakutlu Bey bizden de iyi bilir. Öyle midir Küpeli Hafız?»
Soru birdenbire sorulmuştu. Fakat Küpeli Hafız tereddüt bile etmedi:
«Öyledir Melikşah Sultanım. Sav Tekin Bey de Yakutlu Bey de yolca bizden öncedir. Gelgelelim Sultan Melikşah onlardan da önce düşünür; Melikşah'ın düşünceleri de Alparslan'ın düşünceleridir, diye bilirler. Bize sorarsan?»
Melikşah belli belirsiz irkildi. Otağa, Küpeli Hafız'ın susuşu ile birlikte, elle tutulur bir sessizlik dolmuştu. Afşin Bey, bu elle tutulur sessizliğin içinde büsbütün garipsemişti; bütün çerileri çekip gitmiş gibiydi, susuz, ekmeksiz, ışıksız bir dağ başı yalnızlığında kocamış bir çocuk korkusu kolunu kanadını kırıyordu. Küpeli Hafız'ın söyleyeceklerini, farkında olmadan, ışık, su, ekmek bekler gibi bekliyordu. Küpeli Hafız'ın bir anlık susuşunda çok şeyler vardı. Ama ne Melikşah'ın irkilişini haklı çıkardı konuşunca ne de Afşin Bey'e umut ve cesaret verdi. Sadece, basit, durgun su yosununda bir sesle: «Bizim söyleyeceklerimizin ne önemi olur» diye konuştu. «Bizden önce ulu vezir var; Nizamül Mülk'ün düşüncelerine her zaman saygı duyduk. Onu dinlemeden bizim konuşmamız yakışık almaz.»
Sav Tekin Bey, Nizamül Mülk'ün kırçıl sakalına rağmen yüzündeki yanıp sönen memnuniyeti fark etti. Küpeli Hafız ise gözlerini yere eğmiş, ellerini hırkasının sarkık yenlerine sokup göbeğinin üstünde bağlamış, öylecene duruyordu. «Sarı Hoca'dan farkı yok bu Küpeli Hafız'ın» diye düşündü Sav Tekin... «Sarı Hoca'dan da üstün bile» diye düşünecekti... Cesaret edemedi. Daha doğrusu Afşin Bey buna engel oldu. Çünkü Afşin Bey birdenbire yerinden doğrulmuştu, az önce o «Hay Alparslanım, hay Sultanım hay!» iniltisiyle kaldırıp kendini yere vuran adam değilmiş gibi doğrulmuş: «Burda biz konuşuruz!» diye bağırmıştı. Sultan'ı, yaşlı Selçuk Beylerini, Yakutlu'yu, Sav Tekin'i unutmuş gibi; kendi Ordu Divanında tek başınaymış gibi; «Burda bizden olmayan kimse konuşamaz, konuşursa en sonra dinlenir!» O ara Sultan'a ve vezire bakan Sav Tekin,

Melikşah'ın yüzünde sıkıntılı bir tereddüt, Nizamül Mülkün gözlerinde sipsivri bir bıçak ucu hissetmişti. Fakat Afşin Bey hiç bir şey hissedecek halde değildi. Daha dün Alparslan'a akıl veren Küpeli Hafız'ın, Alparslan'ın gözü, kulağı kadar kendinden bildiği Küpeli Hafız'ın bugün Nizamül Mülk'e, hem de bir İranlı'ya, Selçuklu kanı taşımayan, Selçuk töresine sonradan girmiş bir yabancıya böylesine hulûs çakması Afşin Bey'in göçebe cinlerini tepesine sıçratmış, Alparslansız bir dünyaya güneşin bile doğmasını hazmedemeyen Afşin Bey'i deli divane etmişti: «Selçuk Beyleri dururken yabancıların konuştuğu görülmüş müdür? Selçuklu, töresini unutur mu oldu? Ne çabuk? Atlarımızın çiğnediği toprakların adamı, kılıcımızın artıkları bizim için hayır düşünür mü ki hayır söylesin, hayırlı yol göstersin. Böyle bir töre kurulursa yarın delik deşik ettiğimiz Urum elinden de kalkıp bir adam getireceğiz demektir, getirip onu dinleyeceğiz demektir. Tatlı diline, güler yüzüne hemi de yumuşak sözlerine kanacağız demektir. Yabancıların atları yok, yabancıların kılıçları yok; yabancılar karılar gibi korkak, bunu hepimiz gördük. Tatlı dilleri ile bize akıllı gibi gelecek yumuşak sözleriyle bizi vuracaklar, dağıtacaklar, bizi delik deşik edecekler. Ben böyle bir töreye yoğum. Kurulursa karşı gelirim. Alparslanım öldüyse Melikşahım var dedik.. Melikşah Sultanım Selçuk töresi böyle mi kurulacak?»

Melikşah'ın yüzü kızarıyordu. Dişlerinin kenetlenmekte olduğu şakaklarından görünüyordu. Nizamül Mülk ise ilk tedirginliğinden kurtulmuştu; gözlerindeki sipsivri bıçak ucu parıltısına bir de küçültücü bir tebessüm karışmıştı. Yakutlu ile Sav Tekin aynı anda göz göze geldiler. Afşın'ın daha kötüye gideceği belliydi. Üstelik Buldacı, Çavlı, Artuk ve hatta Sanduklu Bey bile Afşın'ı beğenir gibi bakıyorlardı. Küpeli Hafız ise durumunu bozmamıştı, kıpırdamamıştı hiç. Sav Tekin «Bir şeyler kuruyor ama ne ola ki?» diye düşünürken Yakutlu Bey, daha çok Afşın'ın konuşmasını önlemek için: «Melikşah Sultanım bu konuşmaları acımıza bağışlasın.» diye lâfı aldı. «Afşin Beyimizi hepimizden iyi bilir. Yarın durulur, bizim gibi düşünüp bizim gibi konuşur.»

«Sizin gibi düşünüp sizin gibi konuşursa nasıl konuşur onu duymak istiyorum Yakutlu Beyim? Asıl duymak istediğim budur.»

Melikşah'ın sesi sert değildi, gücenikti. Ama belli etmemeğe gayret ediyordu. Küpeli Hafız, soru kendisine sorulmuş gibi: «Afşin Bey biraz acele etti Sultanım» diye konuştu. «Bekleseydi ulu vezirin de Selçuk töresine uygun konuşacağını görürdü. Ama Afşin Beyimiz güçlü bir ordu beyimizdir; yenilmez, ele avuca sığmaz diye bilinir, hemi de Urumeli demek Afşin Bey demektir. Afşin Bey gibiler için savaş meydanları gerekir. Sultan Divanları dar gelir, bir de Alparslan Sultanımızın acısı içini yakarken...»

Afşin Bey bocaladı Sultan Melikşah'ın divanında saygısız davranmağı aklına bile getirmemişti. Anlatabildiği kadarıyla Küpeli Hafız Afşin Bey'e «Divanda saygısızlık ettin» demeğe getiriyordu. Yardım umar gibi Sav Tekin Bey'e baktı. Melikşah'a bakamıyordu; hele o yanda Nizamül Mülk olduğu için bakmak içinden de gelmiyordu.

Afşın'ı Melikşah'ın sesi kurtardı: «Beylerim! Sizi buraya meşveret için çağırmadım; sizi buraya acımızı ortaya dökün diye de toplamadım. Acımız ortaya dökülemeyecek kadar büyüktür hem de buna lüzum yok. Sarsıldığımızı, yıkılacak kadar sarsıldığımızı kabul edelim, bunu içimizdeki ve dışımızdaki düşmanlar da biliyor. Belki yuğ törenini bile beklemeyecekler, belki yuğ törenini fırsat bilecekler. Öyleyse ok yayda hazır olmak gerekir. Dört bir yanımızı pek tutmazsak Alparslan'ın acısını duymuşuz neye yarar? Alparslan'ı yaşatmak istiyorsak ulu Sultanımızın düşüncelerini gerçekleştireceğiz. Lâf bitmiştir artık. Bundan sonra ben konuşacağım siz dediklerimi yapacaksınız... Hepsi bu kadar!»

Sustu.

Sesi de sususu da değişikti. Alparslan'ın alışılmış dostluğunu gizli bir bıçak kesiyordu; ama keserken acı vermiyordu.

Melikşah sustuğu kısa süre içinde, daha çok Afşın'a, düşünür gibi bakmıştı. «Afşin Bey'in yine Urumeline akınlar yapmasını uygun gördük. Yanında Artuk Bey olacak. Buldacı, Çavlı ve Sanduklu Beyler de Afşın Bey'e bağlı fakat ayrı yönlerde akınlarına devam edecekler; eskisi gibi.» Hafifçe gülümsedi. «Urumeli Afşın Beyimizi iyi tanır; Urumeli Afşın Beyimizi unutmamalı. Biz de iyi biliriz Afşin Beyimizi biz de unutmamalıyız.»
Geldi; Afşın'a iyice yaklaştı. Afşin, Alparslan'ın nefesini hisseder gibi oldu. Melikşah: «Babam, denize varmak isterdi Afşin Beyim» dedi. «Denize de göğe de kilit vurulmaz, derdi. Göğü sen bana bırak; denize varmanı istiyorum. İlk vardığın denize kılıcını üç defa vur ve bir avuç kum al gel. O kılıcı da kullanma bir daha. Deniz kumuyla birlikte babamın mezarına koyacağım.»
Küpeli Hafız'a döndü yine: «Fazla bir şey istemedik ya Afşin Bey'den Küpeli Hafız?» dedi. Cevap beklemeden: «Afşın'la beraber diğer Beyler gidebilir» diye buyurdu. «En geç yarın yola çıkmalısınız. Bizans'ın yarını bekleyeceği de şüphelidir.»
Afşin Bey, yüzündeki sevincini saklayamadı. Buldacı ile Çavlı da öyle. Artuk Bey tereddüt ediyordu. Melikşah «Yola çıkmadan önce yine görüşeceğiz» dedi. «Sizi bir kere daha çağıracağım. Bütün isteklerinizi vezirim eksiksiz yerine getirecektir, öyle buyurdum.»
Artuk Bey'deki tereddüt de yok oldu.
Çıktılar.
Otağda sanki Alparslan'ın acısı biraz daha azalmıştı yahut daha az hissedilir olmuştu. Melikşah'ın gençliği sırlı bir perdeyi sezdirmeden yırtıp aralamıştı. Sav Tekin, Alparslan'ın ölümünden bu yana ilk defa kızı Selcen'i hatırladı. Çok eski savaş günlerinin dağdağasından aklında kalabildiği kadarıyla Selcen de on sekiz yaşın yumuşak güzelliğini bıçağımsı bir soğuklukla kesiverirdi. Alparslan'la evlendikten, Melikşah'ı doğurduktan sonra da, Sav Tekin, Selcen'in güzelliğinde hep bu bıçağımsı ürpertiyi fark etmişti, daha çok, Alparslansız kaldığı zamanlar.
Melikşah, Sav Tekin'in düşüncelerini kesti: «Bozan Bey ve Porsuk Bey yuğ töreni ile meşgul olacaklar. Merv'de, yuğ töreninden sonra niyetimiz her iki beyimizi de yanımızda alıkoymaktır. Demek ki tören sonuna kadar Porsuk Bey'e de Bozan Bey'e de bir diyeceğimiz yoktur! Bir aksilik olmazsa kendileriyle Merv'de konuşacağız.»
Nizamül Mülk, ancak görülür hafif bir el hareketi ile Bozan ve Porsuk Beylere çıkmaları gerektiğini işaret etti. Porsuk Bey Sav Tekin'e, Bozan Bey ise Yakutlu Bey'e baktı. Yakutlu'nun ve Sav Tekin'in gözleri hafifçe kapandı. Nizamül Mülk anlamazlığa geldi. Küpeli Hafız, zarif ve tertipli gülümsedi.
Porsuk Bey de Bozan Bey de kendi Beylerini alarak çıktılar.
Melikşah'ın şimdi biraz daha rahatladığı belliydi. Kat kat savaş urbalarını çıkarıp ferah elbiseler giymenin kıvraklığı ile oturdu : «Ordu Beylerimiz çok sert!» dedi mırıldanır gibi; «Fakat öylesi gerek. Ordu Beylerim saraylı olmamalı, saraya bulaşmamalı.»
Tahtın iki yanına sıkıca sarılmıştı. Geniş avuçları, tahtın süslerinde yabancı durmuyordu ama yadırgar gibi asabileşiyordu; sonunda açıldılar, tahtı ve tahtın süslerini bıraktılar. «Evet saraya bulaşmamalı Beylerim; seslerini inceltmemeli. Çeri gür ses ister, haykırış bekler... Vezirimiz aksini düşünse de...»
Nizamül Mülk, hiç istemediği halde, konuşmasının şart olduğunu hissetti. Konuşmak da düşünmek gibi mesleğiydi. Sav Tekin'in, Yakutlu Bey'in yanında konuşmanın hiç bir güçlüğü yoktu, üstelik daha ayrı bir üstünlük hissi bile duyardı onların yanında. Melikşah da önemli değildi. Ama yine de konuşmağı canı istemiyordu. Göz ucuyla, elinde olmadan Küpeli Hafız'a baktı; pek iyi tanımadığı, son bir yıl içinde Alparslan ile birlikte sık sık gördüğü bu adam. Nizamül Mülk gözlerini kaçırdı hemen, Küpeli Hafız'ın da kendisini gözetlediğini anlamıştı. «Göz bağcı gibi!» diye düşündü; «Adam cambaz!»

Nitekim Küpeli Hafız, Nizamül Mülk'ten önce davranmıştı: «Nizamül Mülk gibi pek değerli bir vezirin Sultan'dan aykırı düşünmesi imkânsızdır. Vezir, aynı zamanda değerli bir ilim adamı olarak da bilinir. İlim adamları ise, bilindiği üzere kitaptan dışarı çıkmazlar. Hayat kitaplardaki gibi midir? Melikşah Sultanım, çeri haykırış bekler buyurdular; kitaba sorarsak çerinin daha başka şey beklediğini söyleyecektir. Halbuki Melikşah Sultanım çeriyi babasından öğrenmiştir, savaş alanlarından öğrenmiştir, çeriyi çeriden öğrenmiştir.»

«Evet» dedi Melikşah; «Evet mesele burada kitabın istediklerini kitabın adamları yapmalı, çerinin istediklerini de çerinin adamları. Ya bu ikisinin dışında olanların, başıbozukların ve karabudunun istediklerini kim yapacak? Biz artık Şah Melik'in baskınında dağılıveren Kınık Boyu değiliz; Dandanakan'da Gazneli'yi ezip yok eden Selçuklu da değiliz, dahası, geçen yıl Malazgirt'te Bizans'ı çökerten, Alpaslan Sultan'ın milleti de değiliz. Nereden geldiğimizi biliyoruz, nereye gideceğimizi de biliyoruz ama nerede duracağız? Bu bir! Ülkemizde kaç dil konuşulur, biliyor muyuz? Kaç dilde dua edilir, kaç türlü kan kendi icabında kabarıp durur hesapladık mı? Bu iki... Ben Sultan olarak bu iki sorunun cevabını bilmek isterim. Cevap kitabın içindeymiş kitabın dışındaymış beni pek ilgilendirmez. Yeter ki cevap, cevap olsun!»

Küpeli Hafız şaşırmış gibi Melikşah'a baktı. On sekiz yaşında, tıknaz, pembe beyaz yüzüyle çocuksu bu genç; değişik, alışılmamış, yepyeni bir savaşın başlamak üzere olduğunu söylediğinin farkında mıydı acaba? Yoksa kelimeler, bir güzel konuşma uğruna rast gele mi yan yana sıralanıp ağzından çıkmıştı?

«Cevap cevap olur sultanım meğer ki Sultan da cevap üzere hareket ede!»

Sav Tekin Küpeli Hafız'dan beklenmeyen bu cümleye hayret etti. Küpeli Hafız'ın, deminden beri hafif kapalı gözlerinin ve terbiyelice öne eğik başının Melikşah'a doğru, açık bir direnişle çevrildiğini görünce hayreti daha da arttı. Ya bu da ince bir hesaptı yahut da Melikşah'ın sözlerini kendine karşı sanısın çaresiz savunuşuydu. Yakutlu Bey de Küpeli Hafız'ın sözlerine bir mana verememişti.

Nizamül Mülk fırsatı yakaladığını sezinledi; tam zamanıydı, şimdi konuşmazsa böyle bir fırsatı kaçırmış olur, bir daha ele geçiremezdi. Aceleden olmalı, sesi, ilkin bir karasinek vızıltısı kadar silik, vızıltılı ve tırmalayıcı çıktı; «Sultanımız Melikşah hazretleri, bildiğim kadarıyla, soracağı her sorunun cevabını bilmiş de sormuştur.»

Yutkundu; sanki gırtlağında bir karasinek kalmıştı da Sultan huzurunda, sineği gırtlağında gürültüsüzce defetmenin yolunu yutkunmakta bulmuştu. Yutkunduktan sonraki sesi daha pürüzsüzdü, daha güveniş içindeydi: «Sultanım Melikşah hazretleri nereden geldiğimizi ve nereye gideceğimizi bildikleri gibi nerede duracağımızı da bilmektedirler. Sezebildiğimiz kadarıyla bu şimdilik İran ülkesini de içine alan, Halifenin hükmettiği ülkelerdir. Buralar, çok eski bir medeniyetin doğup battığı, ilk fırsatta hemen yeşerecek bayındır ülkelerdir. Halifenin temsil ettiği kudret Sultanımızın kuvvetiyle birleşince büyük nizam kurulmuş olur. Böylece dil, din, kan meseleleri de ortadan kalkar.»

Son kelimeler Nizamül Mülk'ün ağzından çabuk çabuk çıkmıştı; biraz üst perdeden konuşulmuş havasını uyandırmaktaydı. Kendi de anlamış gibi bir boynu bükük derviş niyazıyla: «Tabiî biz, Sultanımız Melikşah hazretlerinin düşüncelerine bir nebzecik olsun yaklaşmış olduğumuzu sanarak konuşuyoruz» diye eklemek lüzumunu duydu. «Ama yine de demek istediğimiz şudur: Ordu Beylerimiz eski Selçuk Aşiret Beyleri değildir...»

Sav Tekin tutamadı kendini; Sultan'ın huzurunda olduğunu bile düşünmedi: «Eski Selçuk Beyleri nasılmış hay vezir; aşiret neymiş aşiret?» diye bağırdı. «Selçuk Beyleri, beydir bey! Vezirliğinle kal beylerin üstüne de fazla varma, bu kadar derim ben!»

Yakutlu Bey, içten içe Sav Tekin'i alkışladı ama yine de böyle dikçe konuşmasından üzüldü. Sav Tekin'i konuşmağa mecbur ettiği için Nizamül Mülk'e kızıp durdu. Fakat Melikşah'ın sesi

yatıştırıcıydı: «Vezirimin niyeti Selçuk Beylerini kötülemek olmasa gerek. Daha konuşsun bakalım, ola ki Sav Tekin Bey'in şüphesini giderecek sözleri vardır.»
Nizamül Mülk ileri gittiğini, hem de sırasız ve pek erken ileri gittiğini anlamıştı. Gerilerse daha çok Küpeli Hafız'ın işine yarayacağını da o anda hesapladı. «Selçuk Beylerine dil uzatmak kendini bilmezlerin bile haddi olmasa gerek; Selçuk Beyleri beyliklerini ispat etmişlerdir. Gelgelelim Bizans üstüne fazla yüklenmek isterler demek istedik. Bizans'ın bir ucu ta öteye, Hıristiyan âlemine uzanır. Bizans'a yüklenmek bu âlemi boşuna uyandırmak olur. Halbuki beyler sınırlara çekilmeli, sınırdan sarayı korumalıdır. Saray devlettir.»
«Hangi saray ulu vezirim? Halifenin de sarayı var.»
Küpeli Hafız, önce masum ve kasıtsız bakıyordu ki, sorusu, bir ok atımı hızıyla sorulmamış olsa medresede hocasından inayet bekleyen bir molladan farklı sanılmayabilirdi. Nizamül Mülk, Küpeli Hafız'ın molla bakışlarına rağmen o ok vınıltısını hissetti. Sultanın huzurundaki konuşma, hem de dediği dedik iki güçlü Beyin önünde, sonu kötüye varacak, şimdiden açıklanması tehlikeli düşünceleri ortaya döktürecek bir hal alacağa benziyordu. Nizamül Mülk, Küpeli Hafız'ın kırpıntısız masum gözlerine iyice bakınca onun bu konuşmayı bilhassa o yöne çevirmek için koyun postuna bürünmüş tilki niyetini birdenbire sezdi. «Cambaz! Usta cambaz! Çok usta cambaz!» diye düşündü bir anda. Küpeli Hafız'ın sorusunu geçiştiremeyeceğini de düşündü. «Halifenin sarayı varsa Halife de devlettir diye düşünmedik Hafızım» dedi. Tıpkı Küpeli Hafız gibi masum, kıpırtısız, kasıtsız bakmağa gayret ediyordu. Fazladan, yüzünde, kırçıl sakallarını bile yumuşatan bir tebessüm vardı. «Saray devlettir dediysek, Selçuklu'yu düşündük. Bize sorulursa Selçuklu dünya demektir, yani şu bütün insanların doğup büyüdüğü dünya. Dünyanın bir merkezi olmamalı mıdır? İşte o merkez saraydır. Halifeyi dünyanın içine almak olmaz.»
«Dışına da çıkaramayız. Eti kemiği olan, eti kemiği olup da sinirleri de bulunan bir insan düşünmesini biliyorsa, hele hele bir de sarayı varsa sen onu dünyanın dışında tutamazsın. Eğer saray devletse bir ülkede iki saray o ülkenin bir an önce yıkılması için yeter sebeptir. Saraysa, tek saray olmalı deriz biz; tek saray düşünmeli, düşüncelerini karabudunun en yoksulu bile ayan beyan anlamalı diye düşünürüz. Karışık, çapraşık, hem öyle hem böyle anlaşılan sarayın yapılmadan yıkılması yeğdir demek isteriz. Ammaa bizim düşüncelerimiz ulu vezirin düşüncelerinin yanında yalabuk ışık gibi sönük kalır onu da bilmesine biliriz biz..»
Sav Tekin: «Çok dolandırmaya başladı lâfı bu Küpeli; nereye getirecek ne demek isteyecek.» diye düşünürken Küpeli Hafız soluk almak ister gibi durmuştu. Sav Tekin'in düşüncelerini alt üst etmeğe niyetlenmişçesine «Ulu vezir en iyi medreselerde, en iyi hocalardan ders görmüştür. Selçuklu Sultanlarına vezir olmak gibi bir mazhariyete erdiyse bunun içindir. Hocalarından eminiz. Nitekim Ulu vezirin arkadaşlarından Ömer Hayyam'ı da o hocalar yetiştirmiştir. Hasan Sabbah'ı da...»
«Hâşâ, hâşâ, yalan bu! İmkânsız. Hele Hasan...»
"Nizamül Mülk sapsarı olmuştu; titriyordu. Bakışları, az önceki vezir bakışları değil de hastalıklı, korkak bir çerinin bakışları yüklenmiş gözevlerinde birden ve bütün cesaretini yitirmiş bakışlardı. Küpeli Hafız'a parçalanmış cam kırıkları gibi bakarken Melikşah'a bölük pörçük dönüyordu. Dudakları sanki şişmiş, yanaklarına doğru ipince gerilerek sakal kıllarından çekilmişti ve tam ortada daha çok şişen iki dudak birbirine yapışmıştı; sözler bunun için tam yassılaşıyordu, sekize ona bölünüyordu, titriyordu : «Hele Hasan Sabbah. Hâşâ ne demek?»
Küpeli Hafız, deminden beri gerdiği, iyice gerdiği yayı bırakmıştı. Sav Tekin, ancak o zaman, dolanan lâfın oku yayda germek için olduğunu anlayabildi. Yakutlu Bey ise Nizamül Mülk'ün birden değişen yüzüne de bir mana verememişti, Küpeli Hafız'ın konuşmalarına da. Ömer Hayyam kimdi? Hasan Sabbah neciydi, ne yapardı bildiği bile yoktu. Yoksa Nizamül Mülk'ün saray, saray dediği şey bu muydu? Şu konuşmalar, bu lâf kalabalığı, bu cambaz çevikliği, şu

şebek korkusu. Yakutlu Bey, konuşma başlayalı beri içinde depreşen akınların, at kişnemelerinin, ok vınıltılarının iyice canlandığını hissetti. Alparslan'ın az konuşan gözlerini... Yavru balaban misali kalkıp inen kaşlarını...
Melikşah'a baktı; ağlamaklı, acı, sızım sızım bir özlem burnunun direğini yaktı. Melikşah başı önünde düşünüyordu; elleri, tahtın iki yanında yarı yumruklanmıştı.
Otağda bir sessizlik oldu. Sanki bir el bu sessizlikte yumruklandı.
Melikşah : «Lâfı nereye getireceksen getir Küpeli Hafız» dedi. «Bekliyorum...»
Küpeli Hafız : «Ne ulu veziri ne bir başkasını incitmek için konuşmadık Melikşah Sultanım» diye cevap verdi. Sesi yine eskisi gibi terbiyeliydi. «Bizim konuştuklarımız duyduklarımızdır. Karabudun Ömer Hayyam gibi bir şairi, hemi de alimi Nizamül Mülk'ün medrese arkadaşlarına yakıştırıyorsa değerli olduklarını biliyor da yakıştırıyordun. Hasan Sabbah'ı da bilen bilir; mel'un bir zekâsı vardır, iş bilen adamdır, korkusuzdur, mel'un da olsa yiğittir. Alparslan Sultanımıza geldiğinde daha gençti. Böyleyken Alparslan Sultanımızdan yüz bulamadı. Neden derseniz onu da söylerim. Alparslan Sultanımda bir hak vergisiydi, bir konuşmada, bir bakmada karşısındakinin on yıl sonrasını sezerdi, görürdü. Hasan Sabbah'ı kovdu. Hasan Sabbah halifenin sarayına gitti. Ordan da yüz bulamadı. Bir de baktı ki Hasan Sabbah Fatımî Halifesine kapılanmış.»
Küpeli Hafız hafifçe öksürdü. Göz altından otağdakileri süzdü; Melikşah'ın, tahtın iki yanındaki ellerinin sıkılıp iyice yumruklandığını gördü. Bir kere daha hafifçe öksürdü: «Demek ki» diye devam etti. «Demek ki Melikşah Sultanım bir halife daha var yeryüzünde, bir saray daha var Selçuklu'yu ilgilendiren. Üstelik o da ağlarını örmüş, Râfizi'yi besleyen, Dürzi'yi besleyen, Haricî'yi besleyen, yani Melikşah Sultanım Batını'yi besleyen bir saray! Adamları var içimize kadar girmiş, yıllarca önce Selçuklu'yu Ceyhun'un buzunda sürüklediği yetmemiş de gelip bu Maveraünnehir'de bu Bezmdar Kalesinde Alparslanımızı bile hançerlemiş.»
Melikşah'ın yumrukları belli belirsiz titredi. Gözleri Küpeli Hafız'a döndü. «Yanlarına kalmayacak hay Küpeli; yanlarına kalacağını zannedenler varsa gün yakındır, görecekler! »
Gözleri bir garip sabitleşmişti; sol kaşının ucu ürpertiyi andıran bir titreyişle kımıldıyordu. Pembemsi beyaz yüzü kızarmıştı. «Saray!» dedi; «Saraylar! Selçuklu'nun sarayı değil sarayları olacak, bundan kimsenin şüphesi olmamalı. Bizim düşündüğümüz Selçuk sarayları ne Abbasi Halifesinin, ne Fatımî Halîfesinin sarayına benzer; bizim düşündüğümüz Selçuklu'dur, Abbasî sarayını da içine alacaktır, Fatımî sarayını da. Ne demeğe gelir bu, gayri siz düşünün.»
Sav Tekin, huzursuz bir sesle : «Selçuk Beylerinin yeri neresi olacak Melikşah Sultanım?» diye sordu; «Saraya göre neresi olacak. Vezirinizin söylemek istediği kadar uzak mı? Yoksa sarayı yüreklerinde bilip istedikleri yere kadar götürebilecekler mi, gidebilecekler mi?»
Sesindeki huzursuzluğu kendisi de anlamış olmalı ki daha yumuşak, daha hafif: «Selçuk Beyleri saray denilen şeyden uzak kalırlar da Sultanlarından uzak kalmağı akıllarına getirmezler Melikşahım» dedi; «Öyle alışmışlardır.»
Melikşah'ın az önce pembe beyazdan kızaran yüzü eski halini almıştı; tombul bir tebessüme hazırlandı. Tahtın iki yanındaki elleri de rahattı: «Bizim düşündüğümüz sarayı bir yürek diye belle sen Sav Tekin Bey. Yüreğin eli, ayağı, gözü, kulağı olmazsa yürek yürekliğini bilir mi, yürek ne işe yarar? Ya yüreksiz el ayak, yüreksiz göz kulak ne işe yarar?»
Kalktı. Tıknazlığına rağmen otağı dolduruverdi. O andaki kalkışı; Sav Tekin de Yakutlu Bey de bir tuhaf oldular. Küpeli Hafız içten içe, bu kalkışa imrendi. Melikşah: «Bu böyledir» dedi; «Biz böyle dediğimize göre böyle biline. Amma yine biline ki gün olur yürek de, el ayak, göz kulak da bütüne varamaz. Yani demek istedik ki, saray da, Beyler de yarım yapabilir yapacağını. Öyleyse bütün nedir? Diyelim ki bütün; ülkedir, vardığımız, varmak istediğimiz ülkedir. Bu ülkeye yerleşecek olan Selçukludur, Türkmen'dir. Ülkeyle Selçuklu'yu birbirine yapıştıracak bir çiriş

gerek. Bu çiriş ne tek başına saraydır ne de tek başına Beyler. Duyduğumuz kadarı ile Küpeli Hafız bu çirişin nasıl olması gerektiğini anlatmağa çalışıyor. Vezirim Nizamül Mülk de. Çekişme istemiyorum; sen ben kavgası yok. Selçuklu töresi ne derse ona uyula. Cevap törede yoksa biz bulacağız, sözümüz töre olacak, töre yaratacağız.»
Nizamül Mülk, Melikşah'ın gittikçe sertleşen sesinden ürperdi. Bir an yanlış iş yapıp yapmadığını düşündü. Melikşah'ın yerine Kavurt Bey'i sultan tanısaydı, Kavurt Bey'den olsaydı? Kavurt genç değildi hiç değilse, daha muhtaçtı... Haristi... Kolay tahrik olunur... «Ne düşündün Nizamül Mülk? Yanlış mı dedik?»
Melikşah'ın, düşüncelerini yarıda kesen sesi sertliği yanında biraz da şüpheciydi galiba… Gözlerine bakmak istedi; gözleri de sesi gibi şüpheci bakıyorsa eğer... Fakat Nizamül Mülk Melikşah'ın gözlerine bakamadı. Yüreğinin başında bir yenilişin sızısı yandı. Sesi, sızı ve yanış titreyişinde zor duyulur: «Estağfurullah Sultanım» diyebildi. «Her zamanki gibi isabet buyurdunuz.»
Yakutlu Bey, Nizamül Mülk konuşurken bazen karanlık, nemli eski bir mabette sinsice yanan bir ateşin alevlerini hissederdi, bu sefer «Estağfurullah» derken de, «İsabet buyurdunuz» derken de o alevlerin islendiğini, yalabuklanıp kulak zarlarına karamsı karamsı yapıştığını hissetti. Otağdan çıkmak, çerilerinin arasına karışmak, hatta atına atlayıp sürmek, sürmek... Ta kulak zarlarına yapışan Nizamül Mülk'ün isli sesini silip alacak bir rüzgâr buluncaya kadar sürmek geldi içinden. İmkânsızdı. Medet umar gibi Sav Tekin'e baktı. Sav Tekin Bey yüzünü buruşturmuştu. Gözlerini Küpeli Hafız'a çevirecekti. Çeviremedi.
Otağın kapısında gürültüler oldu. Bir atlı hızla durmuş olmalıydı; nöbetçilerle ağız kavgası yapan biri vardı, terbiyelice bir sesti, telâşlı bir sesti, bağırmağa hazır bir sesti. Sustular.
Otağa çavuşlardan biri girdi. İstemeye istemeye girdiği belli oluyordu. «Peçenek Balçar derler bir er Sultanım. Ya Küpeli Hafız'ı ya Sultan'ı ille de göreceğim der durur... Baş edemedik... Verilecek çok önemli haberi varmış.»
Melikşah bir kirpik açımında Küpeli Hafız'a baktı. Çavuşa, haberciyi içeri almasını buyurdu. Balçar'ın otağa girmesiyle Sav Tekin Bey'in dudaklarını ısırması bir oldu; gülmemek için. Çünkü Balçar, belki de getirdiği haberin öneminden şaşkın, girdiği yeri çoktan unutmuşa benziyordu. Yüzü sapsarı, börkü çarpık, gözleri patlarcasına ak ve çizmesinin biri ayağında yoktu. Doğrulayıp Küpeli Hafız'a varıyordu. Ama birdenbire farkına varmıştı bir otağa girdiğinin. Ne büyük Sultanın huzurunda olduğunun, çizmesiz çıplak ayağının ve Küpeli Hafız'ın bir de korkunçlaşan yüzünün ve gözlerinin farkına varmıştı. Ne yapacaktı?
Otağ kocaman; kırmızı, al, kızıl, pembe kocaman bir ipekten gökyüzü gibi kocaman, iki yana, arkaya, öne ve yukarıya doğru açılıyor da açılıyordu. Otağdakiler, o kocaman kırmızı, al, kızıl, pembe kocaman boşlukta büyüyorlardı da büyüyorlardı! Hele Küpeli Hafız!
Gözleri neydi öyle, nasıl iriydi; nasıl bir aklığın ortasında iki iri kara benek dönüyor da dönüyordu? Nasıl bir on el içi büyüklüğünde yüz, baştanbaşa sakal olmuş dikenleşiyordu?
Dili tutulmuştu Balçar'ın; içinde o eski öksüzlük, o eski yitik çocuk yalnızlığı yeni bir bıçak yarası gibi sıcacık sancıyıvermişti. Otağa girerken aklığından patlayacak gözleri, melul mahzundu; yüzü ağlamaklı. En soğuk kış günlerinin çıplak taş hanları bile bu otağdan daha sıcaktı.
Melikşah, Balçar'daki bütün acayipliklerden, getirdiği haberin iyi bir haber olmadığını hissetmişti. Ya kendisine ya da Küpeli Hafız'a söylenebilecek bir haberin hususiyetini düşündü. Sav Tekin Bey'le Yakutlu Bey çıkmak ister gibiydiler. Nizamül Mülk'te hiç bir kıpırtı sezilmiyordu. Bir an haberciyi tek başına dinlemek istedi. Küpeli Hafız «İzni olursa Melikşah Sultanımızı habercisiyle yalnız bırakalım» diye izin isteyince. «Hayır» dedi; «Birlikte dinlemek faydalı olacak! Ola ki hemen karar verilmesi gereken bir haberdir.»

Balçar, konuşmasının gerektiğini anlamıştı. Gelgelelim konuşamıyordu. Hatta Küpeli Hafız'a bile bakamıyordu. Çocukluğundan beri gizliden, yüreğinin bilmediği bir köşesinde gizliden duyduğu gün doğusu özlemine elle dokunabilecek kadar yaklaştığının da birdenbire farkına varmıştı; hem de bir haberle, hem de korkunç, pis, berbat bir haberi getirerek, o gün doğusuna, o özleminin pınarına. «Bre Balçar! Yuh! Yuh sana ki yuh!»
Dedesinin sesi miydi ne? Demirci Baldur muydu yuh çeken?
Sıktı dişlerini Balçar, gözlerini yumdu. Önce kem küm etti; doğru dürüst ne dediği anlaşılmadı. Sonra duruldu. Haberi duyduğu gibi, ezberleye ezberleye getirdiği gibi, ezip büzmeden, örselemeden anlattı; «Kavurt Bey, Sultanım; amcanız olurmuş. Alparslan Sultanımız ölünce sizin de Sultan olduğunuzu duyunca başkaldırmış; Sultanlık davası güder olmuş, Rey şehri üstüne doğru varırmış. Maksadı, sizden önce varıp Sultanlığını duyurmakmış.»
Melikşah: «Yaa!» deyip sustu. Elleri yine tahtın iki yanında yumruk olmuştu, pembe beyaz yüzü yine birden kızarıklığa dönmüştü; gözleri sisliydi. Düşüncelerini gizliyordu.
«Hay senin gibi kardaşa ben ne diyeyim, yine mi? Hay yine mi köpek!»
Yakutlu Bey'in yıkılmış, tiksinti dolu sesi, otağı o anda dolduran öfkenin yayılmasına sebep oldu. Küpeli Hafız histen öte, sadece aklın ve mantığın kuruluğu sinmiş katı bir sesle: «Vakit geçirmemek gerek Sultanım» dedi; «Rey, bizden çok Kavurt Bey'e yakın.»
Nizamül Mülk'ün sesinde yine köhnemiş alevlerin izi vardı: «Haberin doğruluğu kabul ediliyorsa, çeriye bahşiş dağıtmalıyız, Beylere hediye vermeliyiz... Sultanlığın şanındandır ayrıca, hem de zamanıdır.» diye fikrini söyledi.
Yakutlu Bey, artık Nizamül Mülk'ün bu sözüne mi yoksa kardeşi Kavurt'un başkaldırısına mı neye olduğu anlaşılamayan bir sinirlenişin diş gıcırtısıyla: «Yeter gayri!» diye öfkesini bir kere daha belli etti. «O zaman da söylemiştim, bu benim işim. Alparslan dinlemedi Melikşah sen dinle, Kavurt benim küçüğüm, hesabını benim görmem gerek. Devlet bilmez bu sersem, yurt bilmez bu. Bir benliktir tutturmuş benlik davası güder; Alparslan hata etti sen de aynı hatayı işleme.»
Melikşah Sav Tekin Bey'e baktı. Konuşmuyordu; gözleriyle sordu. Sav Tekin: «Yakutlu Bey doğru söyler» dedi; «Senin düğün gecende de Kavurt Bey'in isyan haberi gelmişti. O zaman da Yakutlu Bey böyle konuşmuştu, doğru konuşmuştu.»
Melikşah, Balçar'ı süzdü bir süre de. Sonra Küpeli Hafız'a döndü: «Haberin doğruluğundan şüphen var mı?» diye sordu. Cevabı, orta yerde ne yapacağını bilemeyen Balçar, biraz da bilemeyişin yabancılığı içinde verdi: «Bana Vasili söyledi.»
«Vasili mi? Kimdir bu Vasili dediğin kefere?» «Kefere değil; Küpeli Hafız'ın oğlu. Ben adını öyle belledim; Bizans'ta.»
«Bizans'ta? Amcamız Bizans'ta da önce davrandı, Bizans kadar da sabredemedi. Niye Küpeli Hafız'ın oğlu haberi kendi getirmemiş?»
«Atsız Bey'le birlikte gittiler. Yanlarında bir iki bey daha vardı; tanıyamadım.» «Nereye gitmişler?»
«Vasili, babama söyle Rey üzerinden Kavurt Bey'e varacağız dedi.»
Nizamül Mülk «Kavurt Bey mi?» diye bağırdı âdeta. «Yanlış duymayasın?»
Küpeli Hafız açıkça gülümsedi: «Yanlış değil vezirim; oğlum giderken ne yapmak istediğini de söylemiş. Atsız çocukluk arkadaşıdır. Kavurt Bey'in yanındaki tanıdıklarını Melikşah Sultanıma çevireceklerdir. Biz Alparslanlıyız, Melikşah'ı düğün gecesinden kabul edenlerdeniz.»
Melikşah, Balçar'a çıkması için işaret etti. Balçar, Küpeli Hafız'a o melul mahzun bakışıyla baktı. Küpeli Hafız'ın gözlerinin gülümsediğini görünce yüreği ferahladı. Diz yere vurup, Peçenek usulü selâmladı Melikşah'ı, çıktı. Otağdakiler Melikşah'a bakıyorlardı.

Melikşah çok az düşündü. Konuştuğunda sesi ne sinirlenmişti ne de öfkelenmiş. Hatta bir Sultan sesi de değildi; dümdüz, endişesizdi: «Ben sizin düşündüğünüz gibi düşünmüyorum» dedi. «Amcama bir mektup yazacağım; amcamın gönlünü almam lâzım.»
Sav Tekin «Benim bildiğim Kavurt Bey'se ne mektuptan anlar ne gönül almaktan.» diye fikrini kesinlikle belli etti. «Kavurt Bey zordan anlar, yumruktan anlar. Yakutlu ile beraber gidelim. Rey'e gelmeden işini bitirelim.»
«Mektup!» dedi Melikşah: «Mektup Sav Tekin; söz varken, tatlı söylemek, sevgi yolunu denemek varken zor daha sonra gelmemeli mi? Biz amcamızın her zaman üstesinden gelebiliriz.» Birden çocuklaşan yüzüne, ancak çocuklarda güzelleşen bir tebessüm yerleşiverdi. Küpeli Hafız'a döndüğü zaman bu tebessüm daha da güzelleşmişti; ilkyaz çiçeklerinin pırıltısı, iddiasız huzuru ve gösterişsiz güneşi dolmuştu: «Alparslan babam, yalnız kaldığımız zamanlarda Sarı Hoca'dan bahsederdi hay Küpeli Hafız. Şimdi biz Sarı Hoca'nın yolunca yürümezsek nasıl babamıza lâyık oluruz. O babamız ki...»
Az önce birden çocuklaşan yüzünde ansızın açan ilkyaz çiçekleri soluverdi; sustu. Saklamaya çalıştığı halde göğüs geçirdi. «Babamızdan bahsedeceğimiz daha ferah zamanımız da olacak. Şimdi, Sav Tekin Bey'le yalnız kalmak dileriz, amcamızdan konuşmamız gerekiyor.»
Kalktı yine; Yakutlu Bey'in yanına kadar geldi. Kısılmış gözlerinde ne olduğu bir bakışta anlaşılamayan sipsivri bir ışık vardı: «Devlet olmak kolay değil Yakutlu Bey» dedi: «Sabredeceğiz, alışacağız. Kavurt Bey de alışacak. Alışmazsa? Fakat alışması gerek. Devlet için!»
Küpeli Hafız belki hayatında ilk defa ürperdi. Bu pek geniş, bu pek yeni, bu gün doğuşu gibi ansızın Sultan olmuş delikanlı «Devlet» diyordu. Yesi'yi, Yesi'deki taş medreseyi, taş medresedeki Saçlı Hoca'yı; Saçlı Hoca'dan sonra Sarı Hoca'yı birbiri ardına dörtnal koşan atların hızıyla hatırlayıverdi. Bütün bu hızlı zincirin varıp dayanmak istediği şeydi Devlet! Bütün bu hızlı zincir yıllar yılı susmuştu da birden bu delikanlıda konuşuvermişti. Sanki sessiz, havadan sudan bahsediyormuşçasına fakat sipsivri bir bıçak ucu gibi konuşuvermişti. Yüreği kabardı Küpeli Hafız'ın; sarhoşladı.
Otağdan çıktığı zaman, tas tas kımız içmiş karabudundan bir adamın başına buyrukluğunu duyuyordu.
Fakat Melikşah, otağda Sav Tekin'le yalnız kalır kalmaz, az önceki Melikşahlığın üzerinde bir savaş zırhı gibi ağır, yorucu biraz da ağrı verici olduğunu hissetmişti. Zırhı çıkarıp atamıyormuşçasına tahta oturdu. «Sen de otur artık Sav Tekin» dedi, «Dede torun gibi konuşalım. Belki bir daha fırsat bulamayız.»
Sav Tekin Bey itiraz etmedi. Melikşah'ın sesindeki yakınlığın yalnızlığa benzediğini sezinlemişti. Alparslan'ın ölümünden beri böyle bir yalnızlık, sık sık kendi gözlerinde de fışkıracak kadar zorlamıştı, bu yüzden oturdu.
«Babam, Kavurt Bey'in kendisine başkaldırdığını öğrendiğinde ne yapmıştı?»
Melikşah'ın sesinde de, o savaş zırhının ağır, yorucu, ağrı verici bezginliği dolanıyordu. Ses, yalnızlığını atacak, sığınacak, belki bir görünmez yer bulup doyasıya ağlayacak tedirginlikteydi. Yahut da Sav Tekin Bey'e öyle geldi, belki de Sav Tekin Bey, Melikşah'ın sesinin öyle olmasını istiyordu; bilemedi. Melikşah: «Babam dedim» diye üsteledi; «Sav Tekin Bey, babam, amcamın ayaklandığını duyduğu zaman...»
«Düğünündeydi; bizi çağırtmıştı, senin veliahtlığın için karar verdiğini söylüyordu. Haber o sırada geldi. Seni de, düğününü de unuttu desem yeridir. Gereken buyrukları hemen verdi. Biz çıktıktan sonra anan Selcen Hatun'la yalnız kaldılar. Selcen Hatun'dan duyduğuma göre Alparslan o gece, rahat uyuyamamış.»
«Sen kızına hep Selcen Hatun mu dersin, Selcen diye çağırdığın olmaz mı?»
«Kızımken Selcen'di, öyle çağırırdım. Alparslan'la evlenince... Şimdi de Melikşah'ın anası...»

«Şimdi de Kavurt Bey'in karısı olacak hay dede; Kavurt Bey'in karısı, töremiz bu, babamın vasiyeti böyle olmasa töreyi dinlemeyeceğim ya vasiyet, vasiyet bağlıyor elimi kolumu.»
«Alparslan töreyi bozacağımızı bildiği için vasiyetle pekiştirmek istemiş olacak herhal.»
«Töreyi bozacağımızı dedin? Sen de istemiyorsun.»
«Selcen Hatun'un da istemediğini sanıyorum.»
İkisi de sustular. Melikşah anasını düşünmek istedi; karısı Terken Hatun gözlerinin önüne geldi. Evlendiğinden beri ne zaman anası aklına gelse, gözleri Terken Hatun'u hatırlardı, aklıyla gözleri debelleşip dururdu.
Sav Tekin Dandanakan Savaşından önceki günlerden birinde Selcen'i Alparslan'a emanet edişini düşünüyordu.
Melikşah, gözlerinin hatırladığı Terken Hatun'a dalmıştı. «Korkuyorum» diye fısıldadı; «Şimdi sen nasıl düşüneceksin bilmiyorum ama hay Sav Tekin Bey ben korkuyorum. Korkumu, az önceki toplantıda, Afşin Bey'in acısını gördüğüm zaman, hissettim. Babam sağken aklıma bile gezmezdi; korkuya gülerdim.»
Sav Tekin Melikşah'a bir tuhaf baktı. Bütün toplantı boyunca, bir şeyin üstüne üstüne gitmek ister gibi oturup kalkan, konuşup dinleyen; hep bir bıçak ucu, hep bir bıçak ağzı keskinliğinde yalabıyıp ışıyan Melikşah'taki garipliğin korku olabileceği aklının ucuna bile gelmemişti. Ama o, bunun korku olduğunu söylüyordu kendisi. Ne korkusuydu? «Korkuyu sana yakıştıramam» dedi.
«Sen Alparslan'ın oğlusun. Selçuklu'sun. Her hal başka şey demek istedin. Neyin nasıl söyleneceğini içimizde bir Sarı Hoca bilirdi. Ondan gayrimizin Ali derken Veli dediği çok olmuştur.»
«Ne dediğimi biliyorum ben. Korkmak ayıp değildir. Alparslan'ın korktuğu olmamış mıdır? Sarı Hoca'nın? Niye güldün? Sarı Hoca insandan öte bir yaratık mıydı?»
«Bana sorarsan öyleydi Melikşahım.»
«Öyleyse ben insanım. Babası ölen bir insan; amcasının, dünyadan yok etmek istediği bir insan; üstelik de anasının, oğlunun kanına susadığı bir adama varmak mecburiyetinde olan bir insan. Anladın mı şimdi hay Sav Tekin. Babamın ölümü o kadar birdenbire oldu ki. O kadar uzakken, o kadar imkânsızken; bütün sevdikleri, bütün güvendikleri, o meşhur, cihana nam salmış koca Selçuk beyleri dört bir yanındayken, aldığı kaleden daha sağlamken. Babam Alparslan, Bizans'ı bir saatte tuz buz eden Türkmen; yeryüzüne sığmayıp da denize kucak açan, göğü avuçlayan Oğuz boyunun güvenci, Selcen Hatun'un gözlerinde açıveren gül, Melikşah'ın sırtını dayadığı kaya, Afşin Bey'in dayandığı, Yakutlu amcamın dünya direnci, Sav Tekin'in gönül direği Sarı Hoca yadigarı...»
Melikşah'ın sesi gittikçe yalnızlaşıyordu, gittikçe ağıt acısında büzülüyor, gittikçe yuğ törenlerinin iniltisinde sızlanıyordu. Sav Tekin Bey, otağda kapkara kararıp katılaşan bir soğukta uzak, çok uzak sıcak sisler hissetmeğe başladı; kabaran yüreği sıcak sislerde eriyordu.
Melikşah, bir müddet öylece sızlandı; boğazı düğümlenmiş gibi: «Her şeyi bilen Küpeli Hafız'ın övüncü, yoksulun sevinci…» deyip durdu; «Babam!» diye inledi bir daha «Babam öldü. Babamla birlikte her şey öldü. Ben nasıl diriltirim o her şeyi Sav Tekin.. Savaşmak kolaydı, ordu düzmek kolaydı, babamın nefesi omuz başımdayken orduların üstüne varıp bozmak kolaydı..»
Sav Tekin kalktı. Gözlerinden fışkırmağa hazır bir doluluğun zorlamasına engel olamayacağını hissetmişti. Sıcak sisler boğazına kadar inmişti. Çıkmak en iyisiydi.
Melikşah'ın sesi Sav Tekin'in otağdan çıkmasına engel oldu: «Babamı öldürenin Batınî olduğuna emin misin?» Hastalığını dökmüş ama henüz cılız, sarsak, sarımsı titreyen bir sesti. «Yoksa Kavurt Bey'in kurduğu bir herif mi?»
«Küpeli Hafız'a bakarsan Râfiziymiş.»
«Anam haberi benden duydu. Duyar duymaz da Kavurt nâmerdi yaptırdı bunu, deyip boşandı.»

Sav Tekin, Küpeli Hafız'ın da böyle düşündüğünü, kale kumandanının aslında Rafızî olduğu için Alparslan'ı öldürmek üzere Kavurt Bey'in buyruğuna girmiş olabileceğine emin olduğunu Melikşah'a söyleyip söylememekte tereddüt etti. Sonra, lüzum görseydi Küpeli'nin kendisi söylerdi, diye düşündü. Aslında Sav Tekin'in düşünecek hali bile yoktu. Kafasının içinde de sıcak sisler dolanıp duruyordu. Sıcak sislerden kâh Melikşah'ın sesi, kâh Küpeli Hafız'ın düşünceleri yankılanıyordu.

Melikşah, «Sen var kızına git» dedi. «Dayanıklıdır, yüreklidir, içi yanarken dışı güler ama şimdi tutunacak dal arıyordur. Üstelik vasiyeti de öğrendi.»

«Vasiyeti Kavurt belâsını def ettikten sonra düşünsek Sultanım.»

«Hemen yerine getireceğiz Sav Tekin» Melikşah'ın sesi sağlamdı, titremesi geçmişti. «Amcamın gönlünü almak için yazacağım mektubu anam Selcen Hatun'un götürmesini isteyeceğim.»

«Zor Melikşahım, Selcen...»

«Kızındır, kandırabilirsin. Amcamın üstüne gitmek istemiyorum, ne pahasına olursa olsun. Yatıştırılmak amcam. Gençken Selcen'i severmiş de...»

Sav Tekin Bey burkulur gibi oldu. Melikşah'ın sesinde bir kasıt var gibiydi; yahut da belirsiz bir öç alış. «Kavurt hasettir» diye mırıldandı: «Kavurt sevmediğini de sever. Alparslan'ın olan her şeyi almak ister. Ama beceremez. Şimdi Selcen değil istediği; Alparslan'dan alamadığını senden almak diler, Alparslan'ın canı yetmedi..»

«Bak Sav Tekin Bey seninle dede torun gibi konuştuk. Henüz Sultan bile sayılmam. Şu az önceki konuşmalarım, babam gibi kudretli bir insanın ölümü, bu ölümün beni bir çocuk gibi sarsması, daha Sultanlığa hazır olmadığımı gösterir. Ölüm haberini alınca, kaleye gelinceye kadar kendimi tuttum. Beylerin ve gerilerin arasında bir Sultan gibi durmam gerektiğine inandım, kendimi zorladım. Toplantıdan önce de, toplantıda da, hele Afşın'ın kendi canı alınmış gibi uğunuşunu gördüğümde, nasıl kendimi tuttuğumu bir ben bilirim. Toplantı boyunca bir Sultan gibi davranıp öyle konuşmaya çalıştım. Bu Sultanlık mıdır hay Sav Tekin? Sultanlık Sultan gibi görünmeğe çalışmak değil Sultan olmaktır; Sultan olduğunu bilmektir. Savaşmışsın, orduların başında gitmişsin, ülkeler almışsın. İyi, hoş, çok güzel; gelgelelim Sultanlık için yetmez gibi geliyor. Ben babamın daha bir on yıl, yirmi yıl, otuz yıl, yaşayacağını sanmışım, zaman var demişim, öğrenirim, hazırlanırım demişim.»

Şimdi Melikşah daha güzel bakıyordu, akarsuların duruluğu, yeni çıkmış dut yaprağının filizîliği, süzülmüş balların ıvım ıvımlığı ancak bu kadar güzel olurdu, ancak bu kadar içten. Sav Tekin şu anda Melikşah'a duyduğunu Alparslan'a bile duymamıştı, şaşırarak hissetti bunu. Kucaklamak, bağrına basmak, bir çocuk gibi okşamak geldi içinden... Ve korktu: İhtiyarlıyor muydu yoksa? Melikşah hep öyle: «Hay Sav Tekin Beyim, hay dedem benim, bir gün gelip Sultan olacak kişi, her günü o gün gelmiş gibi bilmeliymiş. Anahtarı eline aldığı zaman hemen kapıya uzanmalıymış, anahtar nerde kapı nerde düşünüp durmamalı, aranmamalıymış.» dedi.

Yalazımsı bir tebessüm sarıverdi yüzünü; uzak aceleci şimşekleri andırdı. Bakışlarını bir an hüzünleştirdi; sonra yine durulanıp arındı bakışlar. «Korkuyorum dedim. Neden diye sormadın da korkuyu bana yakıştıramadığını söyledin. Korkum insan olarak değil Sultan olarak. Benimle birlikte kaç kişi Sultan olacak hesapladın mı? Üç; biri karım, Terken Hatun... Karahanlı Sarayından geldi, Karahanlı soyu olarak geldi. Çok güzel, çok güzel olduğunu da biliyor; ikincisi Nizamül Mülk, İranlı. Afşın Bey'in dediğince dersek bizden olmayan biri, atlarımızın çiğnediği toprakların adamı. Ama düşünüyor; düşünmesini biliyor. Hay Sav Tekin... Üçüncüsü...»

Tereddüde benzer bir duraklama ile sustu. Göz uçlarını kırıştırarak gülümsedi: «Anam» dedi...

«Üçüncüsü anam. Üstelik Alparslan'ın karısı olduğunu biliyor. İşte saray bu. Babamda başlasaydı korkmazdım; bende başlayacak. Ya kötü başlarsa?»

«Senin elinde bu.»

«Sen bile böyle düşünürsen senden sonrakiler ne demez nasıl düşünmez Sav Tekin. O kadar kolay ki senin elinde bu demek.»
Garip, yalnız, üşümüş gibi güldü; ama sesi öyle değildi: «Toplantıdan önce Küpeli Hafız bana geldi. Babamın çocukluğundan Malazgirt'e kadar neler oldu neler bitti bir bir anlattı. Bildiklerimi. Ben ondan; bilmediklerimi bekledim. Kilit, kilit, kilit! Amenna. Ya anahtar? Anahtar Küpeli'nin elinde iyi biliyorum ama vermedi bana, söylemedi.»
«Yeri gelince söyler. Küpeli Hafız'a güvenmelisin.»
«Neden Nizamül Mülk'ü sevmez? Neyse cevap verme, sormak bile lüzumsuzdu. Şimdilik düşüncelerim sarsak, biliyorum; birbirini tutmuyor. İyiler kötüler bir arada. Ayıklamam şart. Yalnız bir şeye karar verdim, seninle Küpeli Hafız yanımda olacaksınız; Rey'de veya İsfahan'da, ben nerdeysem.»
«Sen nasıl buyurursan öyle olur Melikşah sultanım.»
Sav Tekin farkında olmadan toparlanmıştı. Melikşah: «Babamın beyleri de yanımda olacak; merkezde. Yerlerine yenileri gidecek, daha genç olanlar. Urumeli'ne göndereceğimiz beylerin adı orda duyulmalı. Kimleri düşünürsün?»
Sav Tekin böyle bir soruyu hiç aklına getirmemişti; lüzum görmemişti ki. Sorulunca, hem de Melikşah, Sultanlara has bir şekilde sorunca gerçekten bunaldı. Zaten durmadan değişen Melikşah'ın sesi, yüzü, bakışları; hüzünle umut, acıyla kıvraklık, bulanıklıkla duruluk arasında oynayan hisleri ve düşünceleri toplantıda da, toplantıdan sonra da Sav Tekin'i hayli yorup hırpalamıştı. Bir de Alparslan'ın acısını kendince, Sav Tekince yaşayamamış olmanın tıkanıklığını duyup duruyordu. Bir isim söylese ola ki Melikşah'ı yanıltır, ola ki kurduğu bir çatıyı yeğniltirdi. Bunun için de tereddüt ediyordu.
Melikşah birden bir isim söyledi. Ya çok düşünüldükten sonra karar verilmiş bir isimdi bu, yahut da hemen şimdi, şu anda, söylenildiği şekilde birden akla gelmişti: «Kutlamışın Süleyman!»
Sav Tekin Bey «Kutlamışın Süleyman» diye tekrarladı sadece.
«Yanına da kardeşi Mansur'u vereceğim. Ne düşünürsün?»
«Mansur Kavurt'a benzerdi; Kutlamış Bey'in huyundan da aldıysa... Bir Kavurt Alparslan misâli demeğe getirdim, Urumelinde kötü günler doğurur. Süleyman sana da benzermiş, yüzden...»
«Çağrı Bey'le Tuğrul Bey gibi olamazlar mı? Hemen kötüsünü düşündün?» -
«Şimdi önümüzde kötü örnek varken...»
«Eyi, öyle diyelim. Önümüzdeki kötü örneğe gelince... Sen anamı kandır mektubu amcama götürsün yeter.»
Sav Tekin rahatlıyordu. Beynindeki buğular süzülüp çekilmiş rahat bir aydınlığa yerini bırakmıştı. Bu rahatlığın, bu aydınlığın Melikşah'tan geçtiğini hissetti. Melikşah tutukluğundan kurtuldukça, güçlü konuştukça Sav Tekin de eski Sav Tekin olarak düşünüp konuşabileceğini anladı. «Selçuk Bey'den inen bir kol iş yapar, Tuğrul Bey'le Çağrı Bey gibi; Selçuk Bey'den gelen bir kol da işleri berbat eder. Kutlamış Bey'le yeğeni Kavurt Bey gibi. Şimdi sen babanın geldiği koldansın bildiğimce. Süleyman'la Mansur da senin gibidir inşallah. Süleyman da olsa yeter.»
«Onun orası gayri Küpeli Hafız'ın elinde. Bir ay bana yeter dedi.»
Sav Tekin olanları anlamıştı, olacakları düşündü. Kutlamış Bey'in oğlu Süleyman'ı hatırlamağa çalıştı. Çakır bir çift gözden başkasını hatırlayamadı. Fakat çakır gözler dağımsıydı, uçurumluydu, çok sık sakinleşiyordu ve arada bir ürpermeden bakılamaz oluyordu. Gülümsedi Sav Tekin, gülümserken birden kasıldı yüzü: Çağrı Bey'in gözlerini bütün çakır canlılığı ile görür gibi olmuştu.
«Küpeli Hafız bir ay içinde ne yapabilir?» Sav Tekin çakır gözlere daldığı halde «Her şeyi dedi; keyiflenmişti. Bir an Alparslan'ın ölmüş olduğunu bile unuttu. Bu keyfi kaçırmak istemiyordu. Melikşah'ın otağında olduğu müddetçe keyiflenmek –Sultan, torunu da olsa- Sav Tekinliğine

yakışmayacaktı. «İzin verirsen Selcen Hatun'a gideyim» dedi; sesindeki kıvraklık aceleciydi. «Vakit geçmesin.»
İzin alıp çıktığı zaman Melikşah'ın, izni istemeye istemeye verdiğini fark etti. Melikşah, sanki Sav Tekin'in daha kalmasını ister gibiydi. Konuşulmasa da, konuşulacak şeyler kalmasa da Sav Tekin'le beraber olmak; çadırın, bütün ihtişamına rağmen çadırın, kıl dokumalarında, ipek yumuşaklığında tek başına kalmamak...
Sav Tekin çıkar çıkmaz Melikşah kıl dokumalarla ipek yumuşaklığının, koyun sürüleri ve ipek böcekleri bakışlarında hayvanca bir vurdumduymazlık içinde kıvır kıvır kıvranmağa başladığını; uçsuz bucaksız yeşili yolunmuş sarı bir düzlükte ağırdan, ağlamaklı, ürküntülü bir yuğ töreninin yalnızlığıyla çadıra doluştuğunu; çadırı alıp bir yerlere, Merv'e mi, Ceyhun'a mı yoksa daha ötelere, gerilerde karaların büyük dağlar halinde denizlerle birleştiği bir yerlere mi artık bilemiyor öyle bir yerlere alıp götürür gibi olduğunu hissetti.
Yalnızlıktı bu, farkındaydı, bir sultanın yalnızlığı böyle oluyordu demek.
Ama Sav Tekin Bey bunu bilemedi. Çağrı Bey'in çakır gözleri gözlerine takılmıştı. Otağdan çıktığında Çağrı Bey'in çakır gözleriyle. Kutlamışın Süleyman'dan tek hatırladığı çakır gözler yer değiştirip duruyordu. Duruverdiler, uçup gittiler. Otağın önündeki dar düzlükten aşağıya kocamış dutlar sarı çirkin yapraklarıyla sırıtıvermişti birden; kavaklar tek tük ve sipsivri, tepelerinde bir kucak kirli altın bozukluğunda yapraklarıyla pırpırlanmış kocamış dutlardan kaçıyordu. Ta aşağıda aptal, hantal, yere göğe kanat germiş bir ceviz ağacı kınalı saçların ıslaklığında toprağa çökmüş gibiydi. Ne bir kuş ötüyordu, ne bir böcek. Ağaçların aralarında alabildiğine sık çadırlar kirli sarıdan donuk beyaza, alacadan eflâtunda solmuş mora doğru susmuş, kımıldamaksızın yere çakılmıştı. Çeriler neredeydi, eski çeriler? Atlar, yeri dörtnal döven, göğü göğüsleyen atlar nerdeydi? Atlar kişnemiyordu, çeriler suspustu. En son çadırların bulunduğu yerden ancak tın tın duyulabilen bir kopuza eşlik eden yüreği yanık bir ağıt gelir gibiydi. Belki de Sav Tekin böyle bir ağıt duymak istedi. Kopuz tın tını ile ağıt yanıklığının el ele vermesini; sağda daha yukarda, yıkılası kale bedenleri, kahrolası burçlarıyla kapkara ölümsü uyuklayan Bezmdar Kalesinin söngüt bağlamış taşlarını dövmesini, dövmesini, dövmesini; un ufak ufalamasını bekledi. Atların şaha kalkmasını, çerilerin nara üstüne nara vurup kükremesini, ağaçların köklerinden hışımla kurtulmasını, toprağın allak bullak olmasını umdu. Ve hep birden bunların delicesine, korkunç bir vuruşla Bezmdar kalesine yüklenmesini...
Neye yarayacaktı ki, bir piç elin bir piç hançerinde giden Alparslan'ı geri getirebilemedikten sonra.
O zaman Melikşah'ın o bıçak ucu yalabımasının sebebini anlar gibi oldu. Çadırların önlerinde, ağaç diplerinde, şurda burda dökülmüş tespih taneleri gibi anlamsız ve gayesiz oturan, bekleşen ve susan, hep susan, çoğunu tanımadığı genç çerilerin, çoğunu tanıdığı yaşlı erlerin arasından geçerken kaybedilenin sadece Alparslan olmadığını, bir piç elin indirdiği hançerin sadece Alparslan'ın yüreğine değil, Ceyhun'un buzundan bu yana ayranda yağ toplanır gibi toplanan umutlara indiğini de anladı. Sanki o piç elin piç hançeri Alparslan'ın yüreğine değil de kaynayan bir süte bütün soğukluğuyla inmişti; süt kesilmişti; ocak sönmüştü, ocağın sacayağı taşları devrilmişti.
Genç çeriler yaşlı erler bomboş bakıyordu; ağaçlar anlamsız, toprak sahipsiz, gökyüzü ıssızdı. Bezmdar kalesine doğru çıkan, iki yanındaki çayırları tozlanmış, çakır dikenleri kepenekli, ekim çiçeklerinin moru eskimiş çopur yol sallanıyordu, kayıyordu.
Böyle giderse bu, böyle sürerse?
Sav Tekin Bey, doğdu doğalı korkunun ne olduğunu ilk defa hissetti. Ceyhun baskınında bozulan, Ceyhun buzunda sürünen Selçuklu döküntüsü bile bundan canlıydı, bundan umutluydu?

Farkında olmadan hızlandı; çopur yol yokuşa çıkıyordu, fark etmedi. Su dolu hendeğin üstündeki tahta köprünün sallanışını da gıcırtısını da duymadı. Bir an önce Selcen Hatun'a varmak gerektiği kafasında zonkluyordu. Selcen Hatun'u ne yapıp yapıp kandırmak, mektubu Kavurt'a götürmesini sağlamak; Selcen Hatun'la Kavurt'u yalnız bırakmak, başka türlü düşünemiyordu, düşünmekten utanıyordu da yalnız bırakmak, diyordu. Bu ölüm ertesinde, bu cehennem yasının yalnızlığında böylesine dökülmüş Selçuklu'ya bir de Kavurt belâsı yüklenmemeliydi, Selcen Hatun'u kandıracaktı. Kanmazsa?

Kalenin dış kapısından geçmiş ikinci kapının taş kokan eskimiş -hem de soysuz- loşluğundaydı. «Döverim» diye mırıldandı. Dişleri kenetlenmişti, sımsıkı; dişleri çatırdayabilirdi, çatlayabilir, dökülebilirdi, «Alparslan'ın acısına bakmam, karısı olduğunu da düşünmem, kızım diye yüreğim de sızlamaz; döverim.»

Selcen Hatunun saçlarını avuçlamıştı, bileğinde dolamıştı, çekip vurup sürüyecekti nerdeyse. Gözlerini bir ışık yaktı.

Sav Tekin surun kaleye açılan ikinci kapısından o haliyle geçmişti, boşluktan aydınlığa çıkan gözleri yanmıştı. Kırpıştırdı, açıp kapadı. Sağ eli kasılıp kalmıştı; bileğinde bir sızı vardı. Sanki saatlerce kılıç sallamıştı.

Selcen kabul etmezse? Selcen hatta vasiyeti bile dinlemezse? Kavurt'u hiç sevmezdi hiç; «Ben böyleyken, Melikşah böyleyken, Afşin gibi bir Bey böyleyken Selcen nasıldı kim bilir? Gözleri dünyayı görüyor mudur ki?»

Sav Tekin biraz soluklanmak için durmuştu ama iki kapı arasındaki loşlukta depreşen yiğitliği yavaş yavaş elden kaçmak üzereydi. Allah kahretsin ihtiyarlamıştı, saklamağa lüzum yok hem de çok kötü ihtiyarlamıştı. Alparslan bile olsa ölüm derlenip toparlanmak olmalıydı, böyle döklüm döklüm dökülmek olmamalıydı. «Isık Gollü Deli Karı'nın oğlu da ihtiyarlayabilse her hal benden beter ihtiyarlayamazdı» diye düşündü. Ağzı bir avuç tuz yalamış gibi yanıyordu. İki yan nöbetçinin yukarıdan, burç sahanlığından kendisine baktıklarını görünce toparlanmak istedi; nafile. Sav Tekin Bey çürümüştü.

Ezik otların kel kel örttüğü meydanı nasıl geçtiğini bilemedi, meydanın sağından kıvrılan daracık, kesme kaya taşından yola nasıl girdiğini de. Selcen, kale kumandanı Yusuf olacak itin evinde oturuyordu, oraya nasıl vardığını da bilemedi. Kapının önünde, içi oyuk köhne bir dut ağacının gölgesi de yuvarlanıp gelse ancak Sav Tekinin durduğu gibi dururdu. Kapıyı itip eşikten adımını atamadı.

Kapının sağ yanındaki düz, kaymak beyazlığındaki atlama taşında bir adam oturmuştu. Balçar'dı. Sav Tekin'i görünce kalkmıştı. İki ayağında da çizme vardı. «Seni bekledim bre Sav Tekin Beyim» dedi, «Haylidir bekledim.»

Sanki Sav Tekin Bey'in «Neden? Niçin?» diye sormasını istiyordu.

Sav Tekin'in bakışları da çürümüştü. Balçar'a öyle baktı, sormadı.

«Sen hastasın Sav Tekin Beyim? Bre bu yüzün, bu gözlerin Sav Tekin Beyim; nerende ne yok ki hastalanmışsın aman!»

Sav Tekin yine cevap vermedi. Balçar: «Küpeli Hafızım bilse seni çağırır mıydı acep? Bre bana tez elden gelsin der miydi yine, bilmem ki?» diye karma karışık konuştu.

Sav Tekin, Balçar'ın, biraz Peçenek'e çalan dilinden, biraz karmaşık konuşmasından pek az şey çıkarabildi. Kulakları da çürümüştü. «Küpeli Hafız mı?» diyebildi. Sustu. Bir avuç tuz erimiş, boğazından akıyordu.

Balçar: «Küpeli Hafız ya bre; beni sana saldı, hele bir Selcen kızını görmeden bizi görsün diyesidir.» derken endişeliydi. «Ama sen hastasın, Küpeli Hafız sağ bilir seni hasta bilmez ki; ondan çağırır. Gidip ben derim. Sen dinlenmelisin Sav Tekin Beyim.»

Sav Tekin Bey Balçar'ı durdurdu. «Gidelim» dedi, «Küpeli'de dinlensem daha iyi...»

Melikşah'ın Sultan olarak verdiği buyruğu bir yana bıraktı. Balçar'la hiç konuşmadan geldiği yoldan geri döndü. Melikşah'ın otağı solda yukarıda, bütün susmuş çadırlara doğru eğilmiş miydi ne?

Küpeli Hafız Bağbaşı Tekkesindeydi. Bağbaşı Tekkesi, aşağı ana yoldan sağa kıvrılan ve Dere İçine giden yol üstündeydi, ordan ötede Bezmdar Kalesinin ünlü bağları, bahçeleri başlıyordu. Kuş sesinin su sesine, rüzgârın yaprak sesine karıştığı Dere İçi bağlarının işlerine, sahipli de olsa sahipsiz de olsa, tekkenin adamları yardım ederdi; karşılığında aldıkları emek paylarından yıldan yıla artan olursa geliri az yahut da daha yoksul tekkelere gönderirlerdi. Şu son on yıldan beri bu böyleydi; Küpeli Hafız'ın kurduğu töre derlerdi, öteden beri mi bu böyleydi yoksa gerçekten mi Küpeli Hafız böyle töre koymuştu bilen yoktu, araştıran da.

Sav Tekin Bey'in ayağı iri bir taşa takıldı; sendeledi. Balçar hemen taşı alıp yolun kıyısına attı:

«Atla gitseydik Sav Tekin Beyim. Bre benim aklıma gelmedi ya senin hiç gelmedi.»

«Yürümek daha iyi. At…»

Balçar, Sav Tekin Bey'in yüzünün sarardığını gördü; gözleri de içeri içeri kayıyordu. Koca Malazgirt Savaşında, bir de ondan sonraki akınlarda görüp bilmemiş olsa bu sarsak ihtiyarın Sav Tekin Bey olduğuna yine de inanmazdı.

Tekkeye varıncaya kadar, birkaç defa Sav Tekin Bey'e yardım etmeği kolunu beline dolayıp gövdesinin yan yükünü taşımağı düşündü. Yakışık alıp almayacağında ikircikli olmasa düşündüğünü de yapacaktı.

Tekkeye geldiklerinde Sav Tekin Bey'in yüzünden olanca kanı çekilmiş gibiydi. Küpeli Hafız, Sav Tekin Bey'i görür görmez: «Hastasın sen Sav Tekin Bey» dedi, «Olacağı buydu. Afşın'dan korkarken sende başladı. Keşke Afşin gibi içindeki zehri dökseydin» Balçar'ı hemen aşhaneye yolladı; bal, tarçın, beziryağı, nane ve sirke getirmesini söyledi. Balçar seğirtip gitti.

Küpeli Hafız Sav Tekin'i eliyle soydu. Sav Tekin Bey'in çocuktan farkı yoktu sanki. Yatırdı. Bir yandan da söyleniyordu: «Ah Sav Tekin Bey ah; hepiniz, bütün Selçuklu Beyleri böylesiniz siz. Kılıçla döner dünya sanırsınız. Kılıcınız bileğinize, bileğiniz yüreğinize, yüreğiniz de başınızdaki Bey mi Sultan mı artık ne diyorsanız ona bağlıdır. Ya kafanız, kafanızın içindeki beyin denilen nesne? Onu niye kullanmazsınız, ne zamana saklarsınız ha? Yürekle sevilir hay Sav Tekinim; yürekle, sadece sevilir. Ama beyin, işin içine girdi mi sevgi kalesi kurulur, sevgi ebedî olur, yaşama sonsuz olur. Beyin işin içine girdi mi yüreğin bağlandığı şeyin bir manası olur; ne dediğimi anlayacak halde değilsin ki. Sinir kalmamış sende sinir; yüreğin sinirini yeyip bitirmiş hay yiğit.»

Bir yorgan, bir yorgan daha örttü Sav Tekin'in üstüne : «Benim yüreğim yanmadı mı Alparslan'a sanırsın, benim yüreğim yıkılmadı mı?» diye fısıldadı. Başucuna oturdu; elini Sav Tekin'in alnına koydu, alın fırına dönmüştü. «Benim de yüreğim yandı, benim de yüreğim yıkıldı; amma beynim dedi ki yoo! Küpeli hata yolundasın, Alparslan da ölür, bir nice Alparslan daha ölür. Selçuklu varken, Selçuklu'nun sonu gelmemişken Alparslan da olsa bir insana kör gibi bağlanır, gücünü kuvvetini ondan beklersin. Büyük ölümler büyük unutuş ister hay yiğit, yoksa o büyük ölünün sahibi yaşayamaz.»

Küpeli Hafız'ın el ayası Sav Tekin'in alnında, parmakları şakak üstleriyle saç diplerinde hafif, pamuğumsu kıpırtılarla oynuyordu. İki yan şakak damarlarında ve saç diplerinde Küpeli Hafız'ın parmakları sanki Sav Tekin'in hastalığını arıyordu; bulmuştu da hastalığın üstüne üstüne vuruyordu. Pamuktan daha ak ve yumuşak bir sesle de beynine giriyordu: Bütün Selçuklu, hele Beyleri bir örnek. Sevinç dedi mi sonunaca. Sanki keder denilen şey yok hayatta; sanki ölüm denilen şey yok, acı yok, elem yok. Kederle karşılaşınca da tamam kocaman herifler bebekten beter olursunuz. Sanki dünya batmış, sanki gök çökmüş, sanki sevinç denilen nesne yok olmuştur. Açken doymayacağınızı sandığınız, tokken de açlık nedir bilmeyeceğiniz gibi. Öyle

değil bu dünya hay Sav Tekin Bey, her şey ortalamalı; amma yüreğinizi beyninizle bir ederseniz her şey ortalamalı. Hadi diyelim ki Alparslan'ın ölümü ile gök yıkıldı, dünya yok oldu, Selçuklu çöktü, Ne olacak? Alparslan sevginiz bu mu sizin? Öldükten sonra kim yaşatacak Alparslan'ı, Bizans mı? Yoksa Abbasi Halifesi mi? Öyle sanıyorsanız silindi bilin şimdiden, Alparslan da, siz de, Selçuklu da, bütün Oğuz Soyu silindi bilin. Eğer silinmesin diyorsanız, yaşayacaksınız!»
Parmakları, Sav Tekin'in şakak üstlerinde ve saç diplerinde bir damarı yakalamış gibi birden bastırdı, bıraktı; bastırdı, bıraktı. Sav Tekin'in gözleri iyice kapandı. «Sen de Sarı Hoca da var gücünüzü Alparslan'a verdiniz. Ne biliyorsanız, ne yapmak istiyorsanız, Alparslan'ın ölümsüz olduğunu sandınız ve ona verdiniz; sadece onun üstüne titrediniz? Alparslan ölmez sandınız? Sonra? Ondan sonrası için de biri lâzım hatta birkaçı lâzım niye demediniz. Yaşaması gereken insanlar değil hay yiğit, yaşaması gereken milletlerdir. Alparslan değil, Selçuklu. İnanacağınız şeyi bilin!»
Balçar'ın içeri girmesiyle sustu. Balçar'ın elinde geniş bir sini, sinide bakır taslar vardı. Siniye fazladan, bir tabak dövülmüş sarımsak koymuşlardı. Kokusu odayı doldurdu. Balçar, dövülmüş sarımsağı aşhaneden verdiklerini söyledi. Küpeli Hafız Sav Tekin'in alnını bıraktı. Balçar'ın yere koyduğu sininin başına bağdaş kurup oturdu. Kollarını sığadı. Balçar'ı, Sav Tekin'i, odayı, tekkeyi ve tekkenin çevresini unutmuş da bütün bunların ötesinde bir yere bağdaş kurmuş bir sesle besmele çekti. Biraz balla biraz sirkeyi, iki kaşık dövülmüş sarımsakla iyice karıştırdı. Koynundan çıkardığı yeşil ipekten dolamayı yırtıp ikiye ayırdı. Balçar'dan kâğıt istedi. Ballı sirkeli sarımsaklı karışımı Balçar'ın getirdiği kâğıda yaydı, kâğıdı yeşil ipek dolamaya koydu. Dolamayı götürüp Sav Tekin'in alnına iki yan şakaklardan alın ortasına ve alın üstündeki saç diplerine ballı sirkeli sarımsak yapışacak şekilde sardı, iyice sıktı. İçinden «Elif Lâm Mim» Suresini okuyordu. Gözleri yarı kapanmıştı. El işareti ile Balçar'dan sirke tasını istedi. Sav Tekin'in, sargının açıkta bıraktığı saç diplerini sirke ile ovdu, ovdu, ovdu. Elif Lâm Mim Sûresini bitirmişti; Âyet-el Kürsî'yi de okudu. Yine gözleri yarı kapalı idi. Sav Tekin Bey dalmış gitmişti; kendinde değildi. Küpeli Hafız, börkünü de sıkı sıkıya Sav Tekin'in başına geçirdi.
Küpeli Hafız, tekrar sininin başına bağdaş kurup oturdu. Büyük bir çorba tasına balı, bezir yağını, naneyi, sirke ve sarımsağı döktü. Eline bir tahta kaşık aldı. Balçar'a: «Şimdi sen git» dedi; «Bak divanhaneye iki Bey gelecekti; Selçuklu'dur, sen tanımazsın. Gelmiş mi gelmemiş mi? Gelmişlerse beni beklesinler. Ordan, benim hücremin yanındaki sofaya gidip bak, Afşin Bey'le arkadaşları gelecekti, gelmişlerse söyle onlar da beni beklesinler. Sonra Peçenek'ten arkadaşın olacak Boğaç'ı bul. Bana azıcık çapkınca göründü, söyle yola gelsin. Bu gece gideceksiniz.»
Balçar şaşırdı. «Bre bu...»
«Artık Selçuklu'sun ne bresi hay soyha.»
«Gitmek lâfı çıktı da birden.»
«Niye birden. Bizans'tan buraya yerleşmeğe mi geldin sanıyordun?»
« Bir yurdum olsun istiyorum artık. Bre ben...»
«Onun için gideceksin zaten. Senin olmadıysa senden sonrakilerin olsun diye; bizde bugünü düşünmek var mıydı soyha? Vasilin sana boş lâf etmiş hep.»
Küpeli Hafız, çorba tasına döktüklerini karıştırıyordu. Elindeki tahta kaşık sanki bir çayırı söküyordu, bir toprağı alt üst ediyordu; sanki alt üst ettiği toprağı yumuşatıyor, söktüğü çayırların yerine görünmez tohumlar ekip karıştırıyordu: «Aradığın yurdu sen kendin yapacaksın. Ben, sen, Vasili, bizim gibiler…»
Dalgın, kendinden geçmiş uyuyan Sav Tekin Bey'i gösterdi. «Bunlar çabuk hastalanıyor. Kılıç yorulur. Yorulmayan beyindir. Ne dedim şimdi ben, anladın mı?»
Balçar'ın gözleri Küpeli Hafız'ın elindeki kaşıktaydı. Kaşık tastakileri hep bir yönde karıştırmıyordu beş kere sağa doğru dönüp karıştırıyorsa, iki defa sola, geriye dönüp

karıştırıyordu. Kaçığı tutan Küpeli Hafız'ın eli, dirseğinden bileğine kadar beyazımsı sarıydı, bal kıvamında.
Sav Tekin Bey inledi.
Küpeli Hafız: «Durma öyle yamacımda» diye Balçar'a çıkıştı; «Ne dediysem onu yap. Hele bir noksan olmalı ki, o zaman Küpeli nedir anlamalısın. Durma kop dedik!»
Balçar çıkınca Küpeli Hafız'ın kaşığı tutan eli birden hızlandı. Kaşık, tastakileri, o hızla ve hep aynı yönde karıştırmağa başladı. Döndü, döndü, döndü. Tasın içindeki bulamaç kırmızımsı sarıdan ak köpüğe dönerken durdu. O zaman Küpeli Hafız kalktı. Ocağın rafındaki gözden iki yumurta aldı. Kırdı; sarılarını ayırıp tastaki bulamaca döktü, yeniden karıştırmağa başladı. Bulamaç iyice ak köpük kesilince tası alıp Sav Tekin Bey'in yanına geldi. Yorganları açtı. Sav Tekin'i yavaşça yüz üstü çevirdi. Kafatasında boynun başladığı yerden kuyruk sokumuna kadar belkemiğini önce kurudan, parmaklarıyla ovdu. Sonra bulamaçtan bir parçayı aynı yere boylu boyunca sürdü; başparmaklarını sık sık bulamaca bastırıp yeniden ovmağa başladı. Bütün boynu arkadan, omuz başlarına kadar oğdu. Bir yandan da okuyordu; önce içinden, yüreğinin başından. Sonra sesi, okuduğunu mırıltı halinde odaya döktü. Daha sonra sesi iyice anlaşılır oldu. Amme Suresindeydi; yüreğinin bütün sıcaklığı, bütün inancı dost, müşfik ve yıllanmış bir sevgi ile bulamaca karışıyordu. Öylece devam edip gitti.
Sonra, bulamacı avuç içinde eze eze Sav Tekin'in sırtına, beline, boş böğrüne sürdü; avuç içleriyle ova ova bulamacı deriye emdirdi. Bu iş de bitince Sav Tekin'i çarşafa iyice sımsıkı sardı. Üstüne yorganları örttü. Yorganların üstüne de kıl kepeneği yerleştirdi. Alnında boncuk boncuk terler birikmişti, kaşlarının üstüne doğru sızıyordu, sildi; terleyen alnı yanıverdi. Avucunda kalan bulamaç artıkları terleyip açılan alın derisini yakmıştı. Gülümsedi yorgunluğunda; «Eyi bakalım Sav Tekin Bey» diye söylendi; «Senin sırtın da yanacak. Yanacak ki kurtulasın. Az sonra o atamadığın zehir ter olup boşanacak. Seller gibi. Melikşah'ın anadan dedesisin, kurtulman gerek, yoksa sensiz Nizamül Mülk'e dur diyemem, yavaş ol diyemem...»
Ocağın yanından leğenle ibriği aldı. Çömeldi. Mollalığından beri alıştığı şekilde ibrikten suyu tarta tarta döküp elini yuyacaktı. Sabunu da aldı.
Balçar o sırada geldi. «Hiç kimse gelmemiş» dedi «Boğaç'ı da bulamadım. Gören olmamış.»
«Eh bize de zaman gerekti hay Balçar. İstediğimiz oldu sayılır. Hele ibrikten su dök bakalım, elimizi yuyalım. Tanrı ne dediyse o olur.»
Balçar ibrikten su dökmeğe başladı. Alışamadığı bir âdetti bu. Kargaya mı leyleğe mi deve bozuntusuna mı bir şeye benzetemediği ibrik dedikleri su kabıyla uğraşacaklarına gürül gürül akan sulara neden gitmezlerdi Selçuklular?
«Fazla dökme soyha, suyu sebil mi sandın? Çek...»
Ne zaman Küpeli Hafız'a ibrik uzatsa hep bu lâfı duyardı. «Bre kusura bakma alışamadım.»
Küpeli Hafız dirseklerine kadar sabunlanıyordu. Şaka mı ciddî mi pek anlaşılmayan bir sesle: «Müslüman olsan alışırdın» dedi.
«Niye bre? Sen Müslüman olduğun için mi alıştın? Selçuklu kalsan alışmaz mıydın?»
«Müslüman olunca Selçuklu'dan çıkılmış mı olunur meret. Kim soktu bu zehri aklına?»
«Bizde Bizanslılar hep böyle söylerlerdi. Öteden beri Müslüman olsak Peçenek olmazmışız. Burada da bir adam söyledi böyle bir lâf; iri yarı, şöyle uzun yüzlü biriydi. Şeytan gibi bakardı.»
Küpeli Hafız'ın sabun tutan eli kalıverdi. Gözlerini Balçar'a dikti; «Ne zaman gördün bu adamı?»
«On gün kadar oluyor. Şu öteki tekkede, hani deli dervişleri var, avurtlarına, karınlarına şişler sokuyorlar ya...»
«Adamın adı, adı? Ha bir bilemeyesin ki... »
«Bilsem bre... Ama öğrenirim, geçenlerde çadırların arasında da gördüm. Keçi gibi sakallan var, tanırım.»

«Hasan mıydı adı? Hasan Sabbah!»
«Herhal... Ben bu sizin isimleri de bilemiyorum.»
«Siz biz deyip durma. Fark yok dedik kırk kere. Ne dedi bir daha de hele.»
«Selçuklu Müslüman olunca Selçuklu'dan çıkıyormuş; Selçuklu olabilmek için kendileri gibi olmalıymış.»
«Doğru. Ancak o zaman yok edilir Selçuklu. Peçenek'e ancak o zaman döner. Dök hele suyu dök!»
Balçar, Küpeli Hafız'ın niçin bu kadar öfkelendiğini anlamamıştı.
«Ben şimdi müslüman olsam bre.» diye lâfı yeniden açmak istedi. Fakat Küpeli Hafız daha ters cevap verdi: «Olsam demekle müslüman olunmaz; inanmak lâzımdır inanmak, kendini vermek...»
«Neye bre. Kızmadan söylesene...»
Balçar gerçekten üzülmüştü. Nerdeyse o ozan tarafı çocuklaşacak, ibriği bir yana bırakıp bir köşede küsüp oturacaktı. Küpeli Hafız bunu anlayınca gülmeğe başladı. «Eyi öyleyse» dedi; «Dök bakalım, elimizin sabununu yurken sana Müslümanlığı anlatalım. Eyi dinle ama... He mi? Öyleyse, diyelim ki şu elindeki ibrik bir insandır. İçine hiç bir şey doldurmazsan neye yarar? Aha o köşede lök gibi durmaz mı? Durur, değeri ne ise odur; içine yarısına kadar su doldurursan ne olur? Yarım dolu olur. Değeri artar, ağzına kadar doldurursan değeri ağzına kadar dolu artar. Şimdi bu ibrik boşken, çevirip dökmek istediğini farz et. Ne dökeceksin? Hiç, hava. İçi dolu olsaydı da dökseydin bereket dökecektin. On kere on bin tane dolu ibriği yan yana getirir de boşaltırsan ne olur? Umman olur umman. İşte senin Peçeneklerin boş ibrik gibi döküldüler. Hava!
Bir de başka türlü düşün. Boş bir ibriği hızlı bir yel esse devirir mi? Devirir. Öyleyse dolu bir ibriği devirmek için yelin iki misli esmesi lâzım. Eee. On kere on bin dolu ibriği devirecek yeli nerde bulacaksın? Hadi devrildi diyelim onun suyu boğar önüne geleni hay oğul. Anladın mı ne dediğimi? Onun için Urumeline iki Selçuk beyi giderse on iki tane de Küpeli dervişi gidecek. Boş ibrik dolmaz, yoksa Vasili neye gitti sanırsın sen?»
«Atsız'la Kavurt Bey'e gittiler ya...»
«Kavurt Bey'e Atsız gitti. Vasili şimdi Yesi yolundadır. Aslan Baba'yı bulacak.. Hadi tavuk gibi bakma öyle, su dök de abdest tazeleyelim.»
Sabunlandıktan sonra beyazımsı sarığı sabun kaypaklığıyla cilalanan Küpeli Hafız'ın ellerine ibrikten dökülen su, ellerin keyifli oğuşturuluşuyla gıcırdıyordu. Parmaklar birbirine girip taraklandıkça, bir el diğerinin dirseğine kadar kolu sıvazladıkça su temizleniyordu, sanki sakalda inci taneleri olup dökülüyordu. Suya, ibriğe, beyazımsı sarı cilâlı deriye, Küpeli Hafız'ın boğazını yıkayıp çıkan Balçar'ın anlamadığı dilden kelimeler ürpererek karışıyor, abdest alan bu ufak tefek adam odayı dolduruyordu.
Su bitti. Küpeli Hafız'ın abdesti de bitti. Oda daha bir aydınlıktı, yağmur sonralarının ışıltılı serinliği ve yunup arınmış bir toprağın gülümseyen yüzü odanın dört bir köşesinde seyriyordu; güzelleşiyordu.
Küpeli Hafız «Tamam» dedi; «Ben hücreme gidiyorum. Öğleyi geçirdik, ikindiyi geçirmeyelim. Sen Sav Tekin'i bekle. İyice terleyecek. Su istedi mi sakın ha... Çocukluğun tutup da acımayasın. İki saate varmaz kendine gelir.»
Kapıdan çıkacağı sırada durdu. «Peçenek olacak arkadaşını ararsan kalede bulursun» dedi; «O deli dervişlerin tekkesine varmadan sağa bir yol sapar, o yolda bahçe içinde bir bağ evi vardır. Acemin Kızının Evi derler oraya.» Balçar kıpkırmızı oldu.
Acem Kızının Evine geldiğinde Balçar yüzündeki kızarıklığın hâlâ devam ettiğini hissetti. Küpeli Hafız nerden öğrenmişti? Kızmamıştı, açıktan ayıplamamıştı ama keşke kızsa, keşke gözlerini

devirse ayıplayıp azarlasaydı. Yoksa, yoksa kendisinin de mi bu eve gidip geldiğini sanıyordu Küpeli Hafız? Söyleyen öyle mi söylemişti? Öyle olsa abdest alırken eline su döktürmezdi, yanına bile sokmazdı. Boğaç'ı yanına almamıştı hiç.
İçi biraz rahatladı. «Öyle bile olsa Boğaç bu eve bir daha gelmemeli» dedi; «Bre bu ne soysuz herif, bre ortalıkta yas varken hiç değilse bugün, tuh bre!..»
Evin kapısında oyalanıp duruyordu; söyleniyor, kızıyor, kendi kendisini yiyor, fakat kapıya vuramıyordu. Neyse ki ev azcık gözden ıraktı; bu taraflarda tek tük de olsa bahçeler vardı, evler bağ evi biçiminde birbirinden hayli aralıklı dut ağaçlarının ve kavakların duldasına yapılmıştı. Akşam da ha geldim ha geliyorum diyordu. Sokakta kimseler yoktu. Dönüp gitmeği düşündü. Fakat Küpeli Hafız'a ne diyecekti? Yalan söylemek olmazdı; gittim ama eve girmeden geri döndüm de diyemezdi. Bu gece yola çıkacaklardı; nereye olduğunu söylememişti ama Küpeli Hafız'a vakti gelmeden bir şeyin sorulamayacağını bir iki azardan, birkaç terslemeden sonra öğrenmişti. Vakti gelince de Küpeli Hafız'a sorulmadan söylerdi. Nedense Balçar hep dedesi Baldur'u hatırlardı. «Ondan sevdim bu Küpeli Hafız'ı, ondan sevdim... Dedem ölmüş de dirilmiş desem bre… Küpeli Hafız dedemden de öte, büyük ki tarifsiz.»
Küpeli Hafız'ın yanında, o hep, öteden beri, çocukluğundan kalma gün doğusu özlemi yok oluyordu. Sanki iki yılı ömrünün bunun için en güzel iki yılıydı; susmuş, sessiz, masal konuşmaları içinde pırpır; hiç bir yükü, ağırlığı, acısı olmayan iki yıl. Sanki ondan öncesi yoktu, sonrası da. Alparslan ölmüştü, Küpeli Hafız nereye ise bir yere göndereceğini söylüyordu, hem de bu gece. Belki yeni bir gün doğusu özlemine. Belki hiç bir özlemi olmayan bir yere.
«Bir yurdum olsun istiyorum artık» dediği zaman bunları anlatmak istemişti. Aklı kocaman ülkelerden de kocaman olan Küpeli Hafız acaba anlamış mıydı?
Sağdan, otları çiğneyen ayak sesleri geldi. Balçar alışmış tavşan sezgisiyle duvarın köşesini döndü, saklandı. Bulunduğu yer, akşam gölgesini de aldığı için, belli etmeden kapıyı gözetleyebiliyordu. Evin kapısına kadar gelen iki adamdan birini hemen tanıdı Balçar; Küpeli Hafız'ın, Hasan Sabbah dediği adamdı. Ötekini ilkin görüyordu; saygılı duruşuna, iki adım gerisinde el pençe divan duruşuna bakılırsa Hasan Sabbah'ın yanında çalışan biri olmalıydı. Giyinişinden sıradan bir adam olmadığı da anlaşılıyordu. Kapıya aralıklı ve ölçülü vurdular. Boğaç, kapıya üç yumruk vurduktan sonra açıldığını söylemişti. Bunlarınki ise küçücük vuruşlardı, ancak duyanın anlayabileceği vuruşlar.
Dutlar, kavaklarla kucak kucağa, bahçeyi ve evi de aralarına alarak bir döndü Balçar'ın gözlerinde; şöyle bir devrilip dolandı, kulakları terli bir uğultuyla ısındı. «Bre iyi ki geri dönmedim» diye söylendi; «İyi ki içeri de girmedim.» Ama şaşırıp kaldı bir tuhaf iç burkuntusuyla: «Ee… Şimdi ne yapacağım bre?»
O sırada kapı açılmış, Hasan Sabbah'la yanındaki adam, kapının açılmasıyla birlikte içeri girmişlerdi. Balçar, hırsızlama baktığı zaman kapıyı ancak kapanırken gördü. Sağ gözü seğirmeye başladı Balçar'ın, birkaç gündür böyle oluyordu, gözü seyirirken ağzı da kuruyordu. Alparslan'ın vurulduğunu duyduğu gün başlamıştı herhalde; öldüğünü öğrendiği gün ise iki gözü birden, akşamaca seyirmişti. Sağ böğrünce üç küçük sivilce birden çıkmış, kızarmış, sancımış, akşama doğru cerahatle dolmuştu. Şimdi yine sivilceler sancıyordu; sivilceleri elinde olmadan yakaladı, yanmış gibi elini çekti. Sivilceler dayanılmaz şekilde acımıştı. Korka korka elini mintanının içine soktu; böğründe sivilceler patlamıştı, cerahat akmıştı: Bre bu ne iştir böyle, oh!»
Kulağını duvara iyice yapıştırdı. Sağır duvar ses vermiyordu; görünen pencerelerde ışık da yoktu. Ne olursa olsun eve girmek şarttı. Gözlerini yumdu Balçar, farkında olmadan yüzünü göğe doğru kaldırdı. Yüzünde yardım uman, yalvarışa benzeyen, hemen ağlayabilir bir çocuk yüzü yerleşti. Yumulan gözlerini karanlığında kerpiç kerpiç kesilmiş çimenlerin örttüğü mezar mı çimenlik mi ne olduğu belli olmayan bir düzlük yeşil ışıklarla yandı; dedesi Demirci Baldur yeşil

ışıklarla gülümsedi. Balçar, bir güzel titreyişle gözlerini açtı. Gökyüzünün akşam esmerliğinde yeşil ışıklar hâlâ yanıyormuş gibiydi, Demirci Baldur hâlâ gülümsüyormuş gibiydi.
Balçar, cesaretle evin kapısına yaklaştı. Bir an Hasan Sabbah'ın vuruşuyla aralıklı ve ölçülü vurmak istedi kapıya, vazgeçti; Boğaç'ın anlattığı şekilde üç yumruk vurdu. Bekledi; odunumsu, bir dudağı yerde bir dudağı gökte bir Arap bekledi.
Kapı hemen açıldı. Önce kimseyi göremedi. Kapı bir karanlığa açılmıştı. Gözlerini oğuşturup bakınca da kimseyi göremedi, sadece kapının açıldığı karanlık incelmişti o kadar...
«Niye girmiyorsun?»
Balçar irkildi, ince bir sesti, belki çocuk. Yine göremedi.
«Deli misin sen? Girmiyordun niye vurdun? Ya gir ya git.»
Kapı kapanacağa benziyordu, ancak o zaman kapının kanadını siper eden çocuğu gördü, yarım yaşmaklıydı, inceciktendi, kız çocuğuydu. Balçar, burnundan soluyan at gülüşünde sırtardı.
«Girmeye geldik kız. Senden başka kimse yok mu bu evde?»
«Olmasa gelmezdin. Bekleme de gir. Kapıyı fazla açık bırakma dediler.»
İçerden kart bir kadın sesi geldi, iki değirmen taşı arasından pürtük pürtük sıyrılıp çıktı sanılsa yeriydi.
«Gelen mi var kız Ziba!»
Kız «He ya, içeri alıyorum hanımım!» diye cevap verdi. Balçar'a da «Bu, Acem Kızı, kızarsa görürsün sen» dedi.
Kaba, yılışık, sarhoş bir erkek gülüşü kızı susturdu. Balçar güleni tanıdı:
«Bu böğürüp gülen de benim arkadaşım, beni yanına götürmezsen o zaman da sen görürsün! Kop dedik.»
Kop dedik, diyebilen kendi sesine Balçar bile şaştı. Böyle evlere çok girip çıkmış, hayta bir sesti; sabahlamış bir ses. Bu ses hoşuna gitti. Ama kız oralı bile olmamıştı; sadece kapıyı kapamıştı. Karanlığa gözü alışınca Balçar kızın, sandığından da çocuk olduğunu gördü. Ne var ki erken açılmışa benzerdi. Arsız arsız bakıyordu; yarım yaşmağından taşan sırıtışı da arsızdı.
Balçar, hoşuna giden sesi daha da koyulaştırdı «Hani yol göstermek, sürtük? Yol göster.»
Kız fıkırdadı «Hele ayakbastıyı gösterme de bak yol mu görürsün yordam mı, ilk gelen dökülür... Sen de ilk geliyorsun...»
«Haydan bre yıkıl.»
Artık olan olmuştu, naranın sonu gelmedi, Balçar girişini duyurmalı sünepe girmemeliydi, üstüne üstüne çekmeliydi gözleri. Naranın sonunu cıvıkça getirdi: «Bre Boğaç öldün mü? Tamuda mısın?»
Karşıdan ve soldan iki kapı açıldı; dumandan boğulmuş kırmızımsı bulanık, kaçak ışıklar titreşti. Soldaki kapıda, kaymış yaşmağından dağınık tel saçları dökülmüş -Balçar öyle sandı- ay parçası bir yüz ve sarhoşumsu sürmeli iki göz baktı. Balçar bir irkildi: Bir hana gitti geldi bu irkilişte, Bizans'a gitti geldi; gözler, dağınık tel saçlar, ay parçası yüz. Bir kilisede cıvıdı hepsi soğukça. Karşıdaki kapıda bütün heybetiyle Acem Kızı. Ardından sarhoş böğürtüleriyle Peçenek'in sıcak düşlerini kıran Boğaç haykırdı: «Bre Balçar gökten mi düştün sen? Küpeli'den korkmaz mısın?»
Bir an susuverdi ev; Balçar'a öyle geldi. Soldaki kapıdan, ay parçası yüzü, sarhoş sürmeli gözleri biri çekti derhal; yerine uzun yüzlü, şeytan bakışlı bir yüz görünüp, bakıp kayboldu. Soldaki kapı kapandı. Balçar: «Hasan Sabbah'tı.» diye düşündü. Sarhoş, ama iyice sarhoş; cıvık ama iyice cıvık yalpaladı: «Bre sana gelmişim, Küpeli Hafız'ın canı...» sonunu demeğe dili varmadı da «Hayda bre...» diye tamamlayıp Boğaç'ın kollarına atıldı. Kucakladı, sıktı; başını, Boğaç'ın omzuna bıraktı, sanki yılların birikmiş özlemini gideriyordu. Yavaşça: «Ben sarhoş değilim sakın bozma ha... Gitmemiz...»

Acem Kızının kuşkulu baktığını görünce göz ucuyla, Boğaç'ı bıraktı «Hani bre sofra? Ben gelmişim... Ben... Bre Peçenek'in Hanı Balçar'ım ben heyyy. Sofra!»
Boğaç sarhoş olmasına sarhoştu, dili bile sarhoştu ama yine de ortada birşeylerin döndüğünü fark edebildi. Omzuna eğildiği zaman Balçar'ın söylediklerini aklından geçirmeğe çalıştı. En iyisi Acem Kızını dışarı çıkarmaktı. «Sofra denildi bre heyy. Daha mı burdasın? Gelsin!»
Acem Kızı kalın rastık kaşlarının altında olduğundan da küçük görünen gözlerini Balçar'a dikmişti. Yüzlerce erkeğin gelip geçtiği, yüzlerce erkeğin en düşük yanlarıyla tartıldığı Acem Kızının gözlerinde Balçar, bir an kandil ucu gibi yanıp parladı, hemen söndü. Acem Kızının yüzünde iki çarpık çizgi, tebessümlerin en kötüsünü çizdi. Balçar, ölçülüp biçilmiş, tartılmış ve bir köşeye eski bir çarık dolaması gibi atılmıştı. El çırptı, Balçar'a kapıyı açan kız çocuğu girip öyle durdu. Acem Kızı, sofrayı yenilemesini söyledi. Balçar'a, gece kalıp kalmayacağını sordu. Boğaç, Acem Kızının Balçar'ı önemsemediğini anlamıştı. Ağırına gitti: «De bre Peçenek Hanımın oğluna sofrayı Acem Kızı kurmazsa ben adamı ne yapmam!»
Acem Kızı heybetli omuzlarını silkti: «Peçenek Hanı o kadar büyükse kalkıp sen hizmet et aslanım, burda herkes Peçenek Hanıdır.»
Balçar kavga çıkarıp çıkarmamayı düşünüyordu: çıkarmak faydalı olmayacaktı. Boğaç'a: «Kalk gidelim.» dedi; «Melikşah Sultan'ı görmemiz istenmiş.»
Boğaç'ın kolundan çekerken Acem Kızını da göz altından süzüverdi. Acem Kızının yüzünü çizen o kötü tebessüm usulca silinmişti, yüz birden düşünmüştü.
Boğaç kolundan, çeken Balçar'ın çimdiğini de yeyince uymak gerektiğini anladı. Yine de «Gidelim bre.» diye haykırdı; «Bu eve de bir daha ayak basarsam bana da Peçenek Hanının at uşağı değil çoban köpeği desinler.»
Acem Kızının birden düşünen yüzü sanki böyle bir cümle bekliyordu, şenleniverdi. «Bu ev kurban olsun Boğaçıma aslanım» diye dil dökmeğe başladı; «Böyle bin ev, bin Acem Kızı kurban olsun. Ne dedin de yapılmadı, sofra mı? Kız Ziba...» Boğaç'ı bırakıp kapıyı açtı: «Ziba huuu. Kör olası sen bırak sofrayı kızlar getirsin.» Döndü; heybetli bedeni semirmiş bir kısrağın sağrısı gibi ağır fakat kaypak kıvrıldı: «Hanlarım, aslanlarım hele bir rahatlayın; yiğidim bu ev senin demedik mi? Neden öfkelenirsin? Acem Kızı kulun kölen ola denilmedi mi? Kızlara bakıp geleceğim şimdi bir kusur işlemesinler, sofranız düzgün olsun.»
Çıktı; kapıyı kapadı.
O zaman Boğaç, sarhoşluğunu unutup Balçar'ı tuttu: «Nedir bu bre nedir bu sarhoş değilken sarhoşluklar, yalan naralar. Nedir bre?»
Ayakta duramadı, sedire çöktü: «Başım yerinde yok, sen de tekmil alıp gitmek mi istersin, oh bre...»
Balçar yavaşça kapıya gidip dinledi. Dışarda fısıltılar, alaca karanlık sesler vardı anlaşılamıyordu. Yine usulca Boğaç'ın yanına geldi; hafif, fısıldarcasına, çabuk çabuk: «Küpeli Hafız bu gece yola çıkmamız gerektiğini söyledi. Söyledi ya...»
Gidip kapıyı bir daha dinledi; ev susmuştu.
Boğaç: «Bre patlattın beni Balçar, ne söyledi Küpeli?» diye sabırsızlanınca evin sessizliğinin ayaklanmasından korktu. «Sus.» dedi. «Sus patlama az daha.» Geldi, Boğaç'ın yanına bağdaş kurup oturdu. «Bu eve Hasan Sabbah denilen bir adam girdi. Küpeli Hafız nedense büyütüyor bu herifi. Bir yolunu bulup neyin nesi kimin nefesi öğrenelim. Belki Küpeli Hafız'ın işine yarar öğrendiklerimiz. Sıkı dur; fazla da içme gayrı.»
Lâfını henüz bitirmişti, açılan kapıdan Ziba, arkasından da üç kız girdi; yarı çıplaktılar, örtülü yerleri birinin yeşil, birinin al, birinin mavi ipektendi, incecik; içleri görünüyordu. Birinin elinde sarı pırıl pırıl bir leğen ibrik, omzunda allı morlu pamuk peşkirler vardı. Öteki, üstünde küçük toprak kaplarda mezeler, küçük bakır taslar bulunan bir sini taşıyordu. Üçüncüsünde inceden, el

değmeye kıyılamayacak kadar nazik iki sebû... Kız, sebûların kuğu boyunlarından tutmuştu; sebû gülüşünde sürmelenmiş gözlerini tanıdı kızın Balçar; ay parçası yüzünü tanıdı. İrkildi yine; irkilişinde uzak bir hana gitti geldi. Bizans'a gitti geldi. İrkiliş bir kilisede soğuyuverdi, cıvıkça. Kız, Balçar eve girip narayı bastığında kapı aralığından bakıp kaçan kızdı. Sebûlar iki elinde, Balçar'ın iki dizi arasına gelip oturdu. Saçlarını bir su fışkırışı içinde fırlatıp başını çevirdi. Gevşek dudakları, Balçar'ın tarif edemeyeceği bir bükülüşle açıldı: «Hoş geldin yiğit... Benim adım Zebercet. Seninki?»

Ziba Boğaç'ın eski sofrasını alıp götürdü. Balçar kalakalmıştı. Gözlerinde bir başka göz dolaşıyordu, yüzünde başka bir yüz, saçlarında...

Düşünceleri de kalakaldı Balçar'ın.

Zebercet hep öyle: «Saklayacak mısın?» dedi; «Adın da güzel mi senin gibi?»

Boğaç, Balçar'ın uyuduğunu sandı. Dürtüp uyandırmak istedi, fakat elinde leğen ibrik tutan kız da gelip Boğaç'ın önünde diz çökmüştü. Öteki kız siniyi sacayağın üstüne yerleştirmiş bekliyordu. Odanın içi yepyeni, tazecik, gül pembesi gülücüklerle dolmuştu, odanın içinde yeşil, al, mavi ipek hışırtıları uçuşuyordu.

Zebercet, sebûları sofrayı kuran kıza uzattı. «Yiğidim susamıştır Sümbüle, doldur da verelim...»

Öteki kız Boğaç'ın ellerine su döküyordu. Boğaç'ın elleri kendi elleri değildi, sanki Boğaç'ın ellerini Boğaç'tan başka birisi uzatmıştı.

Balçar, Zebercet'in sunduğu küçük bakır tastaki içkiyi, yüreğinin başından yavaştan, sinsice depreşip yanmaya başlayan yangına döküyormuş gibi içti. Sünbül'ün uzattığı tastakini de. Yangın sönmedi.

Boğaç'ın ellerine su döken kız, pamuk peşkirle, artık Boğaç'ın olmayan elleri kuruladı. Dönüp: «Sünbüle benim yiğidim de yanıyor, nerde çaresi» diye niyaz kıvamında yalvardı. Sünbüle'nin doldurduğu tası Boğaç'a eliyle içirdi.

Odada, yepyeni, tazecik, gül pembesi uçuşan gülücükler yeşil, al, mavi ipek hışırtılarıyla sarmaş dolaş oldu.

Boğaç'ın kızı, yeni bir tası eliyle içirirken Boğaç'ın kulağına sıcak bir fısıltıyla «Benim adım Hûrî» dedi. «Bana Hasan Sabbah'ın Hurisi de derler. Seni cennete götüreceğim.»

Hurinin fısıltısı Boğaç'ın yoksul kulaklarında ateş alevi yandı.

Zebercet Balçar'ı, Huri Boğaç'ı alıp sofraya oturdular. Toprak çanaklarda bal vardı, sarı altın pırıltısında; kaymak vardı Peçenek karlarının aklığında, sonra Balçar'ın bilmediği, sonra Balçar'ın tatmadığı, sonra Balçar'la Boğaç'ın ömürlerinde görmediği. Balçar Zebercet'e doğru gevşedi «Benim adımı dedim mi bre? Benim adım Balçar...»

Zebercet: «Balçar...» diye tekrarladı. Balçar, adının bu kadar güzel olduğunu ilkin duydu. Boğaç da kendi adını, Huri'nin dudaklarından.

Sünbüle, yeni taslar doldurdu. Zebercet yeni mezeler verdi Balçar'ın ağzına, Hurî dudaklarını Boğaç'a.

Kapının açıldığını, Hasan Sabbah'ın girdiğini, keçi sakalından şeytansı gözlerine, upuzun at yüzünden şeytan kuyruğu kaşlarına kadar hesaplı, ölçülü ve kurnaz kendilerini süzdüğünü fark etmediler bile. Odada çılgınca oynayan gülücüklerle ipek hışırtıların birden durduğunu, boğulmamak için sustuğunu fark etmediler.

Hasan Sabbah bir süre baktı. Sonunda güldü:

«Benim hurilerimi benden çalan cennet çocukları demek sizsiniz» dedi.

Balçar, Hasan Sabbah'ı tanıyabildiği zaman, Hasan Sabbahlığını unutmuştu bile. Ancak yanına oturduktan, konuşmağa başladıktan, konuşurken Küpeli Hafız'a lâfı getirip bağladıktan sonra buraya niçin geldiğini hatırlar gibi oldu. «Bre neden şimdi Küpeli Hafız der de beni bunaltırsın?» dedi ama güçsüzce dedi; dönüp Zebercet'e baktı. Hasan Sabbah: «Küpeli Hafız size ne veriyor?»

diye sordu. Usta, açık vermeyecek kadar usta bir sesle tamamladı: «Yorgunluktan, kölelikten başka. Sen Peçenek'sen, Selçuklu'nun buyruğuna girmek niye? Selçuklu'yu, Arap, Müslüman yaptı ki köle olsun diye, Selçuklu'yu sömüreyim, şunun bunun üstüne salayım da zenginliğim on kat zengin olsun diye. Sen de mi Arap'ın Bağdat'taki sarayına köle olup besleyeceksin. Saray da ne? Bey ne? Sultan ne? Saray senin omuzlarında kuruldu, Bey senin iliğini emiyor, Sultan kanını. Şimdi sen cennette olduğunu biliyor musun, işte gerçek bu... Bizim cennetimiz bu... Bizim cennetimiz herkes için; Beysiz, Sultansız, kölesiz. Bu cenneti öteki kardeşlerine de götürmek senin vazifen, Küpeli Hafız varken bunu yapamazsın...»
Balçar, Zebercet'in sunduğu tası içmeden: «Neden bre?» dedi, «Küpeli Hafız da cennet der...»
«Der der ama onun cenneti kendisi içindir. Bu kadar yıl yanındasın seni cennetine götürdü mü? Bırak götürmeyi gösterdi mi hiç?»
Boğaç, Balçar'dan önce davranıp cevap verdi nasıl olduysa: «Onun cenneti bu dünyada değilmiş bre heyyy.»
Yayvandı, çoktan pelteleşmişti; Hasan Sabbah'a mı cevap vermekti maksadı, yoksa Küpeli Hafız'la aklınca alay mı etmekti ilk bakışta anlaşılmıyordu; ikisi de olabilirdi; ikisi de olmayabilirdi. Hasan Sabbah'ın, içinde şeytanın alevlendiği gözleri, rüzgârda alev misali bir an Boğaç'ın gözlerini ve yüzünü yaladı. Hasan Sabbah'ın gözleri sonunda Boğaç'ın gözlerinde perçinlendi. Hiç oynamadan, kıpırdamadan, içindeki şeytan en güzelden en düşlüsüne kadar şekil değiştirerek Boğaç'ın gözlerini tuttu: «Cennet bu dünyada varsa işine yarar, öte dünyadaki cennetten sana ne?»
Hurî yeni bir tas sundu Boğaç'ın dudaklarına, Sünbüle avucunun içiyle meze uzattı. Zebercet bir an Balçar'ı bırakıp Boğaç'a kuş uçuşlarının süzülüşünce gülümsedi. Hasan Sabbah, gözlerindeki şeytanın bütün büyüsüyle baktı: «Bizim cennetimiz bu dünyadadır, öteki dünyadaki cennetten daha güzeldir. Ne Selçuklu içindir, ne Peçenek, ne Arap, ne de İran yahut Bizans içindir; insanlar içindir. Beylerle Sultanlar savaştan başka bir şey düşünmez, başka bir şey bilmez. Niçin? İnsanlar ne kadar çok ölürse Beylerle Sultanların cebi o kadar çok dolar da onun için? Onların cebi dolsun diye sen yoksul mu kalacaksın? Onları bu dünya cennetinde bırakıp sen ölecek, sen yok olacak, toprağın altında çürüyecek misin? Yok evlât yok, yok, yok. Sen bu dünyadaki cennet için yaratıldın, bu dünya nimetleri yalnız senin için, bütün insanlar kardeşlerin için ortak ve eşitçe. Bunu senden esirgeyen Beylerle Sultanlar ölmelidir. Senin, senin gibi yoksul insanların, senin gibi at uşaklarının yaşaması, dünya cennetini eşit ve ortakça bölüşüp ölümden kurtulman için...»
Boğaç, Hasan Sabbah'ın gözlerindeki şeytan buğulanmasında terlediğini sezinledi; kurtulmak istedi. Sadece: «Ya şimdi Balçar, Han diye sizin cennete giremez mi? Bre ölmesi mi gerek?»
«Hanlığını bırakır yoksul bir at uşağı olur acı çekerse, bize inanırsa.»
Balçar öfkelendi ama öfkesini belli edecek gücü yoktu: «Ya sizin beyiniz, ya sizin Hanınız? Bey siz misiniz?»
«Bizim beyimiz herkes gibidir.»
Balçar: «At uşağı desene şuna» diyecekti fakat Zebercet o kadar güzeldi ki, sunduğu tasın içindeki içki neyse öylesine baş döndürücü, düşlü, öylesine unutturucuydu ki, diyemedi; ağzını açamadı.
Boğaç ağzını gere gere «Yazık» dedi; «Balçar, Han oğludur, Beylikten kurtulamaz, kurtulamayınca da sizin cennette yeri yok.» Garip, uykumsu gülmeğe başladı. Balçar'a döndü: «Tadını çıkarmağa bak bre Balçarcık» dedi; «Görüp göreceğin cennet bu kadarmış. Eni sonu öldürecekler seni.»
Uykumsu gülüşü çarpıldı, bir at uşağının yıllar yılı dönen burgusu dudaklarını büzdü; güldü, güldü. Gülerken: «Eni sonu öldürecekler seni» deyip duruyordu, sayıklamayı andırıyordu.

Huri'ye sarılıverdi, yuvarlandılar. «Eni sonu öldürecekler seni». Tadına doyulmaz bir ılık denize at sürüyordu. Huri atların en kısrağıydı, en ılık deniz.
Balçar anlamadan baktı. Başı sonu olmayan bir boşluğa bakar gibi. Boşlukta Boğaç'a benzeyen, atlara benzeyen, Boğaç'ın delikanlılığına daha yaşlılığına benzeyen daha beyazımsı bulutlar oynayıp durdu; bir küçük beyaz bulut, bir büyük beyaz bulut; büyük bulut küçük bulutun karşısında kör topal, büyük bulut direnişte, büyük bulut küçük bulutun önünde eğik ama büyük bulutun orta yerinde nokta gibi bir kara benek. Nokta gibi kara beneğin büyüyüşü gizliden, büyük bulutun içinde yuvarlanıp örümceklenişi... Büyük bulutun karalığını ortaya döküşü delicesine gülüşü, boşlukta örümcek sümüğünde yankılanan bulutun sesi: «Eni sonu öldürecekler seni, öldürecekler seni, seni, seni...»
Balçar delicesine bağırdığını sandı ama sesi sadece sayıkladı: «Beni öldürecekler bre... Kim?»
Hasan Sabbah: «Kimse» diye fısıldadı. Az önce Boğaç'ın gözlerine yapışan gözlerindeki şeytan şimdi sesindeydi. «Bizde ölüm yoktur. Cennetimiz gibi hayatımız da dünyadadır. Bize inananlar ölmez, onlara ölüm yoktur Peçenek Hanı. Han bile olsalar...»
Hasan Sabbah kalktı, kızlar da. Boğaç sanki bir görünmez gücün çekiminde doğruldu. Balçar, oturduğu sedirde çakılıp kalmıştı.
Hasan Sabbah uzunlamasına dar pencereyi açtı. Ay ışığı kavuşmuş bir ekim gecesi ne serin, ne sıcak, ikisinin ortası, odaya girdi; Boğaç'ın yüzünden Balçar'a geçti ise de uykulu, düşlü bakışlarını açamadı. Hasan Sabbah açık pencereyi gösterdi: «Aşağısı uçurumdur. Atın kendinizi aşağıya.»
Kızlar, dünya cennetine çağırır gibi baktılar. Boğaç Balçar'a döndü. Balçar afalladı düşünde.
Hasan Sabbah: «Bize inandıysanız ölüm yoktur» dedi. «Atın!»
Balçar ve Boğaç, hep aynı düş sıcağında, kalkıp pencereye geldiler. İlkin Boğaç baktı. Ekim gecesinin ay ışığı ağaçlardan, evin hemen bu yanında başlayan bir uçurumu gölgeliyor, olduğundan daha derin, olduğundan daha ürpertili gösteriyordu. Boğaç'ın az önce tadına doyulmaz bir ılık denize sürdüğü at uçurumun ağzında kişnedi, şaha kalktı. Boğaç'ın başı döndü, Balçar'ın kolunu tuttu: «Bre bu ne Balçarcık?»
Balçar, bir oda içinde olduğunu hissettiği, pencereden baktığını bildiği halde uçuruma doğru gözlerini yumdu. Uçurum, beyninde korkunç bir hızla donuverdi. «Ölür bre adam.»
Hasan Sabbah güldü. «İnanan insan ölmez» dedi; «İnanmadığınız için ölürsünüz. Size göstereceğim.»
İki elini birbirine vurdu üç kere.
İçeri bir adam girdi. Balçar bu adamı bir yerden tanıdığını hatırlar gibi oldu, eve Hasan Sabbah'la birlikte gelen olduğunu çıkaramadı. Adamın üzerinde incecik, yeşil ipekten bir entari vardı, al bir kuşak sarmıştı, iki elini göğsünde çaprazlama tutmuştu, gözleri önünde eğik yürüyordu. Hasan Sabbah adama : «At kendini uçuruma bizim için» diye buyurdu.
Aynı anda kızlar, Balçar'la Boğaç'ın anlamadığı bir dilden ilâhi okumağa başladılar. Kuş cıvıltısı, su şırıltısı, yaprak hışırtısı vardı seslerinde ilâhi pamuklar yahut ipekler gibi dağılıp toplanıyor, inip kabarıyordu.
Adam, o haliyle Hasan Sabbah'ın önünde saygıyla eğildi, sağ yüzünü Hasan Sabbah'ın sol göğsüne, sol yüzünü sağ göğsüne bıraktı. Sonra pencereye yanlamasına eğildi. Yürekten kopma bir ses duyuldu: «Destur ya pir.»
Adam uçuruma bıraktı kendini.
Çıt çıkmadı. Sadece kızların ilâhisi, düşen bir sarı yaprağın yelde sallanışı halini aldı, yavaş yavaş kısık bir peşe indi. Birden yükseldi, tize çıktı. Tizde salındı durdu bir süre, ordan da yükseldi hançerlemesine. Devam ederken Hasan Sabbah yine üç kere elini eline vurdu. Boğaç'ın gözleri iri iri açılmıştı; Balçar'ın yüzü seyirmekteydi.

Kızların ilâhisi duruldu, bir bekleyiş sükûnetinde devam etti.
Kapıdan Acem Kızı girdi önce, al ipekten incecik entarisi ve yeşil kuşağı, omuzlarına dökülüp aşağılara doğru kayan kapkara saçlarını daha da yalazlıyordu. Yalazlanan kapkara saçlar, Acem Kızının balmumu sanlığında bir acayip güzelleşmiş yüzünü ikişer üçer tellerle sarılıp değirmiliyordu; gözleri ışıl ışıldı, uzak ama buğulu boşluklara çağırıyordu. Arkasından etekleri yerlere değen kızıl ipek harmaniyesinde büsbütün incelen, bahar dutlarının ilk sürgünleri gibi eğim eğim eğilen Ziba yürüyordu; ucu püsküllü bir beyaz kuşak her iki bileğine de dolanıp sarkmıştı.
Acem Kızı da Ziba da Hasan Sabbah'ın önüne, tıpkı az önce uçuruma atlayan adam gibi geldiler, yüzlerini Hasan Sabbah'ın göğüslerine sürüp izin beklediler. Kızların ilâhisi zincirlemesine uzadı. Hasan Sabbah ikisinden de uçuruma atlamalarını istedi.
Acem Kızı, uzunlama dar pencereye bin bir güçlükle sığmasına rağmen kendini uçuruma bir su boşanırcasına rahat bıraktı. Ziba tatlı bir çocuk oyununun gülümsemesiyle bir ara Balçar'a gülümsemişti. Kızların ilâhisi birden sustu. Kızların üçü de gözlerini Hasan Sabbah'a diktiler. Boğaç iyice aptallaşmıştı; dar pencereden eğilip uçuruma bakmağı, atlayanların uçmakta mı yüzmekte mi yoksa dallara tutunup asılıp kalmakta mı olduğunu bilmediği aptallığın arttığı dayanılmaz bir arzuyla öğrenmek istiyor ama uçurumun yahut uçuruma sıcak bir yatağa atlar gibi atlayanların birden kendini de kucaklayıp çekmesinden korkuyordu. Balçar, kızların gözleriyle Hasan Sabbah'ın gözleri arasında, birbirine görünmeden aktığını sandığı bir gizli ışık seli arıyordu. Ancak Hasan Sabbah'ın boynunu hafifçe sağa büktüğünü görebildi, gördüğünü sandı. Bu esnada da, yine yürekten gelme bir «Destur ya pir!» sesi duyuldu; sanki bir kopuzun en ince teline usta ve halden anlayan bir ozan parmak vurmuştu.
Başını çevirdiğinde Hasan Sabbah'ın Hurisi de uçuruma doğru uçmuştu. Balçar, ancak mavi ipeğin ay ışığında eteklenişini görebildi. Ve arkasından Sünbüle'nin uzunlamasına dar pencereden kendini bırakışını; «Bre bu öldürmek kendini, bre bu göz göre göre ölmek.»
Hiç değilse Sünbüle'yi tutmak için uzanan kollarına Boğaç hızla vurdu: «Sen ne anlarsın bre.»
Niçin vurduğunu, neden vurduğunu bilememişti. Boğaç'ın gözlerinde uçuşu uçuşuveren al, yeşil, mavi güvercinler vardı, güvercinlerin uçuşunu durdurmak, güvercinlerin güzelliğini öldürmek isteyen uzanmış kollar vardı, Boğaç, Balçar'ın kollarına değil güvercinlere uzanan kollara vurmuştu. Boğaç'ın gözleri de Hasan Sabbah'ın gözlerindeydi. Hasan Sabbah'ın gözlerinde, tadına doyulmaz ılık bir denizin atları eşiniyordu.
Eşinen atlar, Boğaç'a gülümsediler: «Bırak Boğaç, karındaşım; sen at uşağısın, bizdensin, onun için anlarsın. Balçarcık Han soyudur, anlamaz; uçup gidenleri öldü sanır…»
«Ölüm değil de nedir bu? Bre taşlara vurdun mu başını ölmezsin de ne olursun?»
«Küpeli Hafız'ın aklına uyup söylersen böyle söylersin. Bizde ölüm yoktur dedik; bizde inanan ölmez, dedik!»
Boğaç, Hasan Sabbah'ın gözlerindeki şeytanın ışık olup kanına karıştığını sezdi; şeytanlı kan, Boğaç'ın damarlarını, tüylü tırnaklarıyla gıdıklıyordu.
Kendinden geçmek üzere olan bir ses: «Ölmemek iyi, ölmemek iyi» diye sayıkladı; «Ölmemek iyi de…»
«Ya seni ne düşündürür iyiyse? Ne korkutur?»
Şeytanın türlü tırnakları sırtındaydı şimdi; boynundan kuyruk sokumuna gidip geliyordu, dolaşıyordu. «Nerde otururlar bre? Bu dünyaya yine dönerler mi?»
«Dönerler, dünya bırakılır mı hiç Boğaç dünya cennetlerin en güzelidir. Bırakana ne denir?»
Balçar sedire çöktü; dizleri titremişti. «Yalan. Bre yalan. Dedem Demirci Baldur öldüğüne göre ölüm vardır. Babam Kegen Bey de öldüyse ölüm olduğu içindir. Uçuruma uçanlar öldü. Beni kandıramazsın.»

«Kolay hay Balçar. Onlar şimdi başka bir cennette. Sen de görebilirsin.»
«Nerde, bre nasıl? Bre nasıl gidilir?» Boğaç şeytanın kendisi olmuştu; şeytan sabırsızlığı ile doluydu; «Hemen gitmek mi?»
Hasan Sabbah pencereyi gösterdi: «İstersen o kadar kolay ki hay Boğaç, senin elinde.»
Hasan Sabbah'ın, ölü kandili ışığıyla pencereden vuran süzük ay ışığının arasında pencereyi gösteren eli öylesine beyazdı ki Boğaç gözlerini bu elin çarpıcı titreşiminden çekip kurtaramadı. Ele doğru gitti; el pencereden dışarı, uçurumun ağzına ağzına, daha bir beyaz parlayıp daha bir beyaz titreşimle uzandı. Boğaç pencereye yanlamasına verdi kendini.
Zebercet Balçar'ın yanına, sedire geldi. Kadın ağırlığım Balçar'ın bir omzuna yaslandı, saçlarını göğsüne yaydı, ağzını olanca sıcaklığıyla Balçar'ın kulağına bırakıp fısıldadı: «Hadi öğrenmek istemiyor musun? Özlemedin mi? Bana inanmıyor musun? Bana Balçar… Hadi.»
Fakat Boğaç atamadı kendini uçuruma; sırtındaki tüylü şeytan tırnakları şeytanca uçuşuyorken, yüreğinde tıp tıp bir arzu dayanılmaz bir itişle Boğaç'ı pencereye doğru ittiği halde Hasan Sabbah'ın bembeyaz elinden ürktü.
Balçar'ın sedirde kımıldamadığını gören Hasan Sabbah, sesinde henüz gizli bir sinirlenişi daha çok saklamağa çalışan bir endişe ile «Zebercet» dedi, «Kalk içki getir, cennetimizi gösterme zamanıdır.»
Zebercet gidip gelinceye kadar kımıldanmadan bekledi; Balçar Hasan Sabbah'ın bu arada gözlerini de kırpmadığını zannetti. Boğaç, uzunlamasına dar pencerede, uçurumun dibindeki cennetle bu yandaki, artık bir zevki kalmayan cennetin özlemi arasında ezile büzüle, kıvrana büküle asılı kaldı. Zebercet, bir tepside üç bakır tasla geldi; bakır tasların üzerinde, yeşilden sarıya, maviden mora dönen mücevher kakmalar parıldıyordu.
Zebercet, tepsiden ilk tası Hasan Sabbah'a sundu. Sonra Boğaç'la Balçar'a. Balçar almak istemedi; Zebercet'in gözlerine bakınca elleri kendiliğinden tasa uzandı. Hasan Sabbah «Tastaki boza» dedi; «Küpeli Hafız'ın da içtiği olmuştur. Ama bizim bozamıza beng otu karıştırılmıştır, hem de kenevir filizlerinin suyu. Beng otunu bilir misin? Ya kenevirin körpe filizlerinin suyunu? İçin, asıl cennetimize, asıl yaşayacağımız yere gideceğiz. Onlar bizi orada bekliyor, için, için, için karındaşlarım.»
Tası iki avucunda tutmuştu; dua ediyormuş yahut tastaki bozayı kutluyormuş gibi bir hali vardı. Yavaş yavaş dudaklarına götürdü. Yavaş yavaş, tas dudaklarına değerken fısıldadı: «İçelim karındaşlarım.» Uçuruma atılanlara mı söylüyordu yoksa Boğaç'la Balçar'a mı anlaşılmıyordu. Boğaç, tastaki bozayı Hasan Sabbah'la birlikte Hasan Sabbah gibi içti; boza türlü yeşil, ezik ot, topraktan gelme bir güneş sarısı kokuyordu; bahar çayırlarının tazeliğinin tadındaydı; pırpırı, yakası açılmamış en gizli lâflar, güneş görmemiş aralıklar uykusunda. Boğaç'ın boğazı kuduruverdi. «Destur ya pir.»
Balçar'ın elindeki boza tası düştü «Boğaç bre sen»
Boğaç'ın uçurumu dolduran kahkahalarını Balçar o ana kadar hiç duymamıştı. Sipsivri, keskin taş kırıklarında ufalanmış, karınca kaynayışında üst üste binmiş, anaların oğul verme anı...
Bundan sonra Balçar kendini tamamen Zebercet'e bıraktı, düşünemiyordu, düşünceleri de bir uçsuz bucaksız çölde yalnız kalmıştı. Ne zaman, nerde nasıl başladığını bilemediği düşler, yitmiş bir çocuk öksüzlüğü, üşüyüp birden ısınma, yanarken titreyiverme... «Götür beni Zebercet, bre götür beni burdan, götür.»
Hasan Sabbah Zebercet'e bakıp gülümsedi; gözleri dışarıyı gösterdi, hafifçe kırpıldı. Zebercet bir kolunu Balçar'ın beline doladı, yine kadın ağırlığını Balçar'a verdi. Dışarı çıkardı.
Hasan Sabbah, hâlâ iki avucunda tuttuğu bakır tasın ağzını oyun oynayan bir çocuğun hazzı içinde yere doğru çevirdi; tasta kalanı iplik iplik döktü; tastan dökülen su idi; güldü. Tası sedire attı. «Boğaç tamam» dedi dişlerinin arasından: «Budala!»

Uzunlamasına dar pencereye ata biner gibi bindi; yana kaymış bir halatı uzanıp çekti, usta cambaz çevikliğiyle halattan uçuruma kaydı. Kalın iplerden örme ağa ayakları değince bıraktı kendini, yorgun bir keyfin dinlenişine bıraktı; sırt üstü ağa uzandı. Uçurumun ağzından görünen ay ışığında yıkanmış masmavi gökyüzünü pul pul parçalayacak, düzgünlüğü yırtacak bir öfkeli kara bulut bekledi; baktı. Düzgün gökyüzü, yıkanmış pırıl pırıl masmavilik canını sıktı, ağın iplerini koparırcasına avuçladı: «Görür bu dünya beni bir gün» diye hırıldadı; «Gün gelir Hasan Sabbah adını da öğrenir.»

Çok yakından türküler, delicesine gülüşler geldi; koşuşan çığlıklar. Hasan Sabbah'ın, ağın örgülerini avuçlayan parmakları gevşedi: «Nizamül Mülk'müş, Melikşah'mış… Küpeli'yi de kime hançerleteceğimi biliyorum artık heyyy... Bir tek benim adım kalacak bu dünyada bir tek benim adım. Hasan Sabbah… Hasan Sabbah…» Önceleri adını severek fısıldıyordu, dudaklarında okşayarak… Sonra deli bir arzu gibi fışkırdı «Hasan Sabbah! Hasan Sabbah! Hasan Sabbaaah!» Uçurum, uçurumun içi ve dışı çınladı, dar geldi, uçurumun ağzından fırladı göğe doğru. Hasan Sabbah adının uçurumun ağzından ay ışığına karıştığını, ay ışığında çalkalanmış göğün görünen masmaviliğine yazıldığını gördü; ohh, en sonunda masmavi bütünlük paramparçaydı.

İçi rahatladı; karnı doymuş budala bir çocuğun uyuşuk hazzı içinde ağa sürünmenin zevkini duya duya aşağıya, bir ot yumuşaklığına atladı. Bir kaya köşesini dönünce çıplakları gördü, isli meşalelerin ışığında, ay ışığıyla karışıp yalap yalap yalabuyan bir havuzdan çıkıyor, ıslak bedenlerinden kayan suyun ürpertisini ay ışığından sıyırırcasına bir kıvraklıkla koşuşuyorlardı. Balçar'la Zebercet'i görünce durdular. Balçar Zebercet'in koluna asılmıştı, yarı baygındı. Zebercet Boğaç'ın çıplaklığına utanmadan baktı, ötekilerine de «Merdivenden düştü budala» dedi. Balçar'ı Boğaç'ın ayaklarına doğru bıraktı.

Boğaç ve ötekiler başka bir dünyanın adamlarıydı sanki. Gözlerinden başka bir dünya adamlarına uykuları taşıyordu; etli, kanlı canlı kadın erkek uykuları. Balçar'ı bir anda soydular. Zebercet kendiliğinden üstündekileri çıkarıp atmıştı. Öte yanda Hasan Sabbah da soyunmuş beyaz yünden bir harmaniye giyinişti, başında tülbendi al ibrişimden deve tüyü keçe bir külah vardı. Adını gökyüzüne yazmış, adıyla gökyüzü bütünlüğünü al aşağı etmiş, çizip bozmuş bir adamın yürüyüşünde beyaz yünden bir harmaniye ile tülbendi al ibrişimden deve tüyü keçe bir külah, çıplaklara yürüdü.

Çıplaklar soyup kendilerine benzettikleri Balçar'ı karga tulumba edip havuza attılar. Balçar'ın, suda kendine gelişi hazin oldu. Diğerlerinden daha parlak isli alevlerle yanan bir meşalenin altında ve havuzun başında bağdaş kurup oturmuş Hasan Sabbah'ı, yeni kıyafetinde görmenin şaşkınlığını henüz üzerinden atamamışken; suda çırılçıplaklığından utanırken yetmemiş gibi birden, biri çocuk dört dişinin ana doğması, biri Boğaç iki adamın utanmasız yalın beden havuza, suda çırçıplak Balçar'a koşuşması aklını başından aldı. Bir tutam kaldığını zannettiği kuşça Peçenek aklının bile çırılçıplak uçuştuğunu sezinledi. Suyun ılıklığına gömülüverdi; hiç bir şey görmemek daha iyi olacaktı. Hiç bir şey duymamak.

Ama Balçar'ı kendi haline bırakmadılar. Şimdi çok iyi hatırlamağa başladığı dişiler; Zebercet, Acem Kızı, Hurî, Sümbüle, Ziba. Sağdan soldan, biri ötekinin ardınca Balçar'ın üstünde altında dört bir yanından yüzmeğe; yüzerken oynaşmağa başladılar. Boğaç tüyü dökülmüş alaca bir katır nazıyla Balçar'ın çevresinde dört dönüp çifteler attı; Hasan Sabbah'ın adamı bir deve höngürdeyişinde. Suda naralar kesik, yarı deli sarhoş, yarı erkek kedi mırnavında sesi değişti durdu. Balçar, suda büzüldükçe büzüldü. Bir an gözlerinin patlayacağını sandı; kulakları çıkacak, boynu göğüs kafesiyle birlikte kopacak sandı. «Ah bre Kegen Bey babam, ne halt ettin de beni dünyaya getirttin.» diye bar bar bağırmayı öylesine istedi ki… Çaresizliğini iyice anlayınca başını suyun dışına çıkardı «Oh bre!»

«Oh bre!» ama çevresinde dönenlerden, halkalanmış çıplaklardan nasıl kurtulacaktı? Üstelik bir de uzak, derin, Balçar'ın iliklerinde çıldıran kadın sesleri duymağa başlamıştı. Nenesinin bir zamanlar, daha küçükken, al beleşinde belenmekten yeni çıkmışken bir zamanlar nenesinin anlattığı al bastılı seslerin, ayzıtların sonradan kan emmek için kendilerine kendilerine çekme tuzağı dediği ölümsü sesleri hatırladı; onlar gibi güzel, uyuşturucu… Onlar gibi kımızın en iyisinde, bahar sesleriydi. Ve ışıklar yandı sağda solda, buğuluydu; Balçar'ın görüp bilmediği renklerdeydi. Sesler ve ışıklar bir arada kaynıyordu.

Balçar geldiğine geleceğine, Boğaç'ı aradığına arayacağına, Küpeli Hafız'ın körü körüne sözünü dinlediğine çoktan pişman olmuştu; korku değildi duyduğu, iyice biliyordu; artık utanması da geçmişti. Sadece kusmak geliyordu içinden, damarlarında kasılan bir kusmak zorluğu duyuyordu; kusamıyordu da. Hele Boğaç'ın tüyü dökülmüş boz katır cilveleri, çıplak kadınlardan birini bırakıp ötekiyle, ötekini bırakıp berikiyle Balçar'ın üstüne üstüne suya yuvarlanışları kusma arzusunu daha da artırıyordu. Bir ara: «Bre ben ne biçim erkeğim» diye düşündüğü de oldu. «Yoksa...» diye düşünemedi.

Dört bir yanda türlü renkler içinde yanan ışık buğularından yine çıplak, hepsi de gencecik dal boylu ikişer üçer kız çıktı; ellerinde gümüş tepsiler, gümüş tepsilerde sarılığı yanan maşrapalar vardı. Balçar'ın iliklerinde çıldıran türkülerle geldiler. Zebercet, Huri, Acem Kızı, Sümbüle, Ziba, Hasan Sabbah'ın adamı ve Boğaç, tepsideki maşrapalara koşuştular. Zebercet, ayrıca aldığı bir maşrapayı Hasan Sabbah'a sundu. O anda ışıklar söndü, kızların türküsü sustu. Hasan Sabbah maşrapayı eline aldığında herkes diz çöktü; sol dizlerinin üzerine oturup sağ dizlerine ağırlıklarını verdiler. Maşrapayı tutan elleri göğüslerindeydi, başları önlerine eğikti; hiç biri Hasan Sabbah'a bakmıyordu. Boğaç ilkin beceremeşti; sağına soluna belli bir bocalama içinde bakıp kendini ayarlamıştı. Balçar, çıplak bedenini suda saklıyordu. Hasan Sabbah ağır ağır yerinden kalktı. Beyaz yünden harmaniyesi, tülbendi al ibrişimden deve tüyü keçe külahı meşalenin altında kocaman bir gölgeyle havuzdaki suyu kabarttı. Hasan Sabbah toprakta, gökte ve suda -bir de ateşte- devleştiğinden, bir süre öyle durdu. Dili ile dişi arasında ezik bir sesle mırıldandı, mırıltılarını, maşrapaya üfürdü. «Canlar!» dedi. Sesi gerçekten dokunaklıydı, gerçekten güven veriyordu: «Canlarım» diye tekrarladı, «Hasan Sabbah deyip, Hasan Sabbah için ölüme gidenler, görüyorsunuz ki ölüm yoktur. Ölüm, Beylerle Sultanların zenginliği için vardır; bir de onların uşakları için. Ölüm, bizim için işte bu gördüğünüz cennettir, gerçek yaşamaktır. Bunu size ben vaat ediyorum. Bana uyan, benim dediğimi yapan, buyruğumu yerine getiren ölüm nedir bilmeyecektir, hep böyle yasayacaktır. Bütün insanlara bunu anlatınız, inanmayanlar bir gün pişman olacaklardır.»

Sustu, Balçar'dan yana baktı, sonra Boğaç'a... «Cennetimize bir can daha katıldı. Bugün onu kutlayacağız; bu cennet günü, bugün onun şerefinedir, benim maşrapamdan içecek.»

Hasan Sabbah maşrapayı daha ağzına götürürken Boğaç içivermişti; gün Balçar'ın şerefine olduğu için mi yoksa böylesine içmek içinden geldiği için mi nedense evecen bir coşkunluğu vardı yahut da cennetin daha güzelliklerine, daha tadına, daha çıplaklığına erişmek için acele ediyordu.

Halbuki Hasan Sabbah acele etmedi; maşrapadan iki yudum aldı, Zebercet'e uzattı. «Balçar karındaşımız içebilir artık Zebercet. Bu maşrapanın bozası iki defa kutlandı. Balçar için...»

Balçar Zebercet'in en çok o kendini durmadan bir hana bir Bizans'a götürüp getiren gözlerinden, döklüm döklüm saçlarından korkuyordu. Neden, niçin olduğunu anlamadan korkuyordu. Bu sefer, Hasan Sabbah'ın elinden maşrapayı alıp gelirken çıplaklığı da gözlerine ve buğday saçlarına eklendi. Maşrapayı, itirazsız, bir çocuk uysallığı ile aldı. İçerken Zebercet'in akşamdan beri, daha onu ilk gördüğü kapı aralığının ışığında neyi kimi hatırlattığını anlayıverdi; bir zamanların Sofya Valisi Nikifor'un kızıydı bu, dokuz yaşındaydı, süslü subayların koruduğu bir

arabadan düşecek miydi ne? Yeryüzü susmuş da çocuk bakışının kız güzelliğinde ürperttiği bir çift göz mü seyrediyordu? O kız büyüyor muydu, büyüyor muydu, büyüyor muydu? Balçar'ın düşlerini elinden alacak kadar.
Balçar'ın, Hasan Sabbah'ın cennetinden ve Zebercet'in havuzun suyunu daha da ılıklaştıran çıplak bedeninden en son hatırladığı bu oldu. Sofya Valisinin adını bile bilmediği kızı. Sonrası? Tarifsiz bir karanlıkta baş dönmesi halini aldı. Bir ara kusabilmişti galiba...
Her yanı sırılsıklam ter olup eti gömleğine ve donuna kadar su sıcaklığında yapışınca Balçar kendine geldi. Ekim öğlesinin güneşi o kadar sıcak değildi halbuki. Boğazından bağırsaklarına, cayır cayır yanıyordu, göz kapaklarında ateş tuğlaları dizi diziydi; ağzının içi erimiş çiriş çanağındaydı, yutamıyordu, tüküremiyordu. Uyandığı, kendine geldiği yeri tanıyamadı. Çakır dikenlerin kupkuru sırıttığı öküzkuyruğu otlarının kurumuş tuzlu pürtüklerinde sarardığı insan elinden, insan gözünden uzak kalmış yazının yabanın bir başıydı; topraktan çok kaya parçaları sivrilmiş görünüyordu. Neden sonra az beri yanında Boğaç'ın ölü gibi uzanıp yattığını gördü; pamuk dokumalara umursanmadan sarılıp atılmış bir et yığını.
Ama bu et yığınının yüzünde eskimiş bir cennet tebessümü yerleşip kalmıştı; öylesine canlı; o kadar terk edilmez, canlanıverse hemen tebessümün doğduğu ana koşup gidecek özlemle oyamsı. Balçar'ı bütün yakınlığına rağmen damarlarının kurumağa hazırlandığını hissetti. Güçlükle doğruldu, ne yana gidecekti? Çocukluğundan beri içinde kıvranan gün doğusu bu idi işte. Küpeli Hafızlar, Vasililer, Afşin Beyler buydu; Alparslanlar, Melikşahlar buydu. Öve öve bitiremedikleri Selçuklu... Gövermiş, yeşermiş, sarı sarı çiçekler açmış çakırdikenler gibi güzelliğini göstermiş, sonra kuruyuvermiş. Gün doğusu Hasan Sabbah mıydı yoksa? Zebercet miydi?
Gün doğusuna da inancı kalmadı Balçar'ın; kurumuş bir toprak, sararmış otlar ve taş kırıkları. Nereye gidecekti? Gün doğusundan başka yer de yoktu.
Boğaç'ın inildemesine döndü. Zor hatırlanır bir su görüntüsüne bakar gibi baktı. Peçenek, Demirci Baldur, Kegen Bey su görüntüsünde canlanıp kayboldular. Su görüntüsünde bir han önü, han önünde bir kız; han önündeki kızın bir Bizans kilisesinde kadınlanışı belli belirsiz.
Boğaç doğruluyordu. Şahane bir düşün çok kötü uyanışı dikenlendi gözlerinde. Kuruyan dudakları yüzündeki tebessümü gerdi; çatlattı, parçaladı, «Balçar! Balçar biz nerdeyiz bre Balçar? Nerdeyiz?»
Gözleri sağı solu zavallı dolanıyordu; yüzündeki tebessüm yetim. «Balçar!» diye haykırdı; «Delirdim mi ben?»
Balçar iğrendi.
Boğaç Balçar'ın ellerini tutmuştu; Balçar'ın ellerine dayanarak kalktı, «Kim getirdi bizi buraya? Niye getirdi? Balçar konuşsana bre!»
Balçar'ın konuşamayacak halde olduğunu anlayamıyordu. Kendisi gibi Balçar'ın da çıplak kızlara, çıplak ışıklara, çıplak seslere daldığını, çıplak sularda serinlediğini sanıyordu; ikisinin arasında bir çırılçıplaklığın zil takıp oynadığını, Balçar'ın gözlerinin de kendi gözleri gibi bu oyuna gülümsediğini hayalliyordu. Oysaki Balçar'ın gözlerinde yine yıllarca öncesinin hanı bulutlanmıştı, handa bambaşka bir Boğaç, henüz Peçenekliği taptaze üstündeyken Balçar'a Kegen Bey'den haber getiriyor, Peçenek'i soruyor, kınalı keklik misali bakan karısını Balçar'dan yana yakıla anlatmasını, anlatmasını, anlatmasını istiyordu.
Balçar, şimdi, şu anda, şu kurumuş gün doğusunun kurumuş çakırdikenlerinde Peçenek'in bir sonunun Kegen Bey ise bir sonunun da Boğaç olup kayıplara karıştığını görüyordu; Beyi de at uşağı da buydu Peçenek'in. «Kalk Boğaç, gidelim» diye güçlükle fısıldadı. Boğaç şaşıp yanılıp da «Nereye?» diye sorsaydı Balçar cevap bile veremeyecekti. Fakat Boğaç: «Gidelim» dedi; «Hasan Sabbah'ı bulmamız gerek bre...»

«Hasan Sabbah'ı?»
Boğaç'ın yüzünde parçalanmış olan tebessüm, yayvan yayvan bir araya geldi: «Cennet de cennetti ha Balçar. Bizim Peçenek'te yok ya Küpeli Hafız'ın Selçuklusunda hiç yok. Yerini bulur muyuz dersin?»
«Peçenek ilindeki karın ne olacak?»
«Canı tamunun dibine batsın. Peçenek ili kalmış mı ki?»
«İyi kötü kalmıştır yine de.»
«İyi kötü kalmıştır da bizim ne işimiz vardı buralarda? Selçuklu dedem miydi, Küpeli Hafız babam mıydı bre? Ben cenneti gördüm bir yol; cennetin tadını tattım.»
«Hiç değilse Küpeli Hafız'a gidelim de ordan dön dönersen; erkeğiz bre, insanız. Habersiz kaçma.»
«Ne kaçması? Hem de sensiz mi? Bey oğullarının aklı kıt olur derlerdi doğruymuş bre. Sen deliden de delisin. Selçuklu bize niye yüz verir de halaoğluyuz, kardeş çocuğuyuz der, budala hiç düşündün mü? Sırtımızı sıvayıp Bizans'ın üstüne sürmek için! Sonra? Bu sefer Selçuklu dalımıza binecek, bizi at uşağı gibi kullanacak. Olmazsa savaşın birinde geberip gideceğiz. Ben artık kimsenin at uşağı olmayacağım, senin bile. Cenneti gördüm bir yol dedim ya, cennet kımızlarını içtim. Şimdi, bir yudumunu verseler de karşılığında seni öldürmemi isteseler, öldürürüm.»
Balçar, bunca yıldır Boğaç'ın yüzünün bu kadar kıvrandığını, bir şeyi bu kadar istediğini hiç görmemişti. Babası Kegen Bey'i parça parça kesen Peçenek yüzleri de böyleydi herhal. Git!» diye haykırdı; «Git herif git.»
Boğaç sarı kirli dişlerinin arasında sarı kirli güldü: «Bey oğlu sanıyorsun kendini bre; beni at uşağı sanıyorsun. Geçmiş o günler geçmiş duymadın mı? Yeni dünya at uşaklarınınmış kaltaban!»
Balçar, nasıl kabardığını kendinin de bilmediği bir öfke içinde Boğaç'ın üstüne doğru uçtu adeta; sarı kirli dişlerin sarı kirli gülüşünü, kaltaban diye yılların yumakladığı bir balgamı çıkaran dudakların küçültücü alayını yumruklamağa başladı. İlkin, kaltaban deyip içinde yıllardır biriken, çöreklenen kusmuğu dışarı, Balçar'ın yüzüne yüzüne hem de kustuğu için rahatlayan Boğaç yumruklardan kurtulamadı. Neden sonra Balçar'ın deliren öfkesi boğazına sarılıp kuşça canını almağa yeltenince silkindi. Beyninde bir yerde, geceden sanki gizlice kalmış beng otlu kenevir filizli boza tutuşuverdi. Balçar'ın hayalarına doğru tekmeyi vurduğu gibi uğunuşundan istifade edip altına aldı. Gözleri dönmüştü, ağzından köpükler sızıyordu. At uşağıymış ha! Bey mişsin, bey oğluymuşsun ha. İt enciği değil miymişsin? İt enciği, it enciği...»
Balçar, daha hayalarına tekmeyi yediği sırada kendini bırakmıştı, ondan sonraki yumruklar; Boğaç'ın geçmiş günlerini eziyormuşçasına, geçmiş günlerinden kurtulmak istiyormuşçasına vurduğu yumruklar, Balçar'ın ölümüne oldu. Sanki Balçar bütün yeryüzünün Beyleriydi, sanki Boğaç bütün yeryüzünün at uşakları, bütün yeryüzünün at uşakları yumruklanmış, bütün yeryüzünün Beylerini eziyordu, her yumrukta, bir at uşağı Bey oluyordu, at uşaklığından kurtuluyordu. Balçar, gerçekten de bir it enciği gibi büzülmüş kendi ezikliğinde çaresizdi, yapayalnız; hem de gün doğusunda, hem de bir Peçenek'in yumruklarında... Babası Kegen Bey hiç değilse Peçenek toprağında parçalanmıştı; Balçar, Babası Kegen Bey'in ölümünü her yumrukta bir kere daha duydu, yumrukları yiyen Kegen Bey'di, Balçar değildi.
Önce nereden geldiği anlaşılmayan bir dağ ardı özleminde erimiş kadın sesi Boğaç'ın adını çağırmasaydı Boğaç daha da ileri gidecek, Balçar'ın etini kemiğini döve döve çemüte döndürecekti. O da yetmeyecekti, en son yumruğunu vurup göğsünü delecek, ciğerini avuçlayıp çıkaracak, dişlerinin arasında yırtacaktı; dişleyecekti, gevecekti. Ancak o zaman Boğaç Boğaçlığını anlayacaktı; ancak o zaman, beyninde bir yerde geceden sanki gizlice kalmış olan beng otu karışmış, kenevir filizli bozanın kuduruşu duracaktı, beynini kemiren kurt doyacaktı.

Kadının sesini duyunca kalkan yumruğu öylecene, havada asılı kaldı. Beynindeki boza bu sefer de kadının sesine doğru akmağa o yönde kudurmağa başladı; hatta boza, kadının sesiyle karıştı. Boğaç bir hayvanın yaban gırtlağından çıkan bir sesle böğürdü: «Cennet! Cennet!»
Kalktı. Çıldırmış gözleri sesi arıyordu, çıldırmış kulakları dört yana dönüp duruyordu. Ses, az ilerdeki yassı kel tepenin ya ardından geliyordu ya içinden. Belki de tümsek kadın sesiydi; değilse bile kadın göğsüydü o da değilse kadının kendisiydi, buğulanıyordu. Bir daha: «Boğaç! Boğaç!» diye çağırdı.
Boğaç fırlayıp uçtu. Yeryüzünden her şey susmuştu, her şey yok olmuştu; gökyüzü silinip gitmişti. Bir boşluk -ama delicesine allı pullu bir boşluk- ve o boşluğu dolduran cennet muştusu bir kadın sesi; adını çağırıyordu, ölümsüzlüğe. «Geldim anam; geldim Hurim, Zebercetim, Sümbülem! Geldim bre Hasan Sabbah pirim... Destuuur!»
Balçar, it enciği çaresizliği ve yalnızlığında gözlerini açabildiği zaman Boğaç'ı hayal meyal kel tepenin tümseğinde görebildi. Sonra, düştü Boğaç, öte yana. Düşmedi de uçtu. Gün doğusu, Balçar'ın göz kapaklarında kapanıverdi. Çocukluğundan beri içinde bunun için yanmıştı sanki. Bunun için çağırmıştı, kocaman yalnızlığına, it encikliğine. Bir ara, Küpeli Hafız'ın gözlerini görür gibi oldu; bakmamak için başını yana çevirdi Balçar, boynu başını taşıyamadı, çocuğumsu eğiliverdi omuz başına.
Peçenek de gün doğusu da yoktu, belki de hiç olmamıştı.

*** * ***

Afşin Bey bütün hazırlığını tamamlamıştı. Yola çıkmak için geceyi bekliyordu. Melikşah'ın otağından çıktıktan sonra biraz kendine gelmişti; dün akşam Küpeli Hafız'la da konuşunca eski Afşin Beyliği, Alparslan'ın ölümünden sonraki umutsuzluktan sıyrılmıştı; hatta umutsuzluğu silkip atabilecek kadar cesaretlenmiş, yenilenmişti. Ne demişti Küpeli Hafız? «Afşin! Afşin. Sakın unutayım deme; sen ölmeden Alparslan ölmez!» Bunu söylerken Afşın'ın gözlerine açılan Küpeli Hafız'ın gözlerinde ancak kılıç keskinliğinde gerçek bir yemin oturmuştu, çok sağlam.
Beyleri, çadırına girdiği zaman Afşin Bey, Küpeli Hafız'ın sözüne dalmıştı. Artuk Bey, Buldacı Çavlı, Sanduklu şimdi karşısındaydı. «Bunlar da ölmeden Alparslan ölmez öyleyse» diye düşündü. Her biri kayalardan daha sağlamdı; her biri göğü yere indirebilecek yahut yeri göğe kaldırıp yapıştıracak güçte bakıyorlardı. Artık Beyin güleç gözlerinde ayrıca yağmur yemiş üzümlerin şeffaflığı pırıldıyordu.
Afşın Bey, Beylerinin oturmasına izin verdi; Beyleri oturunca: «Hazırsak, burada son sözlerimizi konuşalım, dağılınca ne yapacağımızı bilelim» dedi;
«Ola ki yıl geçer, hepimiz bir çadırda buluşamayız.»
Çavlı: «Dağılmak neden?» diye sordu; «Melikşah Sultan senin buyruğunda bir yönde gidilsin buyurduydu?»
«Öyleydi. Şimdi de böylesi uygun denmiş olmalı.»
Sanduklu: «Dağılırsak bölünmüş oluruz, gücümüz azalır; azalmaz mı?»
«Çocuğun bildiği şeyler bunlar Sanduklu, Beye yakışmaz konuşmalar, hele Sanduklu Bey'e.»
Buldacı susuyordu; Artuk: «Afşin Beyimiz diyeceğini dese de biz daha sonra konuşsak eyi olur.» dedi. «Bakarsın kuşkularımıza cevap vericidir. Kuşku dediysek, aklımıza gelebilecek olanlar demek istedik, başka şey değil.»
«Artuk Beyimiz doğru dedi. Hele bir beni dinleyin, sonradan ne diyeceksiniz deyin. Zaten söyleyeceklerim pek benim sayılmaz. Küpeli Hafız'ın aklınca konuşacağım; Küpeli Hafız Melikşah Sultan'ın ağzı sayılır.»

Susan Buldacı, az önce varılan karan duyduğu halde, «Eyi, ya Sav Tekin Bey? Sav Tekin Beyimizin de diyecekleri olmalıdır; Afşin Beyimiz bizden iyi bilir bilmesine ama Sav Tekin Bey'in diyecekleri de önemlidir.»
Afşin Bey, Buldacı'yı terslenmeğe hazırlanıyordu fakat duraksadı; Sav Tekin Bey'i gerçekten görmek gerekti. Ne deyip ne düşündüğünü sormak bir yana Sav Tekin Bey hocalarıydı; savaşın bütün inceliklerini öğretendi. Afşın Bey, otağdan çıktığından bu yana Sav Tekin Bey'i görmediğini hatırladı; dün gece Küpeli Hafız'ın tekkesinde de görünmemişti. Buldacı'yı terslemeğe hazırlanırken aklı yeni başına gelmiş gibi garipçe: «Hay nasıl oldu bu iş, Sav Tekin Beyimizi unutmuşuz Buldacı» deyiverdi. «Sav Tekin Beyimizi görmedim ki, konuşayım. Görmemiz gerekli ama nerde? Bizi de çağırtmadı var bunda bir iş?» Düşünceli sustu. Tel tel, seyrek sakalını karıştırıp durdu. «Ortalıkta görünmedi.»
Artuk Bey: «Dün öğleüstüydü, Balçar Peçeneğiyle aşağıya doğru gidiyordu ya gidişini pek gözüm tutmadı. Hemi de yayandı, yayanlığını da gözüm tutmadı.»
Afşin Bey fazla düşünmedi; zaten oldum olası fazla düşünmeye gelmediğini bilirdi Beyleri. Bir şehirde düşünürken ordan günlerce, uzak başka bir şehirde baskın yapmasına alışmışlardı. Afşin Bey belki de geçen ömründe ilk defa beylerini topluyor, oturtuyor, konuşmağa yer arıyordu. Onun için, Beylerin alışık olmamasından lâfı kesiliyordu. «Sav Tekin Beyimizi hemi buluruz hemi de görürüz elbet» dedi; «Balçar Peçeneği kötü kişi değildir. Aşağı doğru gittilerse Küpeli Hafız'ın tekkesine gitmek için olmalıdır. Buluruz, görüşmek gerekiyorsa görüşürüz. Hele lâfımı kesmeyin bir daha. Lâf kılıç gibi kullanılmıyor, çeriyi kullanmaktan daha zor. Şimdi Artuk Beyim sen dinle. Sanduklu'yu senin yanına verdik. Kalikila, Meldiya, Urraha kesimi sizin payınız. Dut silkeler gibi silkelemeniz gerek buraları. Dut silkeler gibi silkelemeniz gerek ama halka eziyet yok, dinine diyanetine dokunmak yok. Bizans'ın izi kalmayacak o kadar; bir de Bizans'tan umudu olanların. Başkaca bir şey yapmak yok, unutulmasın. Çerinizin ardında Türkmen göçerleri gelecek; güvendiğiniz genç Beyler göçerleri korumalıdır. Artuk Bey'in silkelediği yerlere Sanduklu'nun ardından gelen göçerler yerleştirilmelidir; Sanduklu'nun silkelediği şehirlere Artuk'un ardından giden göçerler...»
«Niye, benim gittiğim şehirlere benimle gelen göçerleri, Artuk'un gittiği yerlere Artuk'un göçerlerini yerleştirmek hemi kolay hemi çabuk olmaz mı Afşin Beyim?»
Afşin Bey, Beylerin alışık olmadığı bir tarzda güldü: «Tamam Sanduklu tamam» dedi; «Küpeli Hafız'ı haklı çıkarmak için yırtındın ha? Adam, böyle bir soru soran olur dediydi. Çıka çıka sen çıktın. Öyleyse dinle: Seninle gelen göçer sana alışır, zamanla kendini senin çerinden sayar; nayınca da, çeri gibi düzenli olmadığı için buyruğa uymaz yağmaya dalar. Yağma yaptığı şehirde adam yerleşirse yerli ahaliyle nasıl selâmlaşır sonra, ha?»
Sanduklu kızarıp bozardı. «Düşünemedim onun orasını» dedi; «Savaş bilmek başka şey bu başka şeymiş, bunu öğrendik hiç değilse.»
Afşin Bey, Sanduklu'nun en sevdiği halini görünce daha çok açıldı. İtiraz etmeden duramayan Sanduklu, noksan bir lâf ettiğini anlayınca inat etmeden uysal uysal, böyle kızarıp bozararak döner, boynunu bükerdi. Sanki savaşların o deli dolu, gözünü budaktan esirgemeyen korkusuz Beyi değildi de, hâlâ Sav Tekin Bey'in hocalık ettiği Alparslan'ın yeni yetmelerinden bir çocukmuş gibi susardı. Bu hali Afşin Bey'i en sıkıntılı zamanlarında bile geçmiş günlere götürürdü. Yine böyle oldu: «Eyi, pek eyi» dedi; «Sanduklu Beyimiz fırsat verdi sebebini söyledik; aslında bana da bir terslik varmış gibi geldiydi; soramadıydım. Bereket versin Küpeli Hafız adamın aklından geçenleri de bilir, bizim gibi değildir.»
Sonra yine ciddileşti: «Yalnız dikkat edilmelidir; göçer dediğimiz başıbozuk Türkmen'in arasında Küpeli Hafız'ın adamları da bulunacak. Bunlar yol boyu başıbozuk takımına birtakım lâflar edecek, onları yerleşecekleri yere göre adam edeceklermiş. Başıbozuğa göz kulak olacak genç

Beylerin kulağını iyi bükün; kim Küpeli Hafız'ın takımından, kim Nizamül Mülk'ün habercisi iyi bellesinler. Önce Küpeli Hafız'ın takımı sonra Nizamül Mülk'ün... Nizamül Mülk'ün habercilerine göz açtırılmasa da olur, bu da benden söylendi bilin. Amma Hasan Sabbah domuzunun adamları görüldüğü yerde hemen telef olunmalıdır, hem de kendi elinizle. Alparslanımızı onların vurduğu söylendiğine göre bu hepimizin vazifesidir.»
Artuk Bey sakin bir sesle sordu. Soruyu sorarken sesi de yağmur yemiş üzümler gibi pırıl pırıl: «Bu duruma göre başımıza buyruk olacağız demek ki? »
«Benden aksine bir buyruk gelmedikçe öyle. Sen yapacağını bilirsin zaten. Bana bir şey olursa yahut benden buyruk alman güçleşirse Yakut Beyimiz sana yakın olacaktır, onun dediğini yaparsın. Melikşah Sultan'ın yazılı bir fermanı olmazsa başka buyruk alacağın kimse yoktur, böyle bilesin?»
«Ne zamanaca?»
«Gayri onun orasını görklü Tanrı bilir. Kılıcım ne zaman denize varır, denizi yarar, ne zaman geriye dönersem. Kayserya'da olacağım, Sebastiya'da olacağım. Oralardan dört bir yana ulaşırım. Sıkıştığın zaman nerde olursam olayım yanındayım bil!»
Artuk Bey başka bir şey sormadı. Afşin Bey'i, her diyeceğini en son sözünde söylemişti zaten. Başını önüne eğdi.
Afşin Bey ondan sonra Çavlı'ya baktı: «Sen yalnız olacaksın. Kesimin Kayserya ile Artuk'un ve Sanduklu'nun arkasındaki kesimdir. Yapacağın işler Artuk'a söylediklerim; sana da söylenmiş bil. Bir vazifen de yol boylarını açık tutmak olacak; hanların gözetimi sana ait ayrıca; han yakınlarında ana yollar boyunca, yerine göre beşer onar çeri koyacaksın. Senin kesimin bel kemiğidir; göçerlerini kendin yerleştir bir; bir de yeni gelenler senin kesimine gelecekler. Han yakınlarına beşer onar yerleştirdiğin çerilerin çevresinde eyi topraklar olmalı, göçerleri çerilerine yardım edecek şekilde yerleştirmelisin. Bu da Küpeli Hafız'ın tembihidir, unutmayasın. Adamın her dediğinde bir keramet olduğunu bilmelisin!»
Kalktı. Beyler de kalktılar.
Afşin Bey «Buldacı bana kalıyor, benim artçım olacak bakarsın dalıp gitmişiz kâfirin bağrına, göçerini möçerini unutmuşuz. Buldacı onları tamamlar.»
Yorulmuş gözlerini kapadı. Kapanan gözlerinde bir geniş ağ, Malazgirt'ten önce çok iyi bildiği, yıldırım hızıyla kol gezdiği dağların, ovaların, tepelerin ve ırmakların üstüne yayılıverdi; her ilmiği pekiştirilmiş, her gözü sıkı sıkıya ilmiklenmiş sağlam, yayıldığı yere sahip çıkan bir ağ Afşin Beyin yorgun gözlerini ışıklandırdı. Derin, geniş, rahat bir göğüs geçirdi: «İşte böyle Beylerim. Şimdi ayrılmak vakti. Siz ölmeden Alparslan ölmeyeceğine göre bir lâfını unutmayın: Gün akşamlıdır, Bey için de Sultan için de akşamlıdır. Yarına kim çıkar kim çıkmaz onu bir görklü Tanrı bilir. Küpeli Hafız'a bakarsanız biz görklü Tanrı'nın ordusuymuşuz, benim pek aklım ermez bu işlere. Küpeli Hafız öyle dediyse görklü Tanrı'nın ordusuyuzdur, Tanrı da kendi ordusunu kimseye ezdirmez, öyleyse gelin kucaklaşalım. İlkin Artuk gidecek Artuk Bey'le kucaklaşalım.»
Beyler kucaklaşırken Afşin Bey'in çadırında olduklarını unutur gibi oldular. Sanki çadır üstlerinden uçup gitmişti; Nemek'te bir yanı sazlık olan bir düzlükteydiler, Selçuklu baskınının oyununu oynuyorlardı. Alparslan yine aralarındaydı; Sav Tekin'e, Sarı Hoca'ya, Çağrı ve Tuğrul Beylere karşı yeni yetmelerini çocukluğuna bakmadan koruyordu, üzerlerine kol kanat geriyordu.
Çadıra, Afşin Bey'in ulağı girince ayıktılar ancak; Bey çadırının darlığını duydular. Afşin Bey ulağına hışımla baktı. Ulak Küpeli Hafız'dan acele bir haberci geldiğini söyledi: «Afşin Beyim yola çıkmadan, hemen şimdi bana gelsin diyesiymiş Küpeli Hafız» dedi; «Haberci tekkeden biri, içeri girmek istedi de...»

Afşin Bey ulağına atını çekmesini buyurdu; Beylere de «Sav Tekin Beyimiz ordaysa haber salar sizi çağırtırım» dedi; «Görmeden gitmek olmaz. Size iletilmesi gerekli bir lâf konuşulursa ondan da haberiniz olur. Artuk Bey ben dönmeden gitmemelisin, gece bastırsa da.»
Beyler, eski Afşin Bey'in gözlerini, yüzünü ve ele avuca sığmazlığını görünce şaşırmadılar, alıştıkları şeydi, aradıkları.
Afşin Bey, nokta kızıl benekli kula atını tırıstan dörtnala bırakırken zamanın ötesinde bir yere at sürdüğünü sandı. Geçtiği yerleri gözü görmüyordu.
Küpeli Hafız'ın tekkesinde Afşin Bey'i doğruca Sav Tekin'in yanma götürdüler. Afşin Bey'in savaş düzenine alışmış her zaman akın arayan gözleri Sav Tekin'in yüzündeki gizli öfkeyi kaçırmadı; Sav Tekin'in yüzü kötü bir hastalıktan güçlükle kurtulmuş yorgun bir sarımsılıkla aynı zamanda endişeliydi de; yüzünde bazı çizgiler kopmamak için zor duruyor gibiydi. Tekkede tek bir kıpırtı yoktu, Sav Tekin'in nefes alışını kendi nefes alışından ayırabilecek kadar yoğunlaşan sessizliği birden fark etti. Yol gösteren dervişteki gölgeleşmiş adımlan hatırladı. O Afşin Bey'e has selâm veriş tarzı tedirginleşti: «Hayırdır inşallah Sav Tekin Beyim?»
Sav Tekin Bey pek geniş sayılmayacak hücrede ne aradıysa sağa sola baktı. Gözleri pek az Afşin Bey'e takıldı. Yine kaçtılar; ayakları hücreyi arşınladı gelişi güzel, gidip geldi: «Hele otur Afşin; bana bakma sen!»
Afşin Bey, Sav Tekin'i düşündüren şeyin ne olduğunu anlamağa çalışıyordu. Lâf olsun diye: «Yola çıkma hazırlığındaydık» dedi; oturmadı: «Beyler seni sordu Sav Tekin Beyim; yola çıkmadan önce elini öpmek isterler..»
«Olur Afşin olur, olur da...» Gelip Afşin Bey'in önünde duruverdi: «Bir uğursuzluktur çöktü Selçuklu'nun üstüne hay Afşin. Nasıl bir uğursuzluk, demeğe dilim varmaz. Kahpe, karı biçimi bir iş bu. Hiç beklenmezken Alparslan'ı vurdular. Yetmedi...»
«Sakın Melikşah'ı?» Afşin Bey, hıçkırır gibi haykırmıştı.
«Yok yok çok şükür.» dedi ama Sav Tekin Bey, en az Melikşah vurulmuş gibi tutamaksızdı.
Afşin Bey rahatlamış olmak için ferahladığını hissetti; aslında yüreğine bir diken batıp durmağa başlamıştı. Diken saplanıp kalınca yüzü de allak bullak oldu: «Yoksa Küpeli Hafız'ı mı? Olamaz Sav Tekin Beyim?»
Deminden beri nasıl söyleyeceğini bilemediği kötü haberi Afşın'ın anlamış olması az da olsa Sav Tekin'i kurtarmıştı. «Uğursuzluk hay Afşin uğursuzluk dedim; beni korkutuyor doğrusu...»
«Öldü mü? Vuran kim? Yine mi öyle biri?»
Afşin, bölük börçük sorularıyla rahatlıyor muydu: «Yine mi öyle biri?» derken Küpeli Hafız'ın vuruluşunu da Alparslan'ın vuruluşuna mı bağlıyordu, açık seçik belli değildi. Sav Tekin: «Sabır hay Afşınım sabır. Görklü Tanrı'nın ya bir bildiği var ya da Selçuklu'yu deniyor. Sabır. Tanrı'ya şükür ki Küpeli Hafız sağ henüz, dua edelim de sağlığı devam etsin. Olan Küpeli Hafız'a olmaz Selçuklu'nun aklına olur. Melikşah'ın bile Küpeli'ye ihtiyacı var, hem de en çok onun.»
«Nasıl girer bu uğursuz buraya hay Sav Tekin Beyim? Senin çadırına, benim çadırıma hatta Melikşah'ın otağına girilir diyelim, hadi olur diyelim, gelgelelim Küpeli Hafız'ın tekkesine girmek için adamda yürek gerekir, ben bile böyle bilmişimdir. Ne biçim adam olmalı bu böyle, ya dini imanı olmamalı, ya herkesten öte beter bir din imana kapılmalı. Korkmak sayma bunu ama Sav Tekin Beyim korkmaya yakın, de. Selçuklu'nun ölümüne kastetme bu.»
«Bana da öyle gelir hay Afşin.» «Vuranı demedin? Yakalandı mı?» «Hayır. Kaçmış. Boğaç denilen bir Peçenek iti vardı, kim şüphelenir; kim der ki satılığın biriymiş herif.»
«Yapmaa!» Afşin, bunca yılın Afşin Beyliğini unutmuş, karabudunun ayak takımından soysuz bir uşak gibi şaşkınlığını belli etmişti. Sav Tekin bütün sıkıntısına rağmen Afşin Bey'in hareketini beğenmemiş, bir tuhaf bakmıştı. Afşin Bey kıpkırmızı oldu, kekeledi: «Şaştım, şaştım kaldım Sav Tekin Beyim, Boğaç ha, şu at uşağı, vay itin uyuz enciği, tuh Balçar da mı var bu işin içinde?»

«Balçar? Ha şu; Peçenek Beyinin oğlu. Peçenek Beyinin oğlu olduğunu da kim dedi bakalım, uydurmadır o da. Ortalıkta olmadığına bakarsan...»
Afşin Bey, Krisopolis'te, Damatriu Tepesinde çadıra gelen genç yüzü düşündü. Boğazın sularında leke olurdu da o genç yüzde, genç yüzün genç gözlerinde leke olamazdı. «Ortalıkta görünmediğine göre Balçar'ın da başına bir hal geldi say Sav Tekin Beyim, kolay yanılmam ben. Azıcık şapşal görünürdü ama iyi çocuktu.»
«Demek ki Beyler yanına alacağı adamın yedi sülâlesini yoklamak zorunda. Hele Urumeline akacağımız şu sıra, hele akıp yerleşirken. Dayıoğlu hala çocuğu yok, Selçuklu'nun hası olmalı vazife vereceklerimiz. Kimi kimliği bilinmeli.»
«Eyi dedin has dedin Sav Tekin Beyim: Melikşahımız can evinde Nizamül Mülk'ü tutar. Nizamül Mülk, hasını bırak Selçuklu mu?»
«Alpaslanımız da Nizamül Mülk'ü tuttu mu? Öyleyse bizim Bey aklımızdan öte bir bildikleri vardır. Vazgeçin Nizamül Mülk pekişmesinden; fayda vermediği bir yana zararı dokunur. Küpeli Hafız fazla tehlike görmez.»
«Nasıl?»
«İki türlü Selçuklu olur bir kimse dediydi. Biri Selçuklu'dur aslında; biri de Selçuklu'ya inanır, Selçuklu'nun inandığına inanır, Selçuklu'yu Selçuklu yapan cevhere gönül verir, böyleleri de benim diyen Selçuklu'dan iyidir, yabana atmamak gerek dediydi. Nizamül Mülk'ün üstüne üstüne varıp düşman yapmaktansa safımıza almak bence de iyi; zaten Sultan'ın yanında yer tutmuş bir kere. Çevremiz, kanımıza susayanlarla doluyken tedbirli olmamız, dar düşünmememiz gerek. Otağda Melikşah'ın huzurunda Nizamül Mülk'e ben de çıkıştım duydun Afşin. Küpeli Hafız'la konuştuktan sonra, keşke o çıkışı yapmasaydım dedim.»
«Küpeli Hafız yüklenip durdu ya asıl. Ben çıktıktan sonra daha çok yüklenmiş.»
«Biz kılıcı biliriz hay Afşin; Küpeli Hafız'ı tanımaz gibi konuşma, Sarı Hoca'yla yarışmış adam, kılıcı da bilir üstelik. Bir bildiği vardı ki yüklendi. Onun bildiği on kere yüz yıl sonrası içindir. Vakitsiz vurdular hay Afşin, kötü zamanda.»
«Vuran vaktini bilmiş, vurduran zamanını seçmiş.»
«Öyle. Tam Sırat Köprüsünden geçtiğimiz sıra, şu sıra. Sallanırsak düşmez miyiz?»
«Hemi de nasıl?»
«Eyi; mademki öyle, gel otur konuşalım. Otur hay Afşin otur; ne sen eski Afşın'sın ne ben eski Sav Tekin Beyim. Sana baktıkça Alparslan'ı görmem yeter benim için, otur...»
Sesi nemlenmişti Sav Tekin Bey'in; gözlerini sessizce yumdu:
«Seni çağırtısını Küpeli Hafız'ın durumu içindi; kimse bilmeyecek, ölse bile öldüğünü kimse bilmeyecek, bilmemeli. İkincisi, sen Atsız'ı da yanına alacaksın, Artuk'un kesimi Kalikila, Meldiya, Urraha mıydı? Öyleyse Urraha'yı Atsız'a ver. Antiyokya Urraha kesimini, Şam-Halep kesimini Atsız'a bırak. Atsız yırtıcıdır. Râfızîlerin kaynaştığı yer de, oralardır. Atsız köklerini kurutabilirse iyi, kurutamazsa...»
«Kurutamazsa Sav Tekinim?»
«Onun orasını Melikşah Sultan bilir. Sen şimdilik Beylere haber ver, sakın ola ki Boğaç itine boş bulunmayalar, Balçar'a da.»
«Balçar'ın başını yemiş olmasa Boğaç iti bu haltı karıştıramazdı; inşallah bize de yaklaşmağa kalkar.»
Sav Tekin'le Afşin Bey konuştukları müddetçe nerede olduklarını bile unutmuşlardı; tekke, olduğundan çok sessizlik içindeydi, bu da unutuşlarının bir sebebiydi. Fazla telâşlı olmasa da, Afşın'la Sav Tekin'in baskınlara alışık kulakları dışarda birtakım sesler duydu. Sav Tekin, endişeli açık seçik belli bir şekilde dışarıyı dinledi: «İnşallah İltutmuş'tur» diye mırıldandı. Sesi de endişeliydi.

«İltutmuş mu Sav Tekin Beyim? Bilemedim.»
«Küpeli Hafız'ın oğlu; ben de şimdiyece Vasili diye bilirdim. Gecikti. Babasını etse etse ancak İltutmuş iyi edebilir, içimde öyle bir kabarma var nedense...»
Kalktı; kapıya doğruldu. Afşin: «Yara nerede?» diye sordu.
Sav Tekin Bey cevap veremedi; kapı birden açılmıştı; kapıdaki Melikşah'tı. Üstünde Sultanlığını belli edecek ne bir işaret vardı, ne de giydikleri bir Sultan'ın giyeceklerine benziyordu; tanımayan, sıradan, azıcık palazlanmış gözü pek bir Selçuklu yiğidi sanırdı, o kadar. Tekkeye girerken, tekkeye girdikten sonra bile kendini her halde zar zor tanıtabilmişti; belki de bir tanıyan çıkıncaya kadar hayli zahmet çekmişti; belliydi.
Sav Tekin ve Afşin Bey, hiç ummadıkları bir sırada Melikşah'ı, böyle birdenbire karşılarında görünce gerçekten irkildiler ama hemen toparlandılar; Sav Tekin diz yere vurup selâm durmuştu, Afşin Bey de Sav Tekin Bey'e uydu. Melikşah'ın gözleri üzüntüyle, endişeyle karışıktı, öfkelenmeğe daha çok açıktı. «Niçin bana haber vermedin Sav Tekin Bey?»
Sav Tekin Bey selâm durumunu bozmadı, mahsus uzattı galiba. Afşin Bey, Sav Tekin'i bekliyordu.
Melikşah: «İlkin bize haber verilmemeli miydi?»
«Küpeli Hafız sadece vurulmuştu Melikşahım, ölmemişti.»
«Ölmemişti ne demek Sav Tekin Bey, sadece vurulmuştu ne demek? Küpeli Hafız bize baba mirasıdır, incinmesinden haberim olmalı incinmesinden.»
«Olmuş Melikşah Sultanım, haberiniz olmuş ki buyurdunuz işte.»
Sav Tekin kırılmış mıydı, sevinmiş miydi belli değildi sesinden; bir de ordu Beyi olarak Sultana bilgi mi veriyor yoksa dede olarak torununu mu azarlıyor o da belli değildi. Melikşah öfkesini tuttu. Endişeli sordu: «Yarası nasıl? Ağır mı? Nereden?»
«Ağırca. Arkadan, sağ kürek kemiğinin altından.»
«Tanrı saklamış, Tanrı saklamış.» Birden yine öfkelendi: «Nasıl olur bu Sav Tekin Bey, Alparslan gibi bir sultan vurulur, hemi de gözümüzün önünde. Küpeli Hafız gibi en yakınımız vurulur, can evimizde. Bu ne biçim sultanlıktır, bu ne biçim devlettir? Aşiretken görülmedi bunlar, beylikken görülmedi.»
«Bizi yine aşiret, yine Beylik olarak görmekten, öyle kalmamızı istemekten fayda umanlar boş durmazlar her halde Sultanım. Bunların Sultanlığınızın başlangıcında olması daha iyidir diye düşündüm. Tedbir ona göre alınmak gerek.»
«Kim bunlar? Batınîlerden Hasan Sabbah mı? Fatımî Halifesi mi yoksa Abbasî mi? Yoksa hiç bilmediğimiz bir yenisi mi?»
«Küpeli Hafız amcanız Kavurt Bey'den şüphelenir Melikşah Sultanım.»
«Amcam yine yine! Pek âlâ. Ya sen?»
«Ben hepsinden.»
«Pek âlâ. Amcamızın üstüne biz gideceğiz öyleyse; hem de bu gece, hem de bütün gücümüzle varken kardeşin hakkı nedir anlatacağız. Şimdi Küpeli Hafız'ı görüp geçmiş olsun diyelim. Kalkın.»
Fakat Sav Tekin yine selâm durumunu bozmadı. Afşin da ister istemez ona uydu. «Küpeli Hafız'ın yanında şimdi hekim var Sultanım; ne de olsa yaşlıdır, yara ayrıca sarsmıştır da. Uygun bir günde görülse…»
«Öyle olsun Sav Tekin Bey. Selcen Hatun'a neden gitmediğini de o zaman söylersin. Amcamın üstüne yürüyecek ordunun birinin başında sen olacaksın. Ona göre hazırlan.»
«Sultanım izin ver de Afşin Bey otağa kadar yanınızda gelsin.»
Çıkmak üzere olan Melikşah, Sav Tekin'in endişesine güldü: «Alparslan'ın ölümü hepimizi sarstı ama o döndü Sav Tekin Bey. Bugün başka bir gün; yarın da başka bir gün olacak. Afşin Bey'in şimdiye kadar yola çıkması gerekirdi; buyruk öyle değil. »

Geldiği gibi gitti.
Sav Tekin Bey'le Afşin Bey bir an, yine öyle, yine Melikşah'ın huzurundaymış gibi kaldılar. Sav Tekin Bey düşünceli kalktı. «Sultana haber veren kim bu işi?»
Afşin Bey: «Nizamül Mülk'tür» diye fısıldadı; «Her yerde adamları var.»
Sav Tekin Bey sinirlendi: «Unut Nizamül Mülk'ü Afşin unut; senin gittiğin yerlerde Nizamül Mülk olmayacak nasıl olsa.» Sonra sakinleşti: «Gitmen gerek Afşin Bey; benim de gitmem gerek. Artık helalleşelim. Atsız nasıl olsa beni bulur.»
Helallaştılar.
Afşin Bey: «Kafamı kurcalayıp duracağına izin ver de sorayım Sav Tekin Beyim» diye çekinircesine sordu: «Neden şüpheyi Kavurt'un üstüne çektin?»
Sav Tekin bunalır gibi oldu: «Bana bir şey sorma Afşın, sorma. Bilmiyorum. Sanki Küpeli beni kuruyor ben konuşuyorum, bir ip beni çekiyor, ip onun elinde. Küpeli, Melikşah'ın Kavurt'u ezmesini istiyor; bu, her şeyin başlangıcı olacakmış hay Afşın, Kavurt Melikşah'ı telef ederse, her şeyin sonu..»
Afşın Bey, konuşulacakların konuşulmuş olduğunu, lâfın bittiğini sezdi; ama yine çıkamadı. Bir derviş, Sav Tekin'i Küpeli Hafız'ın görmek istediğini haber verdi: «Afşın Bey gitmediyse o da buyursun, der; dünya gözüyle bir daha görmesi gerekmiş...»
Küpeli Hafız'ın hücresine girdiklerinde Sav Tekin Bey de Afşın Bey de aynı şeyleri düşünüyorlardı: «Malazgirt'in sonu bu mu olacaktı? Yahut nereye varacaktı?»
Küpeli Hafız yalnızdı. «Hekimi gönderdim» dedi; «Bana pek faydası olmayacaktı. Yaram uyuştuğuna göre söylemem gerekli olan bir iki sözü daha söyleyim dedim.» Yanakları bal mumu sarılığı ile pekmez toprağı beyazlığında uçuşuyordu: «Şu sekilere oturun hele. Melikşah'a ben haber saldım.»
Yaramaz bir çocuğun yaptığını beğenen gözleri Sav Tekin'le Afşın'ın bakışlarını yakaladı: «Neye bakındınız öyle? Başkasından mı duymalıydı? Bu işi Kavurt Bey'in kışkırttığını duyunca ne dedi?»
Sav Tekin Melikşah'ın gelişini, tavırlarını, konuşmalarını, gidişini anlattı. Sav Tekin konuştukça Küpeli Hafız'ın yanaklarında uçuşan bal mumu sarılığı ile pekmez toprağı beyazlığı canlı bir pembeye zorlanıyordu; sözünü bitirince iyice pembeleşti yanakları, canlandı. «Eyi eyi, çok eyi; Çağrı'nın Selçuklu kanı bu, depreşti demek! Bu da Melikşah'ın kurtuluşu olacak.»
Kime söylüyordu, kiminle konuşuyordu belli olmuyordu; Sav Tekin'le Afşın'la değildi muhakkak, bunu onlar da anladılar. Küpeli Hafız: «Görklü Tanrı günahımızı bağışlar» diye fısıldadı; «Görklü güzel Tanrı sevin dedi; inanın dedi; biz de öyle yaptık; onun için yalan bile söylemiş olsak sever bizi, hoş tutar.» Daha çok Afşın'a bakarak, daha çok Afşın'ın kanlı, canlı, ele avuca sığmaz bir dünyalının anlaması için konuşmak istiyormuş gibi devam etti: «Kavurt'u da aslında kışkırtan Küpeli Hafız, başkası sanma; ama Kavurt'un içinde nasıl olsa benlik vardı, bir gün Melikşah'ın kendisini en güvende sandığı bir gün depreşirdi, Melikşah'ın ardından vururdu. Bir de... Melikşah'ın dün otağda hepiniz gördünüz; bir türlü kendi olamadı; olmak istedi, olmak istedi olamadı. Babasının ölümü yıkıntıya döndürmüştü yiğidi. Böyle giderse Nizamül Mülk'ün elinde oyuncak olurdu. Eee... Nizamül Mülk Beylerimizi sevmez, çok güçlü oldukları için, bir gün kendisini hiçe sayabileceklerini bilip korktuğu için sevmez; Beylerimiz de, Afşın'ın dediği gibi, atlarının çiğnediği topraklardan olma bir adamdan buyruk almak ağırlarına gittiği için Nizamül Mülk'ten nefret ederler. Bunun sonu ne olur bilir misin Afşın oğlum? Tuğrul'la Çağrı Bey'in, Alparslan'ın kaybolup gitmesi, Selçuklu'nun birbirini yemesi olur. Melikşah'ın kendine gelmesi lâzımdı.
Küpeli Hafız yorulmuştu; belliydi. Sav Tekin Bey, dinlenmesi gerektiğini, yorulmamasını, sonra konuşabileceğini yine söyleyecekti; söylemek için ağzını bile açmıştı. Küpeli Hafız, yarı mahzun yarı gücenik Sav Tekin'e kaydırdı gözlerini: «Sıkıldın mı Sav Tekin? Sarı Hoca rahmetli öteden

beri derdi zaten; bu Sav Tekin'i uzun konuşma sıkar, herif lâf için değil döğüş için yaratılmış, derdi. Siz hepiniz böylesiniz zaten. Sen, Afşin, Porsuk, Artuk… Lâf deyip geçersiniz; lâf vardır bir yıllık savaşmanın yapamayacağını bir saatte yapar; lâf vardır, şu kadarcık bir lâf vardır Sav Tekin, bilmediğiniz bir dünyayı kuruverir. Kılıcını inkâr ettiğimi sanma; ama yine de bir dünya kuracak olan lâfı arayıp bulmak isterim.»
«Sana inanmayan kim hay Küpeli Hafızım; ben de Afşın da ötekiler de yolunca gideriz. Demem şu ki sayrısın, yaralısın, hele dinlen.»
«Sen öyle dersin, bakalım Sarı Hoca ne der? Sanki yine öyle; Yesi'deki, Medresedeki gibi annacıma geçmiş… Saçlı Hoca'yla dalaşmağa başladı mı, lâfı yetmeyip tükendi mi böyle yapardı hep; Küpeli sen de konuşsana, Küpeli susmasana. O günden beri susmadık biz; unutup söylemediklerimiz kalmasın diye...»
Şimdi ne Sav Tekin ne de Afşın'a bakıyordu. Sakalına, yine balmumu sarılığı ile pekmez toprağı beyazlığında uçuşan yanaklarına ve derin bir bıçak yarasının acısında çizgilenmiş alnına göre şaşılacak kadar taze gözleri, hücrenin loşluğuna ışık döken küçücük penceredeydi; ışıkla oynayarak çocukluğa dönüyordu. Çok az sürdü, sanki ışıkta göreceğini görmüş, ışıktan alacağını alıp doymuştu. O doygunlukla Sav Tekin'e çevrildi yine : «Melikşah Kavurd'un üstüne gideceğini söylediğine göre kendisine geldi sayılır. Biz bunun için sırtımızı Boğaç'a bile bile döndük hay oğul, Boğaç'ın koynundaki hançeri bile bile.»
Tavan çökse başlarına yahut duvarlar çengi çigane olup kucak kucağa oynamağa başlasalar Sav Tekin'le Afşin böylesine şaşırmazlardı; börkleri başlarından uçmuş, kafaları kazınmış da sanki ateşten kıpkızıl bir yumruk kazınmış kafalarına hiç akıllarında yokken birden dank deyip vurmuştu. Hatta olur olmaza aldırmayan Afşin Bey, oturduğu sekiden sıçramıştı.
Küpeli Hafız Sav Tekin'le Afşın'a anlatmıyordu yine; görünmez bir yargıcın önünde, görünmez Sultanlara hesap mı veriyordu ne? «Hayır öyle olmadı da şöyle mi oldu» diyordu. Sesi su kıvamında; fakat güçsüz, toprağa sızmağa çalışan bir su kıvamındaydı; arada bir suyun sızışını bir hançer ucu kesiyordu: «Boğaç geldiğinde böyle uzanmıştım işte. Yapacaklarımı yapmış mıydım? Bana verilenleri, emanetleri, yerlerine götürüp teslim etmiş miydim? Daha yapacaklarım var mıydı? Bunları düşünüyordum. Kapının açılıp kapandığını hücreye ışığın girip çıkmasından anladım, o kadar sessiz. Amma, bizim gibiler, böyle anlarında çok ışıkların girip çıktığını, yanıp söndüğünü bilirler. Onun için anlamadım desem yeridir. Anladığım zaman da kendi kendime: «Küpeli güneş güneştir, batsa da bir batmasa da...» diyordum. Boğaç'ı işte o zaman gördüm; yüzü yüz, gözü göz değildi. Çok, pek çok değişmişti. Bir yüzü dünyada benim bildiğim iki kişi değiştirebilir. Biri İltutmuş'tur; benim oğlum. Yüzün kötülüklerini alır iyiliklerle bezeler. Biri de Hasan Sabbah'tır. O da yüzün iyiliklerini söker atar, ne kadar hırs, tamah, benlik gibi çirkinlikler varsa çakar nal çakar gibi. Boğaç'ın yüzü Hasan Sabbah'ın elinden çıkmıştı, zaten Acem Kızının evine gidip geldiğini bilirdim.»
Toprağa sızan su hançer ucunda kesildi; acımsı zorlandı. Sonra tekrar aktı: «Boğaç'ın yüzünü görünce düşündüm: Lâfın yetmediği yerde ne yapılmalıdır? Kılıcı mı ele almak gerek? Yoksa lâfı örnekle mi tamamlamak en iyisi? Küpeli, dedim; hep konuştun, şu şudur, şöyle olmalıdır, olmazsa her şey batar dedin. Harekete geçen, inanan olmadıysa, inanmağa lâfın yetmediyse ne yapacaksın? Dön sırtını Küpeli; hazır Boğaç bir fırsattır. Boğaç'ı Kavurt kışkırttı dersin. Melikşah amcasının üstüne varamıyor, Melikşah kararsız, Melikşah'ın kararından kurtulması Selçuklu'nun kurtulması demektir hadi, ne durdun, işte ayağına geldi hançer, dön sırtını; dedim. Yoksa Boğaç hançerine bile el atamayacaktı. Döndüm sırtımı. Melikşah'ın bu gece ordunun başına geçeceğini söyledin Sav Tekin. Demek ki yanlış iş yapmamışım.»
Sustu. Görünmez yargıçlara, görünmez Sultana karşı sustu.

Sav Tekin'le Afşin Bey isteseler de kalkamazlardı artık sekilerinden; ne olduğunu bilemedikleri bir şey; ip mi, kaskatı çirişler mi, demir perçinler mi nedir öyle bir şeyle. Sekilerine çakılmış olduklarını hissediyorlardı.
Küpeli Hafız'ın gırtlağında bir yutkunma oldu. Tekrar konuştuğunda ses, yutkunmanın hemen ardından değişmişe benziyordu; toprağa güçsüz sızan su, topraktan fışkırıyordu, büngüldüyordu: «İnsan bir kaftandır hay oğul yahut bir savaş zırhı. Ne kadar süslü püslü, ne kadar zengin olursa olsun kaftanın da savaş zırhının da içi boş olursa ayakta durması ne mümkün? Kullanılır mı? Yooo… Atılır bir köşeye, ya güvelerin elinde delik deşik oyulur, ya da paslanır kalır. Kaftanın da savaş zırhının da içini doldurmak gerek; hem öyle bir yiğitle doldurmak gerek ki kaftan da savaş zırhı da hemi kaftanlığım hemi savaş zırhlılığını bilsin. Ne ile doldurmak gerek? Ben, Küpeli Hafız buna, iman ederim. Selçuklu yiğidi ne süslü kaftan ne savaş zırhı olmamalı? Bir de insanlar var Sav Tekinim... Arılardan çok karıncalardan çok... Arıları, karıncaları dağıtmayan nedir? Bir de şöyle desek, hayvan sürülerini hem ot hem su toplar mı bir yere? Toplar. Öyleyse insan sürülerini de bir şey bir araya toplamalı. Bütün Selçuklu karınca gibi, arı gibi; hayvan sürülerinin ota yahut suya koşuştuğu gibi bir şeyin etrafında toplanmalı, bir şeye koşuşmalı. Aksi olursa toplayamazsın Selçuklu'yu, Selçuklu'yu bırak insanları toplayamazsın; iyiyi, doğruyu, güzeli Selçuklu öğretmelidir. Öyleyse Selçukluyu sıkı sıkıya birbirine bağlayacak, onun otu suyu olacak şeyi bulacaksın, öyle midir? Öyleyse bu imandır. Elinde tutacaksın elinde; bırakmayacaksın. Ama Selçuklu olduğunu bileceksin, Selçuklu olduğunu unutmayacaksın, o kadar.»
Eliyle, yastığının altını aradı. Boru yapılıp bağlanmış bir kâğıdı Sav Tekin'e uzattı! «Bunu Melikşah'a ver» dedi; «Size söylediklerimden daha iyisini buna yazdım.» Kâğıdı Sav Tekin'e uzatan eli birden kasıldı, kolu çekildi sanki. Sav Tekin Bey'in yüreği cız etti; yarı yıkılıp viran oldu gibi geldi. Fakat Afşin Bey fırlayıp tuttu Küpeli Hafız'ın elini, farkında olmadan diz çöküp, tuttuğu ele kapandı; yüzüne, gözüne, dudaklarına sürdü, daha doğrusu yüzünü gözünü, dudaklarını Küpeli Hafız'ın eline sürüp durdu; öptü eli, öptü.
Küpeli Hafız'ın fısıltı sesi kulaklarını okşadı: «Yumuşa Afşin, bırak kendini; hep böyle ol. Vururken de böyle vur. Vurduğun insanların gün gelip senin insanların olmayacağını ne biliyorsun? Senin insanların olmasa da insan… Yürekten vurma; sev. Hep bu eli düşün; böyle.»
Uyudu herhal. Sav Tekin endişeyle baktı. Afşın Bey, tuttuğu eli usul usul bıraktı; dua eder gibi. Çıktılar. İkisi de doluydu, nisan bulutlarından beter.
Tekkeden çıkacakları sırada İltutmuş'la karşılaştılar. İltutmuş'un yanındaki delikanlı bineğini yedeklemişti; atının üstünde bir ceset vardı. Selâmlaştılar.
İltutmuş, Sav Tekin Bey'le Afşin Bey'in cesede baktıklarını görünce: «Yazılı Kaya'nın eteğinde bulduk» dedi; «Balçar Peçeneğinin. Döverek öldürmüşler yoksulu.»
Afşin Bey katılıp kaldı. Pırıl pırıl bir genç yüzün Damatriu Tepesinde, çadırına girişine, papaz kılığında Akaleptos Baba'dan haber getirişine; gülümseyen çıkışına daldı. O gülümseyen çıkış bu cansız dönüşte miydi ki? Küpeli Hafız'ın tekkesinde sırtından vurulmuş yatan Akaleptos'a bir diyeceği mi vardı yoksa?
«Hay haaay!» diyen çıldırmış bir nâra koptu Afşin Bey'in boğazından; bir fırlamada atına sıçradı. «Sen sağ kal Sav Tekin Beyim, bu dünya kancık dünya hayy!.»
Afşin Bey'in dorusu, karnına batan tepiklerin acısını şaha kalkmakla giderdi; kişnedi, dörtnala düştü, uçtu.
Sav Tekin Bey başını önüne eğdi.
İltutmuş, Sav Tekin Bey'e bir şey soracak gibi oldu; caydı. «Kal sağlıcakla Sav Tekin Beyim» dedi sadece. Yüreğinde derinlemesine bir yanma başladı. Yanındaki delikanlıya: «Yağmur, sen cesedi gasilhaneye götür.» dedi aceleyle. Hem bir ayak önce babasını gidip görmek istiyordu, hem oyalanmak. Rastladığı dervişler, alıştığından fazla sessizdi; silik çizgiler.

Babasının hücresine koştu.
Kapıyı, nedense gürültüsüz açtı, ihtiyatlı. Babasını ilkin uyuyor sandı. Yaralı olduğunu anladığı vakit Küpeli Hafız gözlerini aralamıştı zaten; oğluna, İltutmuşuna, parçalanmış güneş ışıklarınca baktı, yüzündeki keder kararmasını gözleriyle azarladı: «Biraz su ver.»
İltutmuş'un tuttuğu tastan iki yudum aldı. «Aslan Baba ne der? Hoşluk mu? Anlat sen, korkma, bir şeyim yok.»
İltutmuş: «Anlamalıydım» diye fısıldadı; «Hay babam benim, basiretim bağlandı, anlayamadım.»
«Neyi? Aslan Baba'yı mı?»
«Selâmını hay babam; sana selâm yolladı, kendinden; bir de Sarı Hoca'dan. Sarı, Küpeli'yi sevdiği kadar kimseyi sevmedi. Alparslan'ı bile, söyle babana dediydi. Dünya işleri dünyada kalır üzülecek ne var, dediydi bir de.»
«Ee? Bunlardan işaret mi çıkardın? Hurûfiler gibi...»
"Ortada hay baba; Aslan Baba'nın tarifi bu tarif. Tuh! Yolda uçmalıymışım.»
«Yok, yok! Hayıflanma; ham meyveye dönersin. Ne dedi Aslan Baba? Duymuşluğum doğru mu? Sözün hoşsa hoşluk bulacağım.»
Yarı aralık gözlerini, gözlerindeki parçalanmış güneş ışıklarıyla birlikte İltutmuş'un dudaklarına verdi. «Haydi İltutmuşum!»
«Canım baba gam kasavet çekme duymuşluğun doğrudur. Siz üç kişi, Sarı Hoca ve sen bir de Aslan Baba, Yesi'de Medresede «Kılıç yalnız başına bir iş görmez, kılıcın yanına akıl lâzımdır fikir lâzımdır, biz bu yolda olalım» diye oturup yemin ettiğinizden bu yana, Aslan Baba da üstüne düşeni yapmış, kavliniz gereğince uğraşmış. Üçünüzden de yaşlı olmalı, öyle görünüyor.»
«Öyleydi; dini diyaneti de bizden yücedir. Anası Arap olacak, esmerliğine şaşırdıysan, anasındandır.»
«Şeyh İbrahim'in...»
«Bayramlı mı? Hazreti Ali soyundan olduğu doğru muymuş?»
«Aslan Baba böylesi daha iyi diyor, Peygamber Efendimize yakınlığı olan bir kimsenin kerametlerine halk daha çok inanır diyor. Şeyh İbrahim'in oğlunu, kavlimize uygun yetiştirebilirsem bir gün onun yapacağını sekiz on milletin ordusu bir araya gelse yapamaz, diyor. Şeyh İbrahim'in oğlunun adı Ahmet'miş. Şimdiden keramet gösterirmiş.»
«Ne gibi? »
«Aslan Baba'nın çenesinin altında, boğazına yakın, şöyle hurma iriliğinde bir kabarcık var mıydı gençliğinde de canım babam?»
«Olacaktı, olacaktı.»
«Yesi'de dolaşıyormuş Aslan Baba; yetiştirecek talebe arıyormuş. Kendiliğinden gelmiş, bir çocuk yanma yaklaşmış; Aslan Baba'ya selâm vermiş, sonra emanetini istemiş. Aslan Baba diyor ki, çok şaşırdım, çocuğun yüzüne şaşırarak baktım. Çocuğun yüzü de gözleri de şimdiye kadar görmediğim kadar güzeldi, bana kendi çocukluğum bakıyor sandım öylesine öte yıllarla süslenmişti, adını sordum, Ahmet dedi; hangi emanet balam dedim; sendeki hurma, dedi. Aslan Baba'nın çenesinin altındaki tüylü hurma kabarcığını gösteriyormuş: Benim için saklamadın mı bunu diye sorunca Aslan Baba'nın yüreği kabarmış, kabaran yüreği, işte senin aradığın çocuk; al, dileğince hemi de kavlinizce yetiştir. Kaftanın içini, savaş zırhının içini bu çocukla doldur; Yesi'den bir Ahmet çıksın ki sırf bu yana çağlamasın, Urumeline taşan, ordan da ötelere... Saçlı Hoca'nın ruhu şad olsun, toprak bulununca yurt yapılsın.»
Küpeli Hafız'ın aralık gözleri, İltutmuş'un göremeyeceği kadar uzaklara bakıyormuş gibi açılmıştı; ışıl ısıldı. Uzakların güzel gülümseyişinde: «Sonra?» diye fısıldadı; «Sonra? Sonra?»

İltutmuş babasının yaralı olduğunu unutuverdi. «Sonra? Sonra? Sonra?» diye fısıldayan ses o kadar canlıydı: «Sonrası canım babam, senin düşündüğün gibi. Yesi'de, Taş Medrese'de Sarı Hoca'nın, senin, Aslan Baba'nın yemininiz üzere, kavlinizce Aslan Baba bir de: «Küpeli gözlerini yumsun, dediydi. Uykusuna rahat varsın!»
Der demez de İltutmuş'un yüreğindeki yanma yine birden başladı: «Eyvaah! Canım baba eyvaah şimdi anladım.»
Küpeli Hafız'ın uzaklara gülümseyen gözleri o haliyle İltutmuş'a döndü: «Elimiz sende oğul, bil ki senden elimi alan ele eyvah ne kelime? Eyvah dediğin adama acımak gerek, boşuna ömür harcadığından. Bizimkini boşuna mı sandın?»
Dudakları kıpırdadı; gözleri bir an sımsıkı kapandı, acelesi varmış gibi açıldı. «Al eline kâğıdı» dedi; «Hokka, divit orda. Diyeceklerim var, diyeyim. Çap!»
İltutmuş kâğıdı, hokka, diviti aldı. Sol dizini altına kıvırıp oturdu. Sağ dizini dikti, kâğıt tomarını sağ dizine yerleştirdi: «Hazırım canım babam.»
Küpeli Hafız'ın fısıltısı hücreyi doldurdu, küçük pencereden dökülen ışığa karıştı; «Yaz oğul, Bismillahirrahmanirrahim. Şöyle ki: Adını ne derseniz deyiniz, gerişlerden ve illâki bekâr uşaklarından bir dernek kurula; başlarında illa Aslan Baba'dan genç bir pir buluna ve onun seçeceği kimseler Kutlamışoğlu Süleyman Bey'in alacağı yerlere gönderilip tekkelerini yahut zaviyelerini yahut misafirhanelerini ki her neyse kuralar. Adet ve yol yordam şöyle olmalıdır.»
Hücreyi dolduran fısıltı yorulmamak için acele ediyordu. «Yazdın mı oğul? Eyi. yaz, yine Bismillahirrahmanirrahim deyip şunları da yaz: İlkin İslamlaştır, sonra Selçuklu yap. Bunun için de, kendini düşünmeyeceksin halkı düşüneceksin, senin derdin yok haa sakın, halkın derdi var, dert bileceksen onu bileceksin. Sen kendin için bir mi istedin, başkaları için iki-beş-on-yüz isteyeceksin, yoksuldan nefret edersen namert ol, yoksula yaklaş ki kendini bilesin ve sakın zengine karşı boynun eğik olmasın, zengine ne haldesin bildirme ki ne sanıyorsa seni yine öyle sansın, senin zenginliğin bu olmalıdır. Gururun gurur, vakarın vakar, haysiyetin haysiyet olsun; aslını ara aslından dönme, sen aslındasın. Düşmanlık nedir bilme, ancak hayvanlar düşman olur, hayvanlar kin besler, amma kimseden merhamet, kimseden insaf bekleme fakat herkese merhametli olacaksın, herkese insaflı olacaksın unutma. Ve cömert olacaksın; eline geçenle elinden çıkan arsında fark olmayacak. İşte bu kadar. Kurulmasını istediğim dernek yasasını yazdırdım sana oğlum İltutmuş. Önce sen inanacaksın, yemin et.»
İltutmuş son kelimesine kadar yazmıştı. Bitirince bekledi. Küpeli Hafız'ın, yazdırırken bile hep uzaklara gülümseyen gözleri de bekliyordu. «Yemin et, dedim» diye fısıldadı. İltutmuş ancak o zaman son sözlerin kendine söylendiğini anlayabildi. Yine de, garip bir ikirciklik içinde duraksadı. Küpeli Hafız'ın yanakları da, tel sakalları da uzaklara, uzaklara gülümsüyordu: «Vaktim var daha, hissediyorum, hele bir kalk da abdest tazele oğlum İltutmuş, yeminin kavi olur.»
İltutmuş bunca ömründe babasının sözünden çıkmamıştı, Tanrı sözü bilip uymuştu. Bizans'ta babası Akaleptos kendisi Vasili olmuşken bile bunu böyle bilmişti. Ama şimdi, babasının, ağır aksak yazdırdığı şu buyrukların her bir harfine oğlunun, İltutmuş'un bir bir uyacağını bilmesine rağmen yemine çağırması, yetmemiş gibi abdest tazelettirmek isteyişi ağırına gitmişti «Hay canım babam ben...» diye gücenlikliğini söylemeye başlamışken Küpeli Hafız: «İşin kolay olmayacak hay oğul» dedi: «Bir bakacaksın, Sultanlığının gücü için çalıştığın Melikşah'ın bile senden şüphelenir olacak. O vakit ne yaparsın? Yemin et ki yeminin seni bir kuşak olup sarsın, seni bırakmasın düşmeye, hadi İltutmuş.»
İltutmuş abdest tazeledi. Abdest suyu gücenikliğini usulcana yuyup almıştı. Bitirince yemine hazırlandı. Küpeli Hafız: «Hele bizi mesh et de öyle» dedi; «Abdest tazeleyemeyeceğimize göre mesh etmek caizdir bu halimizde.»

İltutmuş, yeni sürgünü ıçkınmış bir kiraz aşısını sarıp sarmalıyormuş gibi titiz ve yüreği eğim eğim babasını mesh etti. Küçücük pencereden dökülen ışıklar akşam uykusunda yorgun gözlerin düşüne döndü. Hücre yerle göğün arasında bir yerde gizlenmiş gibiydi. Küpeli Hafız'ın gözleri, hiç kırpılmadan ötelere, daha ötelere gülümsemekte devam ediyordu. İltutmuş yüreğinde konuşan bir sesle ağır ağır, babasının yasasını kendi ağzından tekrarlayıp okudu. «Tanrı'nın adına, en baştan inandığım Selçuklu töresi adına, babam Küpeli Hafız adına yemin ediyorum.» Küpeli Hafız, hafif bir el işaretiyle İltutmuş'tan başucuna oturmasını istedi. İltutmuş işarete uydu. Babasının sesi de el işaretini andırıyordu: «Eyi... Uğurlu olsun, hayırdır inşallah. Şimdi bana Vennaziati Sûresini oku İltutmuş. Gün bugün saat bu saat...» Sustu, derinden bir şeyi dinliyora benziyordu. «Kapıda biri mi var? Hele bir bak, kulağım mı yanılmış?»

İltutmuş, hücrenin kapısını açtığı vakit Kutlamış oğlu Süleyman Bey'i gördü. Bir hayli zamandır kapı önünde beklemişe benzerdi, ikircikli duruşundan anladı. Kutlamış oğlu Süleyman Bey kucağında bir çocuk tutuyordu; çocuğu seven bir el, ipek işlemeli, kıvrak dokumadan beyaz kundaklarla kundaklamış, sarıp sarmalamıştı. İltutmuş, elinde olmadan babasına baktı, sonra yine Kutlamış oğlu Süleyman Bey'e, yine babasına; içeri aldı.

Kutlamış oğlu Süleyman Bey, kucağındaki çocukla Küpeli Hafız'ın yattığı kerevetin ayakucuna kadar yaklaştı; yüzü ve gözleri donuktu, ayrıca suçlumsu. Selâm verişi de öyleydi. Halbuki Küpeli Hafız'ın selâm alışına sevindiği belli oluyordu. Kutlamış oğlu Süleyman Bey, Küpeli Hafız'ın ayakucunda: «Oğlum» dedi; «Zor doğdu. Anasını kurtaramadılar. Gecikişim bu yüzden. Adını verin, mübarek kılın.» «Fesuphanallah! Fesuphanallah...»

Küpeli Hafız belki hayatında ilk defa şaşkındı. Her şeyi düşünmüştü belki; ömründe hiç bir dünyalının aklına gelmeyecek olanları bile akıl etmişti de bir bu, hem de şimdi; şimdi her şeyi dünyada artık yeni dünyalılara bırakmak zamanını geldiğini hissediyorken bir bu, bir bitişin güzel başlangıç olup karşısına çıkması dünya dursa aklına gelmezdi. Fakat işte karşısındaydı. «Fesuphanallah!» Öylece baktı bir süre; uzun atlar uzadı, sular dağlardan denizlere indi, bir yeşil toprakta yeşil umutlar kıvır kıvırdı; alabildiğine geniş, alabildiğine ufuksuz. «Aslan» diye fısıldadı: «Kılıçlı olsun bu Aslan. İltutmuş, Kılıç Arslan olsun bunun adı, ezanını sen oku. Gücüm yetseydi ben, kendim... Gücüm yetmeyecek. Al yavruyu hadi.»

İltutmuş, yeşil dut yapraklarına ipek böceği sarıyordu sanki. Çocuğu Kutlamışoğlundan öyle aldı. Çocuğun başını yüreğinin üstüne gelecek şekilde sol göğsüne doğru kaldırdı. Kıbleye döndü. «Allahu ekber - Allahu ekber - Allaaahu ekber - Allaahu ekber...»

Ezan doluyordu hücreye sine sine misk gibi amber gibi; kavruk çöl yanığı esmer bir sesle İltutmuş, çocuğa doğru hafif eğilmiş, çocuğu ve kendi sesini kendi yüreğini kıbleye vermiş Tanrı'ya varıyordu: «Lâ İlahe İllallah.» Çocuk büyüyordu, ses ululaşıyordu. İltutmuş yücelerde bir yerde; Kutlamışoğlu gölgemsi, Küpeli Hafız erimiş demir ateşinde; oda bir ateşte yunup yaykanmış çalılığında. Ezan hücrede göz göz.

Ezan yine öyle bitti.

İltutmuş ezanı bitirirken çocuğun sağ kulağına iyice eğilmişti. Kavruk çöl yanığı esmer sesi dağımsı bir yumuşama ile «Ya Muhammed Kılıç Arslan? Yaa Muhammed Kılıç Asrlan... Yaa Muhammed Kılıç Arslan. Böyle bilin, böyle yaşa, böyle öl. Adın mübarek olsun, adınla uğurlu ol.»

«Hay Hak, huu.» Küpeli Hafız'ın sesi bir son soluktu, İltutmuş'un cümlesini kesti. Zaman durmuştu. Duran zamanın o yanında Küpeli Hafız bu yanında Kutlamış Oğlu Süleyman'la İltutmuş vardı. Bir de, birdenbire ağlamağa başlayan Muhammed Kılıç Arslan.

1075 yılı baharı Zelan'ın, Amasia yoluna çıkan dar boğazının üst yanını mekân tutup yerleşen Çavuldur Boyu için bir boşanış oldu; nisan yağmurlarının delicesine döküp akıttığı sular seller gibi bir boşanış. Kış karlı buzlu, kış soğuk, yapış yapış geçmişti. Göz açtırmamıştı. Kandil

karanlığını kandil isini dünya cenneti belletmiş, ineklerin danaların nefesinde derman aratmıştı. Hele Afşın'ın ordusundan dönüp dört duvar arasında kısılıp kalan delikanlılar bunalmıştı, hele onlar. Değil dört duvar içi, dar boğazın bütün üst yanı ta o yandan Amasia'ya bu yandan Ökheta'ya kadar da varsalar yine dar gelmişti; dağların inişi çıkışı, diş diş kayası, ovanın düzü, çamlı, kayınlı, meşeli yaylası beli beleni, sarp yamacı, koyu koyağı sıkıntılarını ol görüp gözlerinden alamamıştı. Afşın'ın uçuşunu, Afşin Bey'in bir burdayken bir oraya akışını, Afşin Bey'in nerde yoksa orda bitiverişini, var oluşunu öylesine üst baş gibi giyinmişler, öylesine sarıp sarrımışlardı ki Çavuldur Boyunun yeni yurdu yeniliğiyle bile gönüllerini alamıyordu. Alırdı almasına belki gelgelelim bu kar, bu diz boyu ölümüne aklık, bu yağan gökyüzünden yetmemiş gibi soğuk, dönüp dolaşıyordu hepsini, Bey Damının divanhanesine topluyordu; akşamla yatsı arasını ocağın pelit yahut çam çıtırtısı götürüyor, yatsıdan sonrası kalın meşe tomruklarının ateşine serili seriliveriyordu. Ne ise ki bundan sonrası kolay gelip geçiyordu ve bundan sonrası için Afşin Bey, o kopkoyu aklığın ve soğuğun ötesinde en sıcak düşlerle başlıyordu. Ama Çavuldur Boyunun kadınları için bu da yoktu; Çavuldur Boyunun kadınları için her şey aklıktı, sessizlikti. Bir de, Afşin Bey'in salıverdiği adamlarının damlarına dönmüş olması, sıcak erkek kokularıyla, yorgunlukta pişmiş erkek nefesleriyle, erkek düşleriyle... Ne var ki Afşin Beylerinden dönmüş de olsalar bu herifler; bu deli, bu savaş çılgını, bu esrik akıllı herifler bir Afşin lâfı için yarı gecelere ağız açıyorlar, çene döküyorlar, yeri gelince de Bey Damının hem meşhur hemi de sağmal inek gibi sonu gelmeyecek kımızından, olmazsa ekşi bal suyundan iç babam iç, içiyorlardı. Hay kardaşım, hay balam; dam altında bir gelin bekler gözü sürmelidir, diyen de olmaz. Saçı kınalı karucuk olmuş anan özlemde midir değil midir, düşünen de olmaz. Ya çift badem zor sığan ağzı suspus olmuş bacı ne alemdedir soran da yok. Hay ne Afşin Bey'miş bu Afşin Bey amanın biz de bildik biz de tanırız ama bu bizim heriflerin tutkunluğu ne böyle. Efsunlar da kâr etmez oyy başım, kara başım.»

Çavuldur Boyunun kızı gelini, anası danası sızım sızım sızlasa da, savaştan dönen erlerini Bey Damında Afşin Bey lâfından alıp ta yarı geceden sonrasına kadar kimse döndüremezdi; bütün kış boyunca da döndürememişti. Lâfın tatlılığından değil Afşin Bey'in düşlerinden alamamışlardı. Çareyi Bey'in anasına varmakta bile bulan olmuştu; «Anam, Pelit Anam çareyse çare sende, bir yol bul hiç değilse yedi günün iki günü Bey Damını bizim heriflere açtırma; biz de insanız. Pelit Ana, sen gelinlik bilmedin mi hiç? »

«Kız bilmez olur muyum? Kız biz böyle mi doğduk, buruşuk! Gel gelelim Pelit Ana ne halt etsin, bizim koca Ölmezbey'e lâfım geçmez gayri; ata binemez oldu bilmez misin kız? Çavuldur'un ata binemeyeni çenelek olmaz mı? Lâfı bu benim Ölmezbey olacak açmasa sizinkileri çoktan övenderelerim ben, amma lâfı benimki açıyor kızım. Bir de annacıma geçmiş, Pelit Ana sen gelinlik bilmez misin derler. Biz gelinliği yılda ya üç ya dört bilirdik, beş bildik mi soyhalar söyletmen beni deli deli; o da Ceyhundayken. Ondan sonra o da yok. Ceyhun'u bilir misiniz siz hay sıpalar, Ceyhun'dan sonrasını, hele Alparslanımızı ha?» derken Bey Damının sofasında Pelit Ana'nın kızları, gelinleri, dulları, emziklileri ne ise ne; lâfı Pelit Ana'ya bırakırlardı ya Ölmezbey'in delikanlılar, hele biraz daha dikçeleri lâfı bir aldılar mı cirit oyunu misali kovarlardı da kovarlardı. Yatsı namazının duası bitip de Çal İmam Fatiha'yı çekti mi Ölmezbey tek diz üstüne yarım dönüp «De hele bakalım Çavdar yiğit, sen de Afşin Bey'in ordusunda onbaşıydın he mi?» diye sarakaya başlardı. Çavdar Onbaşı, onuncu kere de olsa, üç yüzüzüncü defa da olsa yanındakine yarım göz kırpıp: «Sayende öyleydik Ölmezbeyim; aha inanmadıysan şu Durdu yiğidine sor bak, iyi bilir.»

«Nereden bilecekmiş hay meret; Durdu yiğidin, sümüğünü çekemez daha. Hele onu bir öğrensin de senin onbaşılığını öyle bilsin.»

Durdu, yarım göz kırpıp atılırdı:

«Vay Ölmezbeyim, sana sözümüz yoktur yok olmasına ya bu lâfın ne demeğe gelir bilemedik. Bu sümüğünü çekemez dediğin Durdu var ya bugüne bugün Afşin Bey'in el ulaklığını yapmıştır, ne demek? Afşın Bey'in bildiğini siz bilir misiniz? Estağfurullah bilemezsiniz, ama bu Durdu bilir. Neden? El ulağı her şeyi bilir de ondan...»
Ölmezbey üstelerdi: «Bak hele sen bak hele sen. Hay bu Çavuldur ne yiğitler doğurmuş böyle? Şimdi aha bu Çalık Buğday yiğidimiz de kalkıp Afşın Bey'in sübaşısı olduğunu demeli ki biz de bayram etmeliyiz.»
Buğday, ince boynunu, kocaman başı ağır geliyormuş gibi her zamankinden fazla eğip, biraz da kekeleyerek cevap verirdi: «Yok Ölmezbeyim, bize sübaşılık nerde… Biz Afşin Beyimizin eteğini tutabilsek cennete vardık sanırız kendimizi.»
«Öyleyse de Afşın Bey kılıcını hem de üç kere denize vurduğunda nasıl yanındaydın sen? Aha bu onbaşısı Çavdar, aha bu gıymatlı el ulağı Durdu olacak meret neredeydiler ki dersin?» der demez Ölmezbey, onbaşı Çavdar'ı kimse tutamazdı; Bey Damının divanhanesindeymiş, yok Ölmezbey'in gözü önündeymiş kel başı börkünün içinde kızarır, çıkardığı gibi börkünü yere çalar, patlardı: «Hele hele hele Ölmezbeyim yetti bu lâf. Sayende yüz buldum deyip konuşuyorum kızmaca yok; o dediğin denize üç kere kılıç çalma işini bunların içinde bir ben görmüşümdür, aha bu gözlerimle görmüşümdür. Aha bu gözlerimin gördüğünü de kimselere veremem, kimselere lâf ettiremem. Bir deniz dedikleri su yığını vardı önümüzde, bir Afşin Bey vardı, bir de ben. Görklü Tanrı göğden aha bu gözlerim gibi bize bakıyordu bir de bunu bilirim. Afşın Bey'in doru kısrağı öyle bir soluyordu ki sanırsın deniz çarpması; fış, fış, fış diye. Afşın Bey'in doru kısrağında bir ter var ki gözelerin suyu halt etmiş yanında; öyle duru, öyle güneş yalabuğu, öyle ipil ipil buğulu. Ya Afşin Bey'in gözleri? Hele bir sor Ölmezbeyim; Çavdar Onbaşı Afşın Bey'in denize bakan gözleri nasıl, diye bir sor da ben tarif edeyim sana. Vallaha da billaha da, Görklü Tanrı seni inandırsın yanıyordu. Benim atım yoksul, benim gözlerim yoksuldu hay Ölmezbeyim. Ben nasılsa işte çerinin arasından bir kopuş kopmuşum nasılsa Afşin Beyime denizin kıyısında ulaşmışım. Kendimde miydim, vallahi bilmiyordum. Atından bir iniş indi hey gidi koca Afşin Beyim, kılıcını bir çekiş çekti bir denizin üstüne yürüdü, ben aha korkuyu o zaman bildim.»
Bey Damının divanhanesi de Bey Damının divanhanesindekiler de, yatsının bu vaktinde sanki o denizin kıyısındaydılar. Afşin Bey'le birlikte kılıç çekmişlerdi, denizin üstüne üstüne varıyorlardı. Ölmezbey, denize vuran kılıcın kendisi olduğunu sanıyordu; dövülmüş bir çelik mavimsiliği yüreğini aydınlatıyordu: «Hay soyha ne sustun?»
«Ne susmayım Ölmezbeyim; Afşın Beyimin kılıcı denize vurduğu sıra bütün yer gök, hemi baskıları, hemi kamları, ozanları bile; eniği, cücüğü sustu, hemi de üç kere. Afşın Beyim yüreği boyu denizdeydi. O zamanaca ordu da gelip yetişti.»
Ölmezbey de, divanhanedekiler de Onbaşı Çavdar'ın anlattıklarını ezbere bildikleri halde susmasına içerlediler. Ölmezbey, hışımla dönüp: «Sıpaların uyuzu. Sana sus mu denildi? Susma hay.»
Onbaşı Çavdar'ın gözlerinde Afşin Bey dağ dağ üstünde büyüktü, uzaktı, özleme çalmış; «İşte bu kadar Ölmezbeyim; Afşın Bey o kılıcı bir daha kınına sokmadı. Kılıç, sapından ucuna kadar sıvama deniz olmuştu; balıksırtı sanırdın; pul pul. Hemen Urumelinde ne kadar Beyi varsa haber salıp topladı; bizim gibi buralara yerleşen çerilerini saldı, gidin ocağınıza çağırılınca gelin dedi. Sonra, boynum bükük kaldı ne dersen de, sandım ki babam gitti, yetim kaldım hay Ölmezbey bildin mi?»
«Sonra dedik. Sonrası?»
Sonrasını Onbaşı Çavdar da bilmiyordu, Çavuldur'dan hiç kimse… Neden sonra kış bitimine yakın Bey Damına konuk gelen bir Türkmen anlattı: «Üsteleme Ölmezbeyim; Afşin Bey'den haberi ben vereyim. Beylerini topladı, geldi Melikşah'a; kılıcı gösterdi. Ben Alparslanıma gidiyorum, kılıcını

vereceğim, dedi. Gidiş o gidiş. Sanırsam şu sıra Hasan Sabbah denilen bir melun vardır, onun peşinde olmalı.»
Ölmezbey, Afşin lâfının sonu geldi korkusuyla yine Buğday'a doğruldu: «Eyi, öyleyse sen şu Kavurt Bey haberini getirdin Afşın Beye elemek ki mi Çalık Buğday oğlum.»
Buğday, yine ince ip boynunu, kocaman başı ağır geliyormuş gibi her zamankinden fazla eğip, kekemesi daha artmış: «Biz onu da yapamadık» diye başlayacaktı ki lâfa Durdu yetişti: «Beri bak Ölmezbeyim biz ne güne durduk, Afşin Bey'in el ulağı dururken haber getirmek kimin haddine. Haberi biz verdik dedik ya.»
«Aha da ne ola ki? Hay bizim Durdu mu el ulağı?»
«Öyledir Ölmezbeyim, sen o haberi vermeden önce Afşin Bey'in halini bilemezsin. Ortalıkta bir haber dolaşıp dururdu. Derlerdi ki Kavurt Bey ayaklanmış; ben büyüğüm, sultan kardeşiyim, Sultanlık bana yakışır demiş. Melikşahımız dersen henüz genç. Üstelik Alparslan gibi bir şah yiğit babası yeni ölmüş, acısı içinde sızlamakta, eli ayağı dersen tutulmuş. Veziri olacak Nizamül Mülk ne düşünür, İranlıdır bilinmez. Afşin Bey onu, o Afşin Bey'i hiç sevmez; üstelik Afşin Bey Kavurt'u da sevmez. Gidip Melikşah'a yardıma varsa gidemez, onu buralara salan o, gel demeden gitmek Bey şanına yaraşmaz. Bizi sorarsan Sebastiya üstünde konaklamışız. Sebastiya'nın ayazını soğuğunu bilen bilir bilmeyene sözüm yok. Aylardan da kasım masım o sıralar. Çadırların arkasında bir tepe vardı oraya çıkmışım da şöyle bir dolanıyorum ne var ne yok diye. Bir de baktım, ötede, yazının düzlüğünde bir at koşturuştur göründü; ne oluyor ne olmuyor demeye kalmadı, at tökezledi. Herhal ki atlıyla birlikte yuvarlandı. Atlanıp yanına vardım. Dediğim gibiymiş at tökezlemiş, Türkmen atın altında kalmış, atın boynu kırık.»
«De bu at tahtadan mı hay Durdu? Lâfı ulayıp dolama da iki büklüm etme.»
«Ölmezbeyim doğru dosdoğru bizim bu lâfımız; lâfın gelişini gidişinden çıkarmak gerekmez mi? Öyleyse dinle bak sen? Adam, Türkmen dedim ya adam olan o işte; boynu kırık atın altında inildeyip durur. Çıkardım; atı da boğazladım ki kurtulsun yoksul diye. Ne ise uzatmayayım ötesini, Türkmen der ki beni Afşin Bey'e götür ben derim ki Afşin Bey'in yanında ne yapmak istersin? Bir yandan da düşünürüm, her beni götür diyeni Afşin Bey'e götürmek gerek midir diye. Sonunda adam dediğim Türkmen, haline bakmadan şaplağı yapıştırıvermez mi suratıma; vay, demeğe kalmadı, sırtla beni bindir atına, çek Afşın Bey'e; Melikşah Kavurt Bey'i bastırdı, telef etti, diyeceklerim var hay şaşkın Çavuldur, deyince ben haberin koyusunu almış oldum; bir ayağım üzengide, ötesini yarı yolda ancak eyerden aşırmışım. O halde varıp Afşın Beyime böyle böyle diye haberi anlatıp bir aferin beklemişim ki sorma Ölmezbeyim. Ben bekleyedurayım Afşin Bey şöyle bir düşündü. Ardından da: Hani nerde ulak Türkmen dediğin deyince bende attı mı şafak; kem küm edip şöyle böyle deyivereceğim ya Afşin Beyim kötü bakmakta...»
«Hadi uzatma meret, bir şaplak da Afşin Bey'den yediğini deyiver.»
«Yedik vallaha Ölmezbeyim. Amma Afşın Beyimin şaplağına can kurban.»
«Eyi, pek eyi Durdu yiğit. Haberi kim göndermiş haberi?»
«Bak işte onu bilmem. O kadarını bilmem.»
Onu da yine kış bitimine yakın Bey Damına konuk gelen Türkmen anlattı. «Haberi gönderen Sav Tekin Beyimizle İltutmuş Beyimiz olsa gerektir. Sav Tekin Beyimiz Kavurt Bey meselesinde büyük iş gördü doğrusu. İltutmuş Beyimiz de.»
Ölmezbey, konuk Türkmen'in lâfı üzerine sakalını bir iki kere tutup sıvamıştı. «Sav Tekin Beyimizi iyi biliriz bilmesine, biliriz de bu İltutmuş Bey kimin nesidir çıkaramadık. Tanıt hele bir.»
Konuk Türkmen gizlice gülümsemişti: «Tanıtırız sıra gelince. Konuşukluk tadındayken bozmayalım. Şimdi sen Ölmezbeyim sırayı Buğday'a getirdin. Buğday yiğit de herhal Afşin Bey'in bir yakını olmalı.»
Ölmezbey kıs kıs gülmüştü. «Yakınıdır yakınıdır hem de nasıl yakınıdır söyler şimdi.»

Buğday büsbütün incelmiş boynunda büsbütün kocaman taşan kafasını bir omzuna bırakıp kekeledi: ''Hay kardaşım sen ne diyorsun, Afşin Bey kim, bizim yakınlığımız kim. Biz yoksul Çavuldur'un en yoksulu biliniriz. Üstelik de ısıtmalı. Nah böyle sapır sapır, bir kere tutmaya görsün namussuz.»
«Isıtma mı? Eskilenmiş mi?»
«He ya; ısıtma illeti, tuttu mu tutuyor. Kayserya'nın berisinde bizim Kızılırmak adını taktığımız bir su; boş bulanık, bildin mi? Geçmişliğin var mıdır o yandan? Eyi, işte orda konaktayken, vakit de ağustosun cehennemi ha. Ere pençesini attı mı ısıtma, yüreğimi yakar mı üşütür mü Tanrı bilir. Isıtma vurunca bana, gözden ırak bir yere çekilirim, ötekiler görmesin halimi derim; yine öyle yapmışım. Nerden çıktıysa çıkmış, gözlerimde nah böyle ağustos ateşleri çakıp dururken bir da baktım ki Afşin Beyim annacımda. Toparlanayım dedim, sen misin toparlanayım diyen? Isıtma daha kötü vurdu. Eh dedim, gittik gayri, Afşin Bey orduda tutmaz bizi. Halbuki yoksuluz bir iki parça ganimete kalmışız, ona da eyvah deyip düşünürken Afşin Beyim yanıma geldi; elini alnıma gezdirdi, yüzüme, kapaklarını kaldırıp gözlerimin içine baktı. Sanki eğilmiş anam hastalığımı yokluyor; babam derdime derman oluyor sandım. Öyle işte.»
«Hele bir ağlayaydın Çalık, ağlayaydın da Afşin Beyim şaplağı çarpaydı.»
«Ağladım ya Ölmezbeyim. Afşin Bey'in ellerini gözünün içinde sıcak sıcak gezerken duysaydın sen bile bangır bangır boşanırdın hay gidim. Neyse uzatmanın âlemi yok, Afşin Beyim, sanki ısıtmayı tepelemek istiyormuş gibi, şöyle dişlerinin arasından: «Isıtma.» dedi, «Bilirim soyhayı.» Yanımdan ayrıldı. Ben ne oluyor ne bitiyor diye ısıtmalı gözlerimle baktım. Az ötemizde gök dikenler sarı sarı çiçek döküyordu; kabalaşmıştı çiçekleri, eskimişti. Baktım onları topluyor. Şöyle yarım konam topladı. Getirdi. Su yok, dedi; su olsa yutman daha kolay olurdu ya ne yapsak ki, dedi. Herhal düşünüyordu. Boynundan ipe asılı muskasını çıkardı. Bezlerini açtı. El içi kadar yazılı bir kâğıttı, yırttı ikiye böldü. Gök dikenin sarı çiçeklerini kâğıdın bir parçasına sardı. Hadi yut bunu, dedi. Daha kolay olur, dedi. Yuttum. Ok vurdu sandım boğazımla karnıma. Ama acımadı. Afşin Beyim kâğıdın öteki yarısını yine öyle sardı, muska yapıp boynuna astı. O gün bu gün ısıtma gelmez bana, ısıtma nedir bilmem. Ben yoksul, hastalıklı, kimsesiz bir çeriydim, o ise koca bir Afşin Bey'di, yaaa.»
Bütün kış boyu Çalık Buğday, bunu böylece anlattı. Kış bitimine doğru Bey Damına konuk gelen Türkmen onu da tamamladı: «Duyduğum kadarıyla da ondan öğrendi Afşin Bey. İltutmuş Beyim Afşin Bey'de ısıtma hastalığı olduğunu söylemişti bir zamanlar. Sav Tekin Bey'den de duymuşluğum vardır.
Konuğun serbest bir konuşması vardı; üstelik konuştuğu zaman, ağzının içine baktırmasını da biliyordu. Sesi Bey Damının divanhanesinde bir yabancılık çekmiyordu; yıllardır buradaymış ocağın alevlerindeymiş, ateşin çıtırtılarındaymış, ekşi bal suyundaymış gibiydi. Ölmezbey yadırgadı «Hele bana bak yiğit» deyip iyice konuğa döndü. Onbaşı Çavdar'a, El ulağı Durdu'ya, Çalık Buğda'ya dönüşü ve onlara lâf atışı gibi değildi duruşu ve konuşuşu : «Yirmi beşinde ya varsın ya yoksun. Gelgelelim konuşuşun, bilişin yaşına uymuyor. Sende bir iş var, nedir. Adını da demedin.»
Konuk Türkmen yine gizlice güldü. Terbiyeli, inceden, haddini bilen bir gülüşü vardı. «Ne olacak hav Ölmezbeyim, gezgin bir Türkmen. Farz t ki ezanını…»
«Ha, haaay. Ozan değilsin. Bu Ölmezbey dediğin topraktan bitmedi ot gibi, gökten de su olup akmadı; ozanı da bilir yazanı da… Sen ozan değilsin.» Gözleri fıldır fıldırdı. Yıllanmış, çok tecrübeli, çok oyunlar görmüş ışıklar yanıp sönüyordu: «Ozan olsan da olmasan da bana ne; sen şimdi benim konuğumsun hemi de hoş gelmiş safa gelmişsin. Hele bir de bakalım Sav Tekin nerdedir şimdi?»

«Sav Tekin Bey Hamedan taraflarında olmalı. Melikşah'tan ayrılmayacak. Bilirsin Selçuk Beyleri fırsat bulmağa gelmez, başkaldırıverir. Melikşah Sultan'ın yanında bunun için bulunuyor ki hemen yardım etsin diye.»
Ölmezbey gerçekten öfkelendi ama bu öfkelenme biraz da hayıflanmağa benziyordu: «Selçuk soyunun kötü yanı. Hepsi baş olmak ister. Sonra da, ne ise söyletme beni. Durulurlar durulurlar ya olan geçen zamana olur. Ee… Bir de İltutmuş Bey dediydin? Yeni bir Bey mi bu? Kimin nesidir dedik de sustuydun...»
«Sırası geldi şimdi diyelim. Ben o İltutmuş Bey'in yamağıyım desem… Aşçı yamağı gibi mi olur? Varsın olsun; aşçı olmasa iyi yemek yenmez. Adım Yağmur benim, İltutmuş Bey...»
Yağmur ta baştan alıp Küpeli Hafız'ı, Hasan Sabbah'ı, Küpeli Hafız'ın ölümünü, vasiyetini, İltutmuş'u anlattı. «İşte böyle Ölmezbeyim» dedi; «Şimdi Urumeline Kutlamış oğlu Süleyman geldi ki sorma gitsin. Afşin Bey'i aramayacağınız gibi Kutlamış oğlundan ayrılmak istemeyeceksiniz öylesine bir bey bu bey. Gelgelelim bir beyle, bir orduyla Urumeline sahip çıkılır sanmayın; Urumelinin Urumeli olması için Selçuklunun bütün inandığı şeyler gelmeli, Urumelindekilerin inandıkları silip süpürülmeli. Bunları da ordu yapamaz; tekke mekke ne ise yapmak gerek... Gençleri, yeni yetmeleri böyle böyle alıştırıp yetiştirmek gerek. Nalbantsan nalbantlığını, demirciysen demirciliğini, çulhacı, debbağ yahut saraç isen çulhacılığını, debbağlığını, saraçlığını, çömlekçiysen çömlekçiliğini bilip bir araya gelmek gerek. Dükkân tezgâh sahibi olup yerleşmek, Urumelinde bu sanatları işleyen varsa aralarına girmek, onlara daha iyisini göstermek; kılıçsız, kansız onları bize döndürmek, bize çalmak gerek. O zaman Hasan Sabbah'ın münafıkları da yapacağını yapamaz. Bizans'ın yaygaracılarının da eli böğründe kalır. İltutmuş Bey beni de, daha başkalarını da bunun için Urumeline saldı. Kendisi orda, Merv'de, Rey'de, İsfahan'da, Horasan'da, oralar eski merkez… Oralardan burası yurt yapılmak için düşünülecek. Belki on belki yirmi yıla kadar bir Ahmed Yesevi adı duyulacak buralarda, sonra daha başkalarının. O zamanaca yapılacak çok iş var.»
Ölmezbey ağzı açık dinliyordu; divanhanedekiler kendilerini Yağmur'a iyice vermişlerdi. Bu, her gece dönüp dolaşan Afşin Bey meselinden daha başkaydı; daha yeni, daha sancı, daha vurgun. Kimi İltutmuş Bey'i düşünüp duruyordu düşlü gözlerinde, kimi Kutlamış'ın Süleyman Bey'i, Afşın'ın kılığından alıp alışılmamış yeni bir kılığa büyüterek bürümeğe çalışıyordu. Bir de hiç duyulmamış, hiç bir şekil şemayil veremedikleri Ahmed Yesevi. Ölmezbey: «Kim, kim, kim dedin?» diye öyle şaşkın sordu: «Bu Ahmed Yesevi dediğin hay Yağmur oğlum? Niye şimdi değil? Neden on beş yirmi yıl sonra?» Sanki yaşlılığına, sakatlığına hayıflanıyordu sormuyordu da...
«Ahmed Yesevi dedim Ölmezbeyim. Henüz sekiz on yaşlarında da.»
Bey Damının divanhanesindekiler, birden bozuldular. Deminden beri emek verip dinledikleri bu Türkmen'in aklından zoru olmalıydı; bir iki doğru söz duymuş, onları anlatmış, şimdi de çoluk çocuğa sapıtmıştı. Mırıldanmalar oldu, oflayıp poflayanlar. Yağmur, yirmi beş yılın tazeliği ışıyan gözleriyle gülüyordu: «Ahmed Yesevi'ye şimdi siz çocuk deyip dudak büküyorsunuz eyi bükün bakalım. Ona dudak bükenlerin utancı nasıl oldu bilir misiniz? Semerkant Beyinin çocuk deyip güldüğünüz Ahmed Yesevi'ye yalvarmasından haberiniz var mı? Öyleyse söyleyim de duyunuz. Ahmed Yesevi yedi yaşındayken Semerkant Beyi de av merakından herhal biraz kaçırmış olmalı ki, oralarda Karacuk Dağı derler bir dağ vardır, o dağda ava çıkmış bu senin Semerkant Beyi. Karacuk Dağı çok kayalıktır, dereleri sıktır. Bu yüzden av avlayamamış. Av avlayamadım diye de koca dağa kızmış bu dağ ortadan kalkacak da kalkacak diye tutturmuş. Olur, Beydir; ne düşündüğü bilinmez, pek iyi demişler. Demişler amma Beyin adamlarında koca dağı ortadan kaldıracak güç nerede? Hemen ne kadar meşhur evliya, veli, büyük varsa adam salıp çağırmışlar, Beyin böyle böyle istediğini söylemişler. Onlar da kabul edip bir arada görklü Tanrı'ya yalvarıp yakarmağa, niyaz etmeğe başlamışlar. Gelgelelim duaları kabul olmamış. Karacuk dağı, daha bir

kabarıp yerinde lök gibi durmuş. Bunun üzerine sebebini araştırmışlar. Acaba bir köşede unutup da çağırmadığımız çağırıp da gelmeyen bir arif kişi, bir veli mi var ki onun gönülsüzlüğünden böyle oldu bu iş deyip düşünmüşler, akıllarına Şeyh İbrahim'in oğlu Ahmed Yesevi gelmiş. Gelmiş gelmesine ya onlar da sizin gibi çocuk deyip dudak bükmüşler. Hele onlar da sizin gibi dudak büke dursunlar gelin ben size Ahmed Yesevi'den vereyim haberi.

Ahmed Yesevi durumu bilmiş. Ablasından akıl danışmış. Ne dersin, gitsem mi ki, diye sormuş. Ablası bakmış ki babasının vasiyeti gibi bütün işaretler tamam, artık Ahmed'in ortaya çıkma zamanıdır. Haydi var git, bakalım Tanrımız ne gösterir, deyip kardeşini yolcu etmiş. Karacuk dağının bulunduğu Yesi şehrine gelen çocuk Ahmed'i, öteki büyük veliler yine şüphe ile karşılamışlar; Yesi şehrinde veliler, beyler, çeriler tamam doksan dokuz bin kişi imiş. Çocuk Ahmed bir somun ekmek almış, somun ekmeğe bir Fatiha okuyup üflemiş; sonra beye uzatıp: «Buyurun, şehir halkı yesin» demiş. O bir somun ekmek doksan dokuz bin kişiye yetmiş de artmış bile hay Ölmezbeyim ne diyorsun sen, yetmiş de artmış bile yaa!»

«Eee?» dedi Ölmezbey hayretle: «Sonra dağ, dağ? Karacuk Dağı?»

«Bunun üzerine çocuk Ahmed, babasının hırkasını boynuna örtmüş bir dua etmiş. Dua, işte o dua. Ardından bir yağmur, ardından bir sel, gayri sorma. Ortalık gece karanlığı olmuş şimşekler çakmış, yıldırımlar düşmüş; gidiş o gidiş. Ortalık aydınlanıp yağmur durunca bakmışlar ki Karacuk Dağı ortalıkta yok.»

Ölmezbey başta olmak üzere bütün divanhanedekiler, Ahmed Yesevi'nin çocukluğuna dudak bükmenin korkusunu duymuş gibi toplandılar. Herkes önüne bakıp susuyordu. Sonra göz altından Ölmezbey'e baktılar, sonra Yağmur Türkmenine. Ölmezbey'in gözleri, dizinin dibinde oturan sekiz on yaşlarındaki torunundaydı. Çocuğa dikilen bakışları toplanıp dağıldı, dağılıp toplandı. Sonra çocuğu diziyle dürtüp itti: «Kalk Çaka kalk. Git de Pelit olacak koca anana anlat duyduklarını gör bak senin anandakiler dağı yok ediyor dağı. Sen hâlâ odun kabukları yüzdür sularda. Yürü var koca anana.»

Kışın geri kalan gecelerini Afşin Bey yavaş yavaş Ahmed Yesevi'ye, Kutlamış oğlu Süleyman'a bırakır oldu; Onbaşı Çavdar, Elulağı Durdu, Çalık Buğday bile lâfın bunlardan açılmasını istemeğe başladılar. Çal İmam, duyduklarını, arada bir gittiği Amasia, Okheta, Komena çevrelerine yerleşen Türkmenine, Türkmen'in Yavgulusuna, Karahanlısına, Karakeçilisine; onlar ötekilere yaydılar. Kış sona ermeden Urumeli baştan sona Yağmur'un anlattıklarını duydu, bekledi, özledi. Kışın sonuna doğru Yağmur Ölmezbey'e çıkıp «Gitmem gerek.» dedi. Ölmezbey bir süre ağzını açmadı. Sonra: «Çaka'yı da götür.» dedi; «Eyi ata biner. Eyi kılıç kullanır, ok atar. Tek suçu kaçıp kaçıp derede odun kabukları yüzdürmesi. Kafasının içi de dolsun, boş kalmasın derim. Bunu da sen yaparsın. O zamanaca senin dediğin dernek midir nedir onu da burda hazırlarız hay oğul; benim dam senin sayılır.»

Yağmur «Amasia'ya gidiyorum Ölmezbey» dedi. «Oraları görüp, baharda Ökheta'ya geçerken buraya uğrarım. Çaka'yı vermek istersen o zaman alayım. Niyetim Bizans'a ulaşmak; Ersagun Bey'e.»

Yağmur'un gelişi de gidişi de, daha çok Çavuldur'un gelinleriyle kızları için kötü oldu. Yağmurdan sonra Onbaşı Çavdar'la Elulağı Durdu; sonra Çalık Buğday, sonra Çal İmam'ın oğlu, sonra ötekiler tek tek, ikili üçlü, yedili sekizli çıkıp gittiler. Her giden «Kutlamış oğlu Süleyman Bey'e» diyordu; atlanan Süleyman Bey'i bulmak umuduyla atlanıyordu. Bey Damının divanhanesinde geceleri ocakta çıtırdayan çam, gürgen artık tatsız çıtırdıyordu; meşelerin kor ateşi tatsızdı. Allah'tan ki bahar birdenbire gelmişti; Çavuldur için bir boşanış olmuştu.

Bahar fışkırıyordu; gözelerden büngül büngül suydu bahar, ağaçlardan al, yeşil, ak, eflâtun, morumsu çiçeklerle yapraklardı. Arı vızıltıları, sinek kanatlarının vınlayışı; bülbülü, serçesi, kırlangıcı, ak-mavi güvercinleriydi hatta kargası, saksağanı bahardı; göğün maviliğiyle yarışan

yeryüzünün baş döndüren deliliğiydi. Kızların kanı büngüldüyordu gözelerdeki su yerine, delikanlılardan Çavuldur'da kalanları at bulabilseler uçup gideceklerdi.
Bahar başı Çavuldur kadınlarının suya dökülüşüydü de; esvaplarının pılı pırtılarının, partallarının suya dökülüşüydü. Sanki kışın soğuğunu, isini, pasını, yağını yağırını bahar sularına vermezlerse Çavuldur kadınları yaza dönemezlerdi; yaylalarına yaylama diyemezlerdi.
1075 yılının baharı da, Bey Damının pılı pırtısıyla suya verdi kendini. Aşağıda Dere Boğazından gürleyip Zelay'a doğru akan deli suyun yunağında katırlar esvap kazanlarını, kuzu kazanlarını, post denklerini, arabaları; dövme keçeleri, kıl keçeleri, kaba keçeleri, baharla yarışan nakışları, delice kilimleri, dertop yün denklerini yıkayıyıkayıverdiler. Gün henüz alacaydı; ışıyıp ışımamak arasında uykuluydu; gelinlerin sessiz dönüp dolaşışı kızların gevrek sesleri canlandırıyor; Pelit Ana'nın kocamış öksürükleri dürtüklüyordu. «Elinizi sıkı tutun kız soyhalar; katırlar şimdiye geri dönmeliydi. Hele ocaklar da mı kurulmamış daha, kız biz sizin gibiyken esvap çoktan soğuğa dökülmüştü hay gidi soyhalar. Hele şuna bak odun böyle mi çatılır anan olacak öğretmedi mi itin enciği.»
Pelit Ana bağırsa da çağırsa da, öksürüklerini boşuna höykürse de gün doğmadan önce kimsenin eli suya, kile varmazdı. Bahar sabahları henüz soğuktu, bahar sabahlarının ayazı, sıcak keçeleri, sıcak keçelerin uykusunu aratıyordu. Ama gün doğup da ortalık ısınmağa, Dere Boğazının yunağı benim demeğe başladı mı gelinlerle kızları kimseler tutamazdı. Bu sefer konuşan onlar olurdu:
«Pelit Ana. Hay Pelit Anam bak hele kuzuların kaçı kesilmiş, katırlarla geri giden olmasın.»
«Pelit Anam kuzu kazanları boş diyorlar he mi?»
«Kuzuların hastalıklısı mı seçilmiş ne Pelit Ana? Öyle duyduk da.»
«Hay Pelit Ana bize bakacağına kuzu kazanlarına bak, senin Çakan yine bir iş yapmasın, yalayıp yutmasın. Kuzular ancak ona yeter de hani.»
Pelit Ana aldırmazdı artık; ocakların yanışı, koca esvap kazanlarında suyun fokurdayışı, kızların yarı bellerine kadar eteklerini sıvayıp suyu çiğneyişleri; sudaki keçelerin, yünlerin, kilimlerin kirini çiğneyişleri, o berbat geçen kışın sağırlığına tokuç vuruşları başlamıştı ya kızların, gelinlerin o kadarcık lâflarına da kulak asmamak gerekti. Hatta onların üstüne üstüne gitmek, daha da fingirdetmek onları. Pelit Ana bilirdi, genç kızlığından, gelinliğinden bilirdi, yiğidi, eri yavuklusu ırakta; ölü mü diri mi bilinmiyorken gelinin kızın ateşi dökülmedi mi? «Heyy. Ağca Kız; su senden korksun kız, sen sudan ne korkuyorsun? Turna. Hay Turna tut şu Ağca Kız'ın belinden vur suya da anlasın kâfir, ha anam ha vur, ooohh.»
Yunağın durgunlaşmış, hafif dönen suyunda bir boğmadır başlardı; ıslak içlikleri yapış yapış genç bedenlere sarmaşır, yapışıp kalırdı; beden olurdu.
Su, kız gelin, dul kadın bir arada öğleye ulaşırdı. Öğleye doğru daha yaşlı kadınlar, yorgunluğa dönmüş bedenlerini dinlendirmek için kuzu kazanlarına pişen kuzulara bakmağı bahane edip çayırın dibine, duldaya çatılmış ocaklara gider, kimi soğan soyar, kimi taze ebegümeci, cılban, kuzukulağı, daha dikçeleri akıllarına eserse yelmük toplamağa çıkardı. Kızların dağılmaması lâzımdı bu sıralarda; çünkü sağdan soldan, söğütlerin, ak kavakların arasından yahut kuşburnu çiçeklerini siper almış yeni yetmelerin, kızların yavuklularının, eğer çeriye katılıp ordu içine gitmediyse görünmeğe başladıklarını da Pelit Ana bilirdi. Nitekim işte, şu sarı benizli kız, İlbey'in Gökçen'i yavaştan yavaştan, suya saldıkları kıvrak dokumayı ucundan alınış, çayıra kurusun diye serecekmiş gibi top kuşburnuyu doğrulamış aklınca gitmeğe hazırlanıyordu, gidiyordu. Pelit Ana top kuşburnu dalının oynadığını da gördü. «Kız Gökçen; hay çöp bacağı kırılası, kıvrak yundu mu ki sereyim demek istersin?»
«He ya Pelit Anam. Yundu yundu, baksana sakız gibi.»
«Baksana sakız gibiymiş kız senin sakızın sarımsı mıdır öyle soyha?»

Kızlar fingir fingir güldüler; gelinler şangırdadı, dullar gerdan kırdı. Gökçen, kıvrağı dolayıp hışımla suya attı. Dizlerine kadar sıvayıp hıncını kıvrak bezinden aldı, çiğnedi de çiğnedi. Gizliden top kuşburnuna baktı, kuşburnunun arkasındakini görebilseydi bir, göremedi. «Bacıma bir baksam mı ki Pelit Ana. Yine ortalıkta görünmez oldu da, sele suya gitmesin?»
«Hadi hadi daha orda bak, Çaka'yla odun kabuğu yüzdürüyor suda.»
Oh, sonunda görebilmişti, bacısını görmek için bakıyormuş gibi top kuşburnunu gözlemiş bir görünüp kaybolan yavuklusuna bakmıştı; bakmasıyla birlikte Turna'ya da hışımla dönmüştü. Turna da o yana gözünü dikmişti herhal. Pelit Ana, böyle anlarda hep aynı şeyi yapardı: «Kızlar! Hani mani ha? Mani atmak nerde hadi ben başlıyorum. Kız Gökçen sana bu:

Dama vurdum kazmayı
Çift dola gel yasmayı
Anandan mı öğrendin
Böyle serbest gezmeyi

Gökçen fırsatı yakalamış gibi atıldı. İlkin, öfkeli gözleri Turna'da idi:

Sarıca yanaklıyım
Derelerde saklıyım
Anası da biliyor
Oğluna meraklıyım.

Derken aygın baygın yüzü, o sırada ocağın öğseğilerini karıştırdığı için gözü durmadan yaşarıp kırpışan Çal İmam'ın karısındaydı. Az önce top kuşburnunun ardında bir görünüp kaybolan oğlanı anasında görür gibi olmuştu Gökçen. Ama Turna'nın, gölgede su şırıltısını andıran sesiyle irkildi:

Kaleden atın beni
Güllere katın beni
Ben Selçuk kınasıyım
Pahalı satın beni.

Çal İmam'ın tombulcana karısı, dumanlı gözlerini ovalayıp bir Gökçen'e bir Turna'ya baktı. Sonra Turna'ya dönük manisini attı:

Ay kız kimdensin kimden
Adın düşmez dilimden
Anan atan beslesin
Büyüyende bizimsen.

Tokuçlar soğukluğa atılan pılı pırtıya indi kalktı, kızlar, gelinler birden «ovvv» diye bağırıştılar. Gökçen Turna'yı bir an Çal İmam'ın küçük oğlunun gerdeğinde görür gibi oldu. Patladı:

Sarı ile mor ile
Ekmek yedim lor ile
Anam beni vermezse
Kaçacağım zor ile.

Turna'nın gölgede su pırıltısını andıran sesi sevimliydi; tertemizdi, iddiasızdı:

Saçımda siyahım var
Bülbül gibi ahım var
Göz gördü gönül sevdi
Benim ne günahım var.

İkisinin de gözleri alttan alta Çal İmam'ın karısındaydı; ötekiler de belli etmiyorlardı ama işlerini oyalamış, tokuç patırtısını bırakmış kimi gözleri kimi kulaklarıyla Çal İmam'ın karısını bekliyordu. Pelit Ana bile meraklanmıştı. Çal İmam'ın karısı ne diyecekti, maniyi kime atacaktı, kime söz verecekti. Çal İmam'ın karısı Turna'ya bakıp güldü; Turna esmerdi. Gökçen'e baktı yine güldü. Gökçen sarı benizdi. Usuldan attı maniyi:

Karabağda talan var
Zülfün yüze salan var
Ayak götür tezce gel
Gözü yolda kalan var.

Turna yüzüne yapışmış bir tutam ıslak saçını belli belirsiz sevdi; okşar gibi yanına attı. Esmer yüzü ışıdı. Gökçen örgülü saçlarını hırsla çekiştirdi. Sarıca benzi sarı kırmızılaştı. Pelit Ana araya giriverdi: «Hani ayak hani? Size ayak veren mi oldu da kendiliğinizden alıp gittiniz. Yeniden başlayın kız, ayak gülesin he mi? Ayak gülesin dedik?»
Bir yandan da Akça Kız'ın ayrılıp gittiğini görmüştü. «Bir haceti vardır» diye düşündü ilkin. Fakat Akça Kız'ın daha bu yanda, yunağın göleğinde Gökçen'in küçük bacısı ile odun kabuklarını yüzdüren Caka'ya doğru gittiğini görünce belinlendi. Bir gözle Akça Kız'ı kolladı bir gözle esvap yuyanların gülesin ayağından mani atışlarını. Derken derken dalıp gitti. Şimdi çok gerilerde kalan yılların sıcak buğusunda; ta Ceyhunlarda falan, başka -ama genç ama güzel, ama hoş- baharlar allanıp pullandı, allanıp pullanan baharlarda başka -ama tiril tiril, ama terütaze, ama ipildekli- esvaplar yundu arındı. Pelit Kız kıvrak dokuma bezlerin o canım pürtüklerinde, akı tırnaklayan çizgilerinde maviş bakışlara alacalı, delice maniler yumakladı. Unuttu olduğu yeri, Akça Kız'ın Çaka'ya gidişini.
Halbuki Akça Kız Pelit Ana'nın kendisini gözetlemesinden korkuyordu; birden bağırmasından, şu Çaka'ya iki çift bir şey soramadan geri çağırmasından işkilleniyordu. Henüz gelişmemiş bir yemişin çalısının ardına dar attı kendini, bük üzümlerinin dikenine yanlamasına yattı. «Hişt! Çaka. Hişt azıcık bak hele bu yana Çaka.»
Çaka'dan önce Gökçen Kız'ın küçük bacısı baktı: «Vıı! Pelit Anam görmesin seni Akça Kız abam, görmesin.»
«Sus kız, sana lâfım yok. Çaka'yı dürt de baksın bu yana.»
Çaka, göleğe saldığı, sağdan soldan uzun çubuklarla oynatıp yüzdürdüğü irili ufaklı odun kabuklarına dalmıştı yine. Göleğin ortasına kocaman bir taş, sonra daha küçük iki taş koymuştu; odun kabuklarını taşların arasından ustaca dolaştırıyor kah bir taşın çevresini sardırıyor, kah iki üç odun parçasını ayırıp öteki taşa doğru sürüyor bazen de bütün odun kabuklarını kocaman taşın bir yanında toplayıp hızla sürüyordu. Gökçen Kız'ın bacısının dürtüşlerine önce aldırmadı; sonra tam, bütün odun kabuklarını taşın üzerine çıkaracağı sırada işini bozan kıza ters ters baktı: «Ne var yine kancık, çarparım şimdi, doğru otur.»
«Bana ne kızdın, baksana Akça Kız abam seni işmar eder.»

«Akça Kız abana da sana da söyletme beni sürtük.»
Çaka'nın çocukça sesi kocamanlaşmayı «Sürtük! Kancık!» sözlerinin azarlamasında sanıyordu; bunları derken büyümek için sabırsızlanır gibiydi. Ancak Akça Kız'ın vakti yoktu öyle uzunlamasına: «Çaka. Çaka dediysek sana, ne sandın kendini sümüklü, hele bak dedik bee.»
«Baktık işte, n'olmuş?»
Akça Kız alttan aldı: «Kızma babam, kızma yiğidim, hele gel, bir şey soracağım sana, dersen vallaha da billaha da ağamın gümüşlü yayını sana verdim bil. Hele bak, gümüşlü yayı duyunca nasıl da gözlerin parlar. Gelmezsen vermem ben de.»
Çaka gümüşlü yay için değil de işi bozulduğu içinmiş gibi baktı; Gökçen'in bacısının omzuna yumruğunu vuruverdi: «Az daha duraydın da bak şu içindeki kaleyi nasıl alıyordum göreydin, bozdun işi tuh sana.»
Kız ağlamaya başlayınca Akça Kız korktu: «Kız bağırma, kör olmayası Pelit Ana'nın cinlerini başına mı yığacaksın. Yavru, hişt yavru, sussana azcık hişt.»
Çaka, Akça Kız'ın yanına gelmişti: «Sen ona bakma; zırlasın... Pelit Anam bağırmasın asıl...»
O sırada Turna'nın, gölgede su şırıltısını andıran sesi yine duyuldu:
Dar köprüden geçerken

Uy amman yarim yar
Köprü salladı beni, oğlan
Oğlan nar tanem oğlan
Oğlan bir tanem oğlan

Turnanın sesi, türkünün ebemkuşağı renklerince birbirine girmiş hüznünü ufak, küçük, yorulmadan kozalıyordu. Gökyüzü de, yeryüzü de, ikisinin arasında sallanan bahar da Turna'nın sesinde kozalanan türkünün hüznünü içmekteydi. Akça Kız, elinde olmadan göğüs geçirdi: «Sesin dert görmesin kız Turna» diye mırıldandı; üstelik sevinmişti de: «Bu türkü Pelit Ana'yı uyutur ki uyutur, dünyasını unutturur.»
Gökçen'in bacısı Akça Kız'ın, sonunda ferahlayan mırıltısını duymuş olmalı ki, küçük kız çocuklarına has bir şirretlikle döndü: «Öyle belle sen öyle belle, sanki Pelit Ana'ya da demeyeceğim de ben..»
Fakat Turna'nın türküsü, türküyü dolduran ses Pelit Ana'nın öfkesini bile unutturacak kadar güzeldi:

Ben ele varmaz idim
Uy amman yarim yar
Ağam yolladı beni, oğlan
Oğlan nar tanesiyim
Yarin bir tanesiyim

Akça Kız, «Eyi ,eyi git daha orda Pelit Ana» dedi ama, türküden olacak, sesi öfke sertliğinde değildi de sere serpe bırakıvermişti kendini: «Git de koğsun seni.»
Türkü, Akça Kız'ın gözlerinde de ilmiklenip ilmiklenip çözülüyordu. Yanı başına kadar gelen fakat orada türküye kapılıp duruveren Çaka'ya, ilmiklerin çözülüp açıldığı gözlerini çevirdi: «Çaka, hele az daha yanaş hele.»
Turna'nın türküsüne Çavdar Onbaşı'nın anasının kopuzu da karıştı. Bahar güneşinde gevrekleşmiş bir ses, kopuzun tellerinden Çavdar Onbaşı'nın anasının kocamış, kavruk, çalı parmaklarına sıçrıyor; parmaklardan eski bir sızı alıp tellere veriyor, tellerden kopuzun

teknesine düşüp yılların tozunda yankılanıyordu., sonra Turnanın gölgede serinlemiş su sesini oylum oylum oyalıyordu :

Dar köprüden geçerken
Ay amman yarim yar
Elim değdi eline, oğlan
Oğlan nar tanesiyim
Yarin bir tanesiyim

Gümüş kemer bağlamış
Uy amman yarim yar
Yarin ince beline
Oğlan nar tanesiyim
Yarin bir tanesiyim.

Kopuz telinde gevrek, Turna'nın sesinde bahar serinliğiyle yeğnileşmiş türküdeki hüzün Akça Kız'ın ciğerine oturdu. Türkü, sanki kendisiydi: etinden kemiğinden sıyırmışlar da Akça Kız'da Akça Kızlıktan ne kalmışsa alıp türkünün orta yerine nakış gibi oturtmuşlardı. Akça Kız kopuzun tellerinde döğünüyordu, Turna'nın sesinde beleniyordu: «Çaka, hele bana bir de hele kardaşım, yiğidin adı Yağmur'du he mi?» Akça Kız'ın Çaka'ya bakan gözleri de silme türküydü: «Hani kara yağız, hani kaşlarını bildin mi? Bahar kırlangıcının kanadıydı, börkünden taşan saçları sığırcık karasıydı Çaka, bildin he mi?» Çaka, Akça Kız'ın gözlerine bakıp kaldı. Yeni doğmuş kuzusunu hatırladı; doğduğuna doğacağına pişman, güneşi görmekten deli divane, ama öylesine pırıltılı öylesine melul mahzun kuzusunun gözleri. Akça Kızın gözlerine bakarken Turna'nın türküsü daha yanık geldi:

Dar köprüden geçerken
Uy amman yarim yar
Geldik omuz omuza, oğlan
Oğlan nar tanesiyim
Yarin bir tanesiyim.

Akça Kız'ın yerine Akça Kız'ın gözleri konuştu sanki, Cakaya öyle geldi: «Neden öyle baktın Çaka? Ayıpladın he mi? Sen genç olmaz mısın, hep böyle mi kalırsın sanki? Yağmur dönecek mi Çaka? Ça-vuldura bir daha dönecek mi ki?»
«Dönecek..»
«Hihh.. Kurban olam sana dönecek dedin he mi?»
«Dönecek dedik ya işte kız!»
Turnanın sesi türküde hiç bir zaman şu sıradaki kadar güzel, şu sıradaki kadar insan, halden bilir olmamıştı hiç; Akça Kız hiç bir zaman bu kadar güzelleşmemişti. Turna türküyü uzatsaydı daha, yıllara, gecelerin uzun yıllarına söyleseydi, gündüzlerin ışığına. Çavdar Onbaşı'nın anasının elleri yeşerseydi, yorulmasaydı: «Geleceğim mi dedi Yağmur; duydun he mi kardaşım?»
«Duyduk dedik ya kız. Sana ne Yağmur Bey'in Çavuldur'a gelmesinden?»
«Hiç.»
Boynunu da bükmüştü Akça Kız; omuzları iyice düşmüştü, dağılacağa benziyordu, gel ki türkü az daha devam etse Akça Kız eriyecekti. Çaka: «Yağmur Bey gelip beni alacak.» der demez hopladı sanki: «Yalan.»

Çaka kızdı: «Ölmezbey'in torunu yalan mı söylermiş kız, nerde görülmüş?»
«Kızma Çaka, kızma kardaşım; Akça Kız aban ne dediğini bildi de mi söyledi sandın? Gelip seni niye alacak ki? Hani, eli kılıç tutan birine benzemez gibi mi he?»
«Halt etmiş onu diyen. Yağmur Bey var ya Yağmur Bey, yiğidin başı diyor Ölmezbey Atam, Çavuldur'un öyle birini yetiştirmesi için kırk deve yükü bazlama yemesi gerekirmiş sen ne diyorsun kız aklınla?»
Akça Kız'ın gözleri süzüldü bunun üzerine, sanki Yağmur giderkenki çalımıyla, o sığırcık karası saçlarının börkünden dökülüşü, enli sırtıyla kalın göğsüyle ve kara yağız yüzünde kara yağız bakışıyla gelip başucunda «Hadi Akça Kız» deyivermişti. «Ben ne diyeceğim hay Çaka; yüreğimi bir bilsen asıl... Yüreğim ne der, bir Yağmur der, bir de, bir şey demez daha.»
Sustu. Turna'nın sesine verdi kendini; türkü bütün yüküyle Çavdar Onbaşı'nın anasının kopuzunun tellerindeki salkım söğüdü de alıp sürükleyerek dolanıyordu; kocaman, yutması dayanması zor, ölümüne bir zehrin tortusunu söylüyordu:

Benden sana fayda yok
Ey amman yarim ey
Yarim sen gelme bize oğlan
Oğlan nar tanesiyim
Yarin bir tanesiyim.

Ama Çaka, bu sırım sopası gibi yeni yetme, zehrin tortusunu anlayacak çağda değildi ki: «Eyi. Şimdi sen gümüşlü yayı ne zaman vereceksin?»
Akça Kız baktı kaldı: «Ne gümüşlü yayı o da ne?» sonunu tamamlayamadı. Boğaz paralayan bir çığlık koptu önce; anlaşılmayan. Sonra: «Bizans'ın uşakları bastılar!» diyen bir haykırış. Ok vızıltıları, naralar; kılıç ışıltıları, şakırtılar, at kişnemelerine karışan kaba, yabancı gırtlakların yabancı, pis, tiksindirici hurraları. Bir yaz dolusu hışmında, gök gürültülerine ve kara bulutlara karışmış boşandı, yağdı; yıkıp dağıttı, durup soludu. Yeniden yağıp çaktı ve ortalıkta ne varsa silip süpürdükten, suya sele verdikten sonra geldiğinden beter gitti. Akça Kız; neden, nasıl, niçin olduğunu saatler sonra bile bilip anlayamadığı bir kavrayışla atılmış, Çaka'yı belinden kavradığı gibi bük üzümleri dikenleriyle yemişen çalılıklarının aralığındaki kuytuluğa çekmiş, saklamıştı. Delicesine açılmış, çılgın bakan gözlerinde korkunç bir dünya alt üst olmuştu, birdenbire girmişti: Pelit Ana'nın oklanışı, damın orta direği gibi kütürdeyerek devrilişi; Çavdar Onbaşı'nın anasının kopuzunu kaldırıp kaldırıp Bizans uğrularının neresine vurduğunu düşünmeden indirişi, kopuzun parça parça dökülüşü, sapın elinde kalışı, delirmiş gibi haykırışı, kopuzun sapını kaldırışı, önce bir kolunun kesilişi, Çavdar Onbaşı'nın anasının, düşerken bir başka kılıçla ikiye bölünüşü. Sonra Turna'nın bir atın terkisine uçurulurken atıyla birlikte suya yuvarlanışı, debelenişleri. Sonra Turna'nın, Gökçen'in, ötekilerin, daha ötekilerin at terkilerinde kaçırılışı. Gökçen'in bacısının at toynaklarında çiğnenişi, ezilişi... Çal İmam'ın karısının «Allah» deyişindeki son ses. Sonra sessizlik, ölü sessizliği, ölümden öte sessizlik; Akça Kız'ın bir şeyler bekleyişi, bir şeyler yukardan Çavuldur erkeklerinin yetişmesini bekleyişi. Yukardan, yukardan bir atlının kanatlanmış, uçmasını, kanatlarını çırpa çırpa bu uğruların nefeslerini, seslerini hurralarını kesmesini... Yukardan; Yağmur Bey'in kopup yıldırımlardan korkunç çarpmasını şu itleri... Ama olmamıştı hiç biri, hiç biri, hiç biri. Bir hıçkırık gelmiş boğazını kanlı yumruklarca yırtmıştı; bir hıçkırık boğmuştu Akça Kız'ı; sessizlik; Tanrı'ya bile yakışmayan bir sessizlik. Çaka'ya nasıl sarılmışsa Çaka'yı nasıl belinden kavramış, nasıl fırlayıp orta yere atılmasın diye tutmuşsa öylece, yarı böğrü dikenlerin acısından sızıp kalmıştı; bir donma sızısında.

Ne maniler, ne türkü, ne o taşa toprağa, bahara sinmiş ses, ne Turna ne ötekiler. Önceden de mi olmamıştı acaba? Fakat orada Pelit Ana oklanmış, şurada Çavdar Onbaşı'nın anası biçilmiş, beri yanda Çal İmam'ın karısı upuzun. Yarıları yöreleri kendileri gibi her şeyden, herkesten habersiz, unutmuş Çavuldur kadınları.
Akça Kız'ın, Çaka'nın belini sıkan kollan korkmuş gibi gevşedi; yoksa Çaka da mı?
Çaka canlı ölü olmalıydı; donuk, hissiz, anlamsız, ifadesiz bakıyordu.
O zaman fırladı Akça Kız yerinden; o zaman boğazını yırtan kanlı yumruğu kustu: «Yetişin! Yetin! Yetin!» Çaka'yı da bırakıp çaptı; ne bastığı yeri biliyordu ne atlayıp aştığı yeri... Yokuş tırmandığını bile fark etmiyordu; dümdüz, enine boyuna yamyassı bir morluğun ortasında koşuyordu, solukları da kendisinin değildi. Varacağı yere vardığını hissettiği için durdu ancak. Varacağı yer? «Çakaaaa!»
Düşüp bayıldı o zaman.
Ayılışı, Çavuldur'un örenine oldu; yıkıntısına. Çavuldur boyunun varı yoğu yakılmıştı, yıkılmıştı. Çavuldur Boyunun yangın yerinde bir Çaka, çocuk çaresizliği, çocuk güçsüzlüğü; ağlamasını bile hatırlamayan çocuk boğuluşu içinde çöküp oturmuştu... Ölmezbey'in damında, sadece divanhanenin üstü açık üç duvarı yanıp yıkılmış zenginliği soyulmuş çırçıplak divanhanesi kalmış damında, eli böğründe kala kalmıştı. Kalkıp Çaka'nın yanına gitti; gün, herhal ikindiye dönüyordu. Belki, dünün ikindisine, belki yarının ama yaşadığı günün ikindisine değil. Yüreğinin başından, karnından, ayak tırnaklarından beynine çekilen, kopuz tellerine benzer teller geriliyor, teller sızlıyor, teller iniliyordu. Akça Kız, kendinin dışında bir baş et yığınının yürüdüğünü zannediyordu. Çaka'nın yanına varınca bir süre hareket bile edemedi; sonra görünmekten korkan sağ eli, görünmekten korkan kolunun itişiyle uzandı. Çakanın omzuna değdi, yabancılaşmış durdu; yavaş yavaş Çaka'nın omzuna ısındı, dostluk aradı; aradığını bulduğu için omuzu garipsemiş, utanca yakın okşadı. «Şimdi ne yapacağız Çakam? Şimdi?»
Çaka da öyle, tıpkı Akça Kız'ın kolu ve eli gibi uzandı; omzundaki eli tuttu, iki tay, burun buruna gelip de koklaşmış, birbirini sevmiş, nefesleri nefeslerine karışmıştı sanki öyle iki el sarmaştı. Ardından Çaka, taş yüzünü, taş gözlerini Akça Kız'a döndürdü. Akça Kız'la Çaka hiç konuşmadan baktılar birbirlerine. Bir göz açımı mı sürdü yoksa gün battı, yeniden doğdu, yeniden mi ikindiye döndü, bilemedikleri kadar uzun yahut kısa sürdü bakışmaları; ardı çok kötü bir ağıt getirdi; ağlamaları ilkin sonu gelmeyecekmiş sanılan bir uğunuşu andırıyordu; döğünüş biçimini aldı, uzadıkça duruldu.
Sonra akşam serinliği çıktı.
Birbirlerine sarıldılar; birbirlerine sokuldular. Isınmak için miydi güçlenmek için miydi korkularını değiş tokuş edip ferahlamak için mi, yoksa yeni bir can bulmak için mi bilemediler. Bilemedikleri için de daha çok sarıldılar birbirlerine.
Sonra, talan artığı eti kemiğine geçmiş, kürek kemikleri derilerinden fırlak uyuzumsu bir iki inek döndü; hayvan aptallığında bakıp yanlış yere gelmenin korkusu ve garipliğinde böğürdüler. Biri topal, birinin sırtı yağır, biri hallice birkaç beygir geldi yağmadan kurtulmuşlardı, yoksul yoksul bakıp durdular; bir iki koyunla keçi de öyle meleşti, tavuklara dokunan mı olmamıştı ne? Aç, arsız, yüzsüz gıdaklayan, eşinen, yem için toprağı didikleyen hatta birbiriyle kapışan tavuklar kaçıştığı yerden döndü. Çavuldur, akşam sessizliğinde ve akşam esmerliğinin garipliğinde hayvansı bir canlılığa ağız açtı.
Çok ters bir iş oldu; gelip dökülen bütün hayvanlar, Çaka'yla Akça Kız'ın çevresini sardılar. Akça Kız ile Çaka, ertesi sabaha kadar kendilerine gelemediler. Gün devresine hiç de güzel doğmadı. Sabah kuşları ötmesine ötüyordu; talan artığı hayvanların dağınık sesleri eskisinden farklı değildi; tavuklarınki de, ama bu yeni bahar sabahının pembesi, yangın kızıllığının sönmüş pembesindeydi.

Akça Kız uyandığında Çaka daha uyuyordu. Çocuk yüzü, uykunun dışında bir başka türlü, içten, belli belirsiz seyirmekteydi. Akça Kız birdenbire çevresinde bir ölüler yığınının kokuştuğunu hissetti; sabah ölü kokuyordu. Ve Akça Kız acıktığını da fark etti; karın boşluğunda ekşimiş ağrılar guruldadı.

Bir an, ölülerle inekler ve keçiler arasında bocaladı; sonra bir bakraç aradı. Süt sağdı, ocak yaktı; bakraçta süt kaynattı, suda yumurta haşladı, Çaka'nın uyanmasını bekledi. Hatta Çaka'nın uyanışını hazırladı, yavaş, ürkütmeden, yumuşak abla sesinde Çaka ürküntüsüz uyandı. Yalnız bir defa, Çaka uyanır uyanmaz Akça Kız korktu, ikirciklendi, sıkıntıda kaldı. Çaka'ya öyle bakıp sustu. Çaka da yalnız bir defa uyanınca ağlayacak gibi oldu, öyle baktı. Sonra hiç konuşmadılar; konuşulmaması gerektiğini anlamış gibiydiler; olanların dün olduğunu, dünde kaldığını, ne yapsalar olanları değiştiremeyeceklerini birbirine anlatmış gibiydiler. Sütü öyle içtiler, yumurtaları öyle yediler. Ondan sonra da konuşmağa zaten vakit bulamadılar. Çaka, kırık dökük bir kağnı buldu, talan artığı iki kocamış öküzü kağnıya koştu; önce, aşağıdan yunaktan kadın ölülerini yukarı taşıdılar; sonra Ölmezbey'in yarısı yanmış cesedini, Çal İmam'ın bir kolu yarı göğdesinden budanmış ölüsünü, sonra ötekileri sağdan soldan; damların yıkıntısından çıkarıp topladılar. Harmanlığın düzlüğünü kazmağa başladılar.

Gün batarken ne Akça Kız'da hal derman kalmıştı ne de Çaka kolunu bacağını oynatabiliyordu. Ama ölüler yerlerine yerleşmişti, ölüler rahattı. Ölmezbey'in hiçbir endişesi kalmamıştı ve Çal İmam, çok sık bahsettiği cennetin kapısına varmış olmalıydı. Belki de şimdi, şu saatte hepsi bir araya gelmiş oturup konuşmaktaydılar. Şu Akça Kız'la Çakalarının dertlerine derman olabilmek için, geleceklerinin yalnızlığını gidermek için çareler arıyorlardı; belki de bir yolunu bulup Görklü Tanrı'ya varmağı düşünüyorlardı: «Biliyorsun hal vaziyet böyle böyle oldu; gayri bu yoksul Akça Kız'la bu garip Çaka bizden çıktı sana emanet, görelim ha, göz kulak ol, rezil etme» demeği münasip buluyorlardı. Kim bilir belki Görklü Tanrı'yı da aralarına almışlar şu çevrelerini sarıp doldurmakta olan akşam karanlığındaydılar; dört bir yanlarını sarıp sarmalamışlardı; yazının yabanın itinden, uğrusundan, hırlısından hırsızından koruyacaklardı. Akça Kız, bunun tıpkı tıpkısına böyle olmasa bile buna yakın olduğunu biliyordu; akşam karanlığına elini uzatsa parmakları ya Pelit Ana'ya ya Ölmezbey'e yahut da ötekilerden birine değecekti. Kim bilir nerde, ne zaman, hangi akında öldüğünü bile bilmediği babası da koşup gelmişti belki, elini uzatmış olabilirdi kızına doğru, yüzünü zar zor hatırladığı anasına da dokunabilirdi parmakları, geldiyse tabi.

Yorgundu, kırık döküktü, dokunsalar un ufak dağılacak gibiydi Akça Kız, ama bir doluluk, yüreğinden göğüs kafesine, göğüs kafesinden yüreğine gidip geliyor Akça Kız'ı ayakta tutuyordu: «Acıktın mı Çakam? Ekmek yesek mi he mi? İstersen tavuk keseyim.»

«Yooo. Sakın, sakın kesme.» Çaka birden, kendi de farkında olmadan itiraz etmişti. Çocukça irkilişini Akça Kız ilkin anlayamadı. «Et ettir Çakam. Sabahtır yemedin.» Çaka, bu sefer durgun cevap verdi: «Acım ama yiyemem. Can alma şimdi Akça Kız abam. Uyusam mı ki?»

O gece de öyle geçti. Ertesi gün biraz daha alışıktılar. Çavuldur'un örenini dolaştılar; delik deşik, yıkık damlara bir bir baktılar; ne var ne yok, ne kalmış topladılar. Dere yunağında Bizans uğrularının unutup alamadıkları, görüp beğenmediklerinden kalıp da derenin suyuna gitmeyenleri topladılar. En az yıkılan Çal İmam'ın damıydı; ellerinden geldiğince, becerebildikleri kadar Çal İmam'ın damını onardılar. O gün Akça Kız'ın aklına hep Pelit Ana geldi: «Pelit Ana da böyle düşünürdü; Pelit Ana da bunu akıl ederdi» diye akşamı etti; Çaka'yı hep gözledi, bir gözü işteyse bir gözü de Çaka'nın üstünde oldu. Üçüncü günün sabahı başlarken artık ölüleri unutmuşlardı. Bizans uğrularının ettikleri de şöyle böyle akıllarına geliyordu; yalnız Çaka'nın gözlerinde sık sık bir donma başlıyordu; birden gözleri ne kadar irileşebilirse o kadar açılıyordu

ve Bizans uğrularının soygunu, gürültüsüz patırtısız, narasız bir sessizlik içinde açılan donmuş gözlerinde oynaşıyordu; bir an kadar sürüyordu.
Ancak Akça Kız dördüncü günü Yağmur'u sorabildi. Öğle güneşi sıcağını dökmüştü, Dere Boğazından buğulanıp vadi boyunca Zelây'a doğru sıcak yumaklar halkalanıyordu. Akça Kız C Çaka'ya göstermeden en yağlı tavuğu kesip yolmuş, köz ateşte çevire çevire kızartmış; yağlı yoğurt ezeleyip köpürtmüş, kül içinde pişirdiği bazlamaları bölüp buğusuyla getirip Çaka'nın önüne koymuştu. Dört günden beri ilkin Çaka'nın yüzünde sarımsı oturan bulut kalkıvermişti; gözleri eski güzelliğinde gülümsemişti: «Kız Akça abam seyran mı bugün nedir anam anam.» Bu da Akça Kız'a yetmişti yeteceği kadar. «He ya seyran Çakam, niye olmasın?» deyip bir göz açımınca Çaka'yı süzmüştü. «Gelir he mi artık?» demişti. Sormuştu. Çekinmişti sonunu demekten.
«Kim gelir mi Akça Abam?»
«Kim olacak, hiç. Çavuldur'a kim gelir ki gayri.»
«Çavdar Onbaşı duyduysa... Çal İmam'ın oğlu da gelir. Duyan gelir her hal.»
«Her duyan gelir mi?»
«Gelmez mi kız?»
«Her duyan?»
«Uzattın sen de. Niye gelmezler? Sen olsan gelmez misin? Hani erkek olsan.»
"Gelirim. Çavuldur'dan olduğumdan kelli gelmem gerekir. Çavuldur'dan değilsem ne işim var?»
«Orası öyle. Biz de Çavuldur'dan olanları konuştuk.»
Akça Kız iç çekti. «Yazık» dedi. Tavuğun öteki buduna da Çaka'ya verdi. «Ye, ye Çakam. But tatlı olur, seversin he mi?» Ayran bakracını da sürdü önüne: «Yoğurdu iyi ezeleyemedim gibime geliyor. Çökelekli kalmış, sevmedin sen.» Ve birden sordu: «Diyeceğim şuydu hay Çaka, Yağmur Bey de gelir mi dersin?»
Çaka budun etli kısmını ısırmıştı, but dişleri arasında kaldı öylece. «Hıı?» diye mırıldandı. «Haa.» Sözlerinde neden olduğu anlaşılamayan bir şüphe belirmişti, budun ısırdığı etini koparıp çiğnerken de silinmedi. «Gelirim demişti ya. Şimdi? Hani duyduysa?»
«Duyduysa gelir mi Çakam.»
Çakanın gözlerindeki şüphe umutsuzlandı: «Neye gelsin ki? Çavuldur var mı gayri?»
İkisi de yemediler artık, kalan tavuk öğle sıcağında büzüldü, ayran ısınıp ekşidi, fıkırdadı. Bazlamaların üstündeki kül kalıntıları topraklaştı.
Yağmur, beşinci gün, Akça Kız'la Çaka'nın akıllarından bile geçmiyorken çıkıp geldi. Gün ikindiye kavuşuyordu; kırmızımsı kurşuni noktalarla kirlenmiş kır beyazı atı silme gök ter içindeydi; eyer bellemesinde ter köpürmüştü, içi pembe burun deliklerinde atın yorgunluğu fışırdıyordu, kocaman soluklar halinde burun delikleri kabarıp iniyordu. Yağmur dörtnal seslerine dönüp koşan Akça Kız'la Çaka'ya ilkin bir anda ve beraberce bakmıştı. Sonra gözleri daha rahat Akça Kız'da kalmıştı; fakat Tanrım, güzel Tanrım ne kadar azdı o bakış ne kadar azdı ne kadar az! Yağmur hiç bir şey söylemeden, sormadan atından inerken biçimine getirip koltuk altından Akça Kız'a bir daha bakmıştı; evet evet bakmıştı, gizlice, kaçamak. Akça Kız2ın yüreği hop etti... Kara bir dünya dertop kalktı ak bir dünya usulcana oturdu yüreğine o hop edişle birlikte, iliklerinece sırılsıklam, sıcacık, hoş bir terleyişle terledi Akça Kız. Ne yapacağını şaşırdı. İlk gördüğü gün olduğu gibi; sallanan odun köprünün az bu yanında, Yağmur Bey'in göz altından bakışında ne yapacağını şaşırdığı gibi. Yağmur atından inince: «Niksar'da duydum» dedi; kantarmaları boşaltıp atını saldı, daha çok Çaka'ya bakıyordu. «Gecikişim ondan hay Çaka. Duyduğumda pek inanasım gelmedi, Ölmezbey öyle boşu boşuna baskın yemez diye düşündüm. Biz böyleyiz halbuki, bir yere yerleşince tamam deyip koyveriyoruz kendimizi, Ölmezbey gibilerimiz bile. Urselin adamları mıydı?»

Soruyu Akça Kız'a bakıp sormuştu. Gözlerinde ırak tütünler tüttü. Akça Kız cevap veremedi. Çaka da baskın yapanların kimin nesi olduğunu bilmiyordu. «Bizans uğrusuydu Bizans uğrusu olmasına ya gayri Urselin miydi bilemeyeceğim.»
Akça Kız, bir şey söylemiş olmak için Yağmur'a acıkıp acıkmadığını sordu. Bir yandan da, Yağmur acıktım dese ne pişirip de önüne koyacağını düşünüyordu.
Yağmur aç olduğunu söyledi: «At sırtında yedik at sırtında uyuduk. Bakalım konuğa sunacak neyiniz var, hele görelim Akça Kız.»
Demek adını da biliyordu? Gökler maviliğini indirip eteklerine doldurmuştu sanki Akça Kız'ın, yerler yeşilliğini. Nasıl bir sevindirik oldu kendisi de bilemedi, omuzlarında uçmağa hazır kanatlar pırpırlanıyor yüreğini alıp alıp götürüyordu: «Konuk ağırlayacak kadar varımız bulunur hay Yağmur Bey; hele böyle uzaktan bizi deyip de gelmiş konuk olursa canımız da var sunulması ne ki.»
Yel yepelek ocağa koştu. İki tavuğu birden, Çaka'yı çağırıp kestirmesi; yolması, tülemesi, içini çıkarması, sonra da köz olmuş ateşe vermesi o kadar çabuk oldu ki, kendi de şaştı. «Adımı öğrenmiş» diye düşünüyordu hep; «Nerden öğrendi ki, kimden? Herhal köprüde beni görünce.» Olanı biteni unutmuştu; bir Yağmur Bey'i gözünün içindeydi bir de o köz ateş, köz ateşe verdiği tavuklar, Yağmur Bey'i için yağını sala cızırdata kızaran tavuklar. Çaka'yı da unuttuğu oluyordu. Arada bir kapıya çıkıyor, gözlerinin isini ateşini silerek Çaka'ya bakıyormuş gibi Yağmur Beyini gözlüyordu. Yağmur Beyi Çaka'ya dönmüştü. Yağmur Beyi Çaka'yla konuşuyordu. Yağmur Beyi bir gün başka hiç kimseyle konuşmak istemeyecekti; bir gün gelecekti, sadece... «Benimle konuşacak hep.»
Ocağın başına döndüğü zaman, Akça Kız, gözü köz ateşte çakılı kaldı: «Görklü Tanrı, güzel Tanrı içimden geçenleri bildin he mi?» diye mırıldandı; «Bildiysen, sen bildin işte, benim bildiğimle senin bildiğin bir olsun. Caymaca olmasın.»
Kızarmış tavuklarla köpüklenmiş silme ayran tasını Yağmur Bey'in önüne getirdiği zaman Yağmur Bey Çaka'ya bir şey sormuş da cevap bekliyor olmalıydı ki yiyeceğe de Akça Kız'a da bakmadı; Çaka'yı bekliyordu. Çaka: «Gelirim Yağmur Beyim» dedi, «Seninle gelmezsem nereye giderim. Beni sevindirdin.»
«Eyi orada Ersagun Bey'e teslim ederim seni.»
Ersagun Bey'i bilmezsin sen, Alparslan Sultanımızın hem yeğenidir hem de çocukluk arkadaşıdır. Bizans'ın ıcığını cıcığını bilir; seni iyi yetiştirir.»
Akça Kız'ın yüreği cız etti; tedirginleşti. Akça Kız'ın tedirginliği Yağmur Bey'in gözünden kaçmadı: «Hele yemeğimiz gelmişken yiyelim, eline sağlık Akça Kız. Eline sağlık da, yüzün mü sarardı bana mı öyle geldi?»
Akça Kız önce, hafif: «Sana öyle gelmiş olmalı.» dedi, «Sararmış mı ki?» Varsa yüzündeki sarılığı silip atmak istiyormuş gibi elini yüzünde dolaştırdı. Birden dudakları titredi: «Ben ne olacağım öyleyse?»
«Ne öyleysesi? Seni de yerleştirecek bir yer bulacağız herhal?»
«İstemem. Ben Çaka'dan ayrılmam boşuna.» Çaka'dan ayrılmam demişti; ama Çaka lâfı başka türlü çıkmıştı; başka bir adın söylenmesi gibi. «Çaka'ya alıştım da Çaka'dan başka birim mi kaldı ki. Ölürüm gayri, boynu bükük beslemelere dönerim.»
Sızlanıyor muydu, direniyor muydu; yoksa yalvarıyor, sesi «Yağmur Beyim beni bırakma» mı demeğe getiriyordu, anlaması zordu. Yağmur Bey kocaman bir lokma ısırdığı tavuğun etini gevelemeğe başladı; çiğneyip tadını çıkara çıkara yutmak gelmedi içinden. «Bu sizi basan Ursel uğrusu, Norman kanından gelmedir, Norman neyin nesidir iyice bilmem ama bildiğim Norman kanının Bizans'tan ayrı oluşudur. Zaten Bizanslı Mıhayıl'a bağlıdır. Bizans bu sıra hayli karışıkmış. Doğudan bu yana da Kutlamışın Süleyman Bey gelir ki şu sıralar Ankyra düzlüğünü tutmuşlardır.

Diyeceğim bu Ursel yahut da Mıhayıl eninde sonunda Kutlamış oğlunun sillesini yiyecektir. O zaman da Ursel'in basıp tutsak ettiği sizinkiler kurtulur. Derlenip toparlanırsınız.»
Akça Kız yardımcı olsun diye Çaka'ya baktı, Çaka Ersagun Bey'i, Bizans denilen yeri, Bizans denilen yerin sarayını düşünüyordu, Akça Kız'ın baktığını fark etmedi bile. Akça Kız, Çaka'nın düşüncelerini anlayacak halde değildi, Yağmur Bey'e bakmağı da istemiyordu; çocuk olabilse çoktan iki parmağını üst üste koyup Yağmur Bey'e uzatacak: «Boz! Konuşmuyorum küsüm.» deyip sırtını dönecekti. Sonunda baktı Yağmur Beyine, ama o küsmüş kız çocuğunun gözleriyle baktı: «Çaka'yı da götürme öyleyse. Madem Çavuldur Boyu kurtulacak, başında Beyi olmazsa kurtulması ne işe yarar? Çaka çocuk değildi ki Bey o. Yok yoksam...»
«Bey dediysen Beyin ne demek olduğunu da bilirsin hay kız. Beyin okuyup yazması olmalı; hem kendini hem kendi boyunu hem de dostunun yağısının, barışığının küsünün her şeyini bilmeli. Şimdi sıra öyle senin bildiğin Boy Beylerinin sırası değil, şu sıra bütün Beyler ateş gibi olacak, cin gibi olacak ki Beylerin de Beyi hepsinin başında bir tekmişler gibi görünecek; bunun için de hepsinden çok daha, çok daha bilecek; çok daha çok daha düşünecek. Geri yanımızda Melikşah gücünü kuvvetini aklını fikrini oraların pekişmesine, oralardan bu yana «Ben burdayım, sırtınızı bana dayayın varın varacağınız yere korkmayın!» diyebilmesi için verecek. Bu yanda bir Kutlamış oğluna, ondan sonrakilere kim yardım edecek? Kutlamış oğlunun eli her yere erişemez ki, düşmanın içinden vurmazsan yenmişin neye yarar? Ersagun Bey'e Çaka gibiler gerek, Ölmezbey boşuna yanına vermek istemedi herhal.»
Akça Kız birden: «Çaka'ya da ben gereğim» dedi; «Hele baskından sonra abası oldum. Ben de onsuz edemem ki...»
Yağmur ne diyeceğini bilemedi bir müddet; Niksar'da haberi aldığı zaman iki küreğinin arasına bir bıçak acısıyla saplanan sızıyı, gözlerinin aniden yanışını, burun direğinin sızlayışını hatırladı. Sallantılı bir odun köprü gelmişti hemen aklına; sallantılı odun köprünün öte başında salınan, yürüyor mu uçuşu uçuşu mu veriyor öylesine belirsiz gelen, düşlü gelen bir körpecik kızın ölümcül sesleri birbirine ulanmış, kulaklarında çınlamıştı. Atına nasıl atladığını, nasıl eşkini dörtnala, dörtnalı tırısa, tırısı rahvana kattığını, rahvanda nasıl başı öne düşüp uyuduğunu, rahvanda nasıl dörtnal düşleri gördüğünü düşündü. Çaka için olmasa gerekti; «Hayır Çaka için değildi, Çaka için değildi değildi!» Ta Çavuldur'dan ayrılacağı sıra, Ölmezbey'in elini öperken utana sıkıla kızı sormuştu, kızın adını. Ölmezbey'in oyunlar kuran çocuklaşmış sesi gün gibi ayan beyan kulağındaydı, kulağından gitmemişti ki hiç: «Haa şu mu? Akça Kız. Hay Yağmur oğlum desene ki Çaka torunumuzun yanı sıra bir de kız istersin? Eh, vereceğiz çaresiz. Amma sana bir şey deyim mi Yağmur oğlum? Durmuşsun durmuşsun da turnayı tam gözünün orta yerinden vurmuşsun. Akça Kız'ın içi de akça kızdır, helâl olsun. Hele bir dön hayırlısıyla da Görklü Tanrı ne demiş bakar görürüz.»
Görklü Tanrı diyeceğini hem de öyle demişti ki. Akça Kız'a bunları böylece söylese miydi? «Sen Çaka'sız edemezsin de ben sensiz edebilir miyim hay kız, kalk gidiyoruz!» dese miydi? O zaman Akça Kız'ın gözleri ışır, sesi ışır, yüreği ışırdı, gün ışığı olur çıkardı. Şimdi Akça Kız'a, Akça Kız böyleyken dayanamıyordu da o zaman, gün ışığı olup çıktığında nasıl dayanırdı.
Konuşmak tavuk budu ısırmak kadar kolay ve lezzetli değildi; at sürmek kadar, ok atmak, arşın kılıç çekmek kadar da kolay değildir. Akça Kız'a bakarken: «Hele bak» diyebildi ancak; «Çaka'sız edemem derken utanmazsın da.»
«Bunda utanacak ne var ki Yağmur Beyim.» «Eyi. Eyi. Hele bir yola düşelim de. Yolumuz Kutlamışın oğlu Süleyman Bey'e çatsın da, ondan gayrisini o zaman düşünürüz. Şimdi ben derim ki tavuğunuzu cücüğünüzü neyiniz varsa artık toplayıp Zelâ'da satın derim. İyisinden iki at iki de katır gerek size; katırlara pılınızı pırtınızı yüklersiniz.»

Akça Kız Yağmur'un sözlerinden pay çıkarmak için boşuna yordu durdu kendini, umut aradı. Hem vardı hem yoktu. Nedense üzmedi, üstelik sevince benzer bir ışık yüreğini yalar gibi oldu. Akşamaca kâh büyüdü kâh küçüldü. Akşam karanlığıyla birlikte çıkan ay ışığı, baharın gençliğini yüklenmişti. Akça Kız'ın yüreğinde oynayan ışığı bütün bütün kaynattı; bir ara gelir gibi olan uykusunu alıp götürdü. Ellerini, birleştirdiği dizlerinin altından kenetleyip sırtını damın gevşek taş örgü duvarına dayadı, saçlarını taş sessizliğine verip daldı gitti. Bahar yıldızları da gençti, körpecene. Çadır eteği olmuş, yeryüzüne yağan yıldızlar; yeryüzüne eğilen, kucak açan yıldızlar, bir an geldi, bütün yıldızlar ay ışığında salkım saçak Akça Kız'ın yanını yöresini doldurdu... Yıldızlar, Yağmur Bey'in nefesinde, Yağmur Beyinin erkek sıcaklığındaydı.

Yağmur'u da uyku tutmamıştı. Yorgundu yorgun olmasına; at sırtı, baldırlarında hâlâ acıyordu, eyerleşmiş bir sert deri belinden sırtına yayılıyordu ama uyku gözlerine kadar geldiği halde uyuyamadı. Dışardaki ay ışığından da çekiniyor gibiydi; dışarıdaki ay ışığı Akça Kız gibi geliyordu Yağmur'a; çıkarsa ay ışığına değil Akça Kız'a sarınacağını sanıyordu. O zaman her şey biterdi, söyleyemediği şeyi söyleyiverirdi. Ne demişti İltutmuş Beyi? «Yağmur sen yalnız adamsın. Yağmur sen, senden beklenen ne ise bir tek ona ver kendini; yeryüzünde ondan başka şey yok belle, kadın yok, kız yok, içki yok, keyif yok belle. Sen kendini adadın ya adadığın nesne vardır ya sen varsın... İkisi de var olsun dersen ikisi de olmaz Yağmur... Baştan düşün sonra kendini adadığın nesne de, kendin de rezil olursun. Bizim yolumuzda rezil olmak ölümü aratır adama; ölümü aratır ama bulduramaz...» İltutmuş Bey'in karanlığın içinden fırlayan sesine Çaka'nın horultusu karıştı ise de fısıltılar durmadı.

İltutmuş Bey'in, uykusuzluğun koyulaştırdığı dam altı gecesinde fısıl fısıl fısıldayışı Yağmur'u perişan ediyordu. Hiç değilse fısıldayan sesi susturmak için: «Benden de ne çok şey istemişsin ya İltutmuş Beyim» diye mırıldandı; «Yalnızlık bana göre mi sanki Tanrı'ya göre. Tanrı'ya.» Fakat mırıltısından da İltutmuş'tan da Tanrı'dan da utandı. «İltutmuş Beyim nerdedir ki şimdi?» diye düşünmek istedi. Birden Balçar'ın ölüsü geldi gözlerinin önüne; Balçar'ın at sırtında Küpeli Hafız'ın tekkesine gelişini. Yerinden yurdundan günlerce uzakta, bir bey oğluyken. Karabudundan bir yoksul kadar bile yeri yurdunda ölemeyişi. Şimdi; şuracıkta, Çavuldur'un silip süpürüldüğü, bir iz bırakamadığı bu kime ait olduğu belirsiz yerde de Yağmur bir başka Balçar farz etti kendini. Akça Kız'a varıp her şeyi anlatmağı, gidip dizlerine koymağı başını, Akça Kız'ın dizlerine neyi var neyi yoksa bırakmağı düşündü. Akça Kız'dan başka kimse anlayamazdı yorgunluğunu, uykusuzluğunu. Akça Kız'dan başkası bilemezdi.Kalktı.. Fakat gidemedi. Dışarıdan sızan ay ışığında on kere bin Akça Kız kaynaşıyordu. Korktu.

Kutlamış oğlu Süleyman Bey, ya henüz dalmıştı ya dalmak üzereydi, saatlerdir de uyumuş olabilirdi; birdenbire sıçradı; uyandı. Sığır kuyruğu bir kamçı şak deyip saklamış, çıplak bedenine saklayış hızında yapışmış kalmıştı. Uyandığında da kamçı saklayışını ve kamçının şapta kavrulmuş yanışını boş böğründe duymuştu: «Hayırdır inşallah» bile diyemedi de arandı şöyle bir. Karanlıkta; ay ışığı çadır içine süzüm süzüm iniyordu ama karanlığı çok hafif alacalanmaktan öte gidemiyordu.

İkonyum'u aldı alalı bu böyle oluyordu, hiç değilse on günde on beş günde bir kuş uykusundayken bile, geceleri olmasa da, şak deyip şaplı bir sığır kuyruğu kamçı iniveriyordu, şak, şak, şak! İkonyum'u almakla, İkonyum'a yerleşmekle, az daha dursaydı İkonyumlulaşmakla kötü mü etmişti yoksa? «İkonyum'u yerle bir mi etmeliydi? İkonyum'da İkonyum bırakmadan? Yeni bir İkonyum kurmak için…»

«Ben, bana ne denildiyse onu yapıyorum, ne denildiyse.»

Yıkma denilmişti, aldığını aldığın gibi koru denilmişti; sadece gelenlere, gelecek olanlara yer hazırla denilmişti. Başka? Acaba Küpeli Hafız mıydı bu? Küpeli Hafız'ın dediklerini tam tamına yapmamıştı da bir noksan mı bırakmıştı? Yoksa? Yoksa o bir andan o bir anın gelip geçen pis,

ölümcül, çirkin arzu kıvranışından mı haberdar olmuştu Küpeli Hafız'ın ruhu? İkonyum'a girince, İkonyum'un baş döndüren düzlüğünde sere serpe yatıveren zenginliğini, bir genç kız baharında esrik uzanan göğsü bağrı apaçık, fışkıran bereketini görünce aklına şeytanın girişini hemen unutmak istemişti halbuki. Kardeşini terslemişti içindeki şeytanı terslercesine: «Mansur! Mansur yok böyle şey. Ne biz babamız Kutlamış'ız ne de Kavurt Bey! Selçuklu bir olacak bir, yeni bir günah işlemeyelim sakın ha!»
Mansur'un sesi olduğundan da yumuşak ısrar etmişti : «Bırakıp geldiğimiz yurt Melikşah'a yetmez mi? Daha şimdiden Nizamül Mülk'ün eşi dostu saray diye, saray teşkilâtı diye kilit yerlerin başına getirilmedi mi? Nizamül Mülk'ün yeğenleri, azatlı köleleri birer birer geliri çok illerin başına gönderilmiyor mu? Selçuklu'nun kanı pahasına edinilen yurt Nizamül Mülk'ün arpalığı oluyor, Selçukoğullarını hor görüyor, kendilerini üstün tutuyorlar.»
«Melikşah Sultan'ın elbet bir bildiği vardır, senin aklının ermediği…»
«Melikşah Sultan'a bir gün seni de gammazlarlarsa iş işten geçmiş olmasın sakın.»
«Bize verilen buyruk buraları tutmamızdır. Mansur; Melikşah'a güven. Beni ona kötüleseler de, bir gün gelse Melikşah yok edilmemi bile buyursa ona güven.»
«Tedbirini almayana budala derler; Türkmen budalalığı da bu olmalı herhal. Önümüz kâfir dolu, arkamızda ise güveneceğimiz, bize sıkı sıkıya sarılan hiç bir kuvvet yok. Sanki yaban hayvanlarının önüne atılmışız, günahımızı da kimse çekmeyecek; ne yapalım, tutunamadılar, yok olup gittiler, yazık, diyecekler. Gücümüz kuvvetimiz artarsa ne diyecekler peki? Geri gelin, siz buraları bekleyin oraları pekişti; ya Nizamül Mülk'ün adamları ya Terken Hatun'un Karahanlı soyu gelip yerleşecek, diyecekler, geri çekecekler; unutulup gideceğiz. Kimdik, ne idik, kimin nesiydik, şu Urumeline bir ömür verdik, Selçuklu için ömür tükettik hatırlayan bile olmayacak.»
«Sen hatırlanalım diye mi yapmak istiyorsun yapacaklarını hay Mansur. Bu kadar ucuz mu bu iş?»
«Eğlenmeden konuşsak daha iyi olmaz mı?»
«Kessek daha iyi. İkonyum'da yapacağın işler olmalı. İltutmuş Bey'in adamlarına yer bulman; yerli din adamlarını, âlimlerini çağırıp konuşman gerek. Hasan Sabbah'ın adamları yine bizden önce gelmiştir muhakkak. Tedbir dedin. Tedbiri kılıçta belleme.»
Bu, kardeşi Mansur'la ilk açık konuşmasıydı; biliyordu. Mansur'un düşündüklerini yabana atmamak gerekti. İkonyum da öylesine güzeldi ki; sanki Karabağ'ın, Gence'nin, Merv'in parça parça en güzel yerlerini alıp getirmişler, İkonyum'a oturtmuşlar, İkonyum'u öyle süslemişlerdi, hele Merv'i. Süleyman Merv'de doğmuştu.
Şeytan en sinsi fakat en dayanılmaz, en can alıcı kadınsılığıyla işte o zaman girmişti kanına; Merv İkonyum'da büyümüş, İkonyum bütün Urumelinden şeytanca taşmıştı. İkonyum ile birlikte Süleyman. İkonyum'a ve Süleyman'a Urumeli de dar gelmişti; denizler dar gelmişti, gökler, kocaman görünmez dağlar da gelmişti. O zaman kötü bir ısıtmalı titreme damarlarında yanmıştı, damarlarından çamçak çamçak kımız içmiş delicesine esrik bir kan dolanmıştı.
«Neden olmasın? Mansur'un demek istediği neden olmasın?»
Fakat Küpeli Hafız gelmiş, çakılıp kalmıştı gözlerinin önüne; Küpeli Hafız'a ettiği yemin! Mansur'u, Mansur'un söylediklerini, kanına kanına giden şeytanı unutmağa çalışmıştı. Nasıl olsa İkonyum'da yapılacak çok şey vardı. Yerlisi bekliyordu, yeni gelen Türkmen'i bekliyordu; İkonyum gelecek başka Türkmenleri bekliyordu. İkonyum büyüktü, yerlisi çoktu; gelen Türkmen, keskin sivri tırnakları yumuşacık tüylere saklanmış bir yaban kedisinin pençesinde yerleşiyordu. Ya yaban kedisinin pençesi birden kapanır da keskin sivri tırnaklar Türkmen'i tırnaklarsa ne olacaktı?
İkonyum susuyordu, konuşmuyordu ilk günler. İkonyumlu, bir çift göz olmuş, ihtiyar bir sessizlikte fıldır fıldır sağı solu gözlüyordu; bir çift kulak olmuş, kocaman açılmış, yayılmış ihtiyar

sessizliğin kımıltısını dinliyordu. Süleyman Bey gözlerle kulaklar arasında, yavaş yavaş bir memnun konuşmanın başladığını fark etti. O zaman, daha güneylerde akın tazeleyen, dolanıp Ankyra düzlüğünü vurmak için hazırlanmış olan Tutak Bey'e haber saldı, çağırdı. Maksat, yeni tanıdığı; huyunu suyunu pek tartamadığı Tutak Bey'den daha tedbirli olmasını istemek, İkonyum Selçukluya ısınıncaya kadar vur kır yapmadan, yolunca yordamınca akınlar yapmasını; daha çok, Türkmenlerin yerleştiği yerleri güven altına almasını, yolları açık tutmasını, en çok Kral Yolu dedikleri ucu Bizans'a varan yolu açık tutmasını isteyecekti. Aynı gün bir yandan İltutmuş Bey'in adamlarından birini geriye, İltutmuş Bey'e salmış; gönderebildiği kadarıyla Türkmen göçeri gönderilmesini, hoca, hafız, öğütçü, ağzı lâf yapabilen aklı başında, ne dediğini bilen okuryazar takımından kimseleri de bu yana salıvermesini istemişti. Bir çift göz, bir çift kulak olup ihtiyar sessizliğini gözleyen ve dinleyen İkonyum'un o ihtiyar sessizliğini gençleştirmek zorunda olduğunu şehre girdiğinin onuncu günü biterken anlamıştı: «Bunu, şehre girmeden önce, çok daha önce bilmeliydim halbuki; Süleyman'sam bilmeliydim.» diye hayıflandı. Ve aynı gün, gece yarısı gizlice Ebulkasım'ı çağırttı; Küpeli Hafız «Bu Ebulkasım Malazgirt'i gördü, Bizans'ı gördü; yanında bulunsun, kendini nasıl bilirsen öyle bil bunu da.» demişti. Ebulkasım'a, gece yarısı gizlice söyleyeceklerini söylemiş «Üç ay mühlet sana.» demişti; «Üç ay içinde bunları öğren; Kral Yolundan git, Kral Yolunun girdisini çıktısını iyi belle. Bizans'ı vurmak değil maksadım, Bizans'ın soluğunu kesmek. Soluk borusu neredeyse ona yakın yerleşelim. Bizans'ta Ersagun Bey'i bulacaksın. Ne der ne düşünür bir bir söylesin. İkonyum'da değilsem yolunun üstündeyimdir, bulursun beni. İkonyum'dan çıktığını ben bile bilmeyeceğim.»

Ne kamçılar saklıyordu uykusunda o günlerin, ne şeytan kadınsı kılığıyla kanına girebiliyordu. İkonyum da baş döndüren ovasında sere serpe yatan zenginliğinden, o genç kız baharında bağrı açık fışkıran bereketinden artık sıyrılmış, Süleyman Bey'in aldığı öteki şehirlerden farksızlaşmıştı. Ebulkasım'ın gidişinden hemen sonra hokkayı diviti kamışı almış, kendi diliyle Melikşah'a İkonyum'dan ilk haberini yazmıştı: «Buyruğun yerine geldi Sultanların Sultanı Melikşah Sultanım. Kutlamışın oğlu Süleyman'a güven, İkonyum'u senin için aldı. Senin adın ve Selçuklunun adı için aldı. Bu böyle sürüp gidecek... Öteki yerler alındığı zaman da Kutlamışın oğlu Süleyman böyle yazacak, seni her zaman Sultan bilecek. Ta ki babamızın günahı silinmiş ola, hem de Selçuklu soyu birbirine bir daha düşmeye ve hiç kılıç çekmeye. Parçalı kilim hangi otağa yaraşır? Her bir parça birinin elinde kalırsa kilimin nakışı bozulur ve hem de nakışı bozulan kilim, kilimlikten çıkar at bellemesi bile olmaz, ayak altında sürünür. Sultanlar Sultanı Melikşahımın bunu böyle bilmesini isterim, Kutlamış oğlu Süleyman, Melikşah kiliminin bir nakışı olursa; Melikşah kilimine bir yeni nakış atarsa bu onun iki dünyada da yüzünün akı olur vesselam.»

Ohh! İçi ne kadar da rahattı; gönlü nasıl ferah, gözleri gündüz sularınca aydınlıktı. İkonyum, karanlıkların içinde bir atlama taşı misali geçince unutulacak kadar değersiz... En son uyumadan önce Mansur'u çağırtmıştı. Mansur'un uykulu gözlerindeki meraka gülmüş, kas kas gülmüş, çocukların su katılmamış gülüşünün rahatlığını içe içe gülmüştü: «Yarın ava çıkmak istiyorum Mansur. Şöyle, eski, en eski günlerimizdeki gibi. Gence'de, Karabağ'da, Merv'de çıktığımız gibi, ne dersin?»

Mansur ağabeyinin içini dışını bildiğini sanırdı. Ama bir gece yarısı uyku sıcağından adam kaldırıp da ava çıkacağını söyleyecek kadar cılkısızlaşmış bir ağabey hatırlayamıyordu. Birinden birinin uyku başına vurmuştu ama acaba hangisinin? Yahut da bu av bir bahaneydi: «Eyi olur, hele ava Sultanca çıkılırsa…»

«Sultanca ava çıkmak da ne ola ki?»

«Sultanca nasıl çıkılırsa. Gence'de, Karabağ'da, Merv'de ava çıkan Kutlamışın oğulları, Tuğrul Bey takımının tutsağı değil miydi? Alpaslanlıların acıyarak baktığı?»

«Ey ne olmuş öyle olunca? Söğen mi vardı, döğen mi? Kendi çocuklarından ayrı mı tuttular? Okuyalım dedik de hayır mı dediler? Ava çıkmağı diledik de önümüze engeller mi koydular? Sırası geldi, buyruğumuza ordular mı vermediler? Mansur sen sayrısın, kendini iyi etmen gerek, neden hep ters düşünürsün?»
«Babamın oğluyum da ondan, Kutlamış Bey'in oğluyum.»
«Ya biz?.»
Süleyman Bey sesindeki öfkeyi bastırmak için sustu; öfkelenmek istemiyordu, Mansur'u kırmak hiç istemiyordu. Mansur dişlerini gıcırdattı: «Şimdi Melikşah yoktu, yerinde sen vardın. Yahut…»
«Ben» diyecekti, diyemedi. Avuçları terledi; kolu dirseğinden kasılıyordu, yüzü ekşimiş yoğurda dönmüştü, kabarıp bakraçtan taşacaktı nerdeyse.
Süleyman Bey Mansur'u çağırdığına da güldüğüne güleceğine de pişman olmuştu: «Babamı unut artık» diye sakinleşmeğe çalıştı. «Kim haklı kim haksız bir gün gelir belli olur. Selçuklu'ya hizmet etmek için ille Sultan olman şart değil. Küpeli Hafız Sultan mıydı?»
«Düşündüğümü yapabilmem için buyurmam lâzım; buyurmam için de Sultan olmam. Bir Küpeli Hafız'dır tutturmuşsun; Küpeli Hafız gibiler her sultana kul olur, her buyruğa uyar ona göre eğilir.»
«Doğru dersin, doğru dersin de, bir yerde yanılırsın. Küpeli Hafız gibileri değil sen Küpeli Hafız benzetmelerini tarif edersin, böyleleri daha çok bulunur, aranmasına bile lüzum yok, köpeği aramazsın, kendiliğinden gelir, ayaklarını yalar da neden cins tazıyı aramadan bulamazsın, söyle hele bakalım kardaşım Mansur? Atın cinsini cibilliyetini niye ararsın, o da at bu da deyip önüne gelene binsene hadi; önüne gelen ata binip de nasıl yarı yolda kaldığını görsene.»
«Sultan olunca bütün tazılar senin ayağına gelir, buyurdun mu en cins atlar da.»
«Öyle oldu diyelim; kardaşım Mansur, hadi Sultan oldun belleyelim. Buyur bakalım nasıl buyuracaksın; buyruğunla nasıl bir nizam kurmağı düşünürsün?»
«Benim nizamımı; kendi nizamımı, Kutlamış oğullarının. Tuğrul Bey takımının değil. Aldığım yer benim olmalı ben aldığım yerin adamı olmamalıyım; girdiğim şehir, toprağından kızına kısrağına kadar benim sözümü dinlemeli, ben şehrin sözüne tâbi olmamalıyım.»
«Ya dinlemezlerse?»
«Kılıç ne güne duruyor? Et yığınlarından ha üç fazla olmuş ha beş eksik, nasıl olsa benden olanlar sökülüp geliyor, boşluğu onlarla doldururum.»
«Nereye? Ne zamana kadar?»
«Ne yeri ne zamanı olur bu işin.»
«Ya aldığın şehrin, girdiğin toprakların eski nizamı seninkinden üstünse? Yahut da zorlaman onları daha üstün bir nizam kurmağa iterse... Senin kanından gelenler de ona katılırsa?»
«Kılıç ağabey kılıç dedim sana, üç fazla beş eksik, ne çıkar?»
«Ama onlar da insan? Onların da eti kemiği, inandığı bir varlığı, sevdiği sevildiği vardır. Senden değil diye…»
«Benden olmalılar; bana çalışmalılar. Kutlamışların üstün yaratılışı için varlıklarını ortaya dökmeliler.»
«Zulümle olmaz bu iş kardaşım Mansur; can yakmakla, höt deyip kaş çatmak, surat asmakla olmaz. Olursa ömrü kaç gün sürer? Halbuki töreni sağlam kurarsan, yasalarını güçlü kılarsan, senden olmayanı senden olmamış diye hor görmezsen, seversen, kuracağın nizam da ömürlü olur; nizamın başı sen olursun, herkes kendi kendine hizmet ediyor gibi görünür ama geçen senin buyruğundur, aslında sana hizmet ediyordur. Ben böyle derim.»
«İnşallah yanılmamışsındır; inşallah aldanmamış olursun, ne deyim; buyruk bende değil derim hay Süleyman Beyim, sultan ben değilim dedim.»

«Eyi öyleyse Sultanın buyruğundan çıkma o zamanaca. Şimdi yarın sabah ben ava çıkınca şehre tellallar çıkart, Melikşah Sultanın buyruğudur dedirt. İkonyumlular duysun ki: Herkes kendi dilinde konuşacak, kendi dininde inanacak. Kimse kendi dilini konuşup kendi dinine inanıyor diye kınanmayacak, hemi de suçlanmayacak. Amma kendi dilinde konuşup kendi dinine inanan herkes, yediden yetmişe adam başına yüz kuruş vergi verecek. Bana işi düşen benimle konuşan yerlisi de yabancısı da benim dilimde konuşacaktır. Benim dilimden konuşan benim dinime inanan kimselerden vergi alınmayacaktır.»
Mansur düşündü herhal; ne cevap verdi, ne soru sordu ne de yüzünde gözünde bir işaret belirdi. Sonunda bir şey söyleyecek gibi oldu, caydı. Sadece, yarım yamalak bir sesle: «Öyle olsun» dedi. Çıkmağa hazırlandığını belli etti.
Süleyman Bey «Söyleyeceğini söyle öyle git» dedi, «Bilirim, uyutmaz seni sabahaca. Söyle, rahat söyle. Ne olursa olsun seni severim. Şurda, Urumelinde babamdan kalan bir sensin.»
«Babamızı seven yolunca gider ağabey, ondan ayrılmaz.»
«Babamız, yanlış düşündü, yanlış yaptıysa da mı? Onu sevmek hatasını düzeltmekle olur. Hatasını devam ettirirsek babamızı inkâr etmiş olmaz mıyız? Ne olursa olsun, ne yaparsa yapsın hay Mansur, babamızı inkâr etmek bize yakışmaz. O zaman halk da inanmaz bize, arkamızdan gelmez. Senin söylemek istediğin bu değildi zaten, lâf olsun diye, inat için söyledin. Asıl söylemek istediğini söyle de yatalım artık.»
Mansur bu sefer kapalı konuştu: «Bizim dilimizle konuşmayan, bizim dinimizde olmayan adam başına yüz kuruş vergi verecek dedin, bu kuruş ne kuruşu olacak. Yerli para mı, Melikşah'ın parası mı yoksa?»
«Ey. Niye sustun? Yoksa? Tamamla hele.»
Kapalı konuşacakken nedense lâfı eğip büzmemeği uygun gördü Mansur; açıktan «Üstünde senin damgan olan para, halkı daha çok inandırır bunu iyi belle. Paraya damganı bas.»
Süleyman Bey, kardeşinin saplandığı çukurdan çıkamayacağına bir türlü inanamıyordu. «Bir gün gelir gerçeği anlar» diye düşündü, «Kötüye gitmez inşallah, iyi düşünmüyor, saplanmış kalmış.»
Pek de haksız görmüyordu kardeşini; çocuklukları, gençlikleri, daha sonraki günleri Selçuk Beylerinin çocuklarından farksız geçmişti ama ne de olsa babalarının boynu bükük günahını, hissettirmemeğe çalışılsa bile, daha kötü hissediyorlardı. Alpaslan'ın oğulları bir yana öteki Selçuklu Beylerinin çocukları kadar bile noksansız olmadıklarını fark ediyorlardı. Ve bu en çok Mansur'u kahrediyordu. Mansur hırçındı, çok içliydi; içliliğini hırçınlıkla, inatla, taşkın hareketlerle bastırıp göstermemeğe çalışıyordu. Süleyman hem kendini ezdirmemek hem Mansur'u kurtarmak için, daha pek küçükten aklını kullanmak zorunda olduğunu anlamıştı. Uykusuzluğun bölüp parçaladığı; çok eski, yıllanmış katı bir hüzün garipleşmiş bir tebessüme bürünerek yüzünü gerdi. «Evet bunların hepsi o çukurda. Mansur çıkmalı çukurdan, çukura toprak doldurmalı başka çare yok.»
Mansur ne olursa olsun örtüp bastıramadığı içliliğini bir tek ağabeyinin yanında belli ederdi. Süleyman Bey'in yüzündeki gergin tebessümü görünce üzüldü, «Yine de sen ne dersen onu yaparım ağabey, benim için üzülme. Sen benden daha iyi düşünürsün belle ki.»
«Değil Mansur değil. Deseler ki bütün Urumeli mi yoksa Mansur mu? Düşünmem bile, Mansur derim. Fakat şimdi elimize çok büyük bir fırsat geçti, babamızın adını düzeltme fırsatı. Kutlamış oğulları derken babamızın ya haklılığı düşünülecek ya haksızlığı. Yani biz, bize verileni alnımızın akıyla yerine getirir de Selçuk birliğini pekiştirirsek, Selçuklunun yarınını güven altına alırsak babamız yargılanmadan daha, temize çıkacak, hiç değilse iyi şeyler söylenecek hakkında. Ama senin dediğini yaparsak hele bir de başaramazsak ne olur? Babamız bir daha bir daha bir daha ölür. Üstelik bizim çocuklarımızın boynu da senden benden beter bükülü kalır. Bize verilen fırsat bir daha çocuklarımızın eline geçmez. Mansur, dünün kötülüğünü unut, kin adamı adam

yapmaz; kin seni kemire kemire kurutur. Bak sana ne diyeceğim, dinle de sonra git yat, düşün nasıl düşünürsen. Epey oluyor, ama epeyce, daha yeni yetmeydim, aylardan mart ayı olacak hava şerbet gibiydi de şöyle çıkıp Merv'in dışına çıkayım dedim. Hani bilirsin Merv suyunun aşağısında kümbetler vardır, az bu yanı dutluktur ya, dutlukları geçince bağlıklar da vardır, Merv'den bağlıklara gelen arkların kıyılarında birtakım kocamış ağaçlar ufacık kırmızı yemişler verir.»

Süleyman Bey sanki o günlerdeydi; şerbet tatlılığında bir mart sabahına uyanıyordu: «Baktım adamın biri kocamış bir ağacı kesip devirmiş. Adam yaşlıydı, bembeyaz sakalı şimdi bile gözümün önünde; dallı nakışlı enlice sarılmış, o güne değin hiç görmediğim bir kuşak sarmıştı beline, börkü de bizim börklerden az daha yassıcaydı, adam börkünü şöyle başının ardına doğru sıyırmıştı, saçsız alın derisi pırıl pırıldı.»

Güldü Süleyman Bey, çocukça: «Ne kadar da her şeyini hatırlıyorum adamın. O gün içimdeki gamı kasveti almıştı, belki de ondan; yoksa ozan sanma beni, anlattığım azıcık ozanca olsa bile öyle sanma Mansur. Neyse, biz adama gelelim. Adamın elinde, kalınca bıçağa benzeyen şeyler vardı. Kestiği kocamış ağacın kütüğünü bunlarla usul usul yardı. Yanında bir yerde ıslak topraklara sardığı, henüz tomurcuğu patlamamış uzunca, inceden sürgünler duruyordu. Onların da bir ucunu balta ağzı kaypaklığında yontup kütüğün yarıklarına yerleştirdi, ama öyle anlattığım gibi kolay olmadı bu işler; sanırsın adam hiç akılda olmayan, şeklini bile bilmediği bir dünya yaratmakla meşgul. Sürgün çubuklarını kütüğün yarıklarına yerleştirme işini bitirince adam, daha önceden hazırladığı sazlarla kütüğü bir iyice sarıp sarmaladı. Toprağı parmaklarıyla beş on defa inceden eledi, taşını yumrusunu ayıkladı. Kütükle sürgünlerin birleştiği yere, parmaklarıyla elediği toprağı nasıl bir yerleştirme yerleştirdi anlatamam sana; herhal işin bittiğine inanmış olmalı ki kalktı, sağı solu temizledi. Benim orda olmama ya aldırmıyordu yahut da fark etmemişti bile. İki diz üstüne çöküp oturdu. Böyle derinden, yerin en altından geldiğini sandığım bir ses Tebareke okumağa başladı. Ben de bir kıyıya oturup dinledim. Az ötelerden Merv Suyunun şırıltısı şöyle böyle geliyordu; bu yanımda da adamın o yerin altından geldiğini sandığım sesi Tebareke okuyordu. Gayri ben mi dinliyordum ötede dut ağaçları mı yoksa adamın kestiği kocamış ağacın kütüğüne sarılmış tomurcuklu sürgünler mi? Mansur, beni dinliyorsun değil mi?»

Mansur: «Dinliyorum» dedi; «Bilirsin her zaman dinledim seni ağabey.»

Süleyman Bey kardeşinin sesinde bir diken ucu aramak istedi; fakat yıllardır hatırlamadığı, ama içinde hep taze ve o günkü gibi canlı kalmış Merv'in şerbet tatlılığındaki sabahına dalmıştı. Şimdi kardeşinin sesinde bir diken ucu aramanın acısından sakındı. «Adam Tebarekesini de bitirince sordum: Baba hayırlı olsun, yaptığın iş ne idi, kusura kalma anlamadım, dedim.

Adam beni yadırgamadı hiç. Zaten adamın gözleri hiç bir şey yadırgamayacak cinstendi, herhal, her şey onun için olağandı biliyor musun Mansur, o adamın gözlerini sana gösterebilmem için bin yıllık ömrün var da vereceksin deseler, çekinmeden verirdim. Adamın gözleri seviyordu, hay Mansur, baktığını seviyordu. Oduna baksa odun yumuşuyordu herhal. Kiç oğul, dedi; bu kestiğim ağaç kocamıştı; biz endürüz ağacı deriz. Buralılar, siz Türkmenler ne dersiniz bilmem. Küçük, kuş gözü gibi. Kırmızı kırmızı yemişler verir. İranlılar da mahlep dermiş, gayri İranlılar mı, Araplar mı artık bilmem. Şimdi ben bu kocamış ağacın kütüğüne kiraz aşıladım. Sürgününü aldığım kiraz ağacı da aşılıymış, onları da Urumeliden alıp getirmişler, diyen öyle dedi vebali günahı boynuna. Tutarsa eğer, kocamış ağacın kütüğü işe yarayacak; kökleri derinde olduğu için yeni dalları iyi besler, iyi meyve verir. Ben görmem meyvesini ya sen görürsün. Kiraz ağacı uzun yaşarmış senin torunların da görür. Eh bize de bir Fatiha okuyan olursa olsun. Eskidi diye, kocadı diye bir ağacı oduna vermedense ondan yeni bir ağaç türetmek daha iyi değil mi?»

Süleyman Bey Mansur'a baktı. Sanki adamın sorduğu soruya Mansur'dan cevap bekledi. Mansur'un yüzü yine kaya düzlüğündeydi. Süleyman Bey, rahat geniş bir soluk aldı: «İstersen bunu sana bir mesel olarak anlattım belle. İkonyum'u, bütün Urumelini kocamış endürüz ağacı bil; gel kini garezi bir yana koy; mezarların üstlerini açma, el ele verip Urumeli kütüğüne bir kiraz aşısı yapalım.» «Melikşahın bağı için mi?» «Varsın olsun. Senin aşıladığın kirazı yiyen seni bilir, bağ sahibini bilmez ki.»

Mansur kalktı. «Bağın sahibi sana kiraz aşıla dediyse kiraz aşılarsın hay ağabey; ya sen bütün ağaçları söküp de ceviz dikmek istersen? Gönlün ceviz dikmeğe hükmederse?»

«Neden ille varı yoğu sökmek istersin? Kökleri suya ermiş ağaçlardan faydalanacağın kadar faydalan. Sonra, istediğini dik. Sonra ama, bağı bozmadan»

Bir daha da Mansur'u karşısına alıp konuşmamış; daha sonraya bırakmıştı, işlerin kendiliğinden gelişmesini beklemiş, gelecek günlerin; küçük büyük yeni savaşların Mansur'u değiştireceğini ummuştu. Niyeti İkonyum'da Mansur'u bırakıp, ordusuyla birlikte daha batıya, asıl gidilmesi gereken yere gitmekti. Ama bir gece, hem de en rahat uyuduğu bir gece birden sığır kuyruğu bir kamçı şak demiş saklamıştı uykusunda; uyuyan bedeni boydan boya sığır kuyruğu kamçısının kurumuş şap yanığında sızım sızım sızkırmştı.

Bir değildi, iki değildi; gelip geçiciye benzemiyordu. On günde on beş günde bir, kuş uykusundaysa bile uykuları, düşleri, yan uyanıklıkları kamçılanıyordu. Anlatsa kime anlatacaktı ki? En yakını Mansur'du; yüreğinin yarısı diye bellediği; öteki yarısı bile Mansur için titrer bildiği kardeşi. Fakat Mansur'a da anlatamazdı. Mansur'un ne diyeceğini çok iyi biliyordu: «Babamız Kutlamış Bey'in kamçısıdır deyip çıkacaktı.» «Öcünü Tuğrul Bey takımından almadın; Alparslan'ın oğluna kul oldun» diyecekti. Birikmiş bir öcü, yufkalaşacağı yerde koyulaşan bir kini fırsat bilip söyleyecek de söyleyecekti. Halbuki babası Kutlamış Bey'in kamçısı değildi bu kamçı, çok iyi biliyordu; olsa olsa Küpeli Hafız'ındı. Küpeli Hafız Süleyman Bey'e yeminini hatırlatmak istiyordu herhal; bir ara, İkonyum'un da deli bir arzuyla çağınıp çağırdığı, Melikşah'tan ayrı, kendi başına bir beylik kurma hevesine kapılışını, beylik hırsını dövüyordu. Kamçılar, belki de «Kendine gel deli.» demek istiyordu. Evet, babası değildi; Kutlamış Bey?

Babasını hatırlamağa çalıştı; Kavurt Bey geldi bir ara gözlerinin önüne, sonra Mansur. Gözlerini yumdu. Uyumağı denedi; uyuyamayacağını anladı. Dışarıda ay ışığında hiç değilse kamçılar yoktu. Giyinip dışarı çıktı. On beş gündür İkonyum'un içinden taşınmıştı, şehrin dışında, bağlara akan suyun kaynağına yakın konmuştu. Ardıç ağaçlarının seyrekliğinde kurulu çadırlar, ay ışığında yalnızlaşıyordu. Kol nöbetçilerinin gölgeleri kıpırtısızdı.

Nedense ay ışığı da Kutlamış oğlu Süleyman Bey'in beklediği rahatlığı veremedi; sanki ay ışığının donuk, hareketsiz ölü aklığına hararlar dolusu tuz doldurmuşlardı, sanki şaplanmış sığır kuyruğu kamçılar av ışığının görünmeyen bir yerinden, belki de kol nöbetçilerinin gölgesinden, ardıç ağaçlarının dallarından şaklamağa hazırlanıyordu. İçini bir ipek böceği kurdu kemirip durmaktaydı. İstemeye istemeye Mansur'un çadırına doğruldu.

Mansur'un çadırı ötekilerden ayrıca, çadırların seyrekleştiği sarkık çatal kayanın hemen dibindeydi. Az berisinde at uşağının, el ulağının çavuşunun çadırları vardı; gözcüsüzdü, Mansur'un gözcü istemeyen inadı kendine güvenden mi geliyordu, ayrıcalık hastalığından mı Süleyman Bey onun orasını anlayamamıştı. Yine de her şeyi tartıp düşünüp çatal kayanın başına bir nöbetçi dikmelerini buyurmuştu ama nöbetçiyi göremedi. «Herhal yine kafası kızdı, savdı.» diye düşündü; «Ağabey nöbetçiler beni sıkıyor, çocuk muyum, çocuk sanıyorum kendimi.» demişti bir gün. Mansur'un çocukluğunu bir türlü sevemediğini bildiğinden üstelememişti. Şimdi çocuk olmanın uçarılığını düşündü sadece. Boynu bükük de olsa, baş kaldırdığı için boğdurtulmuş bir bey oğlu olmanın acısında bile koşup oynasa çocukluk ne kadar bulunmaz, bir daha ele geçmez bir nimetti. Kendi oğlu Kılıç Arslan hiç değilse o acıyı bilmeden çocukluğuna

doyacaktı; amcası Mansur gibi, büyüdüğünde, bir kin, bir nefret yumağı olmayacaktı; güzel, ılık, hoş, her zaman hatırlanacak bir çocukluğu kocaman bir yün yumağı eğirecekti.
Süleyman Bey'in gözü çatal kayanın başında nöbetçi arıyordu ama aslında Küpeli Hafız'ın tekkesinde daracık bir odayı, daracık odada, İltutmuş'un kucağında kundaklı, kulağına okunan ezandan habersiz oğlunu, Kılıç Arslan'ı görüyordu. Yürümeğe başladı mıydı ki? Belki de bir iki söz öğrenmişti onları kekeliyordu. «At diyebiliyordur balam herhal. Yürümeğe başlar başlamaz ata bindirin demiştim.»
Oğlu Kılıç Arslan'ın, babasının ünü tünü Selçuk'u doyurmuş bir bey oğlu olarak büyümesi lâzımdı; evet evet, öyle olmalıydı, öyle olacaktı. Melikşah'ın çocukları kadar, Melikşah'ın çocuklarına akran, Melikşah'ın çocuklarından daha üstün, daha üstün, en üstün büyüyecekti. Kılıç Arslan; «Babam, Süleyman Bey. Kutlamışın Süleyman Bey'in oğluyum heyyy!» diyecekti göğsünü gere gere.
Ah ne olurdu bir nara atabilseydi; şöyle uzunundan, şu masmavi gökte yuvalanmış aydedeye çarpa çarpa, çarpıp aydedeyi sarsa yıka bir nara ataydı «Heyy diye.» Ay ışığının neresine gizlendiyse sığır kuyruğu kamçıları narasında yok edeydi. Ama bir yandan Kutlamış Bey'in oğlu olmanın boynu bükülüğü, öte yandan Kılıç Arslan'ın babası olmanın doluluğu boğazına kadar gelen naraya engel oldu. Çocuklaşmak zordu gerçekten; Mansur yine mi, Mansur bunda da mı haklıydı yoksa? «Ah Mansur kardaşım, şu ay ışığı gibi olamaz mıydın hay soyha herif, neden?» Geri dönecekti. Mansur'la dertleşmenin zorluğunu, hele gecenin bu yarısında daha iyi hissediyordu. Fakat önce Mansur'un çadırından dışarı süzülen incecik ışık yalabımasını gördü, sonra daha bu yanda, çatal kayanın duldasına çekilmiş olan atı. İçindeki ipek böceği kurdu birden dikleşti, biz ucu gözlerini açtı, tüy kulaklarını dikti, bir o yana bir bu yana dolandı, kıvrandı sanki. Hele atın Atsız Bey'in atı olduğunu anlayınca... At geleli çok olmamıştı; bellemenin altına elini soktu, ter yeni kurumuştu. Atsı nemli bir kuruluk bellemenin keçesinde henüz ıslaklığını belli ediyordu. Birden çadıra girmek, Atsız Bey'le Mansur'un karşısında dimdik, hiç bir şey söylemeden dimdik durmak gelip geçti aklından, daha doğrusu içindeki ipek böceği kurdu öylesine bir arzuyla tutuştu. Halep yörelerinde, ordusunun başında bulunması gereken Atsız Bey ne derdi acaba? Nasıl bakardı? Ama caydı, akıllıca bulmadı. Atsız'ın atını, farkında olmadan siper edip çatal kayanın duldasına iyice verdi kendini. Atsız ne isteyebilirdi? İkonyum'u aldığı günün haftasında Atsız'dan gelen mektuba verdiği cevap mı kesin değildi? Yoksa Atsız hem mektubundan korkmuş hem de aldığı cevabın kesinliğinden mi şüphelenmişti? Mansur'la? «Ama Mansur kardeşim benim, öz kardeşim, Mansur'a ben kol kanat oldum, Mansur'a ben?» Kutlamış Bey de Tuğrul Bey'in kardeşiydi: Kavurt Alparslan'ın kardeşi değil miydi? Demek, oluyordu bunlar; ne biçim dünyaydı bu hey görklü Tanrım, yarattığın dünyayı bile bile mi yarattın yoksa biz mi bu hale getirdik?
Atsız'ın atına bir şaplak atmıştı farkında olmadan; at huysuzlanınca çekindi.
Çadırdan dışarı süzülen ışık yalabımsı gölgelenip açıldı. Süleyman Bey'in bulunduğu yarıda iyice belli olmayan bir gölge bir süre durdu. Atın huysuzlanması içerden de duyulmuş olmalıydı. Gölge dışarıyı dinler gibi durdu.
Ordu, ay ışığında derinlemesine karanlık bir uykuya vermişti kendini; bir uzaktan bir yakında çoban köpekleri uludu.
Çadırın içinden vuran gölge kıpırdadı. Herhal gitmeğe hazırlandı. Süleyman Bey, bir an durumunun biçimsizliğini düşündü. Atsızın ilk geleceği yer kendi bulunduğu yerdi; orada, bir duldaya saklanmış, atı siper edip gizlenmiş halde göreceklerdi, Kutlamış oğlu Süleyman Bey bir uğru gibi korkak, gizliden lâf dinleyen, kötü bir sokak çaşıtı gibi bastırılacaktı. «Benim onları basmam daha beycedir.» diye mırıldandı. Doğruldu; üstünü başını çekiştirip düzeltti.

Mansur'un çadırına girdiğinde Atsız Bey çıkmak üzereydi; Süleyman Bey'i görünce bocaladı. Birden ayıkmış gibi Mansur'a döndü; «Kutlamışın oğlundan ne beklenirdi; beni sattın» diye tükürür gibi konuştu.
Mansur da ne diyeceğini şaşırdı; belki ömründe ilk defa sarardı.
Süleyman Bey, sesinde hemen kopacak bir fırtına yüklüyken sakinleşmiş : «Kutlamışlar kolayına adam satmaz Atsız Bey» dedi; «Düşünürsen, lâfını geri alırsın. Mansur, bu işi benden gizli yaptı. Senin onu satmadığını nasıl ispat edersin?»
Mansur, ağabeyinin sözlerinden pirelendi; bir oyun oynayıp oynamadığını kestirememenin sıkıntısında iyice tedirginleşti. Atsız'a bir tuhaf baktı. Sanki beceriksizce hesap sordu. Atsız, sadece «Ben adam satmam» diyebilmişti.
«Öyleyse Kutlamışlar da satmaz. Başkaldırır, beylik ister; gücü yeterse almasını gücü yetmezse ölmesini bilir, ama adam sattığını gören olmamıştır, bir daha ağzından çıkmasın. Ne işin var burada?»
«Niyetim seni görmekti.»
«Mansur'un çadırında mı? Ne zamandan beri Selçuk Beyleri başkalarının çadırında aranır oldu? Yeni töre mi?»
"Acı konuşma ağabey, Atsız Bey'in gelişi kasıtlı değildir.» diye Atsız Bey'i korumağa çalıştı ama Mansur'un sesi güvenilecek kadar sağlam çıkmadı: «Seni görmek için geldiği gerçektir. Nasıl karşılanacağını bilmediği için bana uğramış, geleli çok olmadı.»
«Hoş gelenin hoş karşılanacağını Atsız Bey senden benden iyi bilir Mansur; biz hoş gelmeyenleri bile hoş karşılamışızdır. Demek ki, Atsız Bey çok kötü geldi; Halep'ten, ordusunun başından ayrılıp gece uğruları gibi gelmesi de habersiz gelmesi de bunu gösterir.»
«Bize de Atsız Bey demişler Kutlamışın oğlu; Alparslan'ın kılıç arkadaşı olmuşuz, yoldaşı olmuşuz; bize de bir lâf söylenirken azıcık düşünülerek söylenmelidir. Habersiz gelmesi dedin. Ulak yolladık sana; ulağın mektubunda olanı biteni yazdık, Melikşah'ın niyeti budur dedik... Melikşah'ın kanına, bir yandan Nizamül Mülk, bir yandan Terken Hatun girdi, niyetleri Kutlamış oğullarını Urumelinde Bizans'a yedirmek, Alparslan'ın namlı beylerini gönderildikleri yerlerde eritip bitirmektir dedik. Afşın'ın adı çoktan duyulmaz oldu. Neden dedik, başına bir iş getirilmediğini kim söyler? Sav Tekin ordusunun başında yenilip durur eledik, neden? Sav Tekin'in ordusu düzmecedir, sağdan soldan derlemedir, yol yordam kaçkınlarının seçilmiş kötüleridir dedik, niçin dedik. Bunları düşün Kutlamış oğlu Süleyman Bey gelip düşünmene yardım edeyim, iki çift lâfım var, bir araçta danışıp söyleşelim dedik. Bu, haber salmak değil de ya nedir?»
«Cevap yollamadık mı? Melikşah dil uzatılamayacak kadar büyüktür, yaptıklarını da yapacaklarını da bilir; sözleri ayan beyandır, kötü şeyler düşünürsün, bu kötü tutkudan cay, sonu deliliktir, gelirsen bile sözümüz budur, yorulma demedik mi?»
Atsız Bey düşük bıyık uçlarını çekiştiriyordu. «Yine de geldim» diye sözü ağzında yuvarladı. «Yine de geldim ki karşı karşıya konuşmakta hayır vardır diye. İlla ki kafan bir kalın cevizdir; taşa vurup kırmadan, içi görünmeden gözünü açayım dedim.»
«Seni dinleyecek vaktim yok Atsız Bey. Kafamın kalın ceviz oluşu benim bileceğim iş.»
Mansur, ağabeyinin öfkesinin patlamak üzere olduğunu hissetti. Yatıştırmalıydı; zaman kazanmalıydı. Yoksa o hazır öfke birden boşanırsa her şey biterdi; bir göz açımı içinde düşündü ve farkında olmadan telâşlanmış sesini ayarlayamadan: «Gelmiş artık ağabey» dedi; «Konuğumuzdur, sabahlasın hele. Yolcuyu yorgun göndermek bize yaraşmaz.»
«Halep gibi Şam gibi bir yerde ordusunu bırakıp gelen beyi ağırlamak da ne? Döndüğünde ordusunu bulursa, bulduğu ordusu bunu tanırsa, Bey bilirse orda dinlenir. Sözüm bu kadar?»

«Demek doğru ha Kutlamış'ın oğlu?» Atsız Bey'in o ana kadar kaçamak arayan biraz da suçlu sesi birden dikelmişti; acılı bir yenilişin pürüzlülüğüyle dikçe «Kutlamışların iyi at seçtiğini kim görmüş ki şimdiyece» dedi; «Hep kötü ata bindiler. Sen de Kutlamışın oğlu, sen de kötü at seçtin, baban gibi. Kurnazlık yaptın sanma, kırılası ceviz kafanı vuracak taş aradığın gün Atsız Bey'i bulamayacaksın.»
Mansur ürperdi, yüzü iyice sarardı. Fakat Süleyman Bey, kardeşinin ürperişini de yüzünün sararışını da göremeyecek kadar hayret içindeydi; kabarmak üzere olduğunu bildiği, bu yüzden hep kendini tartıp özengilemeğe çalıştığı için yavaş yavaş can sıkıntısı olmağa başlayan öfkesini de unutarak Atsız Bey'e bakıyordu: «Doğru olan ne? Kutlamışların kötü ata bindiğini kim söylemiş? Hay Atsız Bey ben seni niye arayım, kafamı niye taşa çarpayım?» diye üst üste sorular sorarken bir yanda da, her şeye rağmen Atsız Bey'in dikleşen sesindeki acayipliğe bir anlam vermeğe çalışıyordu: «Ben gideceğim yolu bile bile seçmemişsem kafamı vuracak taş aramam niye? Hele o zaman seni niye arayım? Bir başka Kutlamışın karşısındasın Atsız Bey. Ben Süleyman'ım; babam Kutlamış öleli kaç yıl oldu bilmez misin?»
«Bildim, kurnazlığını bildim. Ama sen de baban gibi yanıldın, kurnazım sandın da yanıldın.»
«Açık konuş Atsız Bey. Gecenin bir vaktinde sabırlar da taşar, insan oğlunun avucuna sığmaz olur.»
Atsız Bey'in, her zamanki yoksul çocuk yüzü, yoksul çocuk gözleri bir ara cesaretlendi; sonra buz tuttu soğudu daha sonra kıpkırmızı ısındı. Sağ eli kıpkırmızı ısınmış yoksul çocuk yüzünden umulmayacak kadar sert ve yırtıcı bir itişle koynuna girdi; bir hayli kırışmış, iyice nemlenip tüysüz at derisinden fark edilmeyecek kadar silinmiş bir kâğıt çıkardı.
«Şökli'nin mektubu bu; bilirsin!»
«Şökli'nin mektubundan bana ne? Niçin bileyim?»
«Kutlamışın oğlu kurnazlık yok artık. Sen de ben de soyunup neyimiz varsa dökelim orta yere. Anamızdan nasıl doğduysak. Mektubun sana yazıldığını bilmezlikten gelme.»
«Bana yazılan mektup sende ne arıyor? Yol kesip uğruluk mu yaparsın Beylik mi, bilelim de ona göre davranalım.»
Süleyman Bey'in çok belli soğukkanlı sesi, Atsız Bey'in yoksul çocuk yüzünde bir ara hiç kımıldamadı; neden sonra buz kırıkları misali parçalanıp çatladı. Atsız Bey hiç de yoksul çocuk yüzünden umulmayan bir şekilde ama yine de acemice gülmeğe başladı, sözüm ona kas kas güldüğünü sanıyordu «Bu mektup çift yazıldı Kutlamışın oğlu, çift ulaklacyola çıkarıldı, biri varmazsa biri senin, eline varsın denildi akılları sıra. Biri bende olduğuna göre.»
Süleyman Bey deminden beri takındığı tavırları bir anda yadırgatan bir evecenlik içinde Atsız'ın elindeki mektubu kapıp aldı. Bir çırpıda okudu. Donup kaldı önce; şaşkınlık mı kızgınlık mı yoksa ağlamağa hazır bir dövünme mi ne olduğu ilk bakışta pek anlaşılmayan bir donukluk bütün yüzünü yalayıp sıyrıldı. Atsız Bey'e dik dik; Mansur'a yorgun, halsiz umutsuz baktı; Mansur'a bakarken gözleri yıkık bir çadırın dağınıklığındaydı. Sonra yavaş yavaş cızırtı ile yanan yağ çanağının dibine gitti; sanki ışıkta mektup başka şeyler söyleyebilirmiş gibi mektubu yeniden, bu sefer dura dura okudu : «Kutlamış oğlu Süleyman Bey karındaşıma derim ki» diye başlıyordu. «Sen Şökli'nin öz karındaşısın hem de Selçuk soyundan bildiği tek beyisin. Şökli bunu böyle bildiği, senden başka Selçuk soyundan gelme bir Bey bilmediği hemi de bundan sonra bilmeyeceği için.»
Süleyman Bey, Şökli'nin dut ağaçlarının pütürlü göğdelerini andıran boynunu hatırladı; bir de, at toynakları gibi küt tırnaklı parmaklarını, kızarmış kuzu budunu küt tırnaklı parmaklarıyla vıcık vıcık avuçluyordu. Bir daha iğrendi: «Bu sözlerin ardında Şökli yek, bu sözlerin ardında Şökli'nin akıl hocası kimse o soyha yatıyor» diye düşündü: «Budala bunlar; Türkmen Beyleri sözüm ona, uğruluğu devlet sanırlar, tuh.»

Şökli Süleyman Bey'i çağırıyordu; «Gel başımıza geç. Ben de öteki Beyler de sana uyalım yolunca gidelim; Selçukluyu, Selçuk töresini dirilt. Burada bir yanda Atsız denilen bir uğursuz, yolsuz yordamsız Bey, Melikşah'ın kapı kulu görünüp kendi başına sultanlık kurmak tutkusunda. Seni vuracak, bizi dağıtacak, gücünü artırırsa Melikşah'ı yıkacak. Bir de Tutuş dersen Tutuş var, Melikbaş'ın karındaşıdır bilirsin. Onun niyeti de beni burdan vurmak. Atsız uğursuzuna seni yedirip yok ettirip Atsız'ı ondan sonra silmek diler. Asıl niyeti de Melikşah'ı en sona bırakıp onu alaşağı edip yerine geçmek, Kutlamış'ın ününü tününü silip unutturmaktır. Biz onlardan önce davranıp başımıza sen Kutlamış oğlu Süleyman Beyim geçip Atsız'ı hemi de Tutuş'u kırarsak daha iyisi olmaz mı? Bilirim sen Melikşah der başka şey demezsin. Şimdi gelelim Melikşah'a. Sana Melikşah'tan haber verelim... Bu Melikşah senin Melikşahın değildir artık. Sözü niyeti Bağdat'taki Halifeyi baş bilmektir. Nizamül Mülk'ün aklına uyup Bağdat'ta medreseler yaptırmıştır. Niye yaptırmıştır?»
Süleyman Bey: Budala, diye döğündü içinden. Hem de nasıl budala. Medrese nedir bilir misin hay Şökli soyhası. Görsen handan farkı nedir anlar mısın?»
Döğündü ama güldü de içinden. Şökli Bağdat'ta yaptırılan medreselere aklınca sebep bulmuştu; «Şunun için yaptırmıştır ki Selçuklu bu medreselerde diz üstü gelip çürüsün diye, dört duvar arasına sokulsun, elinden kılıcı alınsın, Nizamül Mülk milletinin, Bağdat'taki Halife milletinin ne demeğe geliyorsa çetrefil dillerini söküp dil değiştirsin, Selçukluluğunu unutsun diye. Sen Kutlamış oğlu Süleyman Beyim Selçukluyu kılıçsız, oksuz, yaysız düşünebildin mi? Hele düşün ki, gözleri kulağı düşmüş katırları görür gibi olasın. Kulağı düşmüş katırın sırtına Nizamül Mülk milleti de Bağdat Halifesinin milleti de hemen atlayıp binmez mi? Bir de Nizamül Mülk der ki: «Süleyman Bey istemeye istemeye: «Doğruya benziyor» diye düşündü : «Böyle düşünülürse?» Elinde olmadan gözlerini yumdu. Çanakta yanan yağın cızırtısı kulağında bir süre acıdı. Melikşah delirmemişti herhalde; Melikşah'ın pembece, tıknaz, tertemiz yüzü geldi kapalı gözlerinin ardına. Pembece, tıknaz, tertemiz baktı. «Budala düşüncesi Şökli bunlar, budala» diye düşündü içinden, Şökli'yi payladı. «Bu aklı veren kimse sana, durma kafasını kes. Melikşah bilerek yapar ne yaparsa.»
Fakat Şökli'nin haberi doğruysa Melikşah azıcık töreden ayrılmışa benziyordu. Şökli, Nizamül Mülk'ün oyununu anlatıyordu: «Nizamül Mülk Melikşah'a akıl verir ki: Bu Kutlamış oğullarına bağlı olan Türkmenler, bunlardan Selçuklulara eziyet erişmiştir. Eskiden çok emekleri geçmiştir amma bunların yaradılışlarında Sultanlara karşı bir nefret vardır; doğuşlarından başlar, her biri bir sultan olmak yahut sultansız beylik sürmek diler. Hem bu dileklerinin kötüye varmasını önlemek hemi de eski hizmetlerini değerlendiriyormuş gibi görünmek için sen ulu sultanımın buyruğundaki Horasan ve Huzistan İranlıları ile Kürtlerden kurulu Müslüman ordusunun içinde bin kadar da Türkmen çerisi bulundurmak yeter hemi de eyi olur diye Melikşah'a bu Nizamül Mülk denen kişi akıllar verir. Bu yazdığım, aynıyla Nizamül Mülk'ün lâfıdır ve gayrisi değildir. Şimdi Kutlamış Beyin oğlu Süleyman Şah, lâfıma eyi dikkat ettin mi sana Şah derim, ne demeye gelir artık anlamışsındır, Nizamül Mülk bizi hemi İranlıların hemi Kürtlerin hemi de öteki Müslümanların arasında yok etmek diler bunu da anlamışsındır. Öyle ise babanın boşuna ölmediğini ispat et; ben Şökli sana uydum. Başka Beyler de sana uydu. Mısırdaki Fatımî Halifesi de seni bekler. Sözüm bu kadar.»
Mektubu bitirdiği halde Süleyman Bey epeyce bir süre gözlerini kâğıttan ayıramadı. Çanaktaki yağın cızırtısı, sanki kulağının içinde yanıp duruyordu, kulağının içinde on kere yüz bin çanak yağ inceden inceye, sinsice cızırdıyordu. Bir ara, gözleri, elindeki kâğıtta bulandı; kırmızı cızırtılar kâğıtta alevlenir gibi oldu. Kâğıdı tutan elleri durup dururken titredi.
Gene, o biri uzaktan biri yakından iki çoban köpeği uludu. Sustu.

Çadırda Atsız Bey, çadırda Mansur, şimdi sustuğu halde çadırda keçemsi bir sessizliğe ulumakta olan çoban köpekleri, çanakta yanan yağın cızırtılarına karıştı.
Süleyman Bey'in gözleri kanlanmıştı; Atsız Bey kendine korkunç bir sessizlik içinde çevrilen Süleyman Bey'in kanlanmış gözlerinden ürperdiğini hissetti. Fakat gözlerini kaçırmadı; iyice açtı, iyice baktı. Süleyman Bey, kanlanmış gözlerinin aksine ilkin yumuşak: «Şökli de yanlış düşünüyor Atsız Bey.» dedi; «Sen de Şökli de biz de Melikşah'ın gözü, kulağı, eli gibi olmalıyız. Nizamül Mülk'e benzeyenler başa giyilen börkleri andırır, süslü olur, ibrişim olur, altunlu elmaslı olur., hangi başa geçirilmişse o başı süsler sadece, bir de sıcak tutar, bir de eskiyinceye kadar gösterişli durur. Baş için de göz için de, kulak için de el için faydası bitti mi, eskidi mi kaldırır atarsın. Ama ne gözü, ne kulağı, ne de eli atabilirsin. Attın mı, bu dediklerim başı bıraktı mı baş işe yaramaz, işte o zaman Nizamül Mülk, dediğimiz kadar kötü kişiyse zayıflayan, işe yaramaz hale gelen başa çöküp oturur, boğar onu. Biz Selçuklunun sahibi olalım, aldığımız yerlerin, alacağımız yerlerin, Urumelinin sahibi olalım; Melikşah'a sırtımızı dayayalım. O zaman Selçukluyu Nizamül Mülk de yıkamaz; medreseleri bizim için çalışır, oğulları, yeğenleri bizim için çalışır. Ben böyle düşünürüm, düşüncemden de kimse caydıramaz beni.»
Atsız Bey karşılık verecek oldu. Kutlamış oğlu Süleyman'ın sesi birden katılaştı: «Hemen git Atsız Bey; atın terini almıştır artık. Yolun uzun, sözlerimi düşünmeğe de vaktin var demektir.»
Atsız Bey'in yoksul çocuk yüzü kapkara oldu. Bir anda Mansur'u ve Süleyman Bey'i süzdü; bir şey demek istedi; demedi. Hızla döndü; çadırın kapısına varmadan Süleyman Bey'e yan dönük: «Bir gün gelecek beni anacaksın. Kutlamış oğlu; iyi durumda anmanı isterim yay kirişi boynuna dolandığında değil.»
Sesi de kapkaraydı boğuk: «Şökli bile fayda ekmeyecek sana.»
Süleyman Bey: «Şökli bana iki mektup yazmadı Atsız Bey, iki ulakla göndermedi.» dedi; «Bana yazdığı senin eline geçtiğine göre öteki kimeyse onun eline vardı demektir.»
Mansur'a baktı bunu derken: «Yalnız şunu bil Atsız Bey, Kutlamış Beyin oğulları hep aynı düşünür, eğer mektubun eşi onlardan birine yazıldıysa sana söylediğim karşılığı almıştır. Bu gece buraya gelmedin, bizimle konuşmadın, biz de seni görmedik Atsız Bey.»
Atsız Bey çıktıktan sonra da Süleyman Bey Mansur'a az önceki gibi bakmakta devam etti. Neden sonra: «Beylik istiyorsan ben senin buyruğuna girmeye hazırım Mansur» dedi; «Seni Beyim bilir, senin için savaşırım. Sultanlık istersen?»
Sustu.
Sesi birden nemlenmişti; sesindeki nemin artmasından korktu. Yavaş yavaş Mansur'a yaklaşırken belli etmeden yutkunuyordu. Elini Mansur'un omzuna koydu; Mansur'un omuzu bir taş soğuğunda katıydı, çekti elini. «Sultanlık isteme Mansur. Bugün hoş gelir belki sana, alkışlar hoş gelir ama yarını da var bunun; sen Sultanlığın yarınını düşünmezsin, düşünsen zaten Sultan olmak istemezdin.»
Atsız Bey'den aldığı Şökli'nin buruşmuş mektubunu uzattı: «Al» dedi; «İşte Şökli sana yazdığının bir aynını da bana yollamış. Hangimizi kandırırsa yine de Şökli kârlı olacak. Bunlara mı Sultan olmak istersin?»
Mansur bir karşılık vermiyordu; sanki çadırda yoktu, sanki Süleyman Bey başkası ile konuşuyordu. Mansur taş gibiydi; utanmış mıydı kızmış mıydı belli değildi. Çanakta yanan yağın duldasına geldiği için ne yana baktığı da anlaşılmıyordu. Süleyman Bey: «Karrdaşımsın hay Mansur karındaşımsın» diye mırıldandı; «Elim varmaz sana, zorlama beni, he mi?»
Mırıldandı ama ne dediğini kendi bile fark etmedi. Elinden tutup, çekip Mansur'u ışığa getirmeği, gözlerini göre göre, gözlerinin içine baka baka «Babam gibi Sultanlık davasını sen de güdersen elimle boğarım Mansur seni elimle.» diye bağırmağı ne kadar istediyse o kadar çabuk çadırdan çıkmağı da istiyordu. Çadırdan çıkmak daha kolayına geldi.

Çıktı ama yine de beyninin içi olduğu gibi çadırda, Mansur'da kalmıştı. Ne ay ışığı ne ardıçlar, ne kol nöbetçileri ne de çerilerin çadırları hiç biri hiç biri gözüne görünmüyordu. Kendi çadırına girdiğini, iki keçe arasında kabartılmış yün yumuşaklığına olduğu gibi, boylu boyunca uzandığını bile neden sonra fark edebildi. Çadırın en loş köşesinde bilebildiği bütün yüzler; Kutlamış, Çağrı, Tuğrul Beylerin çok silik, Alparslan'ın devsi, Melikşah'ın dost tıknazlığında, Küpeli Hafız'ın güven verici yüzleri, kocaman divan sinisi genişliğinde kabarmış bir Mansur yüzünde, akça, al ışıklarla görünüp görünüp kayboldu. Her biri uykusunun bir parçasını alıp götürdü; her biri gözlerinde ağrıyıp durdu, sancıdı. Ta sabah ezanı okununcayaca.

Üç ayrı yerden üç ayrı ses, ay ışığını süze süze sabah ezanına başladığı zaman Kutlamış oğlu Süleyman Bey, ayak tırnaklarından saç diplerine kadar terlemiş soğuk bir iğrenişin, küskün bir nefretin, tarifsiz bir bıkkınlığın taşlamasında katılıp kalmıştı. Üç ayrı yerden ay ışığını süzen, üç ayrı yerden göğe ağıp uzak bir yerlerde ayışığını eğiren, ilmikleyen üç ayrı sesin sabah ezanı az daha gecikseydi Süleyman Bey; taşlaşan bedenine uyacak, dışarıya, ay ışığına vurup taşsı, topraksı bir vurdumduymazlık içinde delicesine bar bar bağıracaktı; bedeninden daha ağır bir taş yükü olup yüreğine oturan Mansur'u, yüreğinden koparıp atabilmek için ne kadar haykırmak mümkünse öylece haykıracaktı. Fakat sabah ezanı taşları da susturacak tazelikteydi. Sanki bin yılın ötesinden, yumuşacık, ılık bir topraktan bir kaynak süzülüyor; süzülüş şırıltısında sular yumuşacık, ılık bir göleğe toplanıyor, gölekte büyüyor, gölekten taşıyor, bir yamaçtan akıp gidiyor, bir tepeye iddiasız, gösterişsiz, ama nasıl bir güzel tırmanıyor, orda ayı yalıyor, aydan yeryüzüne damla damla dökülüyordu. Yok hayır yeryüzüne değil, damla damla değil; aydan Süleyman Bey'in yüreğine, Süleyman Bey'in yüreğindeki taş yüküne, Mansur'a bir yaz sağanağında sabah ezanı yağıyordu. «Esselâtü Hayrünminennevm.» diye uzaklaşırken Süleyman Bey «Namaz uykudan hayırlıdır» dedi yüreğinde. Dedi ama kalkamadı, abdest alamadı, namaza varamadı. Bir gün kabarışına karışıp gitti; uyudu. Daldı mı dalmak üzere miydi, yoksa saatlerce mi uyumuştu bilemedi. Şak dedi şaplanmış sığır kuyruğu kamçılar inip kalkmağa başladı. Şırak şırak şırak öttü; sesini duydu. Duymasıyla da kalkıp fırlaması bir oldu. Bütün bedeni saplanmıştı sanki, sığır kuyruğu kamçıların izlerinde yanıyordu.

Gün ışıyalı hayli oluyordu. O sabah ordusuna yürüyüş buyruğunu verdi. Amarion üstünden sağa sapıp Pessinus'tan Miriyangelyo'yu, oradan da Ankyra'nın batı düzlüklerini tutmağı düşünüyordu. Amarion'a varınca, hemen hemen hiç karşı gelinmediğini görünce kuşkulandı. Mansur'u Eymir, Beğdüz, Bayıdır boyu çerilerinin başına vererek Amarion'dan kuzey batıya gönderdi. Genç beylerden daha önce deneyip gözünün tuttuğu ikisini; Burçak Bey'le Kara Budak Bey'i dağ yolundan güney batıya saldı. Daha önce Afşin Bey'in ordusundan kalma, bütün bu yöreleri iyi bilen Çavuldur, Üreyir, Ala Yuntlu uşaklarından iki bölük düzdü; bölüklerden biri Mansur'la arasındaki bağlantıyı, öteki de Burçak ve Kara Budak Beylerle olacak haberleşmeyi sağlayacaktı. Son konuşmada: «Haber kesilirse» dedi: «Dağılmaca yok. Bu yolların her biri Dorylaion'a gelir; haber alamayan, bizi orada ya bulur ya bekler. Ne olursa olsun orada bizden bir haber alacaktır yahut da bir buyruk. Hadi bakalım, hepimizin uğuru açık ola. »

Mansur'u ayrıca tuttu. Hatta öğle ekmeğini beraber yedi. İşlemeli kuş nakışlı, ortası çepçevre silme ayet yazılı dövme bakırdan kalaylı kocaman sininin çevresinde Mansur'u karşısına oturttu. Mansur tutmaç çorbasını severdi; kırmızı kına boyasında ışıldayan kaşığının yarı çocuksu bir iştahla çorbaya dalışını; Mansur'un ağzında, dudaklarında sıcak bir lezzetle yavaşlayışını, daha doğrusu lezzetle kaşığın Mansur'un ağzında çorbayı dinlendirişini göz altından seyretti.

Mansur tutmaç çorbasından sonra bulgurlu evelek boranisini de severdi. Gümüşlü sahanda sarı bulgur taneli yeşilin üstüne dökülmüş yoğurda kendisi de imrendi, dayanamadı; Mansur'u seyretmeden yedi ama yine de kardeşinin lokmalarını başka bir tatta çiğnediğini hissetti.

Mansur öyleydi; Mansur sevdiğini severdi, sevdiğinden bir dünya lezzeti almanın rahatlığını yaşardı. İnandığını da severdi, inandığından da bir dünya lezzeti almanın rahatlığını beklerdi. Mansur'un sevdiği üçüncü yemeği de getirdiler. Keklik süğlemesi yanında yumruk iriliğinde bıldırcın süğlemesi. Süleyman Bey av eti sevmediği halde Mansur'un dişlerinde biraz da yaban bir iştiha ile çıtırdayan bıldırcın kemiklerini ürkütmemek için keklikten bir parça aldı. Mansur, çalkama tasına sarılmıştı. Tasın, yağlı parmaklarından kaymasını önlüyormuş gibi tası avuçlamıştı, dikti tepesine. Tulumda çalkanıp büngüldekte soğutulmuş çalkama, Mansur'un, iki yandan çenesine inceden süzüldü. Mansur, çalkamaya değil dünyaya doyamıyordu herhal, dünyayı iki kulpundan tutmuş, ağzını dünyanın ağzına vermiş içiyor da içiyordu ha. Süleyman Bey Mansur'un en çok yemek yemesini, tası dikip başına, içmesini seyretmekten hoşlanırdı; dünyadan koptuğunu sandığı zamanlar, Mansur'un dünya ile kucaklaşır gibi yeyip içişini hatırladı mı yüreğinde ığıl ığıl bir ılık kabarış sevince dönüverirdi.

Ama bugün neden hep Mansur'un sevdiği yemekleri hazırlatmıştı? Mansur'dan ilk ayrılışı değildi halbuki; kısa süren, ufak tefek ayrılışları olmuştu hep.

Gözü, Mansur'un çenesinden süzülüp damlayan çalkamaya takılıp kaldı öylece, düşünmek istediği ama düşünemediği bir şey vardı. Mansur, ağabeyinin bakışlarını tası siniye bırakacağı sırada gördü. Utanır gibi oldu; yemeğe dalmıştı, birçok şeyleri unutmuştu her zamanki gibi. Başını önüne eğeceği sırada ağabeyinin gülümsediğini görünce o da gülümsedi: «Çalkama iyi geldi» dedi. «Hele şu kekliğe de bakalım bir.»

Yemeğin sonuna kadar konuşmadılar.

Süleyman Bey hep bu yemeği hatırladı; çok daha keyifli; konuşa söyleşe nice yemekler yedikleri halde hiç biri son yedikleri yemek gibi gözlerine çakılıp kalmadı. Hele Mansur'un çalkama tasını siniye bırakırken kendisine baktığını görünce çocukça utanışını hiç unutmadı. Bunun için Pessinus'un toprak surlarına dokunmadan geçti. Miriyangelyo'yu şöyle bir korkutmak için iki gün kuşattı; oyalanıyordu. Tam kuşatmayı kaldırıp doğuya, Ankyra yoluna varacağı sırada Ebulkasım geldi.

İyi haberler getirdiği belliydi, sabırsızlanıyordu.

Süleyman Bey Ebulkasım'ı dinlemeden önce Mansur'un çalkama tasına sarılan yağlı avuçlarını bir kere daha hatırladı. Ebulkasım «Mansur Bey'in selâmlarını getirdim. Önce onu söyleyeyim.» diye başlayınca irkildi; sanki tas Mansur'un yağlı avuçlarından kaymış da siniye düşmüştü.

«Nerde gördün?»

«Akkilaion Kalesinin az beri yanında. Yüreği sağlam gözü pekti yine, sandım ki düğün bayram var, dernek kurulmuş. Kımızlar, büryanlar, çevirmeler, tandır kebapları ki deme gitsin.»

«Nedenmiş?»

«Şu Bizans'ın Ölmezler Birliği düzüp de bu yanlara salması vardı ya onun sonu işte. Ursel'i kovalayım derken İzak Komnenos denilen keferebaşı Mansur Beyimin eline tutsak düşmüş ondanmış.»

«Pek akıl alacak işe benzemez bu Ebulkasım? İzak şu sıralar Kapadokya'da yahut da Ankyra çevresinde olmalı.»

«Orasını bilemem Süleyman Beyim. Bildiğim şu ki senden ayrıldıktan birkaç gün sonra bu Ölmezler denilen adı batası Bizans yeminlilerine Dorylaion dolaylarında ben de rastladım. Ben senin üstüne geleceklerini sanıp hemen dönecektim; hele bir öğreneyim bakayım, acele etme Kasım kardaş dedim. Eyi da demişim. Çünkü bunlar, İzak Komnenos'la Aleksi Komnenos denilen iki kardaşın buyruğunda imişler. İçlerinde parayla tutulmuş Frank çerileri de varmış ki bunların başında da Ursel nam domuzu bulunurmuş, niyetleri de Urumeli içlerinde düzeni kurup Bizans'ı sağlama bağlamakmış. Gel gör ki ben Bizans'a varıp da daha Ersagun Beyime yeni ulaşmıştım ki

Ersagun Beyim, Kasım haberin ola Ursel Kapadokya'da Krallığını yaymış İzak'la Aleksi'yi de kovmuş ilk haberi ben vereyim sana dedi.»
«Demek İzak'la Aleksi Kapadokya'da tutunamayınca daha bu yanlara geldiler?»
«Onun orasını bilmem. Yalnız o günlerde Bizans'ta bir haber daha dolanıyordu, ben ayrılmak üzereydim. Güya Ursel denilen domuz bizim bir ordumuzu bozmuş; hani aklıma türlü kötü doğmalar doğmadı desem yalan olur. Ama sen Süleyman Beyimi Ursel'in bozması ne haddine üstüne varmayı bile düşünemez dedim de içim rahatladı. Megalina Boğazında bir handa Yağmur Beye rastlayınca…»
«Tanır mısın? Böyle bir bey bilemedim.»
«Sen bilmezsin Beyim, Küpeli Hafızlıdır; İltutmuş'un yetiştirmesidir. Yanında bir kızla Çaka derler bir oğlancık vardı. Çavuldur'dan. Meğer Ursel domuzunun vurup kırdı dedikleri bu Çavuldur yoksullarıymış. Üzüldüysem de içim daha bir feraha açıldı. Yağmur Bey seni ararmış, Ankyra düzlüğünde bulamayınca yolundan kalmamış.»
«Beni neden ararmış?»
«Küpeli Hafızlarda neden olur mu hay Süleyman Beyim? Arar işte, gel gelelim bulmayı aklına koyup aramamış olmalı; bulurdu yoksa. Bir selâm da ondan var. Kızla oğlanı Ersagun Bey'e bırakıp Peçenek'e geçeceğim, Süleyman Bey o yandan çekinmesin Peçenek'i kendinden bilsin dedi. Tuh. Tuh. Süleyman Beyim tuh.»
Alnına bir şaplak atıp börkünü geri itmişti. Hayıflanması kızgınlık halini almak üzereydi: «Tuh ya! Aklına güvenirsen olacağı bu işte.»
«Eksik etek misali dövünüp durma karşımda Kasım, lâfı da dağıtma nolmuş aklına?»
«Nolmuşu var mı hay Süleyman Beyim, Bizans'ta Boğaç denilen bir Peçenek gördüm. Eski Peçenek Beylerinden birinin adamıydı; Küpeli Hafız'ın epeyi emeği var bu adamda. Yağmur Bey'e yardımı dokunurdu herhal. Aklıma gelmedi ki diyeyim. Ne de olsa bey adamıdır, Peçenek'te tanıdığı vardır. Hay gidi akıl.»
«Benim Peçenek'e pek işim düşmez Kasım hayıflanma. Kendini kurtarmasını bilmeyen amcaoğlunu sırtında taşırsın sonra; ko yerine yuvarlansın. Mansur neden bayram eder onu de sen.»
«İşte bu Ursel Mursel yüzünden hay Süleyman Beyim, ordan geldik bu lâflara ne ise. Bir kısım çeriyle İzak, yanında da kardeşi Aleksiyos'la birlikte bu yanlara gelmiş olmalı ki Mansur Beyim baskın yapıp Zampi Köprüsünde kırıp geçirmiş hepsini. Nice zengin Bizans beyleri ile birlikte İzak Komnenos'u da tutuklamış, dediklerine göre fidye paraları hesaplanamayacak kadar çok tutuyormuş. Düşündün sen Süleyman Beyim? Yüzüne gam kasavet çöktü, neden ki?»
«Mansur'un yolu Zampi Köprüsüne ters düşer Kasım; yolundan neden geri dönmüş onu düşündüm. İleri değil de neden geri?»
«Belki haber aldı Süleyman Beyim?»
«Haberciler önde, o yandaki artçıların da bana haber ulaştırması gerekirdi. Neyse? Hele öğreniriz?» dedi ama hep o Mansur'un yağlı avuçlarıyla yapıştığı çalkama dolu tası düşündü. Çalkama tası, bir Bizans başında altınlı, elmaslı, zümrütlü parıldıyordu sanki. «Hele öğreniriz Kasım» diye düşünceli düşünceli mırıldandı. «Hele sen Kral Yolundan haber ver. Çabuk döndün; korkarım yarım yamalak öğrendin öğreneceğini; yahut da hiç.»
Ebulkasım, Süleyman Bey kendisine çok kötü bir söz söylemiş gibi çarpıldı; yüzü dertop oldu, ekşidi. Kırık bir sesle : «Ebulkasım'ı bilirsin Süleyman Beyim» dedi. «Ne zaman sana yarım yamalak bilgi verdi? Gönderdiğin yerden ne zaman dolmadan geldi, yarım geldi ki?»
Süleyman Bey'in düşünen tebessümü yavaş yavaş açıldı: «Erken gelişin Kasım, erken gelişin. Ben seni daha on beş yirmi gün beklerim diye hesapladıydım..»

«Senden ayrıldığım gecenin sabahı, henüz gün ışırken Traknades Derbendinde dört yiğide rastladım Süleyman Beyim. Çavuldur'dan, Afşın Bey'in ordusunda vuruşmuşlar da Afşın Bey dönerken salıvermiş bunları. Birinin adı Çavdar, Onbaşı Çavdar derlermiş; birinin adı Buğday. Çalık Buğday diye takılırlardı. Ötekine Çal İmamın Oğlu derlermiş, adını da dediler ya unuttum, dördüncüsü de Elulağı Durdu; Afşin Bey'e elulağı olmuş. Şu Çalık Buğday denilen az işe yaramaz bir yoksul gibi görünürdü ama ondan da yararlandık. Seni deyip düşmüşler yola. Buyruğuna girip savaşmak için geliyorlarmış. Baktım ki hepsi de gözü açık, buraları çok iyi biliyorlar. Onun üzerine ben şu kişiyim Süleyman Bey'in adamıyım, gelin benimle deyip aldım yanıma. Yolları avuçlarının içi gibi biliyorlardı. Hatta daha ordan alıp yanıma getirecektim ya, hele şu yolların son durumunu bir öğrenelim bakalım dedim, her birine bir yol verip beni Bizans'ta falan yerde bulun, erken gelen beklesin ama geçtiğimiz yolları belleri de gözünüzün elifine nakşedin; sakın bir noktasını unutmayın, diye tembihledim. İşte çabuk dönüşümün sebebi bu Süleyman Beyim; her birimiz ayrı bir yoldan Bizans'a ulaştık, ben Kral Yolundan gittim. Orada buluştuk, döndük... Ben deniz yolundan, onlar Nikomedya yolundan geldik Nikiya'ya. Senin Bizans'ın soluğunu kesmek istediğin yere. Var mı bir noksanım hay Süleyman Beyim?»
Süleyman Bey'in düşünen tebessümü, Ebulkasım'ın sorusu üzerine tepsileşip ışıdı: «Yok» dedi memnun; «Küpeli Hafız, bu Ebulkasım işini bilir dediydi zaten. Yeri cennet olsun.»
«Öyleyse Süleyman Beyim izin ver de şu yumuşak toprakta yolları çizerek anlatayım. Hemi de ezbere lâf etmemiş olurum. Şimdi şurasını Dorylaion farz et, şu yuvarlak çizdiğim yeri. Bana kalırsa ordan işe başlayacaksın. Bu Dorylaion Bizans'ın ordu yığınak yeridir zaten, bilirsin. Senin pek beğendiğin Kral Yolu da bu Dorylaion'dan geçer ama bana sorarsan bu yolu unutalım biz derim. Hele şu sıralar gelip gideni çok; çerisi başıbozuğu kaynıyor. Bizim öteki yollardan birini seçmemiz gerek. Bunlardan biri Dorylaion'un kuzeyinden Tembris Suyunu şuradan bir köprü ile geçer, az dağlık çok ormanlık yerlerden dolaşıp Gordeserba'ya gelir. Bu Gordeserba şöyle böyle bir köydür işte; ovalık yerdedir; ovalık yer dediysem kuru toprak sanma, orman dağdan ovaya inmiş belle, bir ağaç denizi git git yine de ağaç denizinin içindesin. Böyle böyle sağa sola görünmeden varacağın yere varırsın, hem de kimseye görünmeden varırsın, ileri kolların iki yandan ormanı tarayarak giderse artçılar da gözünü sıkı açarsa baskına uğranılmaz, pusuya da düşülmez. Zaten bu yol pek kullanılan yol değildir, yad kişinin bileceği de akıllarına gelmez herhal. Ta Malagina'ya kadar kolay gidersin. Sangaryos Nehrini atladın mı kendini Malagina'da bil. Malagina da Bizans'ın ordu yığınak yeridir, ayrıca bütün Bitinya'nın hemi de Tarsiya'nın çerileri burada toplanır.»
«Malagina'dan geçmeyen bir yol çiz öyleyse.» «Çizemem Süleyman Beyim, bu Malagina Bizans yollarının temel başı. Şimdi çizeceğim yolun varıp vardığı yer de orası olacak. Bu yol da Dorylaion'un batı kapısından kel tepeleri aşıp Basilika'ya ulaşır. Güneyde Kotiyon'dan kıvrılıp gelen yol da gelip Basilika'da birleşir; onun için burda bir işaret ateşi var, Mama işaret ateşi. Basilika'da bu heriflerin büyük papazları yerleşmiş olduğundan kıymetli bir durak, hemi de konak yeri. Yol bakımlı, iri taşlarla döşeli yerleri epey uzun, rahat gidiliyor ama tehlikesi göze alınmaz gibi geldi bana, bir yanı uçurum, dönemeçleri çok, uçurumların aşağısında da Sangaryos döne döne akıyor, ta Linoe'ye kadar böyle. Ondan sonra dikine doğrulayıp şu çizdiğim öteki yolla Sangaryos kavşağında birleşip Malagina'ya varıyor.»
«Anlattığına göre Malagina'yı önceden halletmemiz gerek.»
«Gürültü kopar. Anladığım kadarıyla sen Nikiya'yı almak istersin. Önceden Malagina'ya yüklenirsen Nikiya'nın gözünü açmış olursun. Nikiya'nın çok sağlam surları var. Bizans da Nikiya'yı göz göre göre bırakmaz; din adamları çok değer verirmiş buraya. Süleyman Beyim? Bir şey sorarsam sana.»

Süleyman Bey'in «Sor bakalım.» diyen bakışı üzerine «Nikiya'yı aklına koymasına koymuşun ya bana biraz körfez bir şehir geldi; Bizans İmparatorunun yol uğrağı o kadar. Halbuki daha bu yandaki Nikomedya'ya neden göz dikmezsin? Bizans'ın asıl soluğu ordan kesilmiş olmaz mı? Yol üstüdür, bir tuttun mu Bizans hırıldamağa başlar. Bir zamanlar Afşin Bey orada Küpeli Hafız'a ocak bile kurdurmuştu; Boğaç dediğim Peçenek o ocaktandı, neden bu Boğaç'tan yararlanmayı düşünmedim Bizans'ta tuh... Nikomedya'nın girdisini çıktısını bilirdi.»
«Nikomedya işimize yaramaz bizim.» diye Süleyman Bey Ebulkasım'ı susturdu; «Ayakaltı baş ağrıtır. Nikomedya'da gelen geçen seni çiğner ama Nikiya'nın körfezliği güven verir. Nikiya İmparatorun uğrak yeri dedin. Üstelik Hıristiyanların kutlu yerlerinden. Bu kadarı bizim olması için yeter de artar bile. Sen bana Malagina'dan geçmeyen bir Nikiya yolu söyle gevezelik etme.»
Ebulkasım ikide bir Boğaç Peçenekini neden andığını düşündüğünden Süleyman Bey'in niçin sinirlenmiş olabileceğini anlayamadı. Bir tuhaf baktı onun için. Süleyman Bey «Yol yol» dedim diye üsteledi, «Malagina'dan geçmeyen bir yol vardır muhakkak.»
«Var» dedi Ebulkasım da «Gel gelelim yol denir mi bilemem. Oduncu yolu, çoban yolu ne dersen de artık. Sangaryos kavşağına gelmeden sola dönüp Gallas deresinin yanısıra gidilecek. Derenin geçit verdiği yeri Çavdar Onbaşı biliyor, ordan ötesi, dediğim oduncu yolu, Nikiya'ya varıyor.»
Süleyman Bey ferahlamışa benziyordu; alnını avuçlayıp sıkması, kaşır gibi sıkması sıkıntıda değildi, belliydi. «Oldu bu iş Ebulkasım.» dedi; «Oldu bitti. Şimdi sen Mansur'a uç, tutsağını bana yollasın kendisi de hemen Doryiaion yolunu tutsun. Güvendiğin birini de Burçak Bey'le Kara Budak Bey'e yolla. Malagina çevresinde dolaşsınlar; Sangaryos kavşağı güven altına alınmalı. Çavuldurlular nerede?»
«Çavdar'la Çal İmamın oğlu Gordeserba'da; bu yoldan gidebileceğini düşündüğüm için orada bıraktım. Ötekiler de çevrede yerleşen Kırgızları dolaşacaktı, hani baskın maskın olursa işe yarar diye düşündük de. Kırgızlar alıcı kuş gibi çullanır çullanacağı yere bilirsin.»
«İyi düşünmüşsün. İyi düşünmüşsün de Kasım. Yine de kolay yapılacak bu iş, baskınsız maskınsız. Hele Dorylaio'na varalım; o zamanaca bir fırsat çıkar herhal.»
Fırsat, daha Ebulkasım'ın ayrılacağı sırada çıktı. Üstü başı dökülmüş; perişan ve yorgun, gözlerinin feri bile kaçmış bir yarı ölü olarak Aleksi Komnenos gelip Süleyman Bey'i buldu. Zampi Köprüsü baskınında nasıl çalıların arasından kaçıp saklandığını Ursel'in eline düşmemek için nasıl yarı aç yarı tok mağaralarda gizlendiğini anlattı. «Bana yardım edin.» dedi; «Duydum ki kardaşım İzak da elinizdeymiş, bizi serbest bırakın. Bizans'a döner dönmez İmparator'u sizinle anlaşmak için zorlarız.»
Süleyman Bey'in gözleri birden açıldı; Aleksi Komnenos'u dinlerken daha çocukluğunda duyduğu bir destan aklına gelmişti; yaşlı, çok yaşlı bir kadın, herhal Atsız Bey'in nenesiydi o anlatmıştı. Erlik, Karahan Tanrı'dan şöyle avuç içi bir yer istiyordu, bir sığır gönü kadar. Koca Karahan Tanrı bir sığır gönü ne tutacak ki deyip bağışlıyordu. Erlik sığır gönünü ince ince sırım kesiyor, ip gibi uzatıyor, öyle bir yer alıyordu ki ölçüsüz. Karahan Tanrı şimdi Bizans İmparatoru olabilirdi niye olmasın. Bizans İmparatorundan bir sığır gönü, kadar toprağı Komnenosların fidyesi olarak isteyebilirdi sessiz sedasız. «Eyi» dedi keyifle; «Karındaşın İzak'la seni Dorylaion'dan Bizans'a göndeririz, kuşkun olmasın. Şimdi yorgunsun. Konuğumuz olup dinlen hele.»
Dorylaion yakınlarına vardıklarında ikinci fırsat ayaklarına geldi; Bizans karışmıştı, Bizans İmparatoru çaresiz kalmıştı, ordularının başına güvenle getirdiği herkes imparator benim diyordu, şimdi aslı Bizans'ta biri Bizans'ın Peçenek tarafında biri de Urumelinde olmak üzere iki imparator daha türemişti, üç imparator bir Bizans'ın başına çöreklenmişti. Haberi gönderen Ersagun Bey'di; «Bunlardan birisi senden muhakkak yardım isteyecek tedbirli ol, hemen kanma, hangisini seçmen gerekirse bildireceğim.» diyordu. «Haberi Melikşah Sultan'a da iletmeni isterim.» diye rica ediyordu.

Süleyman Bey hem daha rahat düşünebilmek hem de sağlam bir karara varmak için hemen yolunu değiştirdi; Dorylaion yolundan sola sapıp Kotiaion yoluna yakın sık ağaçlı tepenin dere yatağında mola verdi. Her iki yola da gözcü koydu; Mansur'a, Budak ve Burçak Beylere haber salıp konak yerine meşveret için dörtnal yetişmelerini istedi. Ebulkasım'ı çağırdı. İçi içine sığmıyordu. Yüreğinin başında iplik iplik bir gerilme vardı, bütün damarlarını çekiyordu. Gözleri hiç yoktan buğulanıyordu.

Ebulkasım gelince, bir süre gözlerinde buğulananın ne olduğunu bilmediği bulutlara bakıp durdu. Sonra «Ebulkasım.» dedi; «Ebulkasım şunu bil ki benim ana baba karındaşımdan ilerisin, onun için Mansur'a da söyleyemeyeceğimi sana söylerim, şimdi biz bir yolun başına geldik, ne yolu dersen ne yolu olduğunu anlatamam ama adımı ha atıyoruz ha attık, belle ki sık bir orman, sürülmemiş ham toprak, işte böyle bir yerde belki de biz bir yeni yol açmak üzereyiz. Şimdi sen gece deme gündüz deme, istersen on at çatlat soluk almadan uyku uyumadan doğrulayıp İitutmuş Bey'i bul. Kör topal işe yarar yaramaz göçe hazır ne kadar Türkmen varsa durmasın bu yana salsın, bendin kapaklarını sonunaca açsın. Yetmiyormuş gönderdiklerin, de; yetmeyecekmiş, de.»

Durup soluk aldı. Gözlerinde buğulanan bulutlar durulanıyordu; ağırdan dibe çöküyordu. Yüzüğünü çıkarıp Ebulkasım'a verdi; iri, kan kırmızısı bir yakut taşıydı. «Ne yap yap, Melikşah yalnızken bul. Bu taş seni ona ulaştırır. Paraya, daha çeriye ihtiyacım olduğunu söyle; Kutlamışın oğlu buyruğunun sonuna ha vardı ha varacak, ne dediysen o oldu, bir parmak bile dışına çıkılmadı bundan sonra da çıkılmayacak dedi, de. Ebulkasım bir de şunu söyle; her şey Melikşah'ın gücüyledir, Melikşah yoksa Süleyman da yoktur, hepsi bu kadar Ebulkasım.»

Ebulkasım farkında olmadan diz yere vurup Süleyman Bey'i eski usul selâmladı; sanki bir görünmez el, Ebulkasım'ı omzundan bastırıp diz çöktürmüştü, görünmeyen el sanki yüz yıl, on kere yüz yıl ötelerden uzanıp gelmişti; öylece «Buyruğunu aldım Süleyman Beyim» dedi; «İzin verdin gidiyorum.»

Tam çıkacağı sırada: «Mansur hâlâ gelmedi Ebulkasım.» dedi Süleyman Bey. «Dorylaion'a bizden daha yakında halbuki. Üstelik seninle haber göndermiştim. Yazık, bir olmazın peşinde helak olacağa benzer.»

Ebulkasım ne diyeceğini bilemedi. Mansur'un, Süleyman Bey'in haberini dinleyişini, Süleyman Bey'in tutsak İzak Komnenos'u acele istediğini söylediğini zamanki yüzünün girdi çıktısını; «Tutsağı biz tutsaklamışız Ebulkasım, gerekirse Süleyman Bey'e biz götürmesini biliriz» derken sesindeki pekmez bulaşıklığını hatırladı. Yutkundu. «Gelir Süleyman Beyim. Yollar biliyorsun ya şu sıra bileni tedbirli yürümeye zorlar, ondandır.» diyebildi. Süleyman Bey'in «İnşallah öyledir» diyen sesi güvensizdi; «Öyledir, öyle olsun diyelim Ebulkasım.» Utanmağa hazır yavaş bir ses bir anda «Ebulkasım?» diye tekrarladı; «Bir de Kılıç Arslanımı gör Ebulkasım, ne yap yap gör. Kucakla benim için he mi, az sallapati yürüyeceğe benzerdi bacakları, sallapati yürüyorsa bile sallapati yürüyen bacaklarından öp; gözlerinden Ebulkasım, gözlerinden öp. Durma artık!»

Ebulkasım, çadırdan kaçar gibi çıktı.

Süleyman Bey'in gözlerinde buğulanan bulut birden boşaldı çadırın Ebulkasım'dan sonraki yalnızlığına; yalnızlıkta kocaman adam olmaktan, Süleyman Bey olmaktan, kolunu uzatıverse ünü tünü arşı tutmuş yılların Bizans'ını silkiverecek bir Türkmen yiğidi olmaktan utanmadı. Ebulkasım ne İltutmuş Bey'e, ne Melikşah'a gidiyordu; Ebulkasım Kılıç Arslan'a gidiyordu, Ebulkasım olabilmekten daha zengin bir şey var mıydı ki dünyada?

Ama Süleyman Bey fazla yalnız kalmadı çadırında, daha, fazla Süleyman olamadı. Bizans'taki asıl İmparatordan bir ulak geldiğini haber verdiler; ulağın hemen Süleyman Bey'i görmesi gerektiğini söylediler.

Ulak toza bulanmıştı; kirpiklerinin ucunda tozlar ilmek başı olmuştu. Ayakta zor durduğu belliydi: kendi usulünce Süleyman Bey'i selamlarken bir yandan da düşmemek için zorlandığı görünüyordu. Yüce İmparatorun selâmlarını ve iyi dileklerini sıraladıktan sonra olup bitenleri yorgun argın anlattı: «Bizans'ın Peçenek tarafındaki ordulara hükmeden Nikifor Bryennos bulunduğu yerde İmparatorluğunu ilân ettiği için asıl İmparatorumuz Nikifor Bryennos'un üstüne yürümek üzeredir; bunun için de sizin Urumeli dediğiniz yani şimdi üzerinde bulunduğumuz yerlerdeki ordumuza hükmeden Nikifor Botanyates'e Bizans'a dönmesini buyurdu. Fakat Nikifor Botanyates de bu yanda İmparatorluğunu ilân etti. Şimdi asil efendimiz Bizans'ın hakiki efendisi İmparator Mihail sen Süleyman Şah'tan…»
«Ne Şahı? Kim der bunu?»
«İmparator sizi şah bilir, Sultan bilir böyle hitap etmemi ister.»
«İmparatorun yanılmış, biz sadece bir ordu beyiyiz. Şah da Sultan da Melikşah'tır.»
«İmparatorum Melikşah'ı en büyük Sultan bilir ve ona giden elçilere öyle hitap etmeleri buyurulmuştur. İmparatorum sizi de Şah bilir, Sultan bilir.»
Süleyman Bey alay etmemek için gülümsedi. Bizans'tan gelen ulak bu gülüşü, deminden beri kılı bile kıpırdamayan yüzünün tek çizgisi oynamayan bu dağsı Türkmen Beyinin, İmparator'un verdiği şah unvanından hoşlanışı sandı. Yorgunluğun da getirdiği hafifseme içinde bir Bizanslı yumuşaması ile: «Haşmetli İmparatorumuz sizi sadece Sultan değil damadı olarak görmeği de dilemektedir sanırım efendimiz»deyiverdi. Fakat Süleyman Bey'in yüzü yine öyle dağ sertliğinde sessizleşmişti: «İmparatorun dileğini bırak ne ister onu söyle şimdi?»
«Nikifor Botanyates'in yolunu kesmenizi, tutuklamanızı. İmparatorum yardımınızı karşılıksız bırakmayacaktır.»
Erlik'in, Karahan Tanrı'dan istediği bir sığır gönü kadarlık yer geldi yine Süleyman Bey'in aklına. Hem bu sefer daha sağlam, daha çabuk alınacakmış gibi. «İmparatorunuz merak etmesin» dedi, «Botanyates'i avucunun içinde bilsin. Şimdi sen dinlen. Yarına kadar düşüneyim.»
O gün Süleyman Bey'in pek düşünmeğe vakti olmadı. Daha doğrusu düşünceleri öylesine hızla değişir oldu ki Süleyman Bey oldu olalı böylesine hızlı düşünmemişti. Elçi çıkar çıkmaz ilk işi Gordeserba, Linoe, Modra çevrelerindeki Kırgız, Çavuldur, Eymir boyları aşiretlerine haber salıp daha yukarılara doğru çıkmaları, Nikiya içlerine doğru yerleşmeleri için buyruk yollamıştı. Ayrıca iki bölüğe de karakol gezmelerini buyurmuştu. O sırada konak yerine gelip yerleşen Burçak Bey'i, yanına Çavdar Onbaşı'yı da katarak Pitegos üstünden Midas'a yollamıştı; çevrede ne kadar Türkmen varsa toplayıp Nikomedya'dan Halkedon'a doğru yayıp yerleştireceklerdi. Çal İmamın oğlu ile Elulağı Durdu'yu da Kara Budak Bey'e karşıcı çıkardı; konak yerine uğramaması doğrudan Nikomedya'yı tutup Burçak Bey'i ve Türkmen göçmenlerini kollaması buyruğunu iletti.
Mansur hâlâ görünmemişti. Mansur hâlâ gelmiyordu.
İçi içine sığmazken, yüreğinin başı iplik iplik gerilirken, gözlerinde kocaman bulutlar ağarken buğulanırken kolu kanadı kırılmış gibiydi bir yandan da. Çocukluğundaki boynu bükülük, babası Kutlamış Bey'in yay kirişinde boğuluşunun kahrediciliği gizliden sinsi, müstehzi kıpırdanmağa başlamıştı; koluna kanadına ıslak, yapış yapış bir soğuklukla çöküyordu.
İki keçe arasında kabartılmış yün yatağa kendini bırakıverdiği zaman vakit yatsıyı bir hayli geçmişti; bedeninden çok beyni ağrıyordu. Sanki dışardaki, dere yatağının sağlı sollu iki yanını saran ağaç denizi, yapraklarını uslu bir yele vermiş beyninde, yılların yorgunluğuyla kıvranıp kıpırdıyordu.
Mansur gelmemişti. Belki de gelmeyecekti.
Kutlamış Bey'i boğan yay kirişini görür gibi oldu; Mansur'un boynuna boynuna tınlıyordu.
Ersagun Bey'in ikinci ulağı bu sırada yetişti. Üç menzili bir edip at sürmüştü. Haberi ağzından verdi: «İmparator Mihail'in Bizans'ta hiç bir gücü kalmamıştır. Sakin olup habercisine de

haberine de kanmasın Süleyman Bey. Şimdilik Botanyates'i tutup ondan yana çıkmak Selçukluların yararına. Söz verdiyse sözünden, karar verdiyse kararından dönmenin yolunu bulmalı Süleyman Bey; vakit yoktur. Tezlik gerekir. Elimde ulak azdır, ulağı eğlendirmesin yola salsın.»
Haber, Mansur'u unutturmuştu.
Ulağın yanına kendi adamlarından ikisini verdi. At değiştirip beklemeden geri yolladı. Bizans İmparatorundan gelen ulağı uyandırmalarını söyledi. Giyinip Aleksi Komnenos'un çadırına gitti. Aleksi'nin çadırı Bey çadırının hemen yanındaydı; Aleksi'yi tutsak yerine koymamıştı Süleyman Bey, konuğu gibi davranılmasını buyurmuştu. Çadırı, bir Bey çadırı gibi süslüydü, genişti, rahattı. Aleksi Komnenos sere serpe uzanmış; başında uzunca, ucu püsküllü takkesi, sırtında yeni bol, eteği uzun kadınların gece giydiğine benzer gömleğiyle rahatlamıştı. Süleyman Bey «Keşke geleceğimi önceden haber verseydim, keşke geleceğime onu çağırtsaydım» diye düşündü. Hele, o rahatlamaya iyice kendini vermişken Aleksi Komnenos'un Süleyman Bey'i görünce fırlayıp ayağa kalkışı, düşecek gibi olan takkesini tutmağa çalışırken geceliğini saklamak için yaptığı garip hareketleri Kutlamış oğlunu daha çok üzdü. Fakat ister istemez güldü: «Kusura bakma Aleksi Komnenos, sizi ziyaretim dostluk içindir. Çözemediğim bir mesele var; ondan önce bir şey sormak istiyorum. Bir gün Bizans'a İmparator olmağı hiç düşündünüz mü?»
Aleksi Komnenos'un bir yerine bir nal çivisi batırılmış gibi oldu. Şaşkınlığı iyice arttı. Sağa sola bakındı. Süleyman Bey'e oturması için şaşkın, biraz da gülünç bir hareketle yer gösterdi: «Oturmaz mısınız asil Süleyman Bey? Şöyle buyurmaz mısınız?» «Hele otururuz Aleksi Komnenos. Daha çok otururuz. Şimdi ayak üstü konuşmak gerek, acele. Bizde ayak divanı denir bir lâf vardır, onun gibi. Soruma, cevap vermedin?»
«Anlayamadım da, bağışlayın beni, pek birdenbire oldu asil Beyim.»
«Hangisi? Sofum mu? Gelişim mi? Hadiselerde pek birdenbire gelişiyor. Hadiselerin ardı sıra gidersek yakalayamayız; ben hadiseler bizim ardımızdan gelmeli derim.»
Aleksi Komnenos'un gözleri yavaş yavaş toparlanıyordu; kısılmıştı. Süleyman Bey'i, Aleksi Komnenos'un kısık gözleri sıkıştırıp yakalamağa çalıştı. «Kardeşim İzak Komnenos'un başına bir hal mi gelmiş yoksa? Sağ değil mi?»
Süleyman Bey çevikçe sıyrıldı «İmparator olman için İzak bir engel midir? Engelse? Kolay.»
«Hayır hayır onu demek istemedim.»
Bir an düşündü; o bir anda kısık gözleri Süleyman Bey'i yukardan aşağı taradı: «Süleyman Bey, İzak kardeşimdir; İzak'ın sağ olması Bizans için kazanç olur.»
«Eyi, öyle olsun. Ya Mihail'in? Şimdiki İmparator'un?»
«Benimle anlaşman için şartlarını söylemelisin Süleyman Bey?»
«Bryennos ve Botanyates ayrı ayrı İmparatorluklarını ilân ettiler. Bizans'ta üç imparator var şimdi. Dördüncüsü olacağına göre şartlarım ağır olabilir.»
«Öyleyse Botanyates'e yardım edin Süleyman Bey; Botanyates'i halk da sevmez, kolay yıkılır. Şartlarınızı o zaman konuşuruz.»
Süleyman Bey Aleksi Komnenos'un hiç de göründüğü kadar aptal olmadığını anlamıştı. Daha tedbirli: «Sizi Botanyates'e göndermek istiyorum.» dedi; «Ben de sizin gibi düşünmüştüm. Yanınıza en gözü pek çerilerden seçme bir bölük katacağım. Botanyates kazanmak istiyorsa önce Nikiya'yı teslim alsın. Gerektiğinde yardıma hazırım.»
«Nikiya'dan Bizans'ı idare etmek zordur.»
«Bizans üstüne yürüdüğü zaman, başaramazsa geri döneceği bir yer olmalıdır. Bizim çerileri Nikiya'ya bırakabilirsiniz. Ayrıca başıbozuk Kırgızlar var, göçebe kalırlarsa size daha çok zararları olur. Onlara Nikiya'da yer verin. Hem şehirli olurlar, hem sizin için bir denge.»
«Kardeşim İzak'ın ne düşündüğünü de bilmek isterim Süleyman Bey.»

«Kardeşin İzak Mansur'un elinde.» Yüreğine yine teller gerildi; tellerde öfkeye benzer bir şeyler titredi: «Mansur da henüz gelmedi. Sabaha kalmaz gelir. Kardeşini hemen yollarım.»
«Ya kardeşim de senin kardeşinle bir anlaşma yaptıysa.»
Ummadığı bir ok Süleyman Bey'in ciğerine saplansaydı ancak bu kadar acırdı. Ters ters baktı Aleksi Komnenos'a: «Ne gibi?»
«Bizans'a da haberler gelir Süleyman Bey. Bizans'ın da kulağı deliktir. Üstelik bu işlerin ustasıdır. Mansur'un nasıl kendi başına bir sultanlık peşinde olduğunu bilmez miyiz?»
«Kardeşimle anlaşabilirler mi demek istedin?» «Bütün insanlar anlaşabilir, isteklerini yahut fiyatlarını bilmeli.»
«Mansur için duyduklarınız yanlış. Bunu ben söylüyorum ben.»
«Niçin öfkelendiniz Süleyman Bey? Sizin Tanrınız da kardeşleri bir yaratmıştır ama keselerini ayrı yaratmıştır. Ne demek istediğimi anlamışsındır.»
«Peki, peki. Sana İzak'ı hem sağlam göndereceğim hem de Mansur'la hiç bir anlaşma yapmamış olarak göndereceğim. Tamam mı?»
«Ne zaman yola çıkmamı istiyorsun? Hemense yarım saate kalmaz hazır sayılırım.»
«Tamam. Şartlarımı öğrenmek istediğin gün İmparatorluğa hazırsın demektir Aleksi Komnenos. Böyle bileceğim?»
«Şartlarını Ersagun Bey'le mi bildireceksin asil Kutlamışın oğlu?»
Aleksi Komnenos'un gözleri iyi kısılmıştı, çizgi gibi, sanki Süleyman Bey'i sıkıştırmıştı, sanki yakalamıştı Süleyman Bey'i, çizgileşen gözlerde bir dizi utanmaz ışıklar da gördü: «Sandığımdan da zeki kefere» diye düşündü: «Çetin cevize benzer.»
Alaylı bir tebessümle güldü: «Hele o gün gelsin Komnenos. Belki de ummadığın kimseler gelir karşına, senin pek güvendiğin.»
Çizgileşmiş gözler kapanıverdi; sonra açıldı, gülümsemeğe çalıştı: «Hazırlanayım izin verirsen.»
Süleyman Bey çadırına gelinceye kadar Bizans'la dolup dolup boşaldı. Aleksi Komnenos'a İmparatorluk teklif ederken Beylik urbasından da soyunmuş olduğunu hissediyordu; bambaşka, henüz nasıl sıcak tuttuğunu, nasıl koruduğunu, bilip tatmadığı yeni ve başka, hiç alışılmamış urbalar giyer gibi olmuştu. Şah... Mihail'in elçisinin ağzından çıkan bu kelimenin de sıcaklığı vardı; tıpkı, tıpkı, tıpkı yeni urbalar gibi: «Sen İmparator olmak ister misin?» Sanki bir çocuğa sen demirci olmak ister misin gibi sorulmuştu sanki sen olmak istemezsen, başkasını İmparator yaparım ha der gibi, çocuk korkutulur gibi, çocuk. Bizans. İmparator? Komnenos. İzak! İzak ve Mansur! «Mansur, hay Mansur, ah Mansur. Yüz karam benim, babamdan beter yüz karam, ah!»
Çadırına girmedi; Aleksi Komnenos'un yanına vereceği seçme çerileri teker teker seçti. Aleksi Komnenos'u uğurladı. Onlar henüz ayrılırken, ordunun hemen yürüyüşe geçmek üzere hazırlanmasını buyuracaktı ki Bizans İmparatorunun ulağı aklına geldi. Aleksi Komnenos'la konuşurken iyiden iyiye ulağı unutmuştu.
Ulak ölü bir uykudan uyandırılmanın şaşkınlığında toparlanamamıştı daha; üstelik korktuğu da ilk bakışta anlaşılıyordu; böyle apar topar uyandırıldığına göre Süleyman Bey'i kızdıracak bir hadise geçmişti yahut da… Ulak, Süleyman Bey'in yüzünü, huzuruna girerken şöyle bir görmüş ama içinde kabarmağa hazır, şimdiden bastırmakta güçlük çektiği korkulara bir cevap bulamamıştı. Süleyman Bey'in sesinden biraz rahatlar gibi oldu: «Seni uyandırmak istemezdim; uzun yol geldin, yorgundun. Gel gelelim İmparatoruna tezden bir haberimiz var. Yorgunluğunu onun için tedirgin ettim.»
Ulak cevap bulamadı; diliyle dişi arasında bir şeyler geveledi o da anlaşılmadı. Zaten Süleyman Bey'in, ulağın konuşmasını beklemediği belliydi: «Botanyates'in nerde olduğunu biliyorum. Duyduğuma göre İmparator'un tedbirini almazsa Botanyates Bizans'a girmek niyetindedir. Vaktinde yetişebilirsen İmparatoruna, Nikifor Bryonnos'un üzerine varmamasını, kendini

Botanyates'ten korumasını salık verdiğimi söyle; ben şimdi Nikomedya'ya yürüyordum, Nikomedya'dan Botanyates'i vuracağım. Botanyates'in işini bitirince Bryonnos'u ortadan kaldırmak kolay olur. İmparatoruna yardım edeceğim, beni dostu olarak bilebilir. Selamımı, hemi de bu sözlerimi tezce iletemezsen benim dostluğumdan faydalanması zor olur. Durmayasın!»

Bizans İmparatoru Mihail'in ulağını da savdıktan sonra bir an yapacağı bir işi kalıp kalmadığını düşündü. Bütün doğanlarını uçurmuştu, havada doğanlarının kanat seslerinin pırpırlandığını duyar gibi oldu. Şimdi, doğanların döneceği yere gidip avı beklemeliydi.

Tepsileşmiş bir ay Nikiya yönünden gizlice büyüyordu.

Orduya yürüyüş için hazırlık buyruğunu verdi. Huzursuz değildi; tedirgin değildi; kuşkulu hiç değildi, ama şu tepsi gibi gizlice büyüyen aya benzer bir sızıltı göğüs boşluğunda yalanıp duruyordu. Hiç düşünmek istemediği halde kulağı ayak seslerindeydi; birdenbire yürüyüş buyruğu alan ordunun o baş döndüren hay huyu arasında kulakları Mansur'un gelişini hemen fark edebilecek gibiydi. Yoktu.

Atına atlarken: «İnşallah yoldadır» diye içinden geçirdi. Hatta daha içinden; daha düşüncelerinin bile giremediği içinde bir yerden «İnşallah ölmüştür» dedi; «Ordusunun kırılmasına da razıyım.»

Malagina'yı aşağıdan dolaştı. Doğrudan Midas yoluna vurup kestirmeden, dere yataklarının kıyı sıra Nikiya'dan Nikomedya'ya giden yola çıktı. Gün ışırken Prainetos'un üstündeki ormanda mola verdi. Gün ışıkları daha pembeden kızarmamış bir tazelikte, Propontis Körfezinin üstündeki sabah sisini gümüşlüyordu.

Çeri, kuş uykusuna yattı.

Süleyman Bey, akşamdan beri, ırmaklarda dönen su dolaplarından beter işleyen beyninde taşınması zor bir ağırlık duyuyordu. Günlerce uykusuzluğa dayanıklı gözlerinin, beynindeki ağırlığı yüklenip, neredeyse su dolapları gibi gıcırdayacağını zannetti. Ne orman, ne aşağılarda gümüşlenen körfez, ne de sabahın o yeni doğmuş çocuk yüzü. Hiç biri, hiç biri dinlendirici değildi. Bin Bizans yıkılıyor, bin Bizans kuruluyor; yıkılanlarla kurulanlar arasında delice atlar koşuyordu. Bir an körfezin gümüşlenen sislerinin ardında, belki de gümüşlü sislerin içinde Nikomedya'nın, tepeli kalesi karanlık çizgilerle, su yüzüne düşmüş gibi inip kalktı. Kalenin eteğinde, körfezle kale eteğinin arasında bir yol vardı; Ebulkasım o yolu öyle bir tarif etmişti ki sanki Süleyman Bey yapmıştı onu; taşlarını demir külünklerle un ufak etmiş, kumunu ayaklarıyla çiğneyip pekiştirmişti. O yol Bizans'a giden yoldu; o yola düştün mü ucunda Bizans vardı. O yol bir kilidin içinde dönen anahtar misaliydi; Süleyman Bey, bilmediği bir kilidin bilmediği bir anahtarını düşündü, bilmediği kilidin içinde bilmediği anahtarın dönüşünü.

Yabancı bir eve girmenin ürpertisiyle üşüdü.

Tepede, göğdesi yumrulmuş, dalları sarılmış bir çam vardı; çıktı sırtını yumrulmuş göğdeye dayayıp oturdu. Sırtında yıllanmış kabukların güveni ağaçsı bir sesle hışırdadı. Uzakta, Nikomedya daha belirliydi.

Birdenbire Küpeli Hafız geldi aklına, Küpeli Hafız'ın Bizans'ı anlatışı. «Eh, işte bir şey kalmadı şunun şurasında.» diye mırıldandı; «Yol Bizans'a...»

Fakat Küpeli Hafız'ın kaşları çatılmış mıydı ne? «Sakın ha Süleyman Bey sakın ha! Döv, parçala, tedirgin et, korkut, yalvart, ne yaparsan yap. İstersen atlarının nallarında silip süpürt, yerle bir et. Ama Süleyman Bey oğlum, sakın Bizans'a girme. Gücün yetse bile Bizans'ı alma. Sen silinirsin. Selçuklu yok olur. Bizans yerin altından akan sudur; bastığın yeri oyar da çökmüşken seni çökertir. Soluğunu kes yeter. Bir gün gelir olmuş armut gibi kendiliğinden düşer, oğul sakın gençliğine kapılma...»

Küpeli Hafız'ın sesini öylesine yakından duydu ki elinde olmadan sağını solunu kolladı. Bir başına olduğunu bir türlü kabullenemedi. Kabullendiği zaman da neyin nesi olduğunu bilemediği bir

yalnızlıkla garipsedi: O zaman da, Küpeli Hafız'ı öylesine canlı, öylesine güvenle dinlerken de buna benzer bir garipseme duymuştu da gözlerini açа açа -ne kadar da güzel, canlı, can evini verіveren, gönlünü serіveren gözleri vardı, başkasında hiç mi hiç görmemişti Süleyman Bey-Küpeli Hafız'ın: «Hay Süleyman Bey oğlum neden baktın; Bizans çok şey bilir, çok şey görüp geçirmiştir. Gücü de kuvveti de bundan gelir. Ne zaman Selçuklu Bizans'ın bildiğini bilir, onun kadar görüp geçirirse, korkmasın Bizans'a girip otursun.» demesiyle az buçuk garipsemesi geçmişti. «Gitmesini bildiğin kadar, durmasını da, duracağın yeri de bilirsen korkun olmasın, sana deyip diyeceğim son söz budur Süleyman Bey oğlum!»

Melikşah'la en son konuşması da bundan başka değildi. Şimdi bir yanında Küpeli Hafız bir yanında Melikşah vardı. Önünde gümüşlü sinleri gittikçe kızarık maviye çalan körfez, daha bir belirlenmiş Nikiya Kalesi; ardında yıllanmış çamın yumrulmuş gölgesi, hışırtılı kabukları. Melikşah yine o son sözünü söyledi: «Seni sana, seni görklü Tanrı'ya emanet kılıyorum Süleyman.»

O zaman hiç bir şey anlatmayan bu cümlenin şimdi nasıl korkunç bir yükle yüklendiğini anlıyordu. Bu sefer tedirginleşti. «Nikiya mı? Bizans mı?» diye mırıldandı. Arkasından da «Hay ne olurdu yanımda Küpeli Hafız gibi biri bulunaydı» diye söylendi. İltutmuş'u çağırmak geldi aklından, caydı hemen «Sıkıştın mı kime haber salıp yardım umacaksın peki?» diye kendini payladı; «Ebulkasım'ı gönderip İltutmuş'tan yardım istemedin mi soyha? Orada o işi kim yapabilir ondan başka?»

Biraz uyusa mıydı ki? İçi geçecekti herhalde, uyku gönül kökünde yuvalanmış gözlerine çıkmağa yol arıyordu. «Ondan söylenip duruyorum herhal, Isık Gollü Deli Karı'nın oğluna mı döndüm ne?»

Ama yine de Küpeli Hafız gibi birinin kendine lâzım olduğunu düşünmeden edemedi; çevresindekileri bir bir gözden geçirdi. Ebulkasım en iyileriydi yine de. Ebulkasım? «Daha yetişmesi gerek. Yetişmesi gerek.»

«Ah, ah Mansur ne olurdu hırsı tamahı bıraksaydın soyha. Kin ne oluyor hay ocağı batası, hem de kime? Şimdi el ele vereydik, şimdi benim aklımın ermediğini sana danışsaydım, senin gücünün yetmediğine ben koşsaydım...»

Bir Sarı Hoca'dan bahsetmişti Küpeli Hafız, Sarı Hoca'nın sık sık söylediği; bir atın bir çift kulağına benzettiği iki kardeşten bahsetmişti. «Mansur'la sen de öyle ol Süleyman, Selçuklunun yarınına eğilin, yarınını dinleyin, umudum bu hay oğul» demişti.

«Ne fayda? Mansur'un sonunu iyi göremem.»

Körfez aşağıda mavimsi tütmeğe başlamıştı; güneş yarım mızrak yükselmiş. Sağda Tarasiya tarafları tabak gibi. Daha bu yanda Eribolos üstünde belli belirsiz bir toz bulutu. Gecikmiş bir çoban sürüsünü tozlu bir yolda haydalamakta olmalı. Çoban gecikirse sıkıntısını sürü çeker tabi. Ersagun Bey'i alsa Bizans'tan artık? «Hah Süleyman, hah yiğidim buldun adamını şimdi; Ersagun Bey bunca yıldır Bizans'ın bütün bildiğini öğrenmiştir.»

Yalnızlığı gider gibi olmuştu. Gözlerindeki o yüklü ırmak dolabı gıcırtısı da başlamak üzereyken duruverdi; yıllardır uyuyup da dinlenmiş gibiydi.

Kalktı.

Toz bulutu iyice kalınlaşmıştı. Geciken bir sürüye de benziyordu. Ama, iyice bakınca sürü tozu olmadığını anladı. İçi cız etti. Toz toplanıp dağılıyordu. Toz. Ya Mansur değilse? Ya Bizans çerileriyse? Toz bir ara görünmez oldu, çok üstte sadece ince iz olup kaldı. Sonra yavaş yavaş göründü yine; yol kıvrılmıştı herhal. Yolun kıvrımı Eribolos'tan gelip Nikomedya'ya giden kıvrımdı.

Öncüleri Nikomedya yolu kavşağında, körfezin sazlıklarında beklemeğe gönderdikten sonra ordusuna baskın için hazırlık buyruğunu verdi. Dağınık bölükler halinde orman içinden saz

batağına varılacak; ordan, görünen çayırlık hızla geçilecek ve o sırada baskın düzeninde bölükler toparlanacaktı; yolun tozuna at vurmak yoktu.
Kuş uykusundan molaya yatan çeri, daha öncüler ata binmeden hazırlanmıştı. Fakat körfezin burnundaki sazlığa, yol kavşağını istenildiği anda kesebilecek şekilde dağılan öncülerin, birden kavşağa, en acemi çerilerde bile görülmeyecek bir toylukla atıldığı görüldü; durmuş öylecene bekliyorlardı. İçlerinden bir ikisinin at binip geriye dörtnal döndüklerini de görünce Süleyman Bey'in yüreği bir oturup bir kalktı, kıymıklandı, karıncalandı. Hele yetişip gelen bir çerinin atından inerken «Müjde Süleyman Beyim, bu Mansur Bey'dir!» deyince tutamadı kendisini: «Çok şükür» dedi; durdu kaldı bir süre. Atını birden tepikleyip kavşağa doğru uçmak geldi içinden.
Fakat Mansur Bey'i umduğu gibi bulmadı; Mansur'un yüzü ancak bir saat önce ayrılmış, ava çıkmağa niyetlenmiş de sonradan caymış bir yüzdü. Özlemsiz, meraksız, düşüncesiz bir yüz; hatta Süleyman Bey'in yüzündeki endişe çizgilerine şaşmış bir yüz.
Ordu konaklamıştı; iki yanı fundalık iki yanı yol olan düzlüğün çayırında sabah ekmeği için ocaklar çatılmış, kocaman dövme bakırdan çorba kazanları oturtulmuş, lor tulumları erzak arabasından çıkarılmıştı. Bir yandan atların yemleri kestiriliyor, bir yandan deri kırbalarla su taşınıyordu. Öğleyken bile Mansur Bey'le gidip de şimdi dönebilen çeriler kimi ayak üstü, kimi top oturmuş, kimi yan uzanmış; çalışma arasında olanlar çalışırken konuşup halleşiyordu. En olmayacak şeyi devleştirip anlatıyor, yoktan yere kas kas gülüyor, el şakasından dil şakasına kadar bir şamatadır gidiyordu. Ama Mansur Süleyman Bey'in o hep özlemiş; kuşkusuyla, endişesiyle hafitten korku karışık bir çekinişle özlemiş gülücüklü gözlerine ancak arada bir bakıyor, sorularına lâf olsun diye cevap veriyordu. Sanki şu Nikomedya kavşağında ağabeyine kavuşmuş olması Mansur Bey'i taşlaştırmıştı.
Süleyman Bey Mansur'un kopuk bir koldan farksız olduğunu ilk defa hissetti; korktuğu başına gelmişti: «Demek ki hay Mansur» diye iç çekti, dertli, acımsı, kopmuş; «Demek ki her kavşakta yol birleşmiyormuş. Yazık umuduma.»
Mansur'da yine ses yoktu; kıpırdama da.
Süleyman Bey ne konuşursa konuşsun Mansur'u o donyağı yumuluşundan çözemeyeceğini, çözebilse bile bu sefer de donyağının eriyen kokusundan bunalacağını anladı. En iyisi her şeyi oluruna bırakmaktı. Süleyman Bey de öyle yapmak için doğruldu. Doğrulurken, yeni aklına gelmiş de pek üzerinde durmuyormuş gibi: «İzak Komnenos tutsağınmış» dedi; «Fidyesini kardeşi ödeyecek. Söz verdim, salalım da gitsin.»
Mansur'un donyağı yumuluşu, Süleyman Bey'in umduğu şekilde koktu çözülerek: «İzak benim tutsağım.»
«Ne senin ne benim hay Mansur. İzak aslında Melikşah'ın tutsağı. Böyle bilsek daha iyi olur.»
«Benim tutsağımın fidyesini ben konuşsam daha iyi olur diye düşünürüm.»
«Ne zamandan beri?» diye bağırdı ama yine de Süleyman Bey toparladı kendisini. «Bak Mansur, bu, sen ben kavgası değil dedim.»
«Bu kavşakta birleştik, bu kavşakta ayrılalım; sen yolunca git, ben de yolumca. Tanrı hangimiz haklıysa ona yardım etsin. Beni daha söyletme artık; büyüğümsün ola ki sana da...»
Süleyman Bey Mansur'u susturdu : «Benim yanımda kalacaksın; İzak da Bizans'a gidecek. Buyruk budur Mansur Bey; sakın buyruğun dışına çıkayım deme. Şimdi git, karnını doyur. Ben yalnız yiyeceğim!»
Mansur'un oturduğu yerden fırlayışı erimiş bir yağın fokurdayışını andırdı; yüzü kapkara kardı. Gözlerine sipsivri korkunç bir karataş çakılıp kaldı; sanki fır fır dönüp fırlatmağa hazır bir sapana yerleştirilmişti, ha vurdum ha vuracağım diyordu. Baştan aşağı taşlaşmış kara bir öfke bütün bedeninde sapır sapır titredi: «Son diyeceğin bu mu?»

«Son buyruğum bu Mansur Bey! Duydun, ikiletmeni dilemem!»
Ağlayacak mıydı yoksa Mansur? Süleyman Bey öyle sandı.
Süleyman Bey de kendini zor tutuyordu; ama yine de sakin, hiç bir şey olmamış gibi dönmeğe çalıştı, becerdi de.
Gidip kazanlardan birinden bir çanak toyga çorbası aldı. O sırada hemen yanı başında bir çerinin belirdiğini, terbiyeli, saygılı bakıp gülümsediğini de fark etti. Çeriyi tanıyacak gibiydi; çıkaramadı. Birine benzetir olmuştu belki de; üzerinde durmadı.
Çorba çanağı elinde, fundalıklara doğru gitti. Çerilerden hayli uzağa gidip oturmağı, başını dinlemeği arzuluyordu. Bu sefer, kazanın başında beliriveren çerinin yüzü takıldı aklına yine üzerinde durmadı ama aklından da büsbütün çıkaramadı. Mansur; evet Mansur ne olacaktı şimdi?
Çanaktaki çorbayı içemeyecekti. Olduğu gibi fundaların arasına bıraktı. Mansur'a baktı; hâlâ öyle duruyordu olduğu yerde. Orda, çakılıp kalmış diklemesine bir gölge gibi. «Benim gölgem mi yoksa? Benim gölgem mi?»
Ardından bir hışırtı yaklaştı; dönüp baktı, kazanın başında gördüğü çeriydi. Görünmemek için fundaların arasında çömelerek yürüyordu. Yavaş, fısıltıya yakın bir sesle: «Süleyman Beyim sana diyeceklerim var.» dedi; «Şimdi olmaz. Uygun bir zamanda çağırırsan söylerim.»
«Kimsin?»
«Tanıdın sandım, Süleyman Beyim. Adım Mehmet. Ebulkasım'ın kardeşiyim.»
Süleyman Bey o zaman çerinin yüzünü daha iyi hatırladı. Hem Ebulkasım'a çok benziyordu hem de Ebulkasım sık sık bahsetmişti, bir defasında da daha İkonyum'a gelmeden önce Vasparabung taraflarındayken henüz, getirip göstermişti. Bir daha da görmemişti. Ebulkasım «Şuraya buraya salarım, eyi habercidir, tazıya benzer» deyip çok haberi ondan aldığını söylerdi.
«Hem yeri değil hem de az biraz öfkelisindir Süleyman Beyim. Mansur Bey'e canın sıkılmış olmalı; daha sonra açılınca diyeceklerimi iyi düşünürsün.»
Geldiği gibi hışırdayarak kayboldu. Süleyman Bey'in sormak istediği ağzında kaldı. Ama öfkesi de azaldı. Bir ara Ebulkasım'ı, Melikşah'ı, İltutmuş'u; bir ara. Kılıç Arslan'ı, Kılıç Arslan'ın sallapati çocuk yürüyüşünü bile düşündü.
Yola çıktıkları zaman Mansur'a olan öfkesi iyice geçmişti. Hatta: «Keşke hemen üstüne varmasaydım» diye düşündü; «Daha sonra konuşsaydım. Her hal sabah ekmeğini de yiyemedi.» Göz altından, yanında giden Mansur'a baktı; büyüğü olarak baktı. Mansur yine bir avuç kumdu. Acıdı; ağlayamayan, öfke yuvalanmış gözlerini görür gibi oldu.
Nikomedya'nın Bizanslı subayı, bir sürü küçük subayla birlikte karşıcı çıkmasaydı belki de Mansur'la bir kere daha konuşmağı deneyecekti.
Bizans'ın Nikomedyalı subaylarını görünce atının gemini çekti.
En öndeki, ötekilerden daha gösterişli, daha süslü olan subay, Süleyman Bey'le Mansur arasında ilkin bir tercih yapamadı, selamlayışı önce ikisine birdenmiş gibi oldu. Daha sonra da Süleyman Bey'i tercih etti. Nikifor Botanyates'i İmparator olarak tanıdığını, Botanyates'in yakın ve güvenilir bir subayı olduğunu söyledi. Aldığı buyruk üzerine dostça karşılamağa, her buyruklarını yerine getirmeğe hazır bulunduğunu da sözlerine ekledi. «Asil efendim» dedi, «İmparatorum Nikifor Botanyates, Süleyman Bey'in bütün ihtiyacını karşılamamı buyurdular. Kendileri şu sırada Bizans'ta, Bizans İmparatoru olarak taç giymiştir. Duyurmak şerefine erdiğim için mutluyum.»
Süleyman Bey subayın ilk sözlerini ilgi ile dinliyordu; sonra sonra ilgisi azaldı. En son sözlerini dinlerken Nikomedya Kalesini süzüyordu. Nikomedya Kalesini süzen gözleri de ilgisiz gibiydi. Subay sözünü bitirince aynı ilgisizlik içinde: «İmparatorun dostumuzdur.» dedi; «Kendisini kutlamağa gidiyoruz. Yiyeceğe ihtiyacımız var, arkamızdan gönderirsiniz; Halkedon'da

konaklayacağız. Yalnız dikkat et göndereceklerin halktan alınmış olmasın; zorlanmış olmasın. Dönüşümde bir kimseden zorlandığını duymayım. İmparatorunun toprakları var burada biliriz.»
Libissa Yokuşunu döne dolana tırmanırken, Ersagun Bey'in ulağı ile birlikte gönderdiği iki adamının dönmekte olduğunu görünce duralamak istedi; gelen iki çeriyi Mansur'un yanında dinleyip dinlememeği düşündü; Mansur'u büsbütün kopartmak işine gelmedi.
Çeriler de zaten önemli bir haber getirmemişti. Nikomedyalı subayın Bizans süslemeleriyle söylediklerini Ersagun Bey daha kısa söylüyordu. Fazladan Botanyates'in Bryennos'u saf dışı ettiğini bildiriyordu ki bu haber Süleyman Bey'i biraz düşündürdü. Ama aynı haberi öğrenen Mansur, farkında olmadan sararmıştı.
Habercileri dinlerken Mansur'un sararışı da Süleyman Bey'in gözlerinden kaçmadı. Bir yandan düşündü bir yandan da belli belirsiz ferahlar gibi olduğunu hissetti.
Yokuşun başına gelmişlerdi. Süleyman Bey Mansur'a: «Sen çerileri dinleye dur!» dedi. «Hele ben biraz gerilere bakayım ne var ne yok.»
Yolunun kıyısına sapıp ordusunun geçişini gözledi. Öteden beri, vakitli vakitsiz yaptığı bir hareketti. Onun için Mansur pek oralı olmadı, çeri de kendi düzeninde yoluna devam etti. Bir Ebulkasım'ın kardeşi Süleyman Bey'in niyetini anlamıştı; atı tökezlemiş gibi yavaşladı; hatta durup indi, atının bir nalını yokladı, ötekini de. Sonra yedeğine aldı; yol kıyısı sıra, atı deniyormuş gibi yürüdü. Bindi. Ön sırada gidenlerle arası açılmıştı. Süleyman Bey'in yarım at boyu gerisinden yavaşça; «Dinleyecek misin Süleyman Beyim?» dedi; «Uygun sıra mıdır sence?»
«Uzatmadan söyle, kısa kısa.»
«Mansur Bey, İzak Komnenos'u üç gün önce serbest bıraktı.»
«Sebep?»
«Sebebi bir anlaşma olsa gerek. O gece gizlice gelen bir Bizans ulağıyla görüştü. Bilebildiğim kadar ulak Nikifor Botanyates'in ulağıydı.»
«Ne konuştuklarını da bilebilecek misin?»
«İzak Komnenos'u salıverdiğine göre anlaşmada bu da var bir kere. Benim bildiğim Botanyates balıkçı gibidir; attı mı yedi sekiz yere ağ atar. Senin için bile anlaşmak istemiştir Mansur Bey'le, bağışla beni.»
«Bryennos'tan yahut Mihail'den de adam geldi mi? Mansur'un yüzü sarardı Bryennas'un yenilişini duyunca.»
«Onu diyecektim ben de. İzak Komnenos'un serbest bırakıldığı gün bir Bizans ulağı daha geldiydi; onu bilemedim, yenilerden biri olmalı. Yalnız dün, Mansur Bey bir ulak çıkardı Bizans'a. Ulak yabancım değildir.»
«Kime gitmiş?»
«Onu bilemedim. Ama korkumuz yok Süleyman Beyim. Ulak kime gittiyse, işini görür görmez doğruca Ersagun Beyime gider.»
Süleyman Bey atın dizginine öylesine asıldı ki farkında olmadan kantarmaların demirinden atı huysuzlandı, can acısıyla şahlanmak için zorlandı. «Ersagun da mı? Hay ne biçim iş bu?» Ebulkasım'ın kardeşi şaşırdı. Süleyman Bey Ersagun Bey'den mi kuşkulanmıştı yoksa? Öyle görünüyordu: «Süleyman Beyim Ersagun Bey'e güvenmez mi? Mümkünü mü var bunun? Ersagun Bey Melikşah demek değil mi ki? Sen Melikşah demek değil misin Süleyman Beyim?»
«Peki Mehmet, bundan sonra ne zaman istersen, usulün neyse öyle gel yanıma. Uyuyorsam bile. Daha diyeceklerin varsa sende kalsın; bu kadarı yeter.»
«Süleyman Beyim dur!»
İstemeye istemeye bağırarak konuşmuştu; ne ise ki çeriler duyacak gibi değildi. Süleyman Bey de tepiklediği atının gemini hızla kasmıştı: «Yeter demedik mi? Ne var?»

«Bir Peçenek geldi. Asıl söylemek istediğim bu. Bir Peçenek'in Mansur Bey'le ne işi olur ben de bilemedim.»
«Ne Peçenek'i?»
«Boğaç'tır adı. Küpeli Hafız'ın yanında görmüşlüğüm vardı; yeni yetme idim o zamanlar ama yine de Ebulkasım Ağamdan beni tanır. Önüne çıktım da yine tanımadı bu sefer, Küpeli takımından biri Mansur Bey'e neye gelir anlamadım.»
«Ne kadar kaldı?»
«Onu da bilemedim. Çadırdan çıkarken gördüm o kadar. Benden kaçtı gibi geldi bana; yanılmış olabilirim. Tanımadı belki de dediğim gibi.»
«Bir daha bana yarım haber getirme?»
Çekti gitti; Mehmet kalakaldı. Sonra gülümsedi; hoşuna gitmişti bu Süleyman Bey, Ebulkasım Ağasının dediği kadar vardı. Giden orduya bir süre baktı; Süleyman Bey yolun yanı sıra, ordunun başındaki yerine doğru uçuyordu. Al atının uzun püskül kuyruğu çekilmiş bir kılıcı andırıyordu, bir göz açımı içinde yokuşu kıvrılan orduya karıştı, görünmedi.
Mehmet atını gerisin geriye çevirdi, yokuş aşağı bırakıverdi dizginleri.
Süleyman Bey Libissa'da Kara Budak Bey'le çerilerine rastlayıncaya kadar, Mansur'dan da bir iki at boyu önde gitti. Kara Budak Bey'i çerileriyle birlikte Libissa'da bıraktı. Pantichion'a kadar belli aralıklarla karakollar yerleştirdi. Panticdion'da bir bölük, Nesses'te yine bir bölük devriye dolaşacaktı. Pantichion-Nesses arasında da karakol gezen birlikler koydu. Nesses'ten sonrasını kendisi de hatırlayamadı. Ne yaptıysa bir alışkanlığın yapışıydı. Birdenbire Halkedon'da buldu kendini; deniz, bir korkunç mavinin baş döndürdüğü Boğaz, atların yorgun toynaklarına indi, kaydı; gitti, geldi. Atlar bile bir an çakılıp kaldı; Süleyman Bey'in gözleri mıhlanmıştı bir serin maviye, kapanamıyordu.
Ama uzun sürmedi. Mansur'a verdiği ordunun bir başını sağa, yukarıya Krisopolis'e doğru yaydı. Boğazın bu kıyısı, Halkedon'dan Krisopolis'e, birden sustu.
Süleyman Bey mavinin öte kıyısında top yeşil yumakların oyamsı işlemelerini bir müddet daha seyretti. Ardında dağlar, dereler, çağıl çağıl sular bırakmıştı; ardında bıraktığı ovalarda bindiği atın nalları sanki kazınamayacak mühürler bırakmıştı, dağlarda çıkarılması imkânsız kendi izlerini. Şimdi bütün bunlar, at nallarından mühürler ve çıkarılması imkânsız izler delilenmiş bir güçle, dayanamayacağı kadar güçlü Süleyman Bey'i itiyordu; Karahan Tanrı'nın mavisinde yunup arınmış şu suyun öte kıyısında mühürler de, izler de bütün bu yorgunluklar da pekişiyordu, bir parmak oynatmasına, bir haykırmasına, bir at sürüşüne bakıyordu her şey. Mansur bile; Mansur'un yüzünün gülebilmesi, yeniden kardeşliğine dönmesi bile. Bütün damarları tık tık tık atmağa başladı; sanki bütün damarları şakağında toplandı. Ama aynı anda da bir ses uğuldayıverdi kulaklarında: «Afşın da böyle baktı burdan, senin gibi. Afşin döndü, döndü, döndü..»
Yumdu gözlerini Süleyman Bey; Bizans'ı görmemek daha iyi olacaktı.
Elulağına, Mehmet'i tez elden bulup getirmesini söyledi; sağa sola duyurmadan. Birden Mehmet gibi giyinmek, Mehmet'le birlikte Bizans'a gitmek, Bizans'ın bir gecesini etine, derisine, kemiğine sindirmek istemişti içinden; fırsat bulup Ersagun Bey'le iki ikiye, Merv'deymiş gibi konuşmak istedi.
Ama birden ortadan kıyıda yangınlar başladı. Bir sıra sağdan, ortadan, soldan; önce aralıklı, sonra bir geri ardına sıralıymış gibi. Bizans yangın ışığında kıpkızıl duman, kıpkızıl alev, kıpkızıl yangın oldu. Sonra bu kıyıdan bile duyulan çığlıklar, haykırışlar.
Elulağı o sırada gelip Mehmet'in bulunamadığını söyledi; Libissa'dan beri, bölüğünden bir kimse görmemişti, Süleyman Bey deli olacaktı neredeyse; çok daha uzaktayken istediği zaman haber

alıp haber gönderdiği Bizans şimdi, şu kadar yakınında, ayağının altındayken, hem de yanarken susuyordu.
Haber, ancak gece yarısına doğru geldi. Gelen, genç görünüşünde ama elliyi bulmuş bir papazdı. Süleyman Bey'i görmek istediğini söylemişti; çadıra girdiğinde yalnız kalmalarını istedi. Yalnız kaldıkları zamanda üstündeki papaz elbisesini çıkarıp attı: «Ben Ersagun'um.» dedi.
Kucaklaştılar. Kucaklaşmaları ne kadar sürdü ikisi de bilemedi. Ersagun Bey derinden soluyordu; çadır içini, çadırı, çadırdaki Selçukluyu, Kutlamış oğlunu koklayıp sindiriyordu. Neden sonra bıraktılar birbirlerini. Daha çok Ersagun Bey doymamışa benziyordu. Bir süre de hiç konuşmadan ama Süleyman Bey'i süze süze seyretti.
Süleyman Bey dilinin tutulduğunu sandı. Ömründe pek az kimsenin yanındayken duyduğu saygıyı duyuyordu. Yıllardır duyduğu, okuya, dinleye büyüdüğü, son yıllarda gönderdiği haberlere göre yolunu çizdiği, yönünü değiştirdiği Ersagun Bey buydu demek? Alparslan'dan tek sağlam kalan dev.
Bakıp duruyordu sadece; konuşursa bir sır kayboluverecekmiş sanıyordu, sırrın kayboluvermesinden çekiniyordu.
İlk konuşan yine Ersagun Bey oldu: «Vaktimiz yok Süleyman Beyim, Bizans'ın yangın karışıklığı olmasa gelemezdim. Bizans'ı Bryennos'un adamları yaktı. Bu daha bir müddet sürüp gider böylece, sürüp gittikçe de bizim işimize yarar. Sen Nikiya'dan ötesini sağlam tut. Bizans kendi kendini yer...»
«Öyleyse sen de benimle gel, senin gibi bir akıl kuyusuna ihtiyacım var. Bilekle aklı gün oluyor bir arada götürmekte zorluk çekiyorum. Mansur da...»
Cümleyi tamamlayamadı; gücü yetmedi. Ersagun Bey dalmıştı bir ara. Merv'e, Alparslan'a, çocukça gibi görünen bir çöp bulma oyununa, Alparslan'ın kendine uzanan yumulmuş avuçlarına, avuçlardan seçtiğinin açılmasına, talihini değiştiren çöpe. O halinde: «Gelemem.» dedi; «Gelsem bile senin yanında buradaki kadar faydalı olamam. Elimden gelse Melikşah'ı kandırabilsem senin Kılıç Arslanı da Melikşah'ın oğullarını da burada, Bizans'ta büyütürdüm. Bizans'ı Bizans yapan, ne ikide bir İmparator benim diye ortaya çıkan ünlü subayları, ne sarayı ne şu ne bu. Bizans'ta bin şu kadar yıldır yerleşmiş bir oturmuşluk, bir öğrenmişlik, bilmişlik artık ne dersen, ben tamı tamına diyemiyorum işte o var. Bunu bilmek gerek, bunun üstüne çıkmak gerek. Bunun için de zaman lâzım; Küpeli Hafız bunu çabuk gördü, belki o adını diyemediğim nesne Küpeli'nin kendinde de vardı. Ben görebildiğimi sana iletiyorum, Melikşah'a iletiyorum, İltutmuş'a iletiyorum. Bryennosçular yangın mı çıkardı biraz benim parmağım vardır. Botanyates yerini sağlamlaştırınca senin üstüne ordu mu salmak niyetindedir. Hemen yeni bir meşhur subay bulur senin ağzından, Melikşah'ın ağzından düzmece mektuplar yollar İmparatorluğunu ilân etmesi için kandırırım. Sen haber beklersin, İltutmuş haber bekler, Melikşah haber bekler; senin beklediğin haber İltutmuş'un, İltutmuş'unki senin işine yaramaz. Melikşah Sultan'a ise ikinizin bile işine yaramayacak haberleri iletmek şarttır. Bizans hem çok kolay haber sızdırır hemi de sır küpüdür; almasını bilmek gerek. Bizans'tan bunun için ayrılamam. Kaldı ki...»
Sustu Süleyman Bey'in yüzüne bakıp; gayri Süleyman Bey'in yüzüne mi bakıyordu, yoksa konuşuyorken bile gidigidiverdiği bir başka zamana mı belli değildi: «Beni buraya Alparslan gönderdi.» dedi. «Bir daha da yanına dönemeyeceğimi biliyordu gönderirken. Buna ben de inanıyorum. İnanmasaydım Afşin gibi ben de deli divane olurdum. Afşin şimdi Merv'den ayrılmıyormuş, gecesi gündüzü Alparslan'ın türbesinde geçiyormuş. Bir ara ben de aynı şeyi yapacak oldum. Sen çocuktun, Alparslan'ı bilemedin, bilebilseydin? Bizans'tan asıl bunun için ayrılamam.»
Gülümsedi, titrekti.

Süleyman Bey de gizliden duygulanmıştı. Lâfı değiştirmek için söyleyecek söz düşünüyordu. Ersagun Bey daha önce davrandı. Titrek gülümsemesinin yerini dümdüz, çizgisiz, genç görünen o elli yaş çizgisi almıştı yine. «Bizans subaylarının içinde İmparatorluk düşleri gören Melissenos diye biri vardı, onun da bir adı Nikifor'dur. Urumelinin batıdan güney ucunda Kos Adası onundur, orada yaşar. Şu günlerde ben imparatorum diye çıkacak ortaya. Sayısız kalelerin anahtarlarını şimdiden elinde bil, öyle anlaştınız.»
«Kim? Ne zaman?»
«Üzme tatlı canını Süleyman Beyim. Senin, adına Yağmur derler İltutmuş'un bir yetişmesi var, gidip o yaptı. Nasıl olsa Melissenos'un seni görmüşlüğü yok. Göreceği de.»
«Ya bilseydi ki ben..»
«Koz ağacı vaat edilmiyor Süleyman Bey, vaat edilen İmparatorluk, şu sıra kaç ünlü subay burada senden böyle bir teklif beklemenin düşünü görmektedir kim bilir? Hele Melissenos gibileri. Üstelik Yağmur Bey de bu işi başarırsa ancak suçunun bağışlanacağını biliyordu. Bizans'a gelip de kendi başına iş yapmasının utancından kurtulmak için nasıl çırpınmış olmalı ki Melissenos kıl payı kuşku duymamış.»
«Şimdi aklıma geldi bu Yağmur Bey, Ebulkasım'dan duydum. Bana benzer yeri yar mı?»
«Yağmur becerir o kadarını. Yaa, işte böyle hay Süleyman Bey.»
Bir şeyler söylemek istemiş de lâf arıyormuş gibi son cümleyi gevelemişti Ersagun Bey. Fakat Kutlamış oğlu da gevelemenin farkında değildi: «Her şey iyi hoş da anlamadığım bir şey var bu işin içinde. Sen, Botanyates'i tutmamı istedin; Botanyates de her dediğimizi kabul etti. Böyleyken bir de Melissenos denilen adamı ne çıkardın orta yere? Sen bilirsin amma ben böyle birkaç İmparatorlu yağıdan hoşlanmam. Bir İmparator olmalı bana, sağlam olmalı, hemi de pazarlıksız.»
«Öyle, öyle de, öylesi daha iyi tabi, ben de isterim amma olmuyor işte.» Asıl söylemek istediğini hesaplamağa çalıştı. Fakat başkasını söyledi. «Bizans değil asıl mesele Süleyman Bey. Bizans'ın da ötesi var. Hani Oğuz Hanımız ne demiş destanında hele bir düşün; gün tuğ olsun gök üstümüzde çadır, dememiş mi? Ne demeğe gelir bu, benim senin kadar Bizans'ın bileni de bilir Bizans'ın ötesindeki biliciler de. Bizans'ı bir vuruşta alırsın, hemen şimdi hemi de, yangın hazır sana yardımcıyken... Sonra? O zaman işte o Bizans'ın ötesi dediğim var ya, bütün Hıristiyanlar eniği ile cücüğü ile üstüne çullanır. Çil yavrusu ile başa çıkamazsın Süleyman Bey, vakit erkendir.»
Dedi ama yine de bu değildi söylemek istediği, Fakat Süleyman Bey'e bu bile yetmişe benziyordu. Ötekini söylemese daha iyi olacaktı hem. Ama ya sonra başa çıkamayacak kadar büyürse iş? Bu yükü taşıyamazdı. «Bir de» dedi; «Mansur.»
Süleyman Bey'in irkilişinden çekindi önce, başlamıştı bir kere söylemesi gerekti: «Mansur Botanyates'le anlaştı Süleyman Bey. Önce bana da olmaz gibi geldi ama Mansur'un ulağı Botanyates'e ne haber getirdi ise gelip bana da aynını söyledi. Ulağının bile bizden olduğunu anlayamayacak kadar gözünü nasıl bir kara bürümüş Mansur'un var sen anla gayri.»
Süleyman Bey çadır direğinden farksız oldu herhal, belli etmemeğe çalışıyordu.
Ersagun Bey daha fazla kalmanın lüzumsuzluğunu hissetti. Ne olursa olsun daha kalmak; belki bir daha, yıllardır düşlerinde uyuyup uyandığı bu çadırın bu Selçuk'una bir daha erişemeyeceği hissi yüreğinde yandığı için sabahlamak, sabahlamak, sabahlamak istediği halde kalktı. Yavaş kelimelerle, dura uzata: «Yarın yola çıkmalısın Süleyman Bey. Herhal Melissenos ya sana gelecek ya seni davet edecektir. Seni Nikomedya'dan daha aşağılarda bulmalı diye düşünürüm, iyice inanması için, ne dersin?»
«Mansur'u Bizans'tan ne kadar uzağa götürürsem o kadar iyi olur diye düşünürüm ben de.»

Ersagun Bey çizmesinin koncundan el genişliğinde bir ipek sargı çıkardı: «Bunda Yağmur'la Melissenos ne konuştuysa hepsi yazılı, sen ne dedin, Melissenos sana ne dedi; haberleşmelerinizde faydalı olur.»
Konuşmaları bitmişti. Süleyman Bey, Ersagun Bey'in verdiği ipek sargıyı evirip çevirdi bir süre. Aklı Mensur'daydı hep. Ersagun Bey'in ayrılmak istemeyen, hep bu çadırda kalmak arzusunu fark edemedi. «Gitmem gerek hay Süleyman Bey. Yangının telâşından kurtuldularsa sarayda beni arayan olur bakarsın. Hakkını helâl et.»
Süleyman Bey çocukluğundan beri duyduğu ama ilkin şimdi gördüğü Ersagun Bey'i kucaklarken sanki yıllardır bir arada yaşadığı öz kardeşinden ayrılıyormuş gibi oldu, öylesine bir yeğnilik doldu yüreğine, yüreği kuş kanadı misali pırpırlandı.
Ersagun Bey papaz urbasını giyerken iyice mahzundu: «Akaleptos Baba'dan bana kaldı bu, senin anlayacağın Küpeli Hafız'dan. Uğurlu sayarım.»
Geldiği yoldan gitmedi. Süleyman Bey'den bir at bir de elulağı istedi. Deniz kıyısından vurdu gitti Krisopolis'e doğru.
Süleyman Bey çadıra girmedi bir daha. Bizans'ın hızını almış yangınına daldı. Sonra, ürperir gibi titredi; üstünde ne varsa onunla -ne çıkardı ne giydi- atına atladığı gibi düşsü, uykulu yan esrik Krisopolis yoluna vurdu; hiç bilmediği karanlık bir yola atını dörtnala sürdü. Çerilerin çadırları kanat açıp çökmüş akbaba kuşları gibiydi; tünemiş, kocaman, karanlıkta. Arada bir isli ışıklar karanlığı, olduğu yerde uçuşturuyordu. Bir yokuşu inip sola kıvrılırken tökezleyen atına aldırmadı bile, sağa kıvrılan bir yokuş indi herhal. Bir atlı hızla, delicesine yanından geçti Süleyman Bey'in geldiği yöne doğru. Atlıya da aldırmadı; neredeyse kendine çarpacak gibi geçişine de.
Mansur'un çadırının önünde atı, yumuşak toprakta durmadı da çakıldı sanki. Atın çakılışını andıran bir hızla kardeşinin çadırına giriverdi Süleyman Bey: «Mansur!»
Çadır boştu.
Ersagun Bey, Krisopolis'ten deniz kıyısı sıra gitmeği düşünmüştü. Fakat Mansur Bey'in çerilerine lâf anlatayım derken Mansur Bey'le de karşılaşabilmek ihtimalini düşündüğünden yolunu değiştirip Damatriu Tepesinin altından kıvrıldı; Kikonion'un üst yolunu dolaşıp Kiladion'daki Metonya Kadınlar Manastırının tam karşısına çıktı. Tövbekar kadınların manastırı, gecenin koyu karanlığında, kör kandil ışığını ufacık pencerelerinden döküyordu; fersiz ölü gözlerinde göz gözdü. Bırakılmış, unutulmağa hazır; geçmişin utanışına mı gömülmüştü, yoksa bir fırsat bulsa, bir el işareti görse pencerelerinin bütün ışığını açacak mıydı ne, hem öyle hem böyleydi.
Az yavaşlayıp tepeden dar yolu geçmeye çalıştı; ay ışığı aşağıda, Boğazda daha zengindi, su ay ışığını çoğaltıyor ağaçlar emiyordu. Yolu seçince Süleyman Bey'in ulağına: «Gözünü aç, yokuş ineceğiz, yol hem dar hem sık ağaçlıdır.» dedi. Ama Aretas Çayına inmek kolay geldi. Çayın boğaza kavuştuğu yerdeki Artemidis adak yerini biliyordu; Fiela Koyu daha bir aydınlıktı, ay ışığı varını yoğunu dökmüştü. Papaz urbasına güvendi.
Düze gelince atından inip elulağına verdi: «Geldiğin yolları eyi bellemediysen cezanı çekersin» dedi; «Gözü açığa benzersin, hadi Tanrı yardımcın olsun. Yerlilerden birine rastlarsan adak yerine Pavtor diye birini bıraktım de.» Elulağı at yedeğinde ağaçların arasından kaybolunca kadar arkasından baktı. Bir süre de atların topraksı nal seslerini dinlemeğe çalıştı.
Yavaş yavaş adak yerinin bahçe çitlerine geldi. Görünüşünün de yürümesinin de papazdan farksız olduğunu bildiği için rahattı. Ama yine de tedbirli davrandı, kumsalı sola doğru yürüdü; uzaktan yakından kim görürse görsün uykusu kaçmış da kıyıda tefekküre dalmış bir papaz sanırdı. Lembos Burnuna kadar yürüdü. Orada, kıyı kayalarının oyuğunda adak yerinin kayığı dururdu. Bir aksilik çıkmadıysa yine orada olmalıydı, içi hop etmedi değil, kayık yerinde değilse ya?

Kayık yerindeydi.
Boğaz usulca akıyordu. İlkin akıntıya karşı hayli zorluk çekti, her şeye alışmıştı da bu kayığın bu zıkkım küreklerine alışamamıştı. Aslında denizi sadece seyretmek için severdi. Ama Mer'vin yahut Serahs'ın bir düz, bir yeşil, bir yeşili solmuş sarı ovasını veriverseler, ha deseler denizi menizi bir çırpıda bırakıverirdi. «Ayağımın altındaki yer pek olmalı benim pek, bastım mı sağlama basmalıyım; deniz dediğin ne, cıvık, kaypak!»
Terlemişti üstelik, hele Bizans saraylarında kılıçsız oksuz yaysız oturmak; çalakılıç at sürmemek, şu kadarcık kürek çekmekle Ersagun'u tıknefes etmişti. Ne ise ki hesapladığı yere kadar gelebildi; sonra akıntıya bıraktı kayığı. Zorluk çekmeden, hatta dinlenmiş ve San Taraş Manastırının bulunduğu küçük koya çıktı.
Manastır ay ışığında karanlığın yansıttığı yapışkan bir gölgeden farksızdı; sırtını dayadığı tepeye direniyormuş gibiydi. Selçuk çerilerinin pusu ıslığını çaldı; önce yavaş uzun, sonra iki kesik çığlığımsı ve yine yorulmuş bir uzun gezinme. Gece, karanlık ve karanlığı sıyıran ay ışığında ıslık, süt akışındaydı; bekledi.
Çok geçmedi karşı çayırdaki Yedi Kardeş ağaçlığından kendi ıslığının tersi geldi; önce yorulmuş bir uzun gezinme, sonra iki kesik çığlığımsı ve ardından yavaş uzun. «Aferin Çaka'ya» diye mırıldandı. «Eyi bulmuş Yağmur bu Çaka'yı eyi bulmuş. Cin dedikleri çocuksa, böyledir herhal...»
Çaka, iki atla ağaçların arasında bekliyordu.
Uyumamıştı.
«Korkmadın ya?»
«Neden? Adam yalnızken korkar mı?»
Ersagun Bey atına biniyordu: «Ya kalabalıkta mı korkar?»
Çaka da bindi: «Yoo... Kalabalıkta hiç korkmaz. Uyumayım dedim o kadar. Uyusaydım işte o zaman...» Çaka nedense sustu. Ersagun Bey güldü: «Uyusaydın kulaklarını keserdim. Kulaksız Selçuk yiğidi gördün mü hiç?»
«Ben Selçuklu muyum ki?»
«Ya nesin?»
«Çavuldur'danım ya.»
Ersagun Bey bir ara Çaka'nın çocukça konuşup konuşmadığını düşündü. Bilerek konuşmuşa benziyordu; çocukça değildi. Denemek istedi: «O da nesi? Nerden çıktı? Yeni mi?»
«Ben böyle bilirim. Çavuldur'dan olmak ayrıdır, Selçukludan olmak ayrıdır.»
Ersagun Bey hiç yapmadığı bir şeyi yaptı, çok kötü öfkelendi: «Duymayayım bir daha. Yeni bir lâfa benzer, aklınıza kim soktu, hangi sansar?»
Çaka, Ersagun Bey'in neden böyle öfkelendiğini anlayamamıştı. İçinde hiç bir kötülük olmadan: «Hiç kimse» dedi; «Biz öteden beri böyle biliriz. Çavuldur değilsek neyiz ya?»
Ersagun Bey Çaka'nın çocuk inadına basılırsa kötüye varacağını sezdi. Ayazmayı geçiyorlardı. Kendisi büyütmüştü işi; susması, başka lâfa atlaması daha iyi olacaktı. Saron Yokuşuna vurmuşlardı. «Yokuşun başına kadar konuşmayım daha iyi» diye düşündü.
Ama bu sefer de Çaka bırakmadı: «Selçuklu dara düştü mü bizi arar; gene çıktımı aklına bile getirmez bizi. Demek ki Çavuldur Selçuk'tan değil, olsa böyle olmazdı.»
«Nerden çıkardın?»
«Şurdan; Ursel bizi ezip yok edince Selçuklu yanımızda yoktu.»
«Yağmur Selçuklu değil mi?»
«Bir o ne işe...» «Yarar ki!» diye bitirecekti cümlesini, utandı.
«De, de. Sonunu getir. Utandın mı? Bütün söylediklerin gibi yine yanlış bir lâf edecektin de ondan mı sustun? Neyse, unut! Çavuldur'la Selçuklunun bir farkı yoktur. Bana inanmaz mısın? İnanmazsan getir bıçağını, damarlarımızı keselim, bak iki kan bir mi değil mi?»

«Bir şey diyeceğim ama kızacaksın yine hay Ersagun Beyim.Şu atların damarlarını da delsek bizimkine benzer kan çıkar. Atlara da Selçuklu mu diyeceğiz şimdi?»
Ersagun Bey bunaldı açıkça. Aslında kötü örnek veren, kendisi olmuştu. Bu sefer ustalıkla:
«Şimdi sen beni, ben seni anlıyoruz konuşurken he mi? Selçuklu ile Çavuldur ayrı olsa anlaşabilir miydi? Sen sus ben sus; Isık Gollü Deli Karı'nın oğlu gibi el kol işaretleri.»
«Sen bu Bizanslılarla da konuşup anlaşıyorsun ya.»
«Lâf yarışını bırak da sür atını. Ay dolanıyor nerdeyse.»
Düzlüğe çıkıp hayli at sürdüler, hiç konuşmadılar. Ersagun Bey Barbisus Deresine dikleme inen kısa yola saptı. Sarp bir yol olduğu için zaten konuşmağa dalacak fırsat bulamazlardı; atları alışkınlıklarına bıraktılar.
Ancak Kersa'yı kıyıdan dolanırken Çaka: «Kızdırdım seni Ersagun Beyim» diye çocuk kurnazlığıyla lâfı açmak istedi: «Kızdırmak için konuştuğumu sanırsın şimdi.»
«Kızdırmadın. At kanıyla adam kanını bir tutup cahillik yaptın; anandan öğrendiğin dili sonradan bellediğin dille bir tutup eşeklik. Anandan öğrendiğin dil senin törendir, bilemedin. Sonradan öğrendiğin dille ölçmeğe kalktın, böylelerine ne derler bilir misin? Tosbağanın kabuğu. Neyse yarına sakla lâflarını. Az sonra şehre gireriz. Dağbaşı şehirden daha güvenilecek yerdir.»
Çaka üzüldü, «Çavuldur'um ben.» demekle Ersagun Bey'i neden kızdırdığına bir türlü aklı yatmamıştı yatmasına ama Ersagun Bey'in kızmasının, üzülmesinden olduğunu da hissetmişti. Bir kere daha : «Kızdırdıysam seni Ersagun Beyim.» diye başladı. Herhal küsmüştü de Ersagun Bey atını üzengileyip sanki kaçtı Çaka'dan.
Ersagun Bey Çaka'yı, Yağmur Bey'in kaldığı eve bıraktı; Bukaleon Kapısından girince az ötede, yokuş çıkan daracık bir sokağın başıydı ev. Kapıdan geçmek kolay olmamıştı pek. Papaz kılığı işine yaramıştı, bir de! «Bu çocuk bir Selçuklu Beyinin oğludur. Vaftize gidecek.» deyince yarı uykulu yarı şarap sarhoşu muhafız geçit vermişti. Ersagun Bey, daha emin olsun diye muhafızı takdis de etmişti.
Ersagun Bey'in şehrin birçok mahallelerinde bulup buluşturduğu yardım ettiği yerliler vardı, yerlileşmiş Göktürk'ü, Uygur'u, Peçenek'i; Uz'u vardı; hatta Arap'ı, Venedik'i, Ceneviz'i. Bu ev de onlardan biriydi; ev sahipleri, oğulları ayyaş, kızları gözü dışarıda olduğu için eve hemen hiç gelmeyen bir yaşlı karıkocasıydı Bizans'ın. Şimdi belki de ikinci uykularındaydı. Üst kata çıkan kesme taş merdivenin orta yerinde hayli erimiş bir mum yanmasa, zaten çok basık olan alt katta nemlenmiş bir küfün karıştığı karanlığa kolay kolay alışamayacaklardı. Gıcırdayan sokak kapısını yavaşça açmış olmalarına rağmen yukardan telâşlı ayak sesleri duyuldu. Arkasından da elinde, yanan ince bir mum şamdanla, merdivenin üst başında Akça Kız göründü. Gündüz kılığında giyinikti.
Ersagun Bey «Atları yandaki sayvana çek Çaka.» dedi; «Geç oldu, yorulduk da. Burda sabahlayım artık.»
Çaka atların, karanlık sayvanda gemlerini alıp yularlarken Ersagun Bey'in kalışına sevinmişe benziyordu; Ersagun Bey'in atını ayrıca okşadı da.
Ersagun Bey ise doğruca yukarı çıkıp, sofada hemen papaz kılığından kurtulmuştu. Dürüp büküp kaldırıp bir köşeye atacakken caydı; usulca derleyip devşirdi; hâlâ merdiven başında öylecene durakalan kıza: «Kaldır hele şunu Akça Kız; lâzım olunca burdan aldırırım» dedi.
Akça Kız uyumamış olmasından herhal, papaz urbasını cansız, isteksiz aldı. Çok kısa da olsa bir süre ne yapacağını, nereye koyacağını bilememiş gibi elinde tuttu. «Ee. Niye durdun? Bu evin bir sandığı sepeti vardır elbet. Bu evin leğeni ibriği de var sanırdım ben. Ayakta uyuyup durma leğen ibrik getir kız. Seyrandan gelmedik.»
Ancak o zaman Akça Kız: «Ben Yağmur Bey'le gelirsiniz sandıydım da.» diyebildi. «Bunca zamandır gelmeyince… Öyle işte...»

«Şimdi senin Yağmur Beyine de başlatacaksın; leğen, ibrik, peşkir daha mı durdun soyha Çavuldur'un kızı.»
Akça Kız'ın gidişini; içerde yıkanma yerinden gelen kapkacak su sesini bekledi. Belli belirsiz, çok gizli bir deprenişle, unutulmuş bir çadır içinin gece uykusunu beklediğini sandı.
Akça Kız leğen, ibrik ve bir ucu omzundan sırtına, işlemelisi önüne sarkmış uzunca bir peşkirle geldi. Peşkirin dokuması birden Ersagun Bey'in beklediğini sandığı o çadır içinin gece uykusunu dalgalandırdı. Alıp peşkire uzun uzun baktı; küçük kabarcıklı kıvrımlarını sanki sevdi parmaklarında. İç çekişini, yorulmuşluğunda gizleyerek: «Dök bakalım ibriği Akça Kız. Yıllar var ki katıksız bir Selçuklu kızından elimizi yumadık.»
Az önce «Çavuldur soyha.» deyişini bağışlatmak ister gibiydi: «Kıvrağı sen mi işledin?»
«Vakit vardı bir zamanlar Ersagun Beyim; gönül hoştu. Pamuğu inceden eğirmenin günüydü.»
«Ee. Şimdi de vakit var ya!»
«Hangi vakit? Vakit dediğin durgun su yüzüne benzemez mi? Baktığında bir şey görürsün, baktığında bir şey görmezsen neyleyim o su yüzünü, budanmıştır.»
«Kız sende ozanlık var, ne lâf böyle.»
Ersagun Bey el yumağı uzattıkça uzatıyordu; yüzünü yumaya başladı, boynunu. «Var var ozanlığın da daniskası.»
«Söylersen ozan oluyorsun, söylemezsen Çavuldur soyhasının kızı. Hangisi gerçek?»
Ersagun Bey ibriği itti. Peşkirde elini yüzünü kurulamağa başladı. Güldü: «Ne deyim? Haklısın. Lâfı ben istedim. Bugün anlaşılan sakarlık bende, gelirken Çaka'yı da zorladım. Uluorta lâf ettirdim.»
«O nasıl söz Ersagun Beyim. Çaka iyi çocuktur, yapmaz öyle şey.»
«Biz de kötü demedik ki. Hadi bakalım varsa şöyle bir koşam lor getir, ekmek getir, soğan getir. Bir de çalkama yaparsan değme keyfime. Şölen diye buna derim.»
Akça Kız leğenle ibriği topladı, peşkiri aldı; götüreceği sırada Çaka da geldi. Deminden beri yüzü hiç gülmeyen, konuşuşu sırf konuşmak olsun diye hiç oynamayan yüzünden dökülü dökülüveren Akça Kız, Çaka'yı görür görmez gülümsedi. Akça Kız'ın yalnız yüzü değil de bütün bedeni gülümsedi. Leğeni, ibriği peşkiri bıraktığı gibi Çaka'ya sarıldı: «Oh Çakam öyle korktum ki, ya dönmeseydin?»
İlkin hafiften utanan Çaka, Akça Kız'ın sarılışında kasılmıştı; sonra bıraktı kendini sarılışa. Akça Kız Çaka'yı bırakıp bırakıp kucaklıyordu: «Dünya yıkılsa bir yerlere bırakmam seni bir daha, ne bu? Elin şehrinde bir başıma ne işim var benim; ne dili dil, ne dini din, gitme bir daha Çakam. Gidersen aklım oynar.»
Çaka bir ara Ersagun Bey'in kendilerini, anlayamadığı bir hoş gözlerle süzdüğünü görünce kızardı. Silkindi: «Hele şuna, bir ağıtın noksandı.» diye zorla erkekleşmiş bir sesle Akça Kız'a çıkıştı, itti: «Çavuldur'da olsaydın da böyle yapsaydın he mi?»
Akça Kız kırılıverdi; sanki uçarken düşüvermişti. Belinleyip bir an baktı. Ardından da, az önce nasıl çözülüvermişse yine öyle içten yumulup katıldı: «Hele şuna bak, Çavuldur'da olsaymışım. Hay soyha neyine güvendin, sen de benim gibi yamama değil misin burda. Çavuldur'da olsak hangi tamunun dibine giderseniz gideydiniz umurumdaydı sanki?»
Öfkesini leğenle ibrikten aldı; nasıl sarılıp kaldırdıysa leğenin içindeki su çalkandı, yere bile taştı. İşte o zaman Ersagun Bey kahkahayı bastı. Öylesine gülüyordu ki Akça Kız bile öfkesinin arasında durup bakmaktan kendisini alamadı: «Eyi eyi. Gül hele şimdi Ersagun Beyim. Akça'nın da güleceği gün gelir elbet.»
Çaka ne yapacağını bilemeden bir Ersagun Bey'e, bir Akça Kız'a bakıyordu. Bir iş yapmış olmak için ellerini kokladı. At teri kokuyordu; ıslak bir at teri ellerine yapışmıştı. «Bırak konuşmayı da getir şu leğen ibriği, elimiz at döşünden beter.»

Akça Kız hiç beklenilmeyen bir şey yaptı. Su leğenden taşıp dökülecekmiş, ibrik devrilip yan yatacakmış, peşkir bilmem ne olacakmış diye düşünmeden her birini birer birer getirip Çaka'nın önüne önüne koydu, attı, fırlattı: «Çavuldur'da olsaydık bu böyle olmazdı ama Çavuldur değil burası Ölmezbeyimin torunu. Bul şimdi eline su dökecek bir Çavuldur sümsüğü.»
Ersagun Bey yeniden kahkahayı koyuverdi. Akça Kız sahanlığa gitti. Çaka, leğeni mi ibriği mi hangisine gelecektiyse artık tekmelemeğe hazırlanıyordu; Ersagun Bey'i düşününce bir ayağı kıvrık kaldı.
Ersagun Bey, gülmesini kesmeden: «Anlaşıldı Akça Kız.» dedi; «Anlaşıldı bu böyle olmayacak. Yağmur döner dönmez seni everdim belle. Hemi de Çavuldur'un en koyusundan bir toy düğün sana.»
Uzunca bir süre sahanlıktan hiç bir ses gelmedi. Ersagun Bey'in gülüşü yavaş yavaş duruldu, meraklanma oldu. Çaka beceremeye beceremeye, bir eliyle ibrikten döktüğü suda elini yudu. Ersagun Bey, bu sefer gerçekten meraklanmış «Hani cevap hay Akça Kız» diye sahanlığa bağırdı: «Toy düğün dedik sana.»
Sahanlıktan cesaretsiz, parmak kalınlığı bir su ipildeyişinde Akça Kız'ın sesi duyuldu: «Eğlenme benimle Ersagun Beyim. Günah.»
«Ne eğlenmesi? Toy düğünün eğlenmesi mi olur?»
«Eğlenmesi olmaz da.» Akça Kız'ın sesi az biraz umutlandı ama umut uçup gidecekmiş cinsindendi: «Bu gidişle toy düğün öte dünyada olursa yine iyi. Yağmur'un yüzünü gören kim?»
«Görürsün görürsün, biz görürsün dedik mi demedik mi?»
Yarım yamalak elini yuyup peşkirde kurulayan Çaka'ya göz kırptı: «İşte Çaka da duydu. Öyle midir Çaka?»
Sahanlıktan bakır tasta dönen kıvrak bir tahta kaşık sesi geldi; türküyü andırıyordu. Sonra yavaş yavaş boşalan bir suda donuklaştı, sağırımsı. Ersagun Bey'in ağzında, dayanılmaz bir susuzluk kuruması kıvrandı: «Hele bir çalkama yoğurt tadı versin de toy düğün nasıl kaçarmış göresin.»
Sahanlıktan iki yumruk sesi, iki çatırdama geldi. Akça Kız soğan kırıyor olmalıydı. Sonra, tepsi, çanak kaşık sesleri, sonra başka tıkırtılar. Çok dikkat edince Ersagun Bey, bin güçlükle duyulan Akça Kız'ın türkümsü mırıltısını da duydu. Hep birden, bütün duydukları, yorgunluğun da katıldığı bir düş karışımında Merv oldu, Serahs oldu, Dandanakan, Ceyhun oldu, kocaman bir çadır halini aldı, göz göz dumansı. At kokuları, deve höngürtüleri, koyun yapağısı, ıslak keçe tütmesi oldu, göğnüdü. Çaka iki diz üstünde oturmuştu. Oturduğu ipekli tirşe minder tepme keçe, dolma yün oldu. Çaka kendi oğlu, öz oğlu. Çaka'nın ad koma töreni az önce yapılmış, Çaka'nın anası boşalan kımız kırbalarını, küpü küpçeği, kazanı yerleştirmede. Çaka babasına saygılı iki diz üstüne susmuştu. Çaka babası Ersagun'dan yiğit. Cin, çocuksa eğer bundan başkası, Ersagun'un oğlu Çaka'dan başkası değildir. Oh. Gök Tanrı, Görklü Tanrı cennet bir Selçuk çadırı mıdır, Cennet bir Selçuk kızında mıdır heyyy?
Düşü, Akça Kız'ın bir dolu tepside gelişi bozdu ama Ersagun Bey yüksünmedi, kızmadı. Düşün bir devamıydı Akça Kız, düşün sebebiydi. Düş gülüşünde at gözlerinden daha güzel baktı. Akça Kız'a: «Sen neler doldurmuşsun tepsiye hay kız. Yağmur'u duyunca he mi, toy düğünü duyunca. Ya Yağmur'u getiriversem ne edeceksin, herhal bir boynuma sarılmadığın kalır utanmadan. Hadi bakalım sen de otur. Töre değildir ya ne yapalım bura da Oğuzeli değil. Gel Çaka hele bir çalkama tasını dikelim tepemize oh.»
«Ersagun Bey şimdi çocuklaşmadıysa başka hiç bir zaman çocuklaşmamıştır» diye düşündü Akça Kız. Ersagun Bey'e bakışı da düşünüşünden farksızdı. Ersagun Bey Akça Kız'ın ne düşündüğünü ilkten anlayamadı. «Yağmur Bey'in gidişini benden sanma hay kız suçunu ödüyor.»
«Bilmem ne adasındaki gavura gidip gelmekle ödemedi mi? Kaç gün sürdüydü.»
«Öyle az ceza yetmez.»

«Ardından da Peçenek mi çeçenek mi ne oraya gitti. Yetmedi.»
«Yetmez ya. Suçu büyük dedik.»
«Şimdi kim bilir nerdedir yoksul? Şöyle böyle on gün.»
«O da yetmez.»
«Neymiş bu suç böyle hay Ersagun Beyim? Ahmet Yesevi'nin evini mi taşlamış?»
«Kim dedin kim dedin?»
«Ne bileyim Yağmur her gittiği yerde anlatır; yediden yetmişe Yavgulunun da, Eymirlinin de, Selçuklunun da bütün Türkmen'in ağzında. Sen sanki bilmezsin de.»
«Ahmet Yesevi'nin evini taşladı mı çarpılır, bizimki çarpılmadan az biraz yufka.»
«Hemi de ne yufka. Yoksulun sırtı yatak yüzü görmemiştir yemin olsun ki.»
«Eh bu da ona akıl olur.»
«Neyleyim; zaman tosbağa gibi olduktan sonra. Bekle ki gelecek.»
«Denileni yapsaydı, tosbağa gibi değil tavşan gibi olurdu. Bir kere seninle Çaka'yı yanına takmayacaktı. Hadi taktı diyelim; yolda Süleyman Bey'i bulması ona haber verip ondan haber alması gerekti; gitmemiş. Neden gitmemiş? Nedenini o demedi ben deyim; beyimiz Çaka'yı benim yanıma getirmek istiyormuş, ben yetiştirirsem büyük adam olurmuş. Amma aslı Akça Kız'dan ayrılmamak, gönlü Akça Kız'da, Süleyman Bey'e uğrasa Akça Kız bir oymağa verilir diye korkar. Ya.»
Akça Kız'ın yüreği koptu çırpındı, sevinçten de öte.
Ersagun Bey fark etmemiş gibi devam etti; «Bu birincisi neyse ne... Hadi aldın geldin buraya, doğrulayıp Ersagun'a gitmen gerekmez mi? Seni gönderen öyle demedi mi? Yoo, hayır; Yağmur Beyim yine korkar; sanır ki Ersagun onu hemen işe salacak Akça Kızına hasret gidecek. Onun için on gün Bizans'ta oyalandı; Akça Kız'ı, bir de Çaka'yı Bizans'ta gezdirip tozdurdu.»
Bu sefer, Çaka konuştu: «Yok Ersagun Beyim, iş yaptı. Arap camisinin ordaki Arapların gençlerini topladı. Ocak kurdu, ders verdi; iş öğretti.»
Akça Kız da: «Bizi gezdirmek de ne. O işe öyle bir verdi ki kendini bizi unutup açıkta bıraktı. Eskiden gelme Oğuzlar varmış onları da buldu.»
«Eyi eyi de... Gelip beni görecekti; olup biteni anlatacaktı, yapacaklarını söyleyecekti. Ondan sonra da işe sarılacaktı; belki Bizans'ta değil de başka yerde. Onu burdaki adam bilir ancak. Benim de ondan soracaklarım vardı. Küpeli Hafız neden öldü, kimse bilmez; herhal İltutmuş işin doğrusunu ancak Yağmur'la gönderdi, onu soracaktım.»
«Eyi ya hep yanındaydı, sorsaydın ya Ersagun Beyim.»
«İşler öyle bir karışık gelişti ki hay kız; doğru dürüst haberci yetiştiremez oldum. Yoksa Yağmur'u ben de bu kadar yormazdım. Oturup konuşmağa bile fırsat kalmadı. Yağmur Bey'i bir geldiğinde gördüm; ondan sonra hep ikinci elden haberleştik, ikinci elden şuraya buraya gitmesini buyurduk. Gördüğü hizmet kolay değil, unutulmaz.»
Çalkama tasını bir daha dikti tepesine, sonunaca içti; ağzını silerken: «Bu sefer döndüğünde sözüm söz Akça Kız everdim gitti sizi.»
Tası tepsiye bıraktı ama elleri de gözleri de tasta kaldı, tasın çalkama bulaşmış kalay parıltısında. «Ben de yalnızım hay Akça Kız.» dedi: «Gelinim sayarım seni; bir Selçuk sesi duymak, yakınımda duymak, candan ciğerden duymak hay Akça Kızım, bilebilir misin ne demektir? Hele benim için?»
Konuşmadı bir daha; o çok gizliden depreşen çadır içi uykusu ölümsü bir arzu ile gözlerinin içinde birden oynamağa başlamıştı. Kalktı. «Ben yandaki odaya geçiyorum, böylece uzanacağım sakın ha üstüme bir şey örtmeyin.»
Savaştan gelmiş gibiydi, az durup, kuş uykusuna yatıp, savaşa gidecek gibiydi. Odaya değil, çadıra giriyordu.

Uykusu, ilkyaz sabahlarına açılan pencereler misali bir dolup bir boşaldı: Ceyhun buzunun soğuğundan Merv gecelerinin ay ışığına vardı, Alparslan'ı alıp geldi, Sarı Hoca'dan Sav Tekin'e sıçradı; hiç bu yana, hiç Bizans'a gelmedi bile. Ama uyanışı Bizans'a oldu. Erkenden saraya gitti. Saray bahçesinin ardından dolanıp kendisi için ayrılan köşke görünmeden girmek içi bodur çin ağaçlarının bulunduğu yola sapıyordu, bahçıvanın Peçenek yamağına rastladı. Her zaman yaşlı insanların telaşıyla dolaşıyordu ama bu sabah, her günkü telâşından farklı elleri de titriyordu.
«Neyin var Oğulcuk Baba? İyi görmem seni?»
«Boğaç seni aradı da Ersagun Beyim. Az önce geleydin bulurdun.»
Ersagun Bey, Selçuk soluğu dolmuş bir evde uyumanın, Selçuk kokusunu geceden beri sindirmenin gevşek esrikliğinden sıyrılmamıştı. Toparlayamadı kendini. «Hangi Boğaç Oğulcuk Baba? Ha şuu. Balçar'ın yoldaşı, ne istermiş ki?»
«Duysa Ersagun Bey'in şaşıp kalacağı haberlerim var, dedi. Senin için kendini kollasın, bugünlerde Ersagun Beyliğine de bakmazlar kelle gider, dedi. Ne bileyim işte bir sürü abuk sabuk söylendi. Kulağına geldiğine göre Melikşah Sultan bu bizim İmparator Botanyates'e seni peşkeş çekesiymiş.»
Ersagun Bey'in geceki Selçuklardan kalma o nefis uykusu dağılıverdi: «Neden peşkeş çekeceğini de söylemiştir herhal. Boğaç bizdendir, söylemiştir.»
«Bizden mi sizden mi bilemem bre Ersagun Beyim. Bir bildiğim varsa Boğaç'ın gözlerini beğenmediğimdir. Ne Peçenek gözü gibi bakardı bre, ne Selçuk, ne Uz. Saralı Taciklere benzer bakardı; bir de avurdu avurduna geçmişti, yüzüme ölü yüzünün kemikleri bakar sandım. Doğruysa dediği bre bu Melikşah da bitip tükenmiş derim, gayri umudumuz kalmadı hiç; Peçenek bitti ya o yan da bitti bre.»
«Hele Melikşah işini bırak o sağlamdır; Boğaç öyle dediyse Melikşah daha bir sağlam demektir, korkma.»
Bir an düşündü; epeydir bu Boğaç dedikleri çevresinde dolanıp duruyor, görünmüyor, başkalarına görünüyordu; ben geldim, ben burdayım, beni bil der gibilerden batıp çıkıyordu.
«Oğulcuk Baba sen bana başka bir şey diyeceksin de demiyorsun? Nedir o?»
Hiç kırpmadan gözlerini Oğulcuk'a baktı. Cesaret verdi bakıp.
«Bre bilirsin zaten bu Boğaç hayin olmuşa benzer. Bana seni gözetlememi söyledi; bu akşam da gidip kendini bulmamı söyledi bre. Aha bu keseyi de sokuşturdu avucuma.»
Titremesi daha da artmış elini koynuna sokmuş güç belâ küçücük bir Selçuk kesesi çıkardı. «Al bu bre. Satın almak diler beni gönlünce, neden bre; umut mu vermişliğim var? Senin ekmeğini yerim ben bilmez mi?»
Ersagun Bey, Oğulcuk'un içten dertlenişini dinleyecek zaman olmadığını anlamıştı: «Bilirim seni Oğulcuk Baba, bilmez miyim sanırsın?» dedi; «Sen şimdi, de hele bu Boğaç'ı akşam nerde bulacaksın?»
«Forum Konstantin'de. Heykelin yan sokağında bir şarapçı var. Afyonculuğu da var derler.»
Ersagun Bey'in gözü kararır gibi oldu, şimşeğin ışıyıp kararması gibi: «Ne bildin afyonculuğunu?»
«Sarayın Peçenek muhafızları oraya gider bre beyim. Onlardan duyarım.»
«O kese sende kalsın Oğulcuk Baba, sen bu akşam Boğaç'a gideceksin. Beni gördün, saraya döndüm. Ama fırsatını bulup konuşamadın benimle he mi? Boğaç ne derse kabul et, sakın ha hayır deme, kızma, öfkelenme, yarın sabah konuşuruz, haydi hayırlısı.»
Fakat asıl kuşkulu haber Ersagun Bey'in köşkünde bekliyordu. Boğaç'ın kimin buyruğunda, kimin kesesine çalıştığını düşünmekte olduğundan, önce fark etmedi. Üstünü başını çıkarıp saraya göre giyinmek için çizmesinden başlamaya hazırlanırken, aklı da hep Boğaç'tayken, bir zamanların Sofya Valisinin kızını görüverdi: «Virna! Ne işin var senin burda? Ne bu halin?»
Virna ellisine yakınken bile güzeldi, alımlıydı; yorgun, çok harcanmış bir güzelliğin yankısındaydı.

«Gece yarısından beri seni bekledim. Yangından az sonra.»
Ersagun Bey, eli çizmenin koncunda bir an durdu; Boğaç daha bir yakına mı gelmişti ne? Ersagun'a bir adım daha mı yaklaşmıştı? Doğruldu: «Öyleyse beklemenin ödülünü vereyim sana Virna. Balçarını buldum sayılır.»
Virna'nın, uyumamış yüzündeki güzellik bir pembeleşti. Pembelik, bir kirpik boyunca sarışınlaştı; sarı tel saçlar uçuştu, ama bir kirpik boyunca sürdü, yine bir kirpik boyunca uykusuzluğa dönüp döküldü.
Virna'nın bir eli, kendiliğinden, Virna'nın isteğinin dışında göğsünü gidip tuttu, bastırdı.
Ersagun Bey, o değilden sordu: «Belki benden önce öğrenmişsindir sen de. Boğaç gelmiş, Balçar'ın yoldaşıydı.»
Virna bu sefer gözlerini usulca yumdu; yumuşak, kuş tüyünde, bir elli yılın güzelliğine, geçmiş acılarına, iyice belli olmuyordu ama belki de kaçan bir ceylan gözünün düşlü güzelliğine yummuştu. Ersagun Bey, çok yıllar önce, adı o zaman Vasili diye bilinen İltutmuş'tan dinlediği Balçar'ın hikâyesinin, şimdi kapanan Virna'nın gözlerinde canlanmakta olduğunu hissetti; han, Romanos Diogenos'un körpe gururu, Virna'nın çocukken hele kim bilir nasıl dayanılmaz yüz çizgileri.
Virna, Ersagun Bey'in hiç bir zaman bilemeyeceği Balçar'ın o at, çayır, toprak karışmış ter kokusunu da duyuyordu, yüreği harıl harıl bir ateşte kavrulurken.
Bu da bir kirpik boyunca sürdü; umutsuzluğa döndü. Gözlerini açtığında umutsuzluk, uykusuzluktan daha kırmızımsıydı: «Boğaç'ı görmedim Ersagun Bey. Balçar'ı, ben en çok istediği bir zaman hatırlayamamıştım. Benim onu çok istediğim zaman da o beni hatırlamaz. Zaman, bu işte; hatırlamak, hatırlamamak! Benimki bir kör umut artık, yaşayabilmek için. O kadar.» Gülümsemeğe gayret etti.
Ersagun Bey lâfı değiştirmek için arandı; bulup beceremedi. Sadece: «Boğaç'tan Balçar'ı öğreneceğim. Bu da iyi haber sayılır.»
«Eksik olma Ersagun Bey. Seni on beş yıl önce böyle, şimdiki gibi bileydim herhalde başka bir Virna olurdum. Hayıflanmıyorum yine de. İyi haberine teşekkürler. Fakat ben iyi haber veremeyeceğim. Geceden geldiğim bilinirse benim için de iyi olmaz.»
«Kuşkun yersiz Virna. Selçuklu Bizans için korku olduğu müddetçe bana bir şey yapamazlar. Sana da. Balçar'ı ben de sevdim; can çocuk. Hele şu seni korkutan haberi öğrenelim.»
«Mansur Bey gece Bizans'a sığındı.»
Ersagun Bey donup kaldı. Virna'ya bakan gözleri inanmamıştı, aksini istiyordu.
Virna: «Ben buraya gelinceye kadar Botanyates'in yanından çıkmadı. Bir ara Botanyates seni çağırtmış. Gelen Malalas'tı. Beni burda görünce pis pis sırıttı lanet. Sana da çalıştığını bildiğim için aldırmamış göründüm; Botanyates'in seni neden istemiş olabileceğini sordum.»
Açık gerdanını gösterdi: «Olan benim gerdanlığa oldu; Malalas laneti, ancak ondan sonra konuştu. Mansur, Botanyates'le anlaşmış; yarın öbür gün karşıya geçip Yebkulu mu Yavgulu mu neyse sizin bir kısım oymaklarınız varmış, onların başına geçecekmiş. Bir yandan Mansur bir yandan Botanyates Süleyman Bey'i kıskaca alacaklarmış, hem de Nikiya'da. Mansur, «Kardeşim Nikiya'ya göz dikti orda boş bulunur ancak.» demiş. Botanyates bir de Papa ile bu yandaki bütün hıristiyanlar birleşsin diye, yardıma çağırmak için mektuplar yazmış.»
«Ötekiler boş, ama bu son haber kötü Virna.»
«Papaya çok şeyler vaat etmiş Botanyates. Bizans'ı Katolik yapmağı bile; kiliseler birleşip papanın emrine girmeli artık demiş. Mansur, Çin'i de öte yandan Melikşah'a kışkırtmalı diye akıl vermiş.»
«Akla bak sen. Ne de olsa Kutlamış soyu. İlle birinde debreşecek.»

«İşte bu kadar Ersagun Beyim. İyi ki gözden değilim, yoksa bütün gece nerde olduğunun hesabını kötü sorardım.»
Ersagun Bey güldü ama gülüşü tuzakları arayan bir avcı gülüşüydü. «Bizde kadın, kocadan bu biçim hesapları soramaz Virna. Bir gün Balçar gelecek, sakın Bizanslı olma.»
Virna yine dökülüverdi. Bir süre Ersagun Bey'e hiç bakmadan sustu. Kemerinin gümüş işlemesiyle oynadı. Gülümsedi. Birden, korkunç bir hızla güzelleşti. Öylece çıkıp gitti.
Ersagun Bey üstünü değişti. Bizans saraylılarının giydiklerinin en iyisini seçip giyindi.
Botanyates'e giderken Çin'i, Papa'yı, Mansur'u, Boğaç'ı hep birden düşündü. Kafasının içi, Meşe Sokağından daha kalabalıktı; Papa; Çin İmparatoruna, Mansur Botanyates'e, Botanyates Papa'ya çarpıp duruyordu. Bir açıkta kalan Boğaç'tı, sarhoşa benziyordu, gelene gidene sürünüyordu.
Botanyates ilk defa bekletti Ersagun Bey'i; hemen huzuruna kabul etmedi.
Başmabeyinci Malalas, İmparator hazretlerinin az sonra irade buyuracaklarını Bizans'a has merasim nezaketiyle söyledikten sonra fısıltı halinde içerde Mansur Bey'in bulunduğunu da bildirdi.
Fakat Malalas söylemese de Ersagun Bey, Botanyates'in yüzünden ve tahtına alışamamış oturuşundaki iğretiliğin saklamayı beceremediği kıpırtılarından içerde Mansur olmasa bile Ersagun yahut Selçuklu aleyhinde birtakım alışverişlerin yapıldığını anlayabilirdi. Malalas'ın açıklaması sadece konuşacağı şeyleri derleyip toparlamasına yardımcı oldu.
Botanyates, biraz aşırıya da kaçan tumturaklı nazik sözlerden, nazik olduğunu sandığı hareketlerden bir süre asıl söylemek istediği meseleye gelemedi. Bu da Ersagun Bey'in işine yaradı. Girer girmez Botanyates'in sorgu suali ile karşılaşacağını hesapladığı için tutumunu ona göre ayarlamıştı, değiştiriverdi. En az Botanyates kadar aşırı ve nazik: «Haşmetli Bizans İmparatoru Botanyates hazretleri izin verirse çağrılmadan geldiğim için özür dileyeceğim.» dedi «Lütfen beni bağışlasınlar.»
Botanyates sanki fırladı tahtından: «Nasıl dediniz, nasıl dediniz? Sizi biz çağırtmadık mı?»
«Öyleyse bekletmek densizliğinde bulunduğum, vaktinde gelemediğim için haşmetli hazretlerinden lütfen bağışlamalarını dilerim. Demek beni çağırtmışsınız efendim.»
«Tabi çağırttık. Çağırtamayacağımızı mı sandınız?»
«Karşıya geçtiğim için haberim olmadı, efendimiz; Süleyman Bey'e gitmiştim.»
Botanyates bir kere daha irkildi. Hücum silâhlarını yitiren bir çeri gibiydi. «Nasıl gidersiniz?» diyebildi sadece; «Siz burda… Siz burda bir, bir tutsaksınız, tutuklusunuz.»
«Haşmetli efendimizin konuğu sanıyordum. Artık hiç bir ilgim olmayan, bir daha dönemeyeceğimi bildiğim Selçukluluktan kurtulduğumu, Bizanslı olduğumu sanıyordum. Süleyman Bey'in çağırışını da bunun için kabul ettim. Ne kadar yanılmışım.»
Ersagun Bey'in içten konuşması kadar üçüncü hücumu da Botanyates'i şaşırtmıştı: «Süleyman Bey sizi mi çağırdı? Ama bu. Peki ne diye çağırır Süleyman Bey sizi? Bizanslıyım diyorsunuz?»
«Süleyman Bey çok kurnaz bir adamdır haşmetmeab, bunu böyle bilirdim, bu sefer gördüğüm zaman ayrıca çok cesur, sözüne güvenilir ve zeki olduğunu da anladım. Böyle bir insan Sultanlık peşinde olursa; yani sultanına hayınlık yapmak isterse ilkin kimi düşünür? Kendine benzer birini düşünmez mi? Ben de bir Selçuk hayınıyım; Alparslan'a hıyanet edip Bizans'a sığındım.»
«Yah.»
«Doğrudan doğruya sizinle konuşamayacağına göre haşmetmeab.»
«Neden bir İmparator dururken bir...»
«Bir İmparator dururken bir hayınla konuşulur; az önce hayının hayını arayacağını arz etmiştim efendimiz. Sonra sizinle konuşmaması için başka sebepler de var. Biri, Bizans'ın Melikşah'ın çaşıtlarıyla dolu olması öteki de Süleyman Bey'in hemen yanında, çok sinsi bir Melikşah çaşıtının

bulunması. En geç üç gün sonra Malikşah bu konuşmaları duyar, bu da Süleyman Bey'in sonu olur size güçleri yetmese bile.»
Botanyates elindeki İmparatorluk asasını tahtına doğru attı. Kafasının içinde, karmakarışık, her donda, her boyda şeytanlar tepmiyordu herhal. «Süleyman'ın yanındaki çaşıt dedin. Kim?»
«Mansur!»
«Olamaz. Yalan söylüyorsun!»
Fakat Ersagun o kadar sakindi ki, o kadar emin bakıyordu ki. Botanyates: «Olamaz!» diye mırıldandı.
Ersagun Bey ancak bir İmparatorun huzurunda gülünebilecek kadar gülümsedi: «Ben de aynen sizin gibi düşünüyorum efendimiz. Süleyman'a, size nasıl inanabiliriz diye sordum. Bizi önce inandırmasının şart olduğunu ondan sonra kendisiyle konuşabileceğimizi söyledim. Bu lâfım üzerine el çırptı Süleyman; bilirsiniz Selçuk barbarları elulaklarını el çırparak çağırır. Oğlunu istedi. Adı Çaka'ymış, al bu Çaka'yı İmparator hazretlerine götür; hem Bizans usulünce büyütsün hem yanında rehin olsun, dedi. Anlaşmamızın aksine bende bir hareket görürse Çaka'yı öldürtsün, dedi ayrıca. Bana öyle gelir ki efendimiz, Süleyman Bey Çaka'yı bize rehin bırakmakla dostluğunu gösterir; yoksa hiç bir Selçuk Beyi oğlunu rehin vermez. Belki kendisi de sizin dininize girer ilerde, bana öyle geldi. Çaka'yı vermez.»
Botanyates cümlenin sonunu dinleyemedi. Papa'ya karşı, bütün Katolik ve Ortodokslara karşı Bizans'a, Melikşah'a, dosta düşmana karşı Hıristiyan olmuş bir Selçuk Beyi ne büyük bir zaferdi! Botanyates, adının kutsallaştığını, Bizans'a sığamadığını görür gibi oldu. Ama içinde bir de kurt vardı: «Ya bir tuzaksa bu. Çaka'nın öz oğlu olduğunu ne bilelim?» «Ben de öyle düşündüm efendimiz. Ama Süleyman, size bir güvence daha vereceğim, dedi. Anlaşabilirsek hemen Halkedon'u terkedeceğini söyledi. Lütufkâr kararlarınızı Neses'te bekleyecekmiş.»
Botanyates düşünmeden pencereye gitti. Çok ince bir sis karşıyı alacalamıştı, pek bir şey seçilmiyordu: «Gitti mi dersin?»
Kendi kendine mi konuşuyordu, Ersagun Bey'e mi soruyordu, fark edilmiyordu. Ersagun Bey: «Şimdi Damitriu Tepesini aşmış olmalı; erken ayrılacaktı. Süleyman sizinle anlaşmak zorunda olduğunu biliyor. Başka türlü yapamaz zaten.»
«Neden benimle anlaşmak zorunda.» «Şundan ki bugün yarın Melikşah'ın buyruğu gelecek gibi; Beyliği Süleyman'dan alıp Mansur'a verecekler gibi; Süleyman'da bu korkuyu sezdim. Mansur Süleyman'ı hiç çekemez, belki sizinle daha önceki konuşmalarını Melikşah'a bile iletmiştir. Ayrıca Kos Adasından Melissenos da bu yana gelirmiş; siz de Süleyman'a karşı ordu sürerseniz, görüyorsunuz ki Süleyman'ın sizden başka güveneceği kimse yok. Reddederseniz Melissenos'la anlaşmak isteyecektir, bu da sizin için iyi olmaz sanırım efendimiz. Süleyman Melikşah'ın değişiklik buyruğu gelinceye kadar Melissenos'u istediği mevkiye getirecek güce sahiptir.»
Ersagun'un sesi ilk defa, gizliden de olsa, tehdit edici çıktı. Botanyates hâlâ penceredeydi; hâlâ sisin ötesini görmeğe çalışıyordu. Sisin bulanışı mı yoksa gözlerinin perdelenişi mi ne, bir tuhaf bulandı gün ışığı; gözlerini ovdu. Ersagun Bey aynı sesle: «Mansur güçlenirse çok kalmaz Bizans'tadır. Çünkü Melikşah Bizans'ı ister; Selçuklunun bütün arzusudur bu. Alparslan Malazgirt'e niye geldi?»
«Peki Süleyman benden ne ister? Nasıl bir yardım?»
«Söyledi efendimiz. Biraz çeri, lütfedebileceğiniz kadar. İlk işi Nases'te Mansur'un boynunu uçurmak olacak.»
«Demek onun için Mansur kaçıp bize sığındı, bizden yardım istedi.»
«Mansur kaçıp bize mi sığındı efendimiz, bizden yardım mı istedi? Ne zaman?»

Ersagun Bey öyle bir şaşırış şaşırmıştı ki değil Botanyates, en şeytan Bizanslı bile inanırdı. Öteden beri Ersagun Bey'in her şeyi bilmesinden biraz da sıkılır hale gelen Botanyates keyiflenir gibi oldu: «Yah! Bunu nasıl oldu da bilemediniz Ersagun Bey?»
«Efendimiz benimle alay ediyorlar.»
«Ne alayı, gerçeğin ta kendisini söylüyorum. Kaçtı, bize sığındı, bizden yardım istedi. Hem de senin anlattıklarının tam tersini, belki de doğrusunu anlatarak. Ne o? Düşünmeğe başladın? Neden?»
«Beni bağışlayın efendimiz, ben bu hadisenin yalnız birinci kısmına inanacağım. Mansur muhakkak Süleyman'la benim konuşmamı dinledi; Nases'te, sizden iyi bir haber gelirse başının gideceğini öğrenince hem sizin tutumunuzu ölçmek hem de Melikşah'ın buyruğu gelinceye kadar başını kurtarmak için böyle bir oyun oynadı.»
«Neden beni seçsin. Melissenos'tan bahsettin, ona da gidebilirdi.»
«Evet Melissenos onların İmparator adayıdır. Ama oraya gidebilmesi için Süleyman'ın adamlarının arasından geçmesi lâzım. Ta Nikomedya'ya kadar Süleyman'ın çerileri varmış. Mansur aralarından geçemezdi. Sonra sizi kandırıp Süleyman'ın üstüne de yürütebilirse bir taşla iki kuş vurmuş olurdu. Siz Süleyman'ı ortadan kaldırırsanız siz yalnız kalacaktınız; Süleyman sizi yenerse Süleyman yalnız.» «Haklıya benzersin.»
Bir iş yapmış olmak için gidip tahta oturdu; İmparatorluk asasını eline aldı: «Peki Süleyman'la anlaştık diyelim; Mansur ne olacak?»
«Bana değer verip düşüncesini sormak lütfunda bulunduğunuz için ne kadar bahtiyar olduğumu müsaade edin de açıklamış olayım efendim. Mansur'la da anlaşınız. Bırakınız birbirlerini yesinler, bu ara da Melissenos da ortadan kalkmış olur; Süleyman nasıl olsa Melikşah'a vuracak. Farz edelim ki Süleyman Melikşah'ı yendi; dostumuz değil mi? Melikşah Süleyman'ı yenerse yine biz kazandık sayılırız. O zamana kadar bu yanda Papa'dan, öte yandan Çin'den yardım isteriz, dostluk kurarız. Süleyman Melikşah'ı yenemese bile yıpratacaktır.»
«İyi ki hayın oldun da Bizans'a sığındın Ersagun Bey, yoksa senin başında olduğun Selçuk ordusu beni hayli uğraştırırdı.»
Ersagun Bey ancak o zaman terlediğini anlayabildi. Ense kökünden kuyruk sokumuna su içindeydi. «Haşmetmeab efendimiz teveccüh buyururlar.» derken içinden terlemiş bir gülme geldi. Zor tuttu: «Ne biliyorsam Bizans'a borçluyum, Bizans'a ödeyeceğim.» Botanyates, zeki olduğunu zannettiği bir gülüşle ağzını çarpıttı. «Öyle bile olsa Çaka'yı senin yanından alacağım Ersagun Bey; benim yanımda büyüsün. Bakarsın Selçukluluğun debreşir.»
«Efendimizin her zaman doğru düşündüğü herkesçe bilinir. Yalnız, benden neden hâlâ kuşkulanır anlayamam.»
Botanyates, çok belli bir rahatlama içinde tahtından kalkıp, İmparatorluk asasına sıkı sıkı sarılmış olduğu halde Ersagun'a yaklaştı: «İmparatorluk kolay değil Ersagun Bey.» dedi; sesi mağrur, kendinden emin, gösterişe hazırdı. «Hele Bizans İmparatoru olmak. Arada bir senden bile şüpheleniyorsam bu yüzden; yoksa benim için az fedakârlık yapmadın, bir Bizanslıdan çok hizmetin geçti. Yorgun olduğun anlaşılıyor; uykusuz bir gece geçirdin gidip uyumam istiyorum. Bu gece Vlaherna'da senin için içeceğim. Zinde olmağa bak. Bulgar kızlarını gördün mü? Sofya Valisi göndermiş.»
Gevşek, hazza hazır, dünyaya dönük esnedi: «Seni dinlerken yorulmuşum Ersagun Bey. Akşama ben de zinde olmalıyım.»
O haldeyken düşündü herhal: «Süleyman Melissenos'u haklar mı dersin? Yoksa Aleksi Komnenos'u bir orduyla göndersem mi?»

«Neden Dukas değil Haşmetmeab? Dukas'ın ihtirası yoktur hiç değilse. Aleksi bir süre tutsak da olsa Süleyman'ın yanında kaldı. Üstelik Melissenos'un kayınbiraderidir. Süleyman'a güvenmeyelim büsbütün.»
«Dukas? Bilmem ki? Benim yanımda yetişti. Dukas'ı gördükçe bir buldok köpeği hatırlarım hep. Vahşi bir heriftir. Ondan mı dersin?»
İmparatorlara has gülmeğe gayret etti. Fakat tam tamına beceremedi. Ersagun Bey de İmparatorların sırdaşlarına has güldü; o becerdi: «Vahşidir ama sahibine değil efendimiz. Buldok köpeklerini ben Bizans'ta tanıdım; bizim orda tazıyla kurt köpekleri yetiştirirler.»
Yan gözle Botanyates'i süzdü.
Dışarı çıktığı zaman sanki bir sürü buldok köpeğiyle boğuşmuş gibiydi; kafasının bütün damarları şahlanmıştı, belki de kıpkırmızı kan, iplik şeritler halinde kafatasını dıştan dolanıyordu da akmıyordu; sancıyordu. Ense kökünden kuyruk sokumuna bir soğuk ter daha boşandı.
Köşke döner dönmez, üstündekilerin birini bile çıkarmadan, olduğu gibi, hatta hiç adeti olmadığı halde çizmeleriyle birlikte yatağa kaldırıp attı kendini. Sırt üstü, o soğuk kurumuş ter içten gömleğine yapışıp derisinde donuncaya, ısınıp tekrar deride nemleninceye kadar sırt üstü uzanıp kaldı. Ne düşündü, ne gözlerini yumdu, ne de kıpırdandı.
Bizans en zeki aptallığıyla, bazen bir buldok köpeği havlamasında kulaklarında uğuldadı. Ta Akça Kız'ı hatırlayıncaya kadar. Yağmur Bey ya gelmezse? Ya geç gelirse? Ya gelir de? Akça Kız2a söz vermişti bir kere. Akça Kız kırılacak, Akça Kız boynu bükük bırakılacak kızlardan değildi. Akça Kız'ı düşünürken Virna geldi aklına; Virna'nın o birdenbire korkunç bir hızla güzelleşişi. Balçar'ın dönme umudunu duyunca elli yılın gerisinde unutulmuş o zapt edilmez güzelliğe dönüverişi.
«Budala bu kadınlar.» diye mırıldandı; «Selçuklusu da, Bizanslısı da. Kimi erken kimi geç budala!»
Akça Kız, Virna derken, derken fırlayıp kalktı; akşam Vlaherna Sarayında Bulgar kızları demişti Botanyates. «Öyleyse akşama kadar işim yok sayılır. En iyisi hamam; madem Bulgar kızları var; hamam!»
Düşündüğü gibi yaptı. En güvendiği adamına «Ben Forum Tauri'deki hamamdayım» dedi. «Nerde olduğumu bir sen bil. Malalas'a da haber sal, Mansur'u sıkı gözlesin.»
Hamamda bütün buldok köpeklerini unuttu.
Akşam, yine de istediği gibi eğlenemedi. Bulgar kızları güzeldi güzel olmasına; meclis her zamanki Bizans sarayının eğlence meclislerinden farksızdı, hatta Bulgar kızlarını aratmayan, Bulgar kızlarına taş çıkartan Bizans kadınları her zamankinden daha yakın, daha evecen, daha benim diyen cinsindendi. Ama Ersagun Bey saatlerin bir an önce bitmesini, zamanın bu parçasını hendek atlar gibi atlamasını istiyordu. O da oldu. Gece yarısından hayli sonra, Botanyates dahil herkes ezilmiş, suyu çıkmış üzüm cibrelerinden farksız, ağız göz eğilmiş, buldok köpeklerinin sarhoşluğunda çekilip gittiler. Aklı başında olan tek insan Ersagun'du; o da, bütün ötekiler gibi görünmek için kendini zorlamaktan yorulmuştu. Botanyates bir ara farkına mı vardı ne, Ersagun Bey'in kulağına eğilip: «Eğlen, eğlen artık.» dedi; «Mansur işini dediğin gibi yaptık. Dukas yarın sabah yola çıkıyor. Düşününce seni haklı buldum, eğlen artık.»
Saraydan ayrıldıktan sonra Dukas'a gidip gitmemeyi düşündü. Gitmemeği uygun buldu. Ne olursa olsun Botanyates'in aptal olmadığını biliyordu; ardına birisini takmış olabilirdi. Dukas'ın yanına adamlarını muhakkak yerleştirmişti, son anda pişmiş aşa su katmaktan çekindi. «Nasıl olsa Dukas karşıya geçince, İmparator benim demeğe başlayacak.» diye düşündü; «Herif böyle bir fırsatın bir daha eline geçmeyeceğini bilir. Yine üç İmparator. Botanyates, Melissenos, Dukas! Haydi hayırlısı.»
Ne de olsa sarhoştu; ister istemez şarap içmişti, göze batmamak için o pis, karmakarışık Grek içkilerinden almıştı, başı bir hoş dönüyordu. Dukas'ı düşündükçe; Dukas'ın imparatorluğunu ilân

edişini Botanyates'in duyuşunu hayalledikçe, gerçekten sarhoşlaşıyordu. Bizans ancak sarhoşken, ancak karışıkken, ancak üç imparatorluyken mi güzeldi ne? «Melissenos güçleşip de kafa tutmağa başlayıncaya kadar Süleyman Bey Urumeline yerleşmiş olur herhal» diye mırıldandı. «Hele şu Nikiya işini hayırlısıyla halletsin de, hele kimsenin kuşkusunu üstüne çekmeden, yorulmadan, Melikşah'a fazla bir yük olmadan.»
Gören olsa, Ersagun Bey'i tanımayan biri, adam herhal deliriyor, derdi. Ersagun Bey kendi kendine konuşmağa o kadar dalmıştı.
Köşkte Oğulcuk'u bekler buldu; köşkün kapısına yakın, bodur çin ağaçlarının karanlığını siper edinmiş. Sabahkinde daha telâşlıydı; hatta daha öfkeli. Belki bu kadar değildi ama Ersagun Bey'i görünce taşmıştı. Lâfın yarısını yutuyor, kekeliyor; kalan yarısını da ağzının içinde yuvarlıyordu. İçeri aldı.
Mumlardan biri hariç ötekilerin hepsini söndürdü. Oğulcuk'u, odanın pencerelerinden uzak, çok az ışık alan köşesine götürdü, yere oturttu. Kendi de bağdaş kurdu yanına. Fısıltı halinde, sesi hayli esrarlı hayli gizlilik içinde: «Şimdi, de hele bakalım Oğulcuk Baba. Bahçede konuşamadın.»
Oğulcuk odadan, sönük aydınlığıyla yanan tek mumdan, Ersagun Bey'in esrarlı, gizli sesinden diyeceklerinin çok önemli olduğuna inandı; Ersagun Bey gibi birisinin böyle kendisine önem vermesinden gururlandı. Sesi de öyleleşti: «Bre Ersagun Beyim şunu derim sana, yanılmamışım. Bu Boğaç hayının ta kendisi olmuş, katmerlisi bre. Seni zehirlememi istedi.»
Ersagun Bey aynı şekilde: «Biliyorum» dedi.
«Nerden bre Ersagun Beyim? Sen orda değildin?»
Ersagun Bey fazla bilgiçliğin de Oğulcuk'u korkutacağını anladı: «Bugünlerde çevremde çok dolaşır oldu, Oğulcuk Baba. Bildiğim bundan, kararlama çıkardım yani senin anlayacağın. Başka ne yapmanı istedi?»
«Bu kadar bre. Zaten ordakilerin hiçbirini gözüm tutmadı. Bizim bu Peçenekler böyle değildi. Durak Han ile Kegen Bey bir ikilik soktu Peçenek'e, ondan bu yana iflah olmadık. Gece gelip de bir görseydin bre, hepsi afyoncu olup çıkmış.»
«Çok mu Peçenek gider oraya?»
«Eh bre, yarısından çoğu Peçenek'tir.»
«Boğaç onlarla konuşmadı mı?»
«Hep onlarla konuştu. Belki de ondan gider oraya bre? Hepsinin parasını o verirmiş.»
«Öyleyse bir niyeti var?»
«Ne gibi bre? Ha şunu dedi bir yol, yanılmadım öyle dedi. Dedi ki bre, hepiniz Peçenek'e dönün, kurun bir gizli dernek kurtarın Peçenek'i, parası benden, dedi.»
«Kendi neden gelmezmiş?»
«Bilmem bre, aklıma gelmedi ki soram.»
«Peki Oğulcuk Baba; hiç Balçar adı geçti mi? Şu sizin Kegen Bey'in oğlu?»
«Yok geçmedi. Ya bre bir de Balçarımız vardı bizim, kuzu gibi bir oğlancıktı bre.»
Sustular. Oğulcuk Baba, duyup unuttuğu bir şey var mı diye kafasını zorladı durdu. Ersagun Bey dışarıyı dinliyor olmalıydı; dışarda ses soluk yoktu, duymadı Oğulcuk Baba. Dışarıyı dinlerken, Ersagun Bey'e bakarken hep Forum Konstantin'deki afyonlu meyhanedeydi; afyon dumanlarının yapışkan sisinde Boğaç'ın hayın yüzünü düşünüyordu. Oradayken Boğaç'ın yanındayken bile fark edemediği Boğaç'ın hayın yüzündeki domuzluğu daha iyi görür gibi oldu: «Ersagun Beyim. Bre Ersagun Beyim dinle hele beni. Şu lâf ne demektir: Selçuk Beylerinin kanı toprağa dökülmezmiş; görelim hele gidelim de.»
Ersagun Bey irkildi: «Kim dedi bu lâfı, Boğaç mı?»
«Boğaç; doğru mudur?»

«Evet, mecbur kalınırsa Selçuk Beyleri yay kirişinde boğulur. Boğaç bir yere gideceğini de dedi mi? Şu Peçeneklere dernek kurma lâfını ederken demiştir belki.»
«Demedi. Akıl verdi aklı sıra. Ama bir iki defa Süleyman Bey'in lâfını etti. Hah hah tamam bre, bu kanı dökülmez lâfını da Süleyman Bey'in adını söylerken ettiydi, bre sakın bir...»
«Hadi git şimdi sen Oğulcuk Baba. Bütün bunları da unut. Boğaç'ı, beni falanı. Bir iki gün dışarıda görünme. Boğaç seninle görüşmek için belli bir gün söyledi mi?»
«Tamam bre Ersagun Beyim; üç gün sonra buraya gel, dedi. Üç günlüğüne Sikiya'ya gidecekmiş.»
Oğulcuk'u gönderdikten sonra rahatça düşünebildi. Boğaç'ın hesabı ayan beyandı. Süleyman Bey'i öldürecek, Ersagun'u zehirletecekti. Düşünebildiği şimdilik buydu. Peki kimin kesesine çalışıyordu bu herif? Küpeli Hafız takımından ayartıldığına göre çok güçlü biri yahut birileri olmalıydı. Yoksa Hasan Sabbah bu kadar güçlenmiş miydi? Hasan Sabbah İltutmuş'un işiydi, onu bilmesi gerekirdi, bildiğini de Ersagun'a iletmesi. Uzaklık yakınlık diye bir şey kalmamıştı artık; at uzağı yakına getiriyordu. Ta gün doğusundaki bir Hasan Sabbah Bizans'ta Selçukluyu vurabilirdi, Bizans'ın ötesinde bile vurabilirdi. «Ah Yağmur ne halt ettin de gelir gelmez beni görmedin, Süleyman'ı görmedin. Soyha haber sendeydi belki.»
Ne yapacaktı şimdi? Hadiseler öyle bir hızla gelişiyordu ki… «Tanrı hızını kesmesin, zamanı da hadiseleri de biz hızlandırdık, Selçuklular. Durdurabilirsen durdur artık. Selçuklular zamandan, hadiselerden daha hızlanmazsa boğulup kaldı demektir. Elimde işe yarar ulak da kalmadı?»
Çare yoktu; hiç bir şey yapamazsa kılık değiştirip kendisi gidecekti Süleyman'a. Bir ara Çaka'yla Akça Kız'ı bile göndermeği düşündü. «Yol bilmez iz bilmez yoksullar. Süleyman da az biraz yorgun görünüyordu, bunalmış. Mansur yıktı onu en çok, Mansur'un Bizans'a kaçtığını öğrenince yüreğinden vurulmuşa dönmüştür.» diye, düşüne dalıp gitti; olduğu yerde, Oğulcuk Baba'yla konuştuğu döşemede. Fakat dışarda, kedi yürümesinde bir sıyırtıya uyanıverdi. Kulakları değişmemişti; ta Sav Tekin Bey zamanında, Alparslan'ın en çok beğendiği, kan uykudayken bile kör arı vızıltısına uyanan kulakları Bizans'ta daha ustalaşmıştı. Sıçrayıp kalktı, duvar boyunca kapıya geldi, sürmeyi sessizce çekip bekledi. Gelen kim ise kapıdaydı işte, açıverdi kapıyı. Yağmur Bey'di.
Bir hayli yorgun, bir hayli halsiz, bir hayli açtı. At, ter, keçe, kıl, hayvana, yola ve yorgunluğa ait ne varsa hepsi bir arada kokuyordu. «Doğru sana geldim.» dedi; «Gidip eve yatsaydım, yine kim bilir ne cezalar düşünürdün.»
Oturduğu zaman, oturduğu yerden kalkamayacakmış gibi yerleşti. «Bu son olsun Ersagun Beyim. Az biraz dinleneyim artık. Kafa göz kalmadı; akıl durdu gayri bende. Hiç değilse bir hafta kalmam gerek. Dinlensem.»
Ersagun Bey, Yağmur'a yiyecek çıkardı. «Unut dinlenmeyi, dinlenmenin sırası değil. Dinlenmek bize öteki dünyada yazıldıysa o bile kâr. Selçuklusun, öte dünyada bile dinleneceğini sanmam. Bura ne ise orası da odur. Uzlar nasıl? İşe yarayacak gibi mi?»
«Umut yok. Kör arı nasıl uçuyorsa bunlar da öyle. Ver altını, ver dünyalığını, sal babasının üstüne; gözünü kırpmadan vurur. Bizans'ın bu yanlarını iyi öğrenmiş.»
«Demek öyle. Peçenek'le Uz'u bir anlaştırabilsek ne sağlam bir duvar olur halbuki.»
«Uz Peçenek'i, Peçenek Uz'u çiğ çiğ yer, duvar şöyle dursun. İlk defa bir yerden eli boş döndüm. Hem de eşşekler gibi yorularak. Romanos Kapısındaki senin adamın olmasaydı az kalsın postu da bırakıyorduk bu sefer Ersagun Beyim.»
«Olur bunlar, post da gider dost da bu işlerde. Doyduysan kalk gidiyoruz.»
«Nereye Ersagun Beyim? Ne olur eve gideyim artık.»
«Verilmiş bir sözüm var; hele onu yapalım da.»
«Gecenin bu saatinde mi? Sabaha kalamaz mı? Çaka'yı da öyle özledim ki, gözlerimde tütüyor.»
Yağmur Bey'in yüzü kızardı. Yutkundu sadece.

Ersagun Bey kukuletalı iki Bizans pelerini alıp geldi. «Kalk, kalk hayli yolumuz var sayılır. Eve uğrayıp Çaka'yı da alalım yanımıza.»
Ancak o zaman canlandı Yağmur Bey. Karnı doymuş, yorgunluğu eskisine göre azalmıştı. Pelerini üzerine almadan önce yüzünü bol suyla yıkadı. Soğuk kuyu suyu, uykusunu da aldı. Kukuletalı Bizans pelerininin içinde önceleri sıkıldı ise de yürüdükçe alışmağa başladı: «Nasıl olsa Akça Kız uyanacak.» diye düşündü. Akça Kız'ın yeni uyanmış henüz uykuyla süslü yüzü geldi gözlerinin önüne. Adımları hızlandı.
Ersagun Bey eve gelince uyanan Çaka'yla Akça Kız'a hemen giyinmelerini söyledi. Akça Kız'a, papaz kılığını nereye koyduysa hemen çıkarıp getirmesini de söyledi. «Bu kadar çabuk işime yarayacağını düşünmemiştim.» dedi Yağmur Bey'e. Yağmur Bey anlamsız gözlerle bakıyordu. Akça Kız'ı görmesine görmüştü; Akça Kız da Yağmur'u görmüştü. Ne var ki Ersagun Bey'in yumuşamış sanılan sözleri birer buyruğu andırıyordu. Akça Kız, yüreğini ele veren bir bakışla bakmıştı sadece; Yağmur utanmış, o kadarını da yapamamıştı. Pelerini çıkarıp kurtulmak istedi. Ersagun Bey; «Yolda gene giyeceksin çıkarma.» dedi. Bir yandan da papaz kılığını giyiyordu. «Çaka yine o çömez urbasını giyin. Daha kolaylaşır gidişimiz.»
Kimse nereye gittiklerini, gideceklerini soramadı. Bir Akça Kız'ın içi biraz anlamış gibi, ürpertili bir yanma ile titredi. En çok acele eden de Akça Kız oldu zaten; herkesten önce kapıda hazır oldu. Karanlıktan faydalanıp Yağmur'u görmeğe çalıştı ise de, gülmekten başka bir şey vermeyen Yağmur Bey'in Bizans kukuletasına bakıp durdu.
Yolda hemen hiç konuşmadılar. Ersagun Bey dalgın, düşünerek yürüyordu hep.
Gece sabaha dönüyordu.
Kestirmeden, yangın yerlerinden, bahçe aralıklarından gidiyorlardı. Forum Konstantin'e gelince Septim Severus surlarının hemen dibinde bir müddet gidip fırınların bulunduğu sokağa saptılar. Yol yokuş aşağı iniyordu dükkânların bulunduğu sokaklardan geçtikleri için kimseler yoktu. Bir defa, o da fırıncılar sokağının sonunda bir sarhoşa rastladılar, sızmıştı. Perama Kapısına geldiklerinde gün ağaracak gibiydi. Ersagun Bey kapının, sarhoş kırmızısında uyuklayan muhafızına bir kâğıt gösterdi. Kapıdan geçmeleri de kolay oldu, sandal bulmaları da.
Arap Camisine geldikleri vakit imam sabah namazı için uyanmıştı. Ancak o zaman Yağmur Bey olup biteni anladı; nikâhları kıyılacaktı. Çaka bunca yol yürümenin, Kersa'yı sabah ayazında sandalda geçmenin, kara sakallarında bir tuhaf bakıyor gibi gelen imamın, Ersagun Bey'in kısa kısa söylediklerini dinleyişinin nereye varacağını bilmeden bakıyordu. Akça Kız yorgunluğunu da, uykudan uyanışını da unutmuştu. Ersagun Bey'in dediğini bu kadar çabuk yapışına minnet duyuyordu.
İmam Yağmur Bey'i, ancak kukuletasını çıkardıktan sonra tanıdı; Ersagun Bey'i bilmezdi. Kim olduğunu Yağmur Bey'den öğrenince daha bir saygılı durdu. Ama yine böylesine sabah ezanında nikâh kıymanın sebebini düşünüp de bulamamış gibi bir Ersagun Bey'e bir Yağmur Bey'e çeviriyordu gözlerini. Ersagun Bey: «Durmağa gelmez hocam.» dedi. Bunun üzerine; «Yağmur Bey gece geldi; bir bakarsın gece gidiverir.»
Akça Kız'ın yüreği yandı. Ersagun Bey'in gülümsemesi bir serinlik vermedi.
Nikâh uzun sürmedi; imam duasını uzatmadı.
Akça Kız inanamıyordu. Evlenmişlerdi. Yağmur Bey'e nikâhı kıyılmıştı. Daha dün, bir gece önce; dağlar, dağlar, dağlar varken, dağlar Yağmur'u kapıp götürmüşken, geriye getirmeyecekken. Dağlar, dağlar, dağlar birden yol vermişti iki dağ kapanmış dişi ve erkek, kilitlenmişti.
Akça Kız hem çok şey duyuyor hem hiç bir şey duymuyordu. Düş müydü yoksa diye düşünemiyordu.
Yağmur Bey yeni bir yorgunlukla büsbütün ağırlaşmış mıydı yoksa bütün yorgunlukları ılık bir su olup bedeninden akmış mıydı, bilemiyordu?

Ersagun Bey imama: «Senin konuğun olacağız.» dedi: «Akşama geri döneriz.»
Akça Kız'a hep gülümseyen gözleri nedense tedirgin baktı. Fakat Akça Kız'ın Ersagun Bey'in tedirginleşen gözlerini görecek hali yoktu.
İmam, karısına durumu anlatmak için dışarı çıktı.
Ersagun Bey hafifçe öksürdü: «Yağmur Bey» dedi. «Böyle bir anda ne hissedilir pek bilemeyeceğim. Herhal çok güzel şeyler; bir eşi bulunmaz hisler. Şimdi konuşmak isteyen, bu hislere yaraşır konuşmalı he mi?»
Yağmur Bey bulutlardaydı hâlâ. İnanamamış bulutlarda: «Konuşmasan bile ben anlarım hay Ersagun Beyim. Sana kul olsam da az. Bu Akça Kız'ın yanında demek olmazdı bu lâfı ama dedim işte; senden de ondan da Çaka'dan da ayrım gayrım yoktur. Babam bilirim seni.»
Ersagun Bey, diyeceğini demekte zorluk çekmeğe başladı. Ne Yağmur'un ne Akça Kız'ın gözlerine bakarak konuşamayacaktı; halbuki gözü başka yerde konuşmayı hiç sevmezdi, konuşamazdı. Bir hayli zorlandıktan sonra: «Biz burda nikâh kıydık ya, inşallah Boğaç da Süleyman Bey'e varıp yetişememiştir.» dedi.
Akça Kız'ın yine yüreği yandı; Yağmur oklandığını sandı: «Ne Boğaç'ı Ersagun Beyim? Ne Süleyman Bey'e gitmesi? Boğaç'ın Süleyman Bey'de ne işi var?»
Ersagun Bey, Oğulcuk Baba'dan başlayıp Boğaç'la ilgili bütün bildiklerini anlatınca Yağmur çıldıracaktı. Nikâhı, Akça Kız'ı unuttu. «Eyyvah» diye çırpındı; «Eyyvah Ersagun Beyim ben ne haltlar etmişim şimdi anlıyorum. Süleyman Beyime uğramamakla; doğrulayıp sana gelmemekle ne haltlar etmişim. Küpeli Hafızımızı vuran bu Boğaç hayınıdır, Balçar'ı öldüren.»
Virna gelip gitti Ersagun Bey'in gözlerine; Virna'nın korkunç bir hızla çirkinleşivermesi.
Yağmur, Hasan Sabbah'ı anlattı, Balçar'ın ölümünü, Küpeli Hafız'ın vuruluşunu. «Melikşah Sultanımız İltutmuş Bey'le birlikte Küpeli Hafız'ın neden öldüğünü gizli tutmağı kararlaştırdılar. Eceli ile öldü diye duyulmasını uygun gördüler. Hasan Sabbah'ın gücünün yayılmamasını, adam yerine konulmamasını uygun gördüler. Süleyman Bey'le sana işin iç yüzünü bir ben anlatacaktım. Eyyvah ki eyvah. Benim bu kara başımı nasıl taşlar altında ezmezsin şimdi?»
«Olan olmuş Yağmur, döğünmek faydasız artık.»
«Ne demek faydasız Ersagun Beyim henüz benim canım sağ. Süleyman Beyim şu sıralar nerede olabilir sence?»
«Ya Pantichion'dadır ya Libissa yolunda.»
«Ya Boğaç denilen it?»
«Bizans'tan çıkmadıysa çıkmak üzeredir.»
Yağmur Bey'in eli ayağı, dili damağı dolaştı. «Ati bana bir at Ersagun Beyim. At bana. Süleyman Bey'e yetişmem gerek. Boğaç denilen hayını tutmam gerek.»
Akça Kız Yağmur'u bir daha kaybetti; hem de avucunun içindeyken, hiç bu kadar yakınına, yüreğinin başına gelmemişken. Utanmasa ağlayacaktı.
Ersagun Bey, Akça Kız'ın yerinde olmadığı için rahat mıydı yoksa deli divane mi anlayamadı. Akça Kız'ı unutmasının gerekli olduğunu biliyordu sadece, şu sıra Akça Kız yeryüzünde olmamalıydı. «Başka çarem yoktu Yağmur Bey. Akça Kız'a söz vermiştim. Sözümü, epeyce acayip de olsa yerine getirdim. Amma Süleyman Bey'e senden başkası gidemezdi; oyun yapmadım. Yapılan tek şey buydu. Bu nikâhı çocuklarınıza anlatırken benim için kötü düşünmeyin; he mi Akça Kızım.»
Hemen çıktı; tekrar girip Çaka'yı aldı. Kapıyı Yağmur'la Akça Kız'ın nikâhına kapadı.
Sabah namazını bırakan imam at aramağa çıktı. Ersagun Bey Çaka'yı yatırdı; uyumasını söyledi. İmamın karısına Yağmur Bey için yol azığı hazırlattı.

İmam at bulamadan döndü. «Yalnız Cenevizli bir ahbap, Yağmur Bey'i karşıya geçirip oradan iyi bir at tedarik edebileceğini söylüyor.» dedi; «Sözüne güvenilir, biraz para canlısıdır o kadar. Ben kefilim.»
Ersagun Bey, az önce kapadığı kapıyı nasıl açıp içeri bakacağını. Yağmur'u alıp nasıl dışarı çıkaracağını düşündü. Eli varmıyordu. Kapının önüne kadar geldi; durup öksürebildi ancak. «Yaşlanıyorum herhal» diye düşündü; «Bunlar, bu gözü yaşlılık, bu yufkalaşan yürek pek hayra alâmet değil.» Bir daha öksürdü.
Kapıyı Akça Kız açtı. Yüzü, taze kesilmiş kerpiç kalıbında donuk, çizgi oynamıyor ama pürtüklü. Şöyle bir baktı Ersagun Bey'e, o kadar. Kapıyı iyice açıp Yağmur Bey'e yol verdi.
Ersagun Bey, üstündeki papaz maşlahını Yağmur Bey'e giydirdi. «Ne olur ne olmaz. Bu kılık Bizans'ta en güvenilir kılıktır. Küpeli Hafız'ın bir bildiği olmasa bunu seçmezdi. Cenevizliyle geri gönder. Bana da ayrı bir güven veriyor.»
Krisopolis gün doğusunun pembe kızıllığındaydı; boğazın sabah sularına günün genç ışıkları sere serpe düşüyordu. Yağmur Bey, Akça Kız'a: «Tanrı'ya ısmarladım seni.» dedi; «Ersagun Bey'e güven.» Akça Kız'ın gözlerinde doğan gün, Boğazın sularında daha canlı parladı, daha canlı yandı. Ama çarçabuk battı.
Yağmur Bey Ersagun Bey'i kucakladı; sımsıkı, kopmak istemiyormuş gibi.
Akça Kız başını önüne eğdi.
Sonra, Cenevizlinin sandalı yavaşça kıyıdan ayrıldı; kürekleri Boğazın gün ışığını içen suyunu gümüşledi. Kürekler, Akça Kız'ın yüreğine dalıp dalıp çıkıyordu, sandal Akça Kız'ın yüreğini yarıyordu. Akça Kız suya, küreklere, sandala imrendi; Cenevizliye imrendi.
Ersagun Bey «Borcum olsun Akça Kız.» diye fısıldadı; «Yağmur dönünce öyle bir nikâh yapacağım ki torunların da ezberleyecek. İnan Akça Kız.»
«Üzme tatlı canını Ersagun Beyim; bu nikâhı da torunlarım ezberler, olursa tabi.»
Bu kadarcık ağlayabildi Akça Kız işte.
Ama bu kadarcığı bile Ersagun Bey'e yetti.
Sandal, küfreder gibi Boğazda küçüldü. Gün ışığının pembemsi azalmış kızıllığına girdi.
Süleyman Bey, öfkesini ancak Nikomedya'da alabildi. Nases'ten, Pantichion'dan, Libissa'dan bütün karakollarını, bütün öncülerini, artçılarını çekmişti. Kaleden görebildiği koca düzlük, bu yarı denizin körfeziyse ta aşağı Tarsiya Tepelerine kadar öte yanı da silme Selçuk çerileriyle bir boz, bir ışıltı demir çayıra dönmüştü. Aşağıya Sophon Gölünün güneyine inecek şekilde kıvrılıyordu. Sanki Süleyman Bey'in bütün iyi niyetine, bütün sağduyusuna kıvrılıp yürüyordu. İçinde bir yerde katılaşıp kalan Mansur'u çiğniyordu.
Çerinin öncüleri Burmak ve Kara Budak Beylerdi. Nikomedya ile en öndeki Kara Budak Bey'in arasında, sağ açık yandan onbaşı Çavdar, Elulağı Durdu, Çalık Buğday ve Çal İmamın oğlu, kendi aralarında da düzenli noktalar kurarak haberleşmeyi sağlıyordu. Burdan, Nikomedya Kalesinden salacağı bir buyruk, bir ok atımından daha hızlı Kara Budak Bey'e ulaşır, bu yeri döğen orduyu bir anda Mansur'un üstüne çekip götürebilirdi. Götürmesi gerekti; Mansur, sakladığı yüzü ile ortaya çıkmıştı. Daha ötesi yoktu. Bir ara uru büyütmeden kesmeği düşündü, çok güvendiği birini çağırıp Mansur'a göndermeği, orada bir fırsatını buldurup ortadan kaldırmağı. Ama sinsi bir Bizans oyunu gibi geldi bu Süleyman Bey'e. Kime söyleyebilirdi zaten. Öz kardeşini, kol kanat gerip büyüttüğü, boynu bükük bey oğlu olmanın yarım umuduyla ölesiye bağlandığı Mansurunu kimseye söyleyemezdi; teklif edemezdi; ne eli ne dili varırdı.
Buyruk verip orduyu da geri döndüremezdi. Mansur elini kolunu bağlamıştı; daha o gece çadırını boş bulduğu zaman, boş bulup, deniz kıyısında Bizans'ın suya vurmuş yangınına bakarken bunu anlamıştı. Suya vuran Bizans'ın yangını değil de yüreğindeki çaresiz alevlerdi. İnce hastalık misali göğnüyordu; sonunaca göğnüyecekti.

Babası Kutlamış Bey2in karasından kurtulamamışken Mansur'un karası gelip göğü kaplamıştı; tepsi tepsi düşüyordu. Bu iş bitmeliydi. Ama nasıl?
Ordunun ucu görünmez oldu; içindeki kabaran öfkenin ucu da görünmez oldu.
«Süleyman Beyim. İznin olursa söyleyeceklerim vardır.»
Mehmet idi; hemen sağında, eski sur artığının mazgal oyuntusuna siperlenmiş, görünüşte, düzlüğe yayılmış yürüyen orduyu seyrediyordu. Bir an Süleyman Bey, ne kadar emniyette olmadığını hissetti; Mehmed'in yerinde bir başkası da olabilirdi, oka yaya ne hacet ustaca atılmış bir hançer hedefini şaşmadan bulurdu. Öyle ki Süleyman Bey, böyle bir hançeri bekledi bile, tak deyip şahdamarına saplanmasını.
Mehmet buyruk bekliyordu.
Süleyman Bey adamlarına baktı; en yakını en azından yüz adım gerideydi. Düşünüyormuş, düşüncelerini gezdiriyormuş gibi eski sur kalıntısına yakın, Mehmedin hemen yakınında, sırtını taş duvar ıtısına dayadı «Halkedon'da arattım seni.»
«Nikiya'dan geldim Süleyman Beyim.»
«Peki diyeceklerini söyle.»
«Melissenos Nikiya'ya girdi.»
«Biliyorum.»
«Seninle görüşmek niyetinde. Uygun görürsen hemen Bizans'a yürümek isteyecek, ama sanırım buna fırsat bulamayacak.»
«Neden?»
«Botanyates; Dukas'ı, Melissenos'u bastırmak için gönderdiğinden.»
«Dukas'ın yolunun üstündeyiz övleyse.» «Bana da öyle geldi. Ama bu sabah Eribolos'ta bir Bizans çaşıtı gördüm. Boynuzlu Hanı derim ben o hana. Dört bir yanı geyik boynuzlarıyla donatılmıştır. İste bu Boynuzlu Han'da karnını doyuruyordu, Aleksiyos'un adamıdır bildiğim kadarıyla. Hayırlısından üç haber verdim, bir haber aldım. Dukas Halkedon'a geçer geçmez İmparator benim demiş: Botanyates'i tanımıyorum demiş. Maksadı, gelip Nikiya'yı almak, burada devlet kurmakmış, sonra da tabi Bizans'a yürümek. Melissenos gibi. Sen şimdi orduyu yola çıkarmasaydın Dukas'ın yolunu keserdim diye düşünüyorsun Süleyman Beyim he mi?»
Mehmet, yanılıp yanılmadığını anlamak için bekledi; Süleyman Bey başını sallayınca:
«Meraklanma Süleyman Beyim, Dukas ordusunu Aigiala'dan sallarla Helenopolis'e geçirmiş. Bana sorarsan ya yolunun üstünde senin olduğunu bildiğinden Helenopolis'e saptı ya da kestirmeden, hemi de senden önce Nikiya'yı vurmak istedi.»
«Sence Melissenos Dukas'a ne kadar dayanır?»
«Belli olmaz Süleyman Beyim. Dukas Nikiya'yı iyi yoklatmış da Göl Kapısının zayıf olduğunu öğrenmişse burayı sıkıştırır, o zaman da Melissenos iki gün ancak dayanır. Yok eğer Dukas karadan Hadriyanus, Lefke ve Kladyüs kapılarını bağlayan surları zorlamak isterse Melissenos daha çok dayanır.»
«Bizim sudan anlayanımız yok. Denizi bol yere geldik ama denizi bileni yetiştirmedik; onun için zayıf dediğin kapı bize göre en sağlamdır. Öyleyse bekleyelim bir hafta on gün Dukas Melissenos'u kuşatsın, iki taraf da bunalsın. Yolumuzu değiştirmeyelim, Dukas bizden iyice emin olsun.»
«Buyurursan ben Nikiya'ya kolay girerim. İçerdekilere senin geleceğini yayarsam...»
«Eyi olur. Ama onu başkası yapsın. Gözünün tuttuğu kim var?»
«Çalık Buğday; şu Çavuldurların sıska olanı, yılan gibi yüzer. İçerde de Kırgızlardan bir yavuklusu var. Kadın kısmının lâfı yaygın olur, tez dağılır.»
Adamları Süleyman Bey'in sur kalıntısının ardından Mehmet'le geldiğini görünce afalladılar. Mehmed'in nerden, nasıl geldiğini, Süleyman Bey'i ne edip de bulduğunu düşünüp durdular.

Süleyman Bey ulağını çağırdı. «Ordu Beyleri yerlerine adamlarım bıraksın. Tez elden beni bulsunlar.» diye buyurdu; «Ayak divanına gelecekler, eğlenmesinler. Onbaşı Çavdar'a da haber ver Çalık Buğday adındaki yoldaşını bana yollasın. Önce bu buyruk yerine getirilecek.»
Mehmed'i alıp Nikomedya muhafızının odasına girdi. Oda, gün ışığını olduğu gibi; sıcak, çok aydınlık. Sıcak gün ışığı aydınlığı taş duvarlarda çıplak, yalnız, saygısız. «Kepenkleri kapa Mehmet hele, ışık gelmesin bakalım.»
Bu sefer de oda, kepenklerin çatlaklarından sızan gün ışıklarını boğmağa çalıştı.
«Melikşah Sultan'a gideceksin Mehmet. Bir emanet vereceğim sana. Melikşah Sultan'a gittiğini kimse bilmeyecek. Ersagun Bey bile. Vakit yok, gerekirse Ersagun Bey'e haber salarım. Bir de...»
Lâfı ağzında yarım kaldı. Kimin nesi olduğu bilinmeyen kalabalıkça bir alayın Burçak Bey'in yancılarını pusuya düşürdüğünü, Sophon Gölü sapağında ölümüne bir savaşın başladığını bildirdiler. Süleyman Bey bir durdu; düşündü yahut düşünmedi. «Atım!» dedi. Mehmet dışarı fırladı; Süleyman Bey de.
Az önce, ordusunun yeri tepeden yürüyüşüne baktığı yere geldi; bir toz buutundan başka bir şey göremedi, kabarıyordu. Toz bulutunun başladığı yerden bu yana doğru, hemen hemen eşit aralıklarla atlılar yerle bir olmuş atlarını koşturuyorlardı, haberciler olmalıydı.
Süleyman Bey atını çekip getiren Mehmed'e:
«Kara Budak'ı bul; bütün çerisini yay biçimi Nikiya'ya salsın. Dukas aklınca bizi oyalamak diler. Burçak Bey savaşı ağırlaştırıp yerini artçı birliklere bıraksın. Kestirmeden Midas'ı tutmağa baksın, ayak divanını erteledim. Uç.»
Mehmed'i bir atına sıçrarken gördüler bir de yokuşun altında.
Süleyman Bey adamlarının yarısını ağırlıklarını toplayıp Midas'a en kısa yoldan getirmeleri için Nikomedya Kalesinde bıraktı; «Benden önce varmalısınız; otağı hazır bulmalıyım.» diye buyurdu.
Körfezi kıvrılırken ikinci, az sonra da üçüncü haberci kavuştu: Pusu kuranlar Dukas'ın ordusundan bir alay çeriymiş. Burçak Bey'in yancılarından ilkin epey ölen olmuş. Burçak Bey bastırıp pusucuları dağıtmış sonra.
Dördüncü ulak pusucuların dağıldığı haberini getirdi; ama bu öyle gelişi güzel dağılma değildi; bölük bölük hesaplanmış gibi, ayrı ayrı yönlerde sekiz on kol halinde dağılıyorlardı. Süleyman Bey «Umduğum gibi» diye düşündü; «Dukas oyalamak istiyor bizi, bölüp oyalamak.»
Atını tepikledi.
Sophon Gölü sapağına varmadan orduyu gördü. Kara Budak'ın alayı Nikiya yoluna kayıyordu. Kara Budak Bey'e vadilerden, orman yollarından dağınık fakat birbirlerinden haberli gitmeleri için buyruk gönderdi. Ayak divanı Midas'ta toplanacaktı.
Artçılar kaynaştı; Sophon Gölü sapağını harmanlayıp kollara ayrıldı. Burçak Bey'in alayı toplanabildiği kadar toplanıp ağırdan alarak yerlerini artçılara bıraktı, gerilerde düzenlenmeğe başladı. Öncüler Midas yolunu diklemesine kesen tepeyi tırmandılar. Ağırlıklar, erzak arabaları, cebeciler, yolcular, köprücüler Burçak Bey'in tırmandığı tepeyle Kara Budak Bey'in ağdığı Nikiya yolunun arasındaki kuru çaydan saptı. Süleyman Bey Burçak Bey'in yerini alan artçıların beyine gün ikindiye dönünceye kadar oldukları yerde kalmalarını, saldıran olmadıkça yerlerinden kıpırdamamalarını; Midas ve Nikiya'ya giden bütün geçitleri kesmelerini, gün kararırken durup dinlenmeden Pithekos'a gelmelerini buyurdu.
Divanı Midas'ta topladı. Akşam esmerliği geceye kavuşuyordu. Çeri akşam çorbasını kaşıklıyordu, bir kulağı sesteydi. Kol nöbetçileri Midas'tan Pithekos'a atlı geziyordu. Yarım ay buluttaydı.
Süleyman Bey doğrudan doğruya lâfa girdi: «Yorgunsunuz; daha yorulacaksınız. Bugüne kadar gezip seyrana çıktık belleyin. Bu gece Nikiya'dan başlıyoruz; Nikiya'nın içinde Melissenos var.

Bizim yerleştirdiğimiz adamlar da. Bugün bizi oyalamak için pusu kuran Dukas, Nikiya'yı denizden gelerek sardı. Demek ki ağırlığı Prainetos ve Helenopolis'ten gelen yolların Nikiya'ya vardığı kapılarda. Kara Budak ve Burçak Beyler bu gece, gün ışımadan bu birliklerin ardına sarkmış olmalılar; her iki yol boyunca, vadilerden istifade edip torba düzeninde tuzaklar, pusular kurmalılar; yine Budak ve Burçak Beyler, asıl birliklerini Dukas'ın bulunduğu yere süreceklerdir; işaret çetreleri tam kapıların açıldığı sırada görüneceğinden vaktinden önce hareket edilmemelidir. Ben Kladyüs Kapısında olacağım, iki yandan hücuma uğrayan Dukas, arkası da vurulduğu için bitecektir. Nikiya kapıları kuşluğa doğru açılacak, Melissenos'un çerileri hücum edecektir. Vakit bu vakittir; işaret çetreleri gözden kaybedilmeye.»

Beylerini süzdü; en genci bile yorgun görünüyordu. «Nikiya'nın bir de Göl Kapısı vardır, burayı Çavuldur'dan bir bölük tutacaktır. İşi savaşmak değil. Nikiya'nın içindeki de Bizanslıdır dışındaki de, bunu bilerek Göl Kapısından ummadığımız bir tuzağı üç beş saat önlemeğe çalışmak olacaktır. Sorulacak sorularınız varsa sorulsun. Yoksa beyler yerlerine varmak için yola düşülmüş olmalı.»

Genç beylerden biri, Eymirli oğlu Baksı Bey: «Dukas'ın ordusunda Peçenek olduğunu duyduk. Peçenekler'e de Bizanslı gibi mi davranacağız?» diye sordu.

Süleyman Bey'in cevabı kesindi: «Savaştayız; bize karşıysalar, bize vuruyorlarsa Peçenekler de Bizanslı olmuş demektir. Yalnız, Nikiya'ya girilince iş değişir. Bizden olsun bizden olmasın, Nikiya'da hiç kimsenin, ister yerli ister yabancı burnu kanamayacaktır. Nikiya'da biz yerleşeceğiz. Hayırlı olsun.»

O gece yatsa, vakti bile olsa da uzanabilse Süleyman Bey uyuyamayacaktı. Ancak çocukların duyabileceği bir heyecan bütün bedenini sarmıştı. Gözünde hep yaşlı bir ağacı kesip kiraz aşılayan o kocamış adam vardı; gözünde bir de, şubat toprağını yarıp kılıcımsı gün ışığına çıkan bir çiğdem çiçeğinin uçuk sarıdan beyazımsı uçuk yeşile dönüşen filizi belirip kayboluyordu. Gün ışıyıncaya kadar hemen hemen pek az indi atından. Orman aralıklarından, dere yataklarından, çalılıklardan süzüm süzüm, Divanda söylediği şekilde Dukas'ın ardına ardına yayılan çerileri kolladı, Prainetos ve Helenopolis yollarında kurulan torba düzeni pusu yerlerine baktı.

Göğün, karaya çalan mavisi ağarırken bile, yorgunluk, o ağarış ürpertisinde omuz başlarından diz kapaklarına kadar her yanını sarıp sarmalamışken yine de çocuklara has heyecan yüreğindeydi; ballı bir çörek lezzetindeydi, kanına karışıyordu.

Hadriyanus Kapısına ulaşan yolun dönemecinde, ağaçlıklı tepenin Gallas Deresine bakan yamacındaydı otağ. Otağına giremedi; girerse kanındaki ballı çöreğin ya birdenbire eriyip yok olacağını sandı ya da büsbütün dolup taşacağını. Ağaçlardan birinin dibine oturdu, sırtını dayadı; gözü gittikçe ağaran, mavisi suda siliniyormuş gibi cilalanan gökyüzüne yapışıp kaldı. Bir düğümün bağlanmak üzere olduğu muhakkaktı, ya sıkıca sarılacaktı, ya gevşek. Düğümün bir ucu ta gerilerde, kopup geldiği yerde, Melikşah'ın elinde... Düğümün bir ucu da kendi elindeydi. İkisi de aynı şekilde çekerse uçları, düğüm otururdu. Biri gevşek çekerse ya biri hiç çekmezse, çekiyor görünürse, çekiyor görünür de ipi ilmikleyip ilmikleyip kemend eder boğazına boğazına atarsa ya? Mansur haklı mıydı yoksa? Atsız Bey haklı mıydı? Babası Kutlamış Bey de haklı olabilirdi. Nikiya'da tek başına atamaz mıydı düğümü, daha sağlam olmaz mıydı? Daha sağlam, daha gevşek, daha boğum boğum, boğum boğum boğulmuş!

Herhal uyumuş olmalıydı yahut yorgunluk gözlerine çöreklenip bakışını bulandırmıştı. Bulanık bakarken bulanık düşünmüştü.

Bulanık düşüncelerini koğar gibi kalktı, silkindi.

Gün kızışmağa başlamıştı.

Sağ yanlarından velveleli bir gürültü koptu.

Süleyman Bey bir sıçrayışta tepeye, çıktı. Dukas'ın çerileri, sabah güneşinde tabak gibi ayan beyan görünen düzlükte, Hadrianus kapısını zorluyorlardı herhal, «Erken» diye söylendi; «Erken, bu hesapta yoktu!»

Dukas'ın, tezliğinin sebebini düşünmek istediyse de beceremedi; ilk defa beyninde bir karıncalanma vardı; incesine düşündürtmüyordu. Düşünse de düşünmese de olanlar olacaktı, olanlara göre hareket etmek daha doğru gibi geldi; bu, aynı zamanda düşünmeden de kurtaracaktı. Şu andaki kadar düşünme denen nesneye kızdığını hatırlamadı. Fakat hâlâ o çocuk heyecanı ballı çörek lezzetindeydi, hâlâ kanına karışıyordu.

Haberciler arı kovanı misali kaynamağa başladı; biri gidiyor ikisi geliyordu. Haberler hep aynıydı. Dukas'ın ordusu Lefke Kapısından da zorlamağa başlamıştı Nikiya'yı Hadriyanus Kapısından da. Dukas Lefke Kapısındaydı; ordusu da bütün ağırlığını bu kapıya verip yüklenmişti.

Süleyman Bey, beylerine beklemelerini buyurdu; habercilerini öyle gönderdi.

Nikiya'da hiç bir hareket görünmedi. Kalın, sağır surlar daha çok taşlaşmıştı sanki. Surların görülebilen burçlarından uçuşan parlamalara bakılırsa arada bir ok yağdırıldığı, sonra yine surların o kendine güvenen taşlaşmasına kapanıklığı, sonra yine oklara yaylara sarılındığı anlaşılıyordu.

Güneş kızıyordu; gök maviliğinde aleve hazırlanıyordu, bir fırın hazırlığı arı kovanını eritiyor, petek mumlarını yakıyor, balları buharlaştırıyordu. Güneş, iki mızrak boyunu da aşmış, gökyüzünden yeryüzünü tek başına tutmuştu.

Kladyüs Kapısının hemen arkasından önce gözle görülür, sonra gittikçe koyulaşan bir duman yükseldi. Duman, daha henüz gün ışığı mavisindeyken Süleyman Bey'in kanındaki çocuk heyecanı birden azmıştı; beynindeki, düşündürtmeyen karıncalanma gider gibi oldu. Bir soylu at, yarışa çıkmadan önce farkında olmadan tepiniyordu bir yerlerde.

«Çetreciler hazırlansın! Beylere haber ulaşsın. Bir saate varmaz kapılar açılır. Beylerin gözü ikinci dumanda olsun. İkinci duman daha koyu tütecek; kapıların açılma dumanıdır. Bir yatsı namazı kılınıncayaca beklenecek, ondan sonra her bey, savaş düzenine göre serbest olacaktır.»

İkinci duman, kuşluk vakti, daha koyu tüttü.

Sonrasını kimse doğru dürüst hatırlayamadı. Düşünebildikleri, sadece bir yatsı namazı kılınıncaya kadar geçen zamanda oldu, hatırlayabildikleri de. Nikiya'nın açılan kapılarında, Dukas'ın ordusunda bir anlık bir bocalama olmuştu, bir anlık bir inanamayış. Sonra kapıların, açılışının hemen ardından taşan Melissenos'un Bizanslılarıyla Dukas'ın Bizanslılarının birbirine girişi, bir toz duman içinde ortalığın toz dumana bulanışı derken, yatsı namazının kılınma süresinin bitişi... O herşeyi unutuş, hiç bir şeyi hatırlamayış; o vuruş, o hiç bir şey olmak istemeden her şey olmak isteyen akın.

Ve Nikiya'da biten; üç kapının üçünden de aynı anda girip Nikiya'da dinlenen savaş sonu.

Süleyman Bey, ancak o zaman içindeki çocuk heyecanının bir garip korku halinde tortulaştığını fark etti. «Yorgunluğun en kötüsündeyim herhal» diye düşündü. Aldırış etmemeliydi.

Sur dışında vuruşmalar bitmemişti henüz; Dukas'ın Bizanslılarından son kalanlar ya pusulara, yol boyu tuzaklarına koşuyor, ya sağda solda yok ediliyordu; kaçanlar tek tüktü. Bu arada, Melissenos'un Bizanslıları da, ayırt edilmesi zor olduğundan mıdır nedir, Selçuk kılıcına gelmiş olmalı ki Melissenos, Süleyman Bey'e, yarı dövünmeli ricaya geldi: «Süleyman Bey bu ne iştir? Hesapsa hesap, hesabı beraber yaptık, yani ne dediysen ona göre uyduk biz. Demek istediğim budur. Selçuklu neden benim adamlarımı da vurur? Sanmam ki Süleyman Bey, siz böyle buyurasınız. Yoksa maksadınız bizi de mi yok etmektir. Aman ben bileyim de.»

Süleyman Bey Melissenos'u rahatlatacak kadar ılık güldü: «Öyle olmuş; biz de duyunca üzüldük ya neye yarar, geç önledik. Ne demek bizi de mi yok etmek? Melikşah Sultan'ın buyruğu seni Bizans'ta imparator görmek yolundadır. Yarından tezi yok.»

«Ya Dukas? Ya Botanyates? Ya...»
«Dukas meydanda kaldı, öldü. Botanyates'in işi biz varıncaya kadar bitmiş olur. Gelgelelim üçüncü korkunu bilemem; bir ya daha dedin; neyin nesidir?»
«Söz gelimi say Süleyman Bey; heyecandan say, kolay değil.»
«Evet kolay değil. Şimdi Bizans İmparatoru sensin. Seni Nikiya'da imparator gibi ağırlamam gerekir.»
«Nasıl? Yani şimdi Nikiya? Bizans İmparatoruysam Nikiya'da benim seni ağırlamam gerekir gibi de. Yardımın büyük oldu.»
«Doğru dersin. Nikiya'ya şimdi benim yerleşmem lâzım. Benim de artık bir şehirde durmam, öteki şehirlere söz dinleteceğim bir yerimin olması gerek. Sana daha yakından yardım edebilirim.»
«Yani bir devlet gibi.»
«Öyle de sayabilirsin.»
«Adsız?»
«Yoo. Adını da koruz. Türkmen'iz biz. Madem Türkmen'iz, bulunduğumuz yer de Türkiye olur. Bize bir devlet dedin; öyleyse adını da Türkiye belle.»
«Melikşah'tan ayrı?»
«Hayır!»
Süleyman Bey de şaştı sesine; sanki içinde tortulanmış fark ettiği korku bağırmıştı. Melissenos yarım bıyık altından yarım yüzden gülümsedi. «Hayırlı olsun Süleyman Bey.» Gülümseyişi sönüverdi. «Böyle bir devletin ilk dostu olmak şereflidir. Beni kutlayabilirsiniz.»
Süleyman Bey Melissenos gittikten sonra Mehmed'i çağırttı. Mehmed gelinceye kadar da, hemen caymaktan korka korka; ardından atlı kovalıyormuş gibi hokka diviti aldı, diz büküp oturdu. «Mansur.» diye yazdı. Boynu bir yana yatmıştı, sanki düşüvermişti. Kâğıdı kırıştırıp attı. Başka birini aldı: «Canım karındaşım Mansur.» diye başladı. «Tanrı'ya şükür olsun hamdederim Nikiya'ya girdim; Nikiya, bizim artık. Her şey olup bitti. Bütün düşündüklerimiz bir noksansız şimdi tamdır. Umduğumuzdan daha az Selçuklu kanı dökülmüş olması seni de sevindirmiştir. Demek isterim ki, her şey olup bitti demek her şey yeni başlayacak demektir. Yeni gelinin gözü kör olur derlerdi; duymuşluğun vardır. Şimdi biz, bir yeni geline benzeriz; allanıp pullanmışsak allığımız pulluğumuzla kalalım, bize bu kadarı yetsin; gözleri kördü dedirtmeyelim. Yine bir lâf vardır, yularsız at ersiz avrat derler. Biz şimdi soylu Kutlamış atları bellesek kendimizi; bize yakışır soylu bir yular bulsak kendimize; bulmağa ne hacet yularımız Melikşah Sultan olsa. Ne kaybederiz? Üstelik sırtımızı dayayacağımız bir kayamız olur. Ne Şökli, ne Atsız Bey, ne Melikşah Sultan'ın karındaşı Tutuş güvenilir değildir. Biz Urumelinin bu ucundayken onlar Melikşah'la aramızı keserler; İkonyum'dan öte geri yanlarımız sağlam olmazsa bize burada yaşama imkânı da kalmaz. Ancak...»
Durdu, yazamadı; eli varamadı yazmağa, titredi. Sıkıntılı bir ter bütün bedeninde sıcak sıcak nemlendi. Yazmalıydı: «Evet, Mansurum, can karındaşım, ancak; Melikşah Sultan da bizi tutmaz olur, senin dediğin gibi bu Bizans'ın boğazında bizi yalnız, bir lokma yapıp bırakırsa o zaman senin dediğin gibi davranır; kendi başımıza buyruk oluruz. Yok, yoksa gördüğün gibi iki üç başlı bir Bizans'a çevirir iz Selçukluyu, kuyusunu kazmış oluruz. Bunun hesabını, on kere bin yıl sonra bile sorarlar adamdan; mezarından sorarlar, adını lanetleyip sorarlar, anmayıp sorarlar. Sana, sakın derim onun için. El ele verirsek, sırt sırta verirsek bir atın iki kulağı gibi dimdik, babamızı da hayırla anarlar, bir kimse çıkıp da lânetleyemez.
Bu mektubum ne demeğe gelir kulak ver eyi dinle derim. Hepsi bu kadardır vesselam.»
Mehmet geldiği zaman mektubu bitirmiş, mumlu çaputa sarmıştı.

«Bunu Mansur'a ver» dedi. «Cevabını hemen beklerim. Çok vaktimiz yok. Ya şimdi, ya hiç bir zaman!»
Mehmet gider gitmez, mektubu yazdığına da, gönderdiğine de pişman oldu. Geri döndüremezdi artık. «Akacak kan damarda durmazmış» diye söylendi; «İş olacağına varır, ahmak boşa çalışırmış.»
Nikiya'nın akşama koşan göğü bugün bir başka türlü müydü ne?
Uzun, çok yanık, yorgunlukta yumuşamış bir selâ geldi; yayılarak, Nikiya'nın akşama koşan göğünü sarıp sarmalayarak, kuşluk vaktinden bu yana ölen Selçukluları araya araya. Süleyman Bey selâya verdi kendini; bıraktı.
Yağmur Bey durup dinlenmeden Nikomedya'yı bulduğu zaman ikindi ezanının da eli kulağında olmalıydı. Tepedeki kaleye çıkan yolda bir hayli gidip gelmeler vardı; karışıkçaydı, hafiften telâşlıca. Atının başını, kale yoluna çeviriyorken caydı. Süleyman Bey'in Nikomedya'yı boşalttığını anlamıştı, burda olsa, şu gidip gelenler telâşsız olurdu; Selçuk çerileri sağda solda görünürdü. Körfezin bitiminde, Eribolos yol ayırımının sağındaki hana doğru sürdü atını. Gelirken de bu handa kalmışlardı.
Daha hanın kapısında Akça Kız'ın bakışlarını buldu; yüreği burkuldu. Atını, hanemin topal yamağına verirken yüreği bir kere daha burkuldu; o zaman da bu topal yamak atlarını almıştı, Akça Kız'a sırıtarak bakmıştı. Yağmur Bey'in yüzüne yine öyle baktı. Fakat bu sefer kızmadı Yağmur Bey: «Handa hiç Peçenek var mı?» diye sordu. «Burda bir Peçenek beni bekleyecekti.»
Yamak oralı olmadı; sağır olmasına sağır değildi, Akça Kız2a sırıtarak baktığı zaman terslemişti, terslenince de suratındaki sırıtma al al olmuş ekşimişti. «Hay soyha. Sana soru soruldu. Bu handa?»
Yamak eliyle ağzını gösterdi, ağzını açıp dilini. Açık ağzında dili yoktu, koparılmış olmalıydı. Yağmur Bey gözlerini yumdu farkında olmadan. O zaman, biraz da Akça Kız'a göstermelik yamağa çıkışmasından şimdi utandı. «Tuh!»
Gidip yamağın gönlünü almak geldi içinden; fakat hanın köşesini dönmüştü, dönerken Yağmur Bey'e bakan yüzü de gözleri de sırıtıyordu, nedense bu sefer sevimli bile buldu yamağın sırıtışını. Handan, öküz böğürtüsünden farksız bir haykırma geldi, deve höngürtüsü de sanılabilirdi. Bir çeri girdiğinde handa ses seda yoktu. Hancı bile neden sonra geldi. Yağmur Bey, az önce yamağa sorduğu soruyu hancıya da sordu. Hancının, gülmeyen bir suratı vardı; üstelik şarap buğusunda tortulaşmış bir burnu. Kıpırtısızdı. Bir ara gözleri, boncuğumsu kıpırdadı o kadar; sonra onlar da kendi kabuğuna çekildi; ablak, gülmeyen suratında, deliklerine gizlendi. «Kalıcı mısın gidici misin? Kalıcıysan bir odam var.»
«Öteki odaların dolu demek? Herhal Peçenek'ten de yolcun vardır.»
«Kolcu musun nesin? Burası han be? Peçenek'i de olur çeçeneği de. Bana ne?»
«Kalacağım. Karnım da aç. Domuzdan başka neyin varsa getir hele.»
«Pöh! Domuzmuş. Buldun da. Bulursan yememezlik etme.» söylene söylene gidiyordu. «Selçuklu görüneli domuzun bereketi kaldı sanki. Neymiş? Koyunmuş!» yere tükürdü. «Neymiş? Danaymış!» yine yere tükürdü. İsten kararmış, salkım saçak pis paçavra perdenin ardından kayboldu. Paçavra perde, salındı, kıvrandı bir süre.
Yağmur Bey, iki ayağı tahta ulamalı, ağaçtan yontma masalardan birine, yontma ağaç sıraya oturdu. Oturak yerinde hâlâ sıcak, terlemiş, katı bir eyer vardı; oturak yeri hâlâ dörtnal koşan bir atın üstünde sallantıdaydı. Döndü, sırtını masaya dayayıp bacaklarını uzattı, geri gerindi. Derinden esnedi.
Handa yine ses seda kesildi. Ya binlerce sinek uçtu, kıl kıpırtısında ya da binlerce sinek uçmadan, konmadan kanat gerip durdu. Zar kanatları hanın sessizliğini tuttu ama ardından da birden yırtıldı. Yine o böğürtü; o höngürdeme.

Yağmur Bey doğruluverdi. Hancı da o sırada paçavra perdenin ardından fırlayıp çıkmış, merdivenlere doğrulmuştu. Fakat yan merdivenlerde Yağmur Bey'i hatırlamış olmalı ki, durdu; yukarıyı dinlerken Yağmur Bey'e baktı. Sonra yavaş yavaş inip yine paçavra perdenin ardında kayboldu.
Hancının yamağı içeri girdi; Yağmur Bey'i görünce bir daha sırıtıp baktı. Koştu, duvarın dibinde duran leğenle ibriği kaptığı gibi Yağmur Bey'e geldi. İşaretlerle yıkanması lâzım geldiğini anlattı. Yağmur Bey, daha çok bir iş yapabilmiş olmak için, yamağın ibrikten dökmeğe başladığı suya uzattı avuçlarını. Beklemiş, bakırımsı ılımış su, avuçlarında hoşuna gitti, kollarını sıvadı; yüzünü, boynunu dirseklerine kadar kollarını yıkadı; avurtlarını suyla doldurup ağzını, boğazını, genzini çalkaladı.
Oturak yerinde sallanıp giden eyer de at da rahatladı; eyer de at da bıraktı. Yağmur Bey'i. Yüzünü kurularken yamağa demin duyduğu böğürtüyü sormak için işaretlere başladı. Yamak ya çok aptaldı ya da kendisi yeterince işaretle anlatmağı bilmiyordu. Yamağı tutup merdivenlere götüreceği, hatta böğüreceği sırada hancı, paçavranın ardından, elinde bir tepsiyle göründü. Yamak korkuyla toplandı; leğenle ibriği alıp kaçtı.
Hancı, üstü dolu tepsiyi, kaba ağaçtan yontma masaya fırlatıp attı sanki. Yağmur Bey oralı bile olmadı. Taze kızarmış but kokusu başını döndürmüştü. Gözlerini buttan ayırmadan: «Su da getir.» diye boğuk bir sesle söylendi. «Kuyuya salınmış destiden olsun.»
«Şarabımız var.»
«Sen onu domuzunla içersin, su dedik sana!»
Hancı terslenecek, yer arıyordu herhal: «Suyumuz kuyu suyu; acıdır.»
«Git tatlısını bul soyha! Hancı mısın eşkıya mısın hay...» ağzından kötü bir lâf çıkacaktı. Yağmur Bey'in, zor tuttu.
Hancı yine yere tükürdü.
Az önce kaçıp giden hancının yamağı kocaman bir desti getirdi; destinin üstü çilemişti; koyu budak renginde ıslak. Maşrapayı doldurup masaya bırakan yamağına hancı dövecek gibi baktı. Koluna hızla yapışıp çekti, sürükleyip götürmek istedi.
O sırada, öncekilerinden beter, handa köşe bucak titreyip yankılanan bir böğürtü daha duyulunca hancı kalakaldı; artık taşan öfkesini önleyemediğinden merdivenlere doğru atıldı. Hancının yamağı kurtuluşunu fırsat bilip Yağmur Bey'e, korkan bir gizleniş içinde çabucak bir eliyle yukarıyı, sesin geldiği yeri gösterdi, öteki eliyle de hancıyı. Sonra, iki elini yanyana getirdi, işaret parmaklarını birbirine sürtüp kenetledi, bir yandan da çenesi, yüzü ve gözleriyle hancıyı ve yukarıyı, sesin geldiği yeri işaret ediyordu.
Yağmur Bey başını salladı; gözleriyle: «Anladım, yorma kendini.» demek istedi.
Böğürtü yavaşladı; ama susmadı; inceden, ağulanmış it enciklerinin sızıldaması halinde devam etti. Yağmur Bey'e sesin sahibi kimse, salyaları yere sızıyor gibi geldi. Hancı, merdivenin birinci basamağında, çıkıp çıkmamak arasında bocalıyordu. Hancının yamağı bu sefer masanın üstündeki kızarmış butla destiyi işaret etti. Yağmur Bey'e, yeyip içmesini. Hancı döndü, yamağını gördü; bütün öfkesini yamağından aldı, tekmeleyerek dışarı attı. Yağmur Bey engel olamadı, olacağı sırada yukardan bir kapı açılıp kapandı. Süslü, sırmalı, pırıltılı demirleri göğsüne göbeğine takıp sarkıtmış bir Bizans soylusu merdivenleri inerken hancıya bağırdı: «Böğürtüyü anladık behey apostat, höngürtüyü de anladık. Ya bu it eniklerinin sızıltısı ne oluyor? Döndüğümde görmeyim, duymayım. Görürsem, duyarsam kelleni uçtu say.» Yağmur Bey, hancının eğilip bükülmesini, Bizans soylusuna her hancıda göre göre alıştığı dalkavukluklar yapmasını beklerken gerçekten şaşırdı da bakakaldı. Öyle süklüm büklüm olacağını beklediği hancı, kabarmış hindiler misali bir kanat çırpmadığı kalmış dikelmişti: «Bana bak Bizans'ın süslü

köpeği, bana bak kart kozalak. O ağızların Bizans'ta geçer senin, git ordaki hancılara bağır. Gelir de bir lâf edersen sokakda bulursun kendini, topla dizginlerini şimdi?»
Bizans soylusu altta kalmamak için: «Senin Selçuklu kö...» diye ağzını açmıştı ki masada oturan adam aklına geldi, hem de Selçukluydu. Ona döndü; terbiyeli bir Bizans gülümsemesiyle: «Ne deyim beyzadem» diye kırıttı; «Sizin Selçuk gönlünüzün getirip yaydığı eşitliği gör işte; ayak belli değil baş belli değil. Afiyet olsun beyzadem.»
Kırıtışında çekip gitti.
Yağmur Bey, hancıya dik dik baktı. Hancı kubarışını bozmadı. Kulağı, yukarıları dinliyordu; gözü Yağmur Bey'deydi.
Yağmur Bey, önündeki but, kızarmışlığında nasıl yanarsa yansın; kızarmışlığında nasıl dayanılmaz bir lezzetle kokarsa koksun yiyemeyeceğini anladı. Hancıya döndü: «Gelsene sen buraya arkadaş.» dedi. Sesinde yarım bir buyruk sertliği sezmemek imkânsızdı. «Yanaş hele; bakalım bizimle de şu Bizanslı gibi mi konuşursun, görelim hele. Yanaş dedik ya sana, sağırlaştın mı?»
Hancı, Yağmur Bey'e gelecek gibiyken döndü; paçavra perdenin kapadığı taş aralığa gitmeğe davrandı. Yağmur Bey kalktı: «Bak şuna, bizi o yanda sanır, şaşısın da herhal he mi?»
Hancıyı yarı yolda tuttu, durdurdu. «Yukarda adam mı boğazlarlar? Hırıltıya bakılırsa öyle, yukarda adam mı boğazlarlar diye sorduk meret.»
Hancının gözleri, diş geçirebileceğini bilse Yağmur Bey'i yerdi, öyle bakıyordu. «Anlaşıldı.» diye mırıldandı Yağmur Bey «Günah benden gitti. Sen bu dilden anlamadın.»
Kaşla göz arasında nasıl atıldıysa, hancı bile şaşırdı, sağ kolunu bileğinden yakalayıp büktü, kıvırdı, ardından kanırdı. «Yürü bakalım. Beni böğürene götür, yürü dedik.» Sağ diziyle de hızla vurdu hancının kaba etlerine. Hancı kolunun omuzbaşından çatırdayıp un ufak olmasından korktu. Kolu, yukarda böğürenden daha kıymatlı geldi ki dikleşmesini, kubarmasını da koydu bir yana, kuzu kuzu merdivenlere yürüdü. Sadece orta basamakların birinde, o da kolunu kıvıran Selçuk mengenesi hafifledi sanarak bileğini çekmeğe yeltendi. Daha kötü bir acıyla kıvranmaktan başka bir işe yaramadığını anladı. Bir daha da denemedi. İki taş aralık geçti. Sola dönerken kalın, basık bir kapının önünde durdu.
Hırıltılar daha yakınlaşmıştı. Kapının ardında, açıkça salyalıydı da.
Hancı, kapıyı açıp açmamakta ikirciklendi. Bir ara «Kolumu bırak da açayım.» diye homurdandı. Yağmur Bey, kolu bırakacağı yerde daha çok kanırdı. Hancı, sol eliyle, en az sağ eli kadar rahat açtı kapıyı.
Kapının açılması ilkin hiç bir işe yaramadı. Taş bir oda; tepede dar, avuç içi bir mazgal, mazgalda ikindiyi akşama döndüren bir güngörmez ışığı, taş odada, dipte mazgalın altında bir genişçe sedir, sedirde bir adam. Giyimi belli değil Selçukluya benzer, börkü de öyle. Adam ellerinden ayaklarından sedire bağlanmış; kolları iki yana açık olsa kiliselerde çok gördüğü İsa Peygamber'in tahtaya çivilenmiş hali sanacak. Adamın başı da, İsa Peygamber'in başı gibi bir yana düşmüş, yalnız bu salyalısı; salyası akıyor, hırıldıyor da. Kesilen koyunları andırıyor hırıltısı.
«Kim bu? Niye bağlandı buraya? Kim denildi meret?»
«Bilmem. Hasta, görmüyor musun?»
Adam sarsıldı, katılırcasına. Bir kelime çıktı ağzından. Yağmur Bey hem anladı hem anlamadı. Ama birden şüphelendi. Hancıyı taş duvara çarparcasına itip adamın başucuna geldi; sarkmış başı kaldırıp baktı. İyice seçemiyordu, yüz bir durgun su yüzüne vurmuş gibi kabarıp gidiyor, gidip kabararak geliyordu. İyice zayıf, fersiz bakışlar, terden, salyadan yapışmış uzun saçlar; çıkık bir deri bir kemik kalmış alın, yayvan ağız, bu yüz az daha etli olsa, bu dudaklar dolgun olsa daha yayvan, şöyle sarkık bir bıyık çizilse. «Hay soyha hancı Boğaç bu. Boğaç. Peçenek'ten Boğaç bu!»

Boğaç'ın başı güçsüz, dermansız titredi; herhal doğrulmak istedi. Gözleri bütün gücünü toplamağa çalışıp baktı. Yayvan, salyalı dudakları gerildi. Boğaç'ın başı hafifçe kalktı; ama düştü hemen. Hırıldamadı da.
Yağmur Bey hancıya hışımla baktı: «Köpek soyu, sana sorduğum Peçenek buydu. Niye sakladın? Öldü mü ne? Gel de bak şuna.»
Hancı duvara büzülmüş, kurtulduğundan beri kolunu oğuşturuyordu. «Ölmemiştir.» dedi; «Ölmez o hasta.»
Fakat hancınn eski saygısızlığı, tersliği yoktu, daha bir yakınlaşma, hatta dostluk arama çabasındaydı. O haliyle Yağmur Bey'in yanma geldi: «Boğaç Bey'i nerden tanırsın?»
Yağmur Bey baştan savma: «Senin tanıdığın yerden.» diye karşılık verdi. Boğaç'ı bulduğuna, hele böyle yarı ölü bulduğuna, hele Süleyman Bey'in yanına ulaşamadan bulduğuna sevinmişti. Önemli olan buydu; Süleyman Bey'in korunması. Gerisi kolaydı; Boğaç kendi kendini yemek üzereydi.
Hancı, şimdi değişik bir umut, yenilenmiş bir dostlukla, hatta kendine alışmamış bir tebessümle: «Adını bağışla beyim.» dedi; «Bilemedim. Boğaç Bey'i pek dostça sormadın da. Zaten benden Boğaç Bey'i değil sıradan bir Peçenek sordun.»
«Boğaç Bey'i sorsaydım?»
«Soruşuna bağlıydı. Dostça sorardıysan dostça, düşmanca sorardıysan düşmanca karşılanırdın. Biz bunca yılın hancısıyız. Soruştan soruşa fark vardır, anlarız.»
Yağmur Bey, hancının gevezeleşmesinden bir fayda umup ummayacağını düşündü. «Boğaç Bey ölmez, dedin. Neden ölmezmiş. O da insan.»
Hancı gözlerini kısıp baktı gözleri deliklerinde, kısılarak döndü fırdolayı. Gülmeğe başladı ardından da: «Sen açsın beyim. Doğru dürüst yiyemedin. Karnını doyur önce. Adını sordum, onu da demedin.»
«Yağmur.»
«Selçuk adına benzer. Boğaç Bey Peçenek'ten.»
«Sen de Bizanslısın. Şaşılacak ne var?»
«Doğru dersin. Hasan Sabbah efendimizin buyruğunda Selçuk'u, Bizans'ı, Frank'ı yok. Hepsi bir kalıp insan, sonra eşit. O köpek Bizans soylusunu gördün ya, bir gün bütün soyluların kanı akacak, o kanlardan sulanan toprak da bizim cennetimiz olacak. Boğaç Bey yakın, derdi.»
«Zırva!»
Hancı mızrak yemiş domuz gibi yamruldu: «Ne dedin? Zırva mı?»
Yağmur Bey boş bulunmuştu. Hemen toparlandı: «Bizans soylusunun zırvalığı dedim. Herifler kendilerini dev sanır. Eyi yaptın. O zaman beğendim seni; az biraz anlar gibi oldum ya, boş bulunmağa gelmez bizim gibiler için. Boğaç geleli çok mu oldu?»
«Bu sabah. Gün ışırken. Yolda hastalanmış olmalı. Gelir gelmez dellendi sanki. Ortalığı kırıp geçirdi. Yolcular farkına varmasın diye odaya götürüp bağladım.»
Aşağı inmişlerdi. Hancı yamağını çağırıp soğuyan budu fırınlaması için gönderdi. «Tepsidekilerle idare et sen but gelinceye kadar.»
Yağmur Bey bir peynir düremeci yaptı uzunca pazar ekmeğine; arasına soğan koydu. Isıracağı sıra bir tas çalkama burnunda tüttü. Bir tas çalkamanın ardından da Akça Kız. Bu hana ilk geldiklerinde, şu karşıki masaya oturduklarında, düremeci böyle, bundan daha güzel Akça Kız dürmüştü. Yoğurt ezelemiş, buz gibi suda çalkama yapmıştı. Düremeçte, Akça Kız'ın elleri misk gibiydi, çalkamada Akça Kız'ın...
«Sen niye Boğaç Bey ölmezmiş, o da insan, diye sorduydun yukarda?» Hancının sesi kaba bir şüpheyle Akça Kız'ı kaçırdı. «Beni mi sınamak istedin?»
«Ne sandın ya? Hasan Sabbahçıysan, soruyu doğru cevaplandırman gerekti.»

«Benim gibi Hasan Sabbahçıyı bulamazsın sen. Boğaç Bey olmasa çoktan bu hanı bırakıp efendimizin yanına varırdım. Ama Boğaç Bey, hayır der; sen burada çok lâzımsın, der bana. Öyle ya gelip giden yoldaşları barındırmam gerek. Sapıtanlan doğru yola çekmem gerek. Az da yapmadım hani. Ben olmasam Boğaç Bey şimdi açıkta kıvranıp dururdu. Sana bir şey deyim mi?»
Sağa sola bakındı sanki handa başkaları varmış gibi. Yamağının, fırınlanmış butu getirişini gözleyerek yavaşça: «Geçenlerde... Geçenlerde dersem yine oluyor bir iki ay, hana iki zengin geldi. Geberttim hınzırları. Ne kadar paraları varsa aldım. Sakladım. Bir gelişinde Boğaç Bey'e verdim. Bu yamağın dili onun için yoktur.»
Butu getirip masaya koyduktan sonra yine sırıtarak bakmakta olan yamağını kovdu: «Defol buradan hınzır köpek, defol dedim sana!»
Yağmur Bey'in buta uzanan eli durdu öylecene; anlaşılan bu butu yemek nasip olmayacaktı.
«Yamağın diline ne oldu?»
«Koparttım. Bizanslı zenginlerin birini öldürürken gördü; baktım sağda solda gevezelik edecek. Oturdum nasihat ettim, bu işi neden yaptığımı söyledim; imana gel hınzır, bizim gibi ölümsüz ol, ölmekten kurtul dedim. Yakında bizim gibi şunun bunun ayağının altında kalıp sürünenlerin efendi olacağını, bizim etimizi, kemiğimizi, iliğimizi sömürenlerin ayağımızın altında ezileceğini anlattım. Budaladır bu; az buçuk salaktır. Aklı almadı. Eğlenmeğe kalktı benimle. Sen misin benimle eğlenen dedim vurdum kafasına. Elimde bir kerpeten vardı, onunla. Bayıldı. Açtım ağzını, taktım diline kerpeteni. Bunları sana anlatışım şu ki Hasan Sabbah efendimizi görünce ona da diyesin; Nikomedya Körfezinin hanında bir hancı Samertes vardır, senin için böyle böyle yapmıştır, ölmezliği hak etti gönder beratını, gönder o meleklerini de yaşamanın tadını bulsun diyesin. Ne baktın öyle Yağmur Bey? Ölümden kurtulmadım mı yani? Yerime iki zengin öldürdüm işte, paralarını da Boğaç Bey'e bu yolda verdim, ölmem artık ha?»
Yağmur Bey yediklerini kusacak kadar iğrenmişti. Şeytan, «Şu kuzu budunu kaldır hancının kafasına kafasına vur, sonra o pis ağzını aç, çağır yamağını; oğlum bu budu olduğu gibi sok şu herifin gırtlağına, soluk borusuna sok, ölmek neymiş, nasıl olurmuş görsün it.» dedi içinden, dürtükledi. Fakat bu, hiç bir işe yaramayacaktı, iğrenişini bastırmağa çalıştı. «Sen Boğaç'ı ne zaman tanıdın?»
Hancı yayılıverdi; yüzüyle, delikli gözleriyle, ablak suratında şarap buğusunda tortulu burnuyla: «Geçen yıl; belki biraz daha önce. Boğaç Bey'i geç tanıdığım için günah bende midir?»
Yağmur Bey, bir şu Bizans kırması hancıyı bu kadar delirtip değiştiren Hasan Sabbahçı Peçenek Boğaç'ı düşündü; bir de Peçenek içine gittiği zaman hiç bir şey yapamayışını, iki Peçenek'i bir araya getiremeyişini. Kendi kendine kızdı, beceriksizliğine. Küpeli Hafız'ın kurmak istediği düzen daha çok insanlar içindi; güzellikti, doğruluktu. Hasan Sabbah'ın ölüm saçan yalan cennetine kananlar mı öküzdü yoksa? «İnsanlar neden yalana, neden kötüye, neden boyunduruğa seve seve inanıp koşar ki hey Görklü Tanrım?» diye çaresiz sordu içinden.
Hancı: «Günah bende midir dedim Yağmur Bey? Daldın.» demeseydi iyiden iyiye hanı unutacaktı. Hancıya, öfkesini de saklamakta zorluk çekerek: «Hele bir eyi olsun da Boğaç'a sorarız.» diyebildi.
O anda da aklına şeytanca bir fikir geldi. Hasan Sabbah'ı Küpeli Hafız'ın yardımıyla vurdurmak! Birden zihni işlemeğe başladı, Küpeli Hafız'dan, yanlış öğrenmemişse, daha sonra İltutmuş Bey'den de öğrenmişti; öğrendikleriyle Boğaç'ı iyileştirecekti, kanını değiştirecekti. Kanını değiştiren Boğaç eskisi gibi olursa; hele Balçar'ı öldürdüğünü, Küpeli Hafız'ı vurduğunu ayan beyan bilirse Hasan Sabbah'ı düşünmeden öldürürdü. Hasan Sabbah'ın ta yanına, şüphe çekmeden girebilecek bir insandı Boğaç.
«Yağmur Bey buttan yemedin, daldın yine...»
Yağmur Bey keyiflenmişti, hancıya aldırmıyordu artık.

Kızarmış butu aç bir iştahla avuçladı; aç bir iştahla ısırdı. «Hasan Sabbah'ı düşündüm de Samartes.»
«Yaa.. Bir kale kurmuş şimdi. Ya benim dediğim olur, bana inanırsınız yoksa vay gele başınıza diyormuş. Alay alay inananlar sarmış çevresini. Süleyman Bey'in Selçukluları ondan kaçmış da gelmiş Bitinya'ya, burada yer bulurlarsa Melikşah da gelecekmiş. Hay gidi Hasan Sabbah efendimiz... Boğaç Bey'in dediğine göre Hasan Sabbah bu yanda da Mansur'la Süleyman'ı birbirine düşürmüş. Süleyman Bey Melikşah'ın kulu kölesi olmasa bir de, Mansur kardeşimdir üstüne varamam demese Selçukluyu Hasan Sabbah efendimiz bu yanda da alt edecek. Bana kalırsa Boğaç Bey bu sefer bu Süleyman Bey işini halletmeğe geldi buraya. Hastalık yapışmasaydı alnına ah.»
Yağmur Bey de hayıflandı bu sefer: «Ah yaa ah, ama ben iyi edeceğim Boğaç'ı korkma. Bir haftaya kalmaz tamam. Sen onu beslemeğe bak. Süt, yağ, yumurta, et, durmadan tık boğazına.»
«Yemez ki. Geldiğinden beri aç. Yemiyor.»
«Yer yer. Sen sütlü et suyundan başla hemen. Sana biraz da haşhaş vereceğim. Yeyip içersen bundan veririm sana de. Yer o zaman. Yeyince, haşhaştan şöyle bir çimdik ver, korkma.»
«Haşhaş zarar etmesin Boğaç Bey'e sakın?»
«Etmez etmez, görürsün. Yalnız, bir adam gönder de Sophon Gölüne dökülen dere ağızlarında sülükler vardır, onlardan epeyce toplasın.»
«Sülük var bizde. Hana gelenlerden isteyen olur diye avludaki kevrüzde bulundururum hep, kaynıyor, vığıl vığıl, dolu.»
«Eyi öyleyse. Hemen sütlü et suyunu hazır etmeğe bak. O zamanaca ben de karnımı doyurur, haşhaşı veririm. Dikkat et, bir çimdikten fazla vereyim deme ha, Boğaç Beyini kimse kurtaramaz sonra; sen de Hasan Sabbahımızı düşünde bile göremezsin... Sakın benim adımı verme Boğaç'a, eyileşince anlasın.»
Hancı koptu gitti paçavra perdenin örttüğü aralığa.
Yağmur Bey tıka basa doyurdu karnını. O gece rahat, deliksiz, düşsüz düşüncesiz bir uyku uyudu. Hiç değilse son beş altı aydır böylesine bir uyku uyumamıştı. Ertesi gün handan hiç dışarı çıkmadı. Hancının yüzü, kendine has gülüyordu artık. Boğaç Beyi yeyip içmeğe başlamıştı. Haşhaştan biraz fazla istiyormuş, vermeyince huysuzlanıp kötüleniyor, öfkeden morarıyormuş. Böğürmüyormuş artık, höngürtüsü azalmış. Salyaları da. Ertesi gün, ertesi gün, ertesi gün de böyleymiş: «Bağlamayın beni, çözün ellerimi ayaklarımı, ben deli miyim bre» diyormuş, küfrediyormus.
Yağmur Bey, hancıya, Boğaç'a gitmeyi yasakladı beşinci gün; Boğaç sorular sormağa başlamış. Dilsiz yamak gidip geldi yanına. Ama hancı pipiriklenivordu. Hele Süleyman Bey'in Nikiya'yı aldığını duyunca deli oldu. O gün Yağmur Bey'e verdi veriştirdi: «Artık iyi edeceksen et Boğaç Beyimi, yoksa gidip çözeceğim, Süleyman Bey'e git diyeceğim. Süleyman Bey devlet kurdu devlet. Yerleşti, artık zor devrilir. Melikşah Sultan buyruk göndermiş sen Şahsın artık, oralar senin demiş; Süleyman Bey Süleyman Şah olmuş hey Yağmur Bey gözünü aç. Ardından da Bağdat'taki Halife, ne gönderdiyse göndermiş sen bundan böyle Sultansın artık oralann Sultanı ol demiş; Süleyman Bey'e Süleyman Şahlık da yetmemiş Sultan Süleyman Şah olmuş hey Yağmur Bey kulaklarını da aç.»
«Ne ne ne dedin? Ne Sultanı? Kim demiş?»
«Bağdat'taki Halife dedim. Bütün buraların sultanı hem de. Bizans'la da sulh yapmış kesim kesmiş, Nases'te Dragos vardır, Bizans'ın burnunun dibi, ordan ta buralara, Melikşah'aca olan yerler onunmuş. Herkes söyler, davullar çalar gümbür gümbür.»
Yağmur'u bir düşüncedir aldı. Sultan sadece Melikşah'tı; Bağdat'taki, Süleyman Bey'i de Sultan saymakla ne demek istiyordu? Niyeti neydi? Nizamül Mülk'e şimdi bir de Bağdat'taki Halife mi

yardım ediyordu? İltutmuş Bey ne düşünüyordu acaba? Küpeli Hafız sağ olsaydı bu işe ne derdi? Sultan Melikşah'ın karşısında bir Sultan çıkarılıyor, hem de kimi?
Boğulacak gibi oldu. «Süleyman Bey ne demiş buna? Razı olmuş mu?»
«Ne bilirim ben! Bildiğim adamın kuvvetlenip semirdiğidir. Yarın Bizans'ı alır yayılır, Melikşah'ı vurur yayılır. Hasan Sabbah Efendimize zorluk çıkarır. Ben Boğaç Beyime gidip anlatacağım olanları. Çözeceğim.»
«Dur hele telâşlanma. Bu akşam hamama götüreceğiz. Nikomedya'daki hamamcıyı tanır mısın?»
«Benim ölen karımın akrabasıdır. Ne olacak?»
«Akşam hamama kimseyi almasın. Senin yamak, Boğaç'ı eli kolu bağlı getirsin hamama. Sülükleri bir deri kırbaya koy da getir bana.»
«Bu işleri aklım almıyor benim. Boğaç Bey kendine geldi zaten.»
«Haşhaşı kes de bak ne olur? Vardı gitti Süleyman'a diyelim, tam hançeri çekti, vuracak. Birden haşhaşsızlık canına tak derse ne olacak ha? Salak! Kanını temizlemeli onun; bu Hasan Sabbah ilâcıdır, ondan eyi mi bileceksin?»
Aklı yattı hancının. Kevrüze koştu sülük toplamağa.
Yağmur Bey, hamama gittiğinde, Boğaç'ı eli ayağı bağlı göbek taşına uzatılmış buldu. Hamam, umduğundan daha sıcaktı; göbektaşı yanıyordu. Yamak şimdiden terlemişti. Hancı ise, şiş göbeğine soğuk su döküyordu. Yağmur Bey, Boğaç'ı kaldırtıp mermer direklerden birine getirtti; yanma aldığı ince bir urganla direğe, Boğaç'ı kımıldayamayacak bir şekilde, sardı. Boğaç ilkin debelenmiş, Peçenekçe küfürler savurmuş; hancıya, hancının dilinde «Bu herif kim; tut bunu» gibi lâflar etmişti. Bir yandan da pek yabancı bulmadığı bu yüzü çıkarmağa çalışmıştı; ne olup biteceğini merak etmişti herhal ki susmuştu. Ancak Yağmur Bey, sülükleri Boğaç'ın boynundan, omuzbaşlarından, göğsünden baldırlarına doğru vurup sıralamağa başladığı zaman Yağmur'u tanımış, hancıya: «Bu adam beni öldürüyor, bu adam Hasan Sabbah'ın düşmanı, kurtar beni.» diye bağırmağa başlamıştı. Fakat Yağmur Bey için hancıyı kandırmak kolay oldu: «Hasan Sabbahçılar ölür mü hiç?» dedi; «Hasta da sayıklıyor, otur oturduğun yerde sen.»
Sonra Boğaç'a Peçenekçe olan biteni anlatmıştı: «Seni kurtaracağım Boğaç. Sülükler pis kanını emecek; haşhaşın kirlettiği kanını. Taze kan bulacağım sana. Balçar'ı da Küpeli Hafız'ı da sana öldürten Hasan Sabbah'ın pis haşhaşı oldu. Sen Peçenek'sin, bizdensin. Bak, Bizans'ı bile dize getiriyoruz. Karındaşız.»
Boğaç'ın kulağının dibinde, Boğaç'ı uyutur gibi, nenni gibi söylüyordu. Sülüklerin Boğaç'ın kanına nasıl asıldıkları hemen belli oldu. Boynundaki sülükler şişmeğe başladı. Hancıyı çağırdı: «Gel buraya, ayrılma ben yunacağım hamama gelmişken. Bu sülükler şişip doyacak. Doyunca da kendiliğinden damarı bırakıp düşecekler. Düşenleri bir daha damara koyma sakın. En son sülük düşünce bana haber ver.»
Yağmur Bey bir hayli zaman yunup yaykandı. Hancının gözleri sülüklerdeydi; Boğaç'ın beyazımsı bedeninde kara kara şişmiş, sarkıyorlardı, hiç biri de düşmüyordu. Sanki daha çok yumuluyorlar daha çok şişmek istiyorlardı.
Yağmur Bey, Boğaç'ın yanına geldiğinde hiç bir sülük düşmemişti. Kara torbacıklar olup sarkmışlardı da düşen olmamıştı. Düşen, Boğaç'ın boynuydu bir yana; eğilmiş başını taşıyamamıştı. Gözleri taş beyazında açıktı. Eğilip baktı gözlerine; yokladı. Boğaç'ın yüzünü de yokladı. Bir an düşünemedi bile; sonra gülmeğe, yine gülmeğe, yine gülmeğe başladı. Ya Küpeli Hafız'ın sülük usulünü noksan öğrenmişti ya da öğrendiğini tam beceememişti. Küpeli Hafız bir bedene bu kadar sülük vurdurmuyordu herhal?
Hancı, ölümsüzlüğüne inandığı Boğaç'ın, cansız yüzüne bir garip bakıyordu; hamam, ısınmış bir dünya gibi uçuyordu gözlerinde, Yağmur'un kahkahaları ısınmış dünyayı sallıyordu, yamağı, dillenmiş gibi memnun.

Nasıl hamamdan çıktıysa, nasıl giyindiyse, nasıl atına atladıysa Yağmur, Nikiya'ya, Süleyman Bey'e öylece vardı. Yol boyu gülüp duruyordu; görenin deli diyeceğine aldırmadan. Küpeli Hafız'ı vuran, Küpeli Hafız'ın sülükleri. Sülüklerin Boğaç'ı.
Hepsine, hepsine, hepsine gülüyordu. Süleyman Bey'e anlatırken bile, ta Ersagun'dan bu yana, Boğaç'ı sülükleyişine kadar olanı biteni anlatırken bile gülmemek için kendini zor tutuyordu. Ama Süleyman Bey -Yağmur için ne Şah ne Sultandı, sadece Süleyman Bey- gülmedi. Zaten güleceğe de benzemiyordu. Yüzü dertli miydi, çakırca gözlerinde keder mi vardı çıkaramadı neyin nesi olduğunu Yağmur Bey. Sözlerini bitirince: «Olanı biteni getirip anlattım Süleyman Beyim, şimdi izin verirsen, buyrukların da varsa Bizans'a döneyim.»
«Hemen bu gece mi?»
«Hemen bu gece. İznin olursa.»
«Yorgunsun. Başından hayli iş geçmiş. Dinlen hele.»
«Ersagun Bey bekler beni.»
«Yalnız Ersagun Bey mi bekler?»
Süleyman Bey dolaşıyordu. Gelip Yağmur'un annacında durdu: «Yalnız Ersagun Bey beklemez seni Yağmur Bey, kimin beklediğini de bilirim. Senden sonra bir habercisi geldi Ersagun'un, ondan duydum. Bütün istediğim bu, çocuklarımız buralarda doğsun, töremiz doğuyor demektir, toprağa sahip oluyoruz demektir. Görklü Tanrı mutlu kılsın.»
Yine dolandı; yine gelip Yağmur Bey'in annacında durdu: «Akça Kız seni daha beklese de yıkılmaz ama bazı haberler vardır, bekleyenine ulaşmazsa.»
Yağmur, Nikomedya'daki hamamda yanan göbektaşına ana doğması uzatıldığını sandı. Fırlayıp kalkamazdı da.
Süleyman Bey kısa kesti belki de bunun için: «Melikşah'a iki haberim var Yağmur Bey. Ancak sen götürebilirsin. Senden başka bir tek Ebulkasım var, o da dün geldi. Hem o kadar yola gidemez hem ben Nikiya'dan ayrılmam gerekse yerime burada onu bırakmağı düşünürüm. Başka çarem yok.»
«Buyur Süleyman Beyim. Gitmem gerekse gitmem gerektir.»
«Melikşah'a ağızdan diyeceksin demelerimi. Biri, Bizans İmparatoru Papa'yla anlaştı. Çin'e de heyetini yolladı. Daha önce gönderdiğim haber doğrudur. Bu yanı ben kollarım, bana güvensin, ama Çin'e ancak Sultan'ın gücü yeter. Keferenin niyeti bellidir. İkincisi...»
Yutkundu herhal Süleyman Bey; yahut da Yağmur'a öyle geldi: «Yağmur Bey, ikincisi şu: Mansur işi. Yolladığım en son mektubu da yırtıp atmış, öyleyse yola gelmeyecek. Papa, Çin, Hasan Sabbah derken Mansur çıkacak orta yere. Gelgelelim Mansur benim karındaşımdır, elim varmaz bir türlü, varamayacak. Melikşahım ne yapacaksa yapsın. Ebulkasım, Porsuk Bey'in ordusuyla bu yana geleceğini söylemişti. Rastlarsan eğlenmeden Mansur'un üstüne gitmesini istediğimi söyle. Hepsi bu kadar. Yorgun olmadığını söylemiştin; bu gece yola çık. Yolun açık olsun.»
«Sağol Süleyman Beyim. Senin de...»
Çıkacağı sırada Süleyman Bey Yağmur'u durdurdu. «İltutmuş Bey'i benim için de ayrıca gör Yağmur» dedi, «Oğlum, Kılıç Arslan'ı Tanrı'dan sonra İltutmuş'a ısmarladım; böylece söyle. Emaneti bilsin.»
Yağmur duraladı. Sorup sormamakta tereddüt etti. Sordu: «Bu niye Süleyman Beyim? Yani bunu İltutmuş Bey'e söyleyince, neden derse?»
«Bizans'ın zar oyunlarını bilirsin Yağmur, hileli zarlarını da bilirsin. Atana bağlı, atışına. Bağdat Halifesinden Bizans İmparatoruna kadar herkesin elinde bir zar şimdi. Atıldı mı ne gelir, nasıl atılır bilebilir misin? Mansur'un böyle olacağını söyleseler inanır mıydın? Melikşah Sultan kardaşım da değil üstelik...»

Yağmur Bey bütün gece kopkoyu bir karanlığa sürdü atını. Yolunu uzak çok uzak, gittikçe gerilerde kalan yıldızlar misali Akça Kız'ın gözleri aydınlattı.
Bir an, Akça Kız'ın gözlöri de yetmedi. O kadar gerilerde kalmıştı; küskün, beklemeli.
«İş olacağına varır, ahmak boşa çalışır. Akacak kan damarda durmaz. Akacak kan, durmaz, damarda durmaz, akacak kan durmaz!»
Son günlerde, olur olmaz yerde hem de, Süleyman Şah'ın beynine beynine çakılıyordu sanki bu iki söz. İlk hatırladığı zaman belki teselli olsun diye hatırlanmıştı, iyi biliyordu; o anın sıkıntısını, çaresizliğini yeğniltmek için. Sonra, Mansur'un çıkmaz, kör kuyu saplantısına gitgide dalması, dönülmez yolu seçmesi, o gün aklına gelen sözleri Süleyman'ın diline teşbih etmişti. Günler var ki işi gücü bırakmıştı. Hele Yağmur Bey'i Melikşah'a gönderdikten sonra Nikiya'dan dışarı bile çıkmaz olmuştu. Arada bir, o da pek seyrek, yerlilerin hemen Sultaniko adını taktıklan höyükte yaptırmağa başladığı konağa gidiyor, pek canı isterse Askania Gölünde kayıkla dolaşıyordu.
Ersagun Bey Bizans'tan haber gönderiyordu: «Aleksiyos'u destekleyeceğiz; Aleksiyos'un imparatorluğu, beceriksiz imparatorlannkinden çok daha faydalıdır bizim için.»
Eh, Ersagun Bey iyisini bilir, öyleyse öyle olsun.
Beyler haber gönderiyordu : «Filân yeri aldık; falan yere akıyoruz. Filan yana döneceğiz, buyruk nedir bilelim.»
Eh; Beyler savaş yerindedir; savaş yerindeki bizden iyi görür, öyleyse öyle olsun.
Öteden beriden yeni şehirlerin yeni muhafızları şehirlerini kayıtsız şartsız, savaşsız teslime hazır olduklarını bildiriyorlardı. «Adaleti Süleyman Şah'ta gördük. Bey nasıl olurmuş Süleyman Bey'le bildik, buyruğuna bizi de al.» diyorlardı.
Buna da ehdi; öyleyse öyle olsundu.
En korktuğu, gelmesini en istemediği, beklemediği haber geldi en sonunda. Hep bir çarktan çıkmış gibi ağzı burnu gözü kaşı sanırsın bir arada çizilmiş Kınalı Boyundan bir ulaktı. Mehmet de Ebulkasım da tanımadığına göre ya yeni girmişti bu işe ya da Porsuk Bey haberci ulaklarını Küpeli Hafız takımından, bile bile seçmiyordu.
Süleyman Şah'a, Porsuk Bey'den geldiğini söyledi: «Porsuk Beyim Tarsia denilen toprakların güney ucuna gelip konmuştur; burdan üç konak ötededir. Melikşah Sultanımızın buyrukları gereğince sen Süleyman Şahıma üç konak mesafeye gelince Porsuk Bey senin buyruğuna girmiş olacağından ne dersen o olacaktır; Porsuk Bey, benimle buyruğunu bekler.»
Bu, öyle bir işti ki, öyle bir haberdi ki, «Eh Porsuk Bey iyisini bilir, öyleyse öyle olsun.» diyemezdi. Diyemedi de. İş olacağına varmışa benziyordu; damar delinmişti.
Bir kere daha Mansur'a haber salmağı düşündü sadece; uykudaymış gibi, uyur uyanık arası uyuşukluğunda düşündü. Nasıl korkulu düş uyuşmasında el ayak oynatılamaz; kıpırdanıp, sıçrayıp korkudan kurtulunamazsa Süleyman Şah da öyle, düşüncesinde sıçrayamadı, elini ayağını oynatamadı. Ancak Ebulkasım'ı çağırtabildi. Gelen Ebulkasım'a, Nikiya'da kalmasını, adına buyurmasını, dönünceye kadar çizdiği yoldan çıkmadan hareket eylemesini, bundan böyle bey olduğunu, beylik verdiğini buyurdu: «Dönmezsem...» dedi.
«Dönmemek neden Süleyman Şahım! Gitmesen bile olur. Porsuk Bey'e buyur, yetişir.»
«Kolay olsa Ebulkasım; dediğin kadar kolay değil?»
«Mansur Bey'le karşılaşınca, seni görünce; utanıp yanına gelir diye düşünürsün herhal.»
«Belki. Bilmiyorum. Mansur babam gibidir, amcamız Kavurt Bey gibi. Sonuna kadar giderler.»
«Sen de sonuna kadar gidenlerdensin. Onun için, dönersin. Dönünceye kadar gözün ardında kalmasın Süleyman Şahım.»
«Mansur karındaşımdır. Babamı andırdığı için çok severim. Babamı çok severdim, çok, onun için elim kolum bağlanır, tedbirsiz davranabilirim, sonu ne olur bilemem. Dönmezsem, oğlum Kılıç Arslan'dan başkasına verme Nikiya'yı, Melikşah'a bir tek bunu istediğimi ilet.»

Üç konağı altı günde aldı. Porsuk Bey, Dablis'te bekliyordu. Porsuk Bey'i hayli yaşlanmış buldu. İki ikiye kaldıklarında Porsuk Bey, Süleyman Şah'a, beylerinin yanında gösterdiği saygıdan daha çoğunu gösterdi; üstelik katkısız bir saygıydı, yürekten gelen. «Melikşah Sultanımız seni, bil ki kendiyle bir tutar Süleyman Şahım.» dedi; «Kendinden ayırt etmez. Sana aynıyla şunu söylememi ayrıca buyurdu: Süleyman benim öz karındaşlarımdan da ötedir. Süleyman olmasaydı ben burada rahat oturamazdım; onun için Mansur meselesi nasıl düşünürse öyle yapılsın, gönlünce yapılsın buyurdu. İltutmuş Bey'den de bir çift lâfım var.»
Süleyman Şah, günlerdir ilkin bir habere ilgilendi. «Ne der İltutmuş Bey?»
«Kılıç Arslan'ı nasıl biliyorsa ondan daha eyidir, dedi; düşünmesin. Üç yıla kalmaz yanına yollanacak hale gelir, biraz da Süleyman pişirir.»
«Ya Sav Tekin Bey?»
Porsuk Bey başını önüne eğdi. «Sizlere ömür. Yatağında öldü. Yeni sayılır. Yakutlu Bey hasta; kalkamayacağa benzer.»
«Eyi haberler vermedin Porsuk Bey. Selçuk'un direkleriydi.»
«Yeni direkler eskisini aratmaz oldu Süleyman Şahım; eskilerden de sağlam çıktı. Üzülmek değil sevinmek gerekmez mi?»
«Öyle diyelim. Ya? Afşin? Afşin Bey? Hiç haber yok mu?»
«Yok. Alparslan Sultan'ın türbesinden ayrılmaz olmuştu.» dervişe döndü sanılırdı. Bir gün, Hasan Sabbah'a gidiyorum diye çıkmış; ya o kalır ya ben, demiş. Gidiş o gidiş işte. Duymuşsun.»
Konuşulacak ve konuşulmayacak, sorulup öğrenilecek ve sorulup öğrenilmeyecek ne varsa hepsi konuşulmuş, hepsi sorulup öğrenilmişti. Geriye bir tek Mansur kalmıştı, Süleyman Şah'ın ne Mansur lâfını etmeğe niyeti vardı ne hareketi. Porsuk Bey açmak zorunda kaldı: «Mansur meselesi için ne buyurursun Süleyman Şahım?»
«Evet. Mansur meselesi. Mansur meselesi için... Yarına bırakalım Porsuk Bey.»
«Mansur Bey bize pek uzakta değil Süleyman Şahım; Prusias yörelerindeymiş. Hemi benim gelip buraya konduğumu hemi de senin yola çıktığını bilir. Belki bugün buraya geldiğini de öğrenmiştir. Çerileri Yavguludur; basıp almakta usta çerilerdir. Bilirsin Mansur Bey'in de baskında üstüne yoktur, birden karabulut misali ağıp çöker. Şu sıra, ikimizi birden bu gece basması demek, Urumelinde bütün Selçuk'un çözülmesi demek olur.»
«Gözcüler, karakollar çıkarıp gezdiririz; sabah ola hayır ola derler.»
«Doğrusun da Süleyman Şahım, Mansur yolları geçitleri bizden iyi bilir.»
«Peki Porsuk Bey. Baskını biz yapalım bakalım. Akacak kan meselesi...»
Fakat baskını yapamadılar. Gün ışımadan Prusias Gölü kıyılarına indikleri; gölün kuzey ucunda, kalenin eteğindeki düzlükte hem de Mansur Beylikleri yakaladıkları halde baskını yapamadılar. Süleyman Şah'ın çerileri de, Porsuk Bey'le gelenler de ilk defa verilen buyruğu dinlememişlerdi. Belli olmayan, açığa çıkmayan bir kaynaşma vardı orduda, beylerde gözle görülen bir sessizlik. Porsuk Bey ateş püskürüyordu, Süleyman Şah'tan çekinmese beyleri bir bir vuracaktı. Süleyman Şah yatıştırdı: «Belki bir bildikleri var, belki bir hayır Porsuk Bey. Her iki yandan dökülecek kan Selçuk kanıdır, günahı bizden sorulur. Çerinin de düşündüğü vardır, çeri demek kağnı oku demek değil ya.»
Böyleyken, Mansur Beylilerde bir hareket görülmedi. Daha kötüsü, gün ışırken o yandan bu yana, bu yandan o yana geçenler bile oldu. Porsuk Bey'in ölümüne buyrukları da fayda vermedi; kuşluğa doğru, daha çok dostlarını, hısım ve akrabalarını aramak için kol kol karıştılar. Porsuk Bey'in bunca yıllık beyliği, Urumelinden Huzistan'ı tutmuş ünü tünü söz konusuydu, delirecekti nerdeyse. Ama ağlamak mı gerek gülmek mi onu da bilmiyordu. Savaş yeri değildi burası; sanırsın Merv'de, Gürganç'ta, Harezm'de pazar yeriydi; bayram yeri, seyran yeriydi. «Ne olacak şimdi Süleyman Şahım?» deyip duruyordu, dövünmemek için.

Süleyman Şah ise rahatlamışa benziyordu. Gizliden, soğukta çiçeklenmekten korkan bir tebessüm yüzünü yumuşatmıştı: «Hiç» diyordu her seferinde de; «Selçuk kanı dökülmeyecek, anlaşıldı.»
«Selçuk kanı dökülmezse? Dutu silkelemeden yiyemezsin.»
«Silkelemen şart mı? Dalına çıktıysan koparıp yersin. Kalanı yine senin.»
«Yani?»
«Yanisi bekleyeceğiz Porsuk Bey. Bakalım çerinin düşündüğü belli olsun.»
«Ya o zamanaca Mansur Bey kaçarsa."
«Keşke kaçsa. Kaçmaz, bilirim, kaçmaz katır.»
Öğleyin de durum değişmedi; hatta öğle ekmeğini Mansur Beylilerden bu yana geçip yiyenler de oldu, bu yandan Mansur Beylilerle birlikte yiyenler de. Beylerden, birbirini konuklayanlar bile vardı. Eğer Süleyman Şah, birlikte yemeleri için çağırmasaydı, Porsuk Bey ya Mansur'un Süleyman'ı, ya Süleyman'ın Mansur'u yemeğe davet etmiş olabileceğini dahi düşündü. Ortalığı o kadar karışık, o kadar ne yaptığını bilmez o kadar eğlencelik görüyordu. Ne gözcüye, ne karakola, ne şuna ne buna lüzum vardı. Süleyman Şah'ın otağına girerken: «Tanrım, ne günlere kaldık; bizi ne kılıklara soktun, hani biz senin ordun idik, öyle diyorlardı, ne biçim ordu bu, neye döndü?» diye söyleniyordu içinden. Hiç değilse suçu Tanrı'nın üstüne yıkmakla rahatlayacağını sanıyordu.
Otağda, Süleyman Şah'ın, lâf olsun diye yemekleri şöyle bir yokladığını fark etti. Bir iki kaşık, bir iki lokma. Süleyman Şah yiyemediği için Porsuk Bey de yiyemiyordu; halbuki açtı.
«Süleyman Şahım, bu işe bir çare düşünürüm ama, bilmem doğru mudur?» «De hele bakalım.»
«Mansur Bey'i çağırsak orta yere, iki ikiye vuruşsak, ölen ölse kalan kalsa, çok eskiden de olurmuş bu işler.»
«Dutu silkelemeden, dalına çıkıp da yesek dediydim, senin demene gelmez mi?»
«Öyleyse tamam Süleyman Şahım, ele güne rezil olduk, ne bu böyle? Bir haber salalım Mansur Bey'e, öğleden sonra çıkıp er meydanına çağırayım. Ölürsem, kanım helâl olsun sana, bildiğince yap. Ölmezsem, bitsin bu iş.»
«Ben de senin gibi düşünürüm Porsuk Bey; düşünürüm de, bu iş senin işin değil, bu iş Melikşah'ın işi de değil, Mansur'la benim işim.» «Melikşah'a başkaldırdı sayılır.» «Tamam. Ama benim karındaşım. Kutlamış Bey'in oğlu..»
«Fakat sen vuramazsın onu Süleyman Şahım, yüreğin götürmez, büyüğüsün; bağışlayarak bakarsın hep. Mansur yırtıcıdır, büyüğümdür demez vurur sana, boş yanını bulur vurur, merhametli yanını bulur vurur. Senin vurulman Urumelinin vurulması demektir. Bu yükü üstüme alamam, her günahı çekerim de bu günahı çekemem.»
«Ekmeğini yemene bak Porsuk Bey, bu iş benim işim dedim. Tanrı böyle yazmış, değiştiremem.»
Porsuk Bey, karşısındakinin de bir Kutlamış oğlu olduğunu ancak o zaman anlayabildi. En iyisi üstelememekti. O da öyle yaptı. Bir süre yemeğe dalmış göründü. Sofradan kalkacağı sırada «Ne zaman düşünürsün?» diye sordu.
«Tanrı yazdıysa yarın sabah; gün ışırken.»
Porsuk Bey, otağdan ayrılınca doğru çadırına gitti; kapandı sanki. Ne bir kimseyi çağırdı ne de gün ikindiye dönene kadar dışarı çıktı. Uzanmıştı, yarın sabahı düşünüyordu. Gözlerinin önüne Mansur'la Süleyman'ı getiriyordu; Süleyman'ın Mansur'a acıyan gözlerini, Mansur'un taş inadındaki yüzünü, sonra Süleyman'ın atından düşüşünü. Urumelinin attan düşüşünü... Gözlerini yumuyordu; görmemeğe çalışıyordu. Ama attan düşen hep Süleyman'dı.
İkindiüstü, Porsuk Bey'in çadırından dışarıya birden fırladığı görüldü: «Atım! Kılıcım! Hay bre kalkanım dedim.»

Atına sıçrayıp kılıcını, kalkanını alırken daha at şahlanmıştı; dörtnala, kalabalığın boşluğuna sürdü. Mansur Bey'in otağına yakın, atını mıhlamış gibi durdurdu. Ortalık suspustu; kalabalık şaşkın baktı. Süleyman Şah'a, haber ulaşıncaya kadar Porsuk Bey, narasını atmıştı bile: «Hay bre Mansur Bey, bu er meydanıdır. Melikşah Sultan'ın Ordu Beyi, Süleyman Şah'ın yarısı, Harzem'den Urumeline kovmadık düşman bırakmayan Porsuk Bey derler adıma, seni isterim. Ersen erliğini bil çık karşıma. Bu iş çeri işi değil seninle benim aramda. Ya başını ya başımı. Başımı alırsan sen kurtul, başını verirsen çerilerin kurtulsun. Ersen, erlik göster, er değilsen avratlar gibi giyin kuşan çengiye çık. Hayda bre Mansur Bey sözüm ersen sanadır.»
Sessizlik elle tutulur hale geldi; kaskatı. Sonra toz zerrelerince ufalandı, uçuştu.
Süleyman Bey otağından çıkıp da Porsuk Bey'in narasını, ardından da Mansur'u er meydanına çağrışını duyunca işin işten geçtiğini görmüştü. Ahmak kim olacaktı acaba? Damarlarını bir titremedir aldı; kötü bir titreme.
Toz zerrelerinde ufalanıp uçuşan sessizlik bir daha katılaştı. Sessizliği doğuran çeriler de olmasa ilerdeki gölün durgun suyundaki kıpırtıyı duyacağını sanırdı insan. Kula atında, zırh giyinmiş, kargısı ile kalkanını almış Mansur Bey göründü. Süleyman Şah: «Sevdiği atı» diye düşündü; «Sevdiği kargısı, sevdiği kargı döğüşü.»
Bir an Sav Tekin Bey'in, Mansur'un kargı kullanışındaki çabukluğu görerek onunla ayrıca uğraşmasını hatırladı. Sav Tekin'in kargıda eşi menendi yoktu; Mansur'u da öyle yetiştireceğim, derdi. Dediğini yapanlardandı Sav Tekin Bey, yapmıştı.
Çeri meydanı açıyordu, çevreleniyor, çevreyi genişletiyordu.
İlk hücumu Porsuk Bey yaptı. Yaşlıydı, kılıç savurup vuruşu da yaşlıydı. Yaşlılığın ustalığı, yorgunluğunu saklıyordu. Çabuk bitirmek ister gibi vurmuştu. Ama Mansur Bey'in kalkanı, kolay çeldi. Ardından kargı vurmak için geri çekileceği sanıldı, belki Porsuk Bey de öyle sanıp Mansur'un gerilemesini önlemek için atının gemini boşalttı. Fakat Mansur Bey sanılanı değil sanılmayanı gösterdi. Kalkanını yarım siperleyip Porsuk Bey'in boş böğrüne, yarım siperden yatırıp zıhlamasına vurdu. Porsuk Bey sarsıldı ise de attan düşmedi. Mansur hemen atını çevirdi, aynı hızla, aynı şekilde, Porsuk Bey'in sarsılmasının üstüne gitti. Fakat Porsuk Bey'in kılıcı da Mansur'un hızında, hatta az biraz çevik indi, atlar birbirlerini göğüs yoklaması sıyırıp geçtiler. Süleyman Şah «Porsuk'u yormağa çalışıyor.» diye düşündü sıkıntıyla. Birdenbire susamıştı. Atların toynakları toprağın çayırını söküyordu. Henüz kılıcın kalkanın sesi duyulmuyordu; bazen tek, bazen tıngırtı. Arada bir kalkanın kalkana çarpışı da duyuldu. Çeriler, o yandakiler de bu yandakiler de, ne birini ne ötekini tutuyor olmalıydılar, gözlerini dikmiş bakıyorlardı; uzaktan yakından. Yarısından çoğu attaydı; ağaçlarda çeriler vardı. Kimin ne yandan olduğunu çoğu yerde herhalde ayırmak bile imkânsızdı.
Mansur Bey, kavga başlayalıberi ilk defa nara attı: «Savul hay Melikşah'ın uşağı!» Ardından da yine ilk defa kargısını kullandı; yakından, denemek için olmalı, belki de aldatmak için. Nitekim hemen sonra atını gözle zor görülecek bir hızda çark ettirip, Porsuk Bey yetişemeden araladı, yine öyle dönüp, sağdan cirit atacak şekilde kargısını kaldırdı; tepti atını, dizginlerini bıraktı. Porsuk Bey, atının başını ancak çevirip Mansur Bey'in önünden kaçabildi; tam yetişeceğini anladığı sırada da Mansur Bey'i sağına alıp atın boynuna doğru bıraktı kendini, sol üzengisine bütün ağırlığını verip yana kaydı. O sırada Mansur Bey kargısını fırlatmıştı. Porsuk Bey'in atının şahdamarına saplandı. Atın korkunç kişnemesi duyuldu, yıkıldığı görüldü. Porsuk Bey sol ayağı üzengide yarı ayrık atın bu yanına düşmüştü. Toparlanıp kalkmak istedi ama becerinceye kadar Mansur Bey de üzengilerden ayağını boşaltmış, kaldırıp atmıştı kendini. Porsuk Bey'den önce toparlandı, sıçrayıp bastı Porsuk Bey'in omzuna, kalkanını zırhlamasına boynuna dayadı; itti.

Porsuk Bey'in gözleri bir an sadece kopkoyu bir karanlığa açık kaldı; karanlık, inceden kıvılcımlandı hemen ardından. Sonra Mansur'un önce sisli, taş yüzünü gördü. Sis silindikçe Mansur'un yüzü daha taşlaştı: «Sözün söz mü Melikşah'ın uşağı.»
Porsuk Bey boğuk, hırıltılı: «Söz» dedi. «Herkes duydu. Beni öldürmekle, öldürmezsen.»
«Boğazımı gevşet de..»
Bekledi. Mansur'un taş yüzü oynamadı bile. Yalnız boğazındaki kalkan bir parmak gevşer gibi oldu. «Diyeceğini, de.»
«Diyeceğim, beni öldürmesen de anlaşırız. Yaşlıyım, böylesine yenik düşmem yeter senin şanına. Bağışlarsan faydam olur.»
Mansur'un taş yüzü ekşidi; iğrendi herhal. Bir an gözlerini ağabeyinin bulunduğunu sandığı yere çevirmek istedi: «Gör işte.» diyecekti. Bu bir an yetti Porsuk Bey'e. Biraz da can kaygusunun verdiği telaşla kılıcını kaldırdığı gibi Mansur Bey'in karnına sapladı burktu.
Mansur Bey hiç bir şey anlamadı önce; sadece «Hınk» dedi. Sonra o taş yüzü bir an Porsuk Bey'e çakılı kaldı. «İt dölü» diyebildi. Az önce yapmak istediği gibi, yüzünü ağabeyinin bulunduğunu sandığı yana döndürmek istedi; beceremedi. Porsuk Bey'in yanına düştü.
Süleyman Şah, daha Porsuk Bey'in kılıcı Mansur'un karnına sapladığında koşmuştu; yanlarına geldiğinde Porsuk Bey'in üstü başı kan içindeydi. Mansur'un yüzü hafiften sararıyordu, taşlaşma siliniyor, çocuklaşıyordu. Beceriksizce gülümsedi.
Süleyman Şah, diz çöküp Mansur'un sırtına verdi bir dizini; başını ensesinden tuttu. Mansur'un beceriksiz tebessümü sarardı. Sarı, ipince, kopacak gibi: «Güvenme bunlara ağabey.» dedi; «Bunlar it dölü! Atsız'ı yediler. Şökli'yi yediler. Beni. Beni de yediler. Kendini kolla, kolla derim. Babam, haklıydı.»
Açık kalan gözlerindeki beceriksiz tebessümü kapatmakta çok güçlük çekti Süleyman Şah. Porsuk Bey'i «Git başucumdan» diye kovdu; «Yalnız bırak bizi.»
O günden sonra nereye gitse ne yapsa yalnızlıktan kurtulamayacağını hisseder oldu. Nikiya'ya dönmeğe karar verdiği gece, tıpkı İkonyum'da olduğu, gibi, zor uykularında yine kırbaçlar şaklar olunca huzursuzlaştı da. Kırbaçlar, şaklamasından acısına kadar aynı şaplanmış sığır kuyruğu kamçılardı. Ayrıcalığı birken iki, ikiyken üç dört olmasındaydı. Kırbaçları tutan elleri de gördü bu sefer düşlerinde. Sadece elleri, kimin olduğunu bilemedi, benzetti.
Nikiya'ya bir günlük mesafedeyken oyalanmağa başladı; Sangaryos'un Sophon Gölünün doğusundaki büklümünde konakladı. Orduyu Burçak Bey'le Kara Budak Bey'e verip Nikiya'ya yolladı. Yanında pek az çeri alıkoydu, ona da Burçak Bey'in üstelemesi yüzünden razı geldi. Aslında hiç kimseyi görmek istemiyordu; hiç kimseyle konuşmak. Karası az ak üzüm bağlarında sanıyordu kendini, gözleri hep kara üzümleri görüyordu, damağında kara üzüm lezzeti tatlanıyordu. Kaç defa sürüp atını bir başına, kara üzümleri çiğneyip eze eze gitmeği düşündü; düşüncelerinin kara üzüm şıralarınca koyulaştığı bile oldu.
Sangaryos'un burdaki büklümü, ta Sophon Gölüne kadar düzlüktü, yemiş ağaçlarının yeşil bulutunda serindi, kokuluydu. Dolaştığı zamanlar yeşil bulutun serinini, kokusunu fark etmiyordu da sarısı dumanlı teyinleri gözlüyordu; kaba kuyruklarını daldan dala uçuruyorlardı, meyveleri dişliyorlardı. Bir gün, şansı dumanlı teyinlerle düşünceleri arasında bir benzerlik buldu. Kırbaçlı düşlerden kaçan uykusuz beyni böylesine bir teyin gibi geldi; dişlerini bir meyveye geçirmişti ama yiyemiyordu, ısıramıyordu, bırakamıyordu da. Kaçıyordu; dalın birinden ötekine.
Sarısı dumanlı teyinlerin gözleri fıldır fıldırdı; her an kuşkulu; her an. Korktuğunu o zaman anladı. Mansur, bastıramadığı korkusuydu. Mansur'un ölümü kadar, ondan önce, çerinin buyruk dinlemeyişi Süleyman'ı ortada bırakıverişi. «Bu sizin, bu kendi meseleniz.» der gibi «Bizi bu işe sokmadan ne yaparsanız yapın biz yokuz bu işte.» der gibi.

Ya Melikşah'la da karşılaşmak yazıldıysa alnına? Ya o zaman da? Ya Porsuk Tutuş'un buyruğuna girip geri dönerse, ya o zaman da çeri bırakıverirse Süleyman'ı?
Mansur'un, öleceği sıra söyledikleri, kırbaçla düşlerden de kötü şaklıyordu aslında.
Buldacı Bey'in gelişiyle biraz durulur gibi oldu.
Buldacı Bey hiç mi hiç değişmemişti. Çocukluğunun arasından çıkıp da gelmiş sandı Buldacı Bey'i görür görmez; Merv'in dut ağaçlarının, ipek böceklerinin, ipek böceği kozalarının o güzel o bir daha dönülmez, o kaynak sularının pırıltısında yunmuş havasında Buldacı Bey, al bir kısrağın cirit koşusunda meydan dönüyor; Çavlı Bey'i, Ersagun Bey'i, Atsız Bey'i, Afşın'ı sürüyor da sürüyordu. Buldacı Bey'in cirit çomağında uçan çocukluğu seğridi Süleyman Bey'in gözlerinde, hep kara üzümlere bakan gözleri durulandı.
Ama Buldacı Bey durgundu; hatta Süleyman Şah'ın çok belli olan içi içine sığmazlığına şaşmıştı. Süleyman Şah neden sonra Buldacı Bey'in halini fark edebildi; kabuğuna çekildi hemen. Şansı dumanlı teyinler daldan dala uçtular. Buldacı Bey: «Haberleri duymuşluğun vardır.» deyince, teyinler tüylü top kuyruklarını dikip bakakaldılar?
«Haber çok hangisidir bilemedim.»
«Tutuş. Melikşah'ın karındaşı olmasından da yüreklenip azıtır oldu. Atsız gibi bir beyi yok ettiler.»
«Atsız Bey'in sağa sola saldırmalarını beğenmedim; düşüncesiz saldırmalar, hesapsız kitapsız. Ne acelesi vardı? Su sıza sıza giderse işe yarar, doyurur. Deli dolu giden su faydasızdır, toprağı da sıyırır. Mısır'a vakitsiz taştı. Tutuş'un ekmeğine yağ sürdü.»
«Öyle söyleme Süleyman Şah; Atsız, bilirsin babasız büyüdü, bir tek nine. Alparslan'n yanında karabudundan gelmiş, bileğinin gücüyle bey olmuş. Alparslan'dan sonra hangimize yeterince güvenildi ki? Yeniler, sen hariç, sözüm senin gibi şahlara değil; Nizamül Mülk yenileri tuttu, Tutuş gibi hırslıları, Atsız bunu bildiği için yapabileceği her şeyi birden yapmak istedi, vakti azdı.»
«Alparslan'ın da vakti azdı. Acele etti mi?»
«Biz Karabudundan gelmeyiz, siz bilemezsiniz bunu. Tutuş hiç bilemez. Hele birçok şey olmak isterken, hiç bilemez. Şimdi Melikşah'ın sarayında ne oyunlar dönmekte bilir misin? Terken Hatun, oğlu Berkyaruk'un veliahtlığı için bütün Karahanlılığını ortaya dökmüş; Nizamül Mülk ondan yana görünürse de el altından Tutuş'u ve ötekileri besler. Melikşah Bağdat'ta taç giymek, düğün dernek yapmak için dünya Sultanlarının da üstünde bir tantanayla ağırlanacak. Altın altın, yaldız yaldız saray süs dolu. Bir de senin şu görünüşüne bak; buyrultuya bakılırsa Türkiye Sultanısın, üstündekiler benimkinden de gösterişsiz.»
Süleyman Şah, uzun bir hastalıktan kalkmış gibi, toparlamıştı düşüncelerini. Buldacı Bey'i süzerken «Melikşah'ın devlet işlerini bırakıp süse mi düştüğünü söylemek istersin Buldacı Bey.» diye sordu.
«Henüz bilmiyorum. Karabudundan geldim, dedim. Karabudunca düşünmüş olabilirim. Bizim töremiz süssüzdü. Alparslan'ın süsünü görmedim; bu Terken Hatun, bu Nizamül Mülk.»
«Melikşah için kötü düşünürsün. Ben burdaysam, ben burda bir iş yapmışsam Melikşah'tan aldığım güçtendir bilmez misin? Onun çizdiği yoldan gittim, gösterdiği yoldan.»
«Atsız da öyleydi Şahım.»
«Atsız Atsız dersin. Atsız bizi kandırmağa çok uğraştı, Mansur'un kanına girdi.»
Bağırmıştı. Günlerdir, belki de aylardır ilk defa bağırmıştı, Birden, yeryüzünde var olduğunu, yaşadığını, bağırabildiğini anladı. Buldacı Bey'in kolunu sımsıkı yakalayıp çekti: «Gel benimle. Gel benimle Buldacı; inanmadın. Atsız'ı göstereceğim sana!»
Titriyordu; yeni doğmuş; dört ayağı üstünde topraktan kalkmağa, toprağa basmağa çalışan tüyleri ana rahminden henüz ıslak bir tayın titreyişiydi. Buldacı'yı geniş yol çadırına götürdü.

Üstü altın kakmalı gümüş çekmecesini, artık koşabilen bir tay hırsıyla açtı: «Atsız'ın mektubu bu. Bu da Şökli Bey'in. Gör işte beylerini.»
Buldacı Bey mektuplarını zor söktü. «Benim okumam kıttır, sökmeğe gayret ediyorum. Ne demişler?»
«Bizim başlarına geçmemizi, Melikşah'a karşı sultan olmamızı. Bunlar…»
«Şökli Bey de harcandı. Bayındır'dan diye. Tutuş yedi onu da.»
«Tutuş Tutuş Tutuş! Buldacı nedir bu içinizdeki kin? Yetsin artık, Mansur yetsin. Atsız hak etti; Şökli de.»
«Neyi? Tutuş Şam'ı istiyordu; Atsız onu da verdi, kavgasız, döğüşsüz verdi. Gidip Tutuş'a teslim etti kendini. Sen olsan ne yapardın? Eski bir beye, Alparslan'ın yoldaşına, Selçuk için canını vermeğe hazır olana? Okunu, yayını, kılıcını da teslim etmişse, ne yaparsın Süleyman Şah? Töre neyse onu mu, he mi? Tutuş törenin yazmadığını yaptı, Atsız'ı öldürttü.»
«Yalan.»
Buldacı Bey kararıverdi: «Sen mi söylersin bunu bana Süleyman Şah?. Ne yalanı? Ben? Buldacı ha?»
«Aldırma her lâfa Buldacı, çıktı ağzımdan işte, inanamadım, olmaz böyle şey. Şökli de mi?»
«O da.»
Buldacı Bey hâlâ kapkaraydı. Zar zor: «Melikşah'a diyeceğim yok benim. Alparslan'a en çok benzeyen oğlu. Sonra, Alparslan'ın zamanında o sağken, onun önünde, onunla birlikte oğluna itaata yemin ettik. Kanımıza da kastetse yeminimiz yemindir. Gel gelelim Tutuş öyle değil. Tutuş Tacikleşmiş sanki Araplaşmış.»
Süleyman Şah sındı; başını eğdi: «O kadar kolay ki söylemek Buldacı Bey. Kim bilir bizim için ne diyecekler?»
Buldacı Bey Süleyman Şah'ın sınıklığını anlayamadı: «Ne diyebilirler, soyluydun, soyluluğuna kara mı çaldın? Gören görüyor kör değil kimse?»
«Şimdi kör değil, şimdi gören görüyor. Ya sonra? Yarın, ta birkaç bin yarın sonra, göz dediğin ne ki? Nice gözler vardır, körken görür de görürken bile kördür.»
«Neden çekinirsin?»
«Babam, Buldacı; babamın karası dururken Mansur'un karısını da silmek zorunda kalacağım, zor. Babamın karasını ancak ağartabilmiştim.»
Buldacı Bey, gümrah bir ağaç ne kadar üzülüp yapraklarını dökebilirse o kadar üzüldü; «Beni yanlış anladın hay Süleyman Şahım, ben lâf etmesini bilemem, belki ondan anlatamadım; demem, seni Melikşah'a ayaklandırmağa geldi, he mi? Yok, başım kesile öyle dedimse. Melikşah Melikşahlığını bilir, sen de senliğini. Gelgelelim Tutuş; içi kara, tamah dolu. Tutuş engel bildiklerini bir bir gidermekte. Şimdi sen kaldın. Melikşah'la senin aranda Tutuş var. Bir de Flaretos. Bu Flaretos'u bileceksin; Urrah'a, Muş, Antiyokya yörelerine hakimdir. Tutuş ise, Şam, Halep çevrelerine. Flaretos dediğim adam Ermenileri elde etmiş, Ermeni görünmüş; Urumları elde etmiş Urum görünmüş, duyduğum kadarıyla Müslüman olma yolunda gayrı kimi elde etmek için bilmem ama seninle şimdilik bir alışverişi olmadığı için herhal seni değil.»
«Yani?»
«Yanisi şu ki yolunu temizlemen şart, yolunun doğrudan Melikşah'a ulaşması şart.»
Sanki Mansur konuşuyordu, başka türlü; hırsından sıyrılmış, aklı başında.
«Düşünürüz Buldacı Bey. Hele dinlen sen. Gelir gelmez yorgunluğuna bakmadık, dinlendirmedik seni.» Alıp, Buldacı Bey'i, hazırlanan çadırına kadar götürdü. Sular kararmak üzereydi, akşam kuşları garipsi ötüşüyordu. Ayrılırken: «Geldiğin iyi oldu Buldacı Bey. Merv'i özlemiştim herhal. Sana bir şey desem ayıplar mısın? Son günlerde çocuklaşır oldum. Senin delikanlılığında ben

çocuktum, ciridini seyrederken içim kabarırdı. Ne iyi ettin de geldin. Akşam yemeğini birlikte yiyelim, he mi?»
Yol çadırına dönerken akşam kuşlarının sesinde bambaşka bir telin, inceden kırılmakta olduğunu sezinledi. Suların kararışında, bulutların koyu dumana dönüşünden tedirginleşmiş bir çağırışım; güvencesiz.
Yemekte Süleyman Şah daha bir kararlıydı; sonunaca Tutuş'un yanındaki çerilerin hangi boylardan olduğunu, Flaretos'un Tutuş'a karşı davranışını; o bölgelerde Yavguluların bulunup bulunmadığını. Tutuş'un yanında eski beylerden kimlerin bulunduğunu sordu: «Artuk Bey'le arası açılmış doğru mudur?»
«Öyledir. Tutuş çok kötü davranır. Beyine de çerisine de. Fakat Melikşah Sultan Artuk'un gönlünü aldı. Ama sanmam. Tutuştan çok seni tutar.»
«Urumeline ben gelince Artuk Bey Arabistan'a gönderildi. Benden sanır, onun için bana kırgın gözükür. Yoluma kötü bir engel olmasın?»
«Kararlıya benzersin. Gidecek misin?»
«Gideceğim. Şart dedin. Kuşlar bile güvence arıyor, kuşlara kimse dokunamazken, kuşların kimseye zararı yokken. Bakarsın beni de bir kartal kuşu zanneden olur.»
«Artık sana zararlı olmaz sanırım değişmediyse. Alparslan'ın güvenilir yoldaşlarındandı.»
«Değiştiyse kötü. Oralarda Artuk Bey'i sevenler çoktur, bizi sadece duymuşlardır.»
«Ne zaman gitmeyi düşünürsün?»
«Bu gece!»
Buldacı Bey'in elindeki kaşık düştü siniye; ağzında lokma iki büklüm oldu.
«Ordun Nikiya'da?»
«Ordumu istemem. Buradakiler yeter. Bir de seninle gelenler, iki mi üç mü beyin var?»
«Dört.»
«Bir avuç çeriye dört Bey çok değil mi?»
«İkisi kendiliğinden geldi.»
»Güvenilir beyler mi?»
«İkisini henüz denemedim. Ötekiler güvenilir. Yenilere göz kulak olurum.»
Süleyman Şah Buldacı'ya memnun baktı: «Senin burda kalman gerek. Ebulkasım çok güvenilir biri ama beyliği de o kadar yenidir; Alparslan'dan kalma, Malazgirt'i görmüş senin gibi bir beyin bulunması ona güven verir. Bizans'ın öte yanında hıristiyanlar bugün değilse yarın kıpırdarlar. Ben gelinceye kadar sen lâzımsın buraya. Yalnız gideceğim, sen de hemen Nikiya'ya. Buyruğu yazıp veririm. Ebulkasım'ın bir kardeşi vardır, Mehmet. Sen Nikiya'ya varır varmaz o yola çıksın bana yetişsin. Melikşah'a, neden Antiyokya'ya gittiğimi bildirmeliyim; Mehmed'e güvenirim.»
«Fakat bu az çeriyle.»
«Yolda katılanlarla kalabalıkladır. Oralarda Yavgulu Türkmenler de vardır; bizi sayarlar. Doyduysak kalkalım sofradan. Ben hazırlanıncaya kadar çerilerin toplanmış olmalı Buldacı Bey.»
Gün ışırken, Amorium'a inen vadiye gelip konmuştu bile; hızına kendisi de şaştı. Buldacı Bey'in gerilerinin gece yürüyüşüne alışık olmadıklarını; hele orman yolunu, dere yatağını hiç bilmediklerini anlamıştı. Canı sıkıldı. Nöbetleşe kol gezdirip akşama kadar mola verdi. Amorium Beyinin bile haberi olmadan, karanlığın çöküşünde Amorium Belini aşıp Laodikya yoluna kestirmeden vurdular. Mehmet ancak; Süleyman Şah İkonyum'a vardığı zaman yetişebilmişti. İkonyum'da da eğlenmedi; ne yapmak istediğini, kuşkularını anlatan bir mektup yazdı: «Bütün bunlardan sonra sen Melikşah Sultanımın bilmesini isterim ki, seninle benim aramda bulunan kefere kalelerin alınması gerektir. Yurdumuzun Bizans ucunda bugün yarın, ha geldim ha geliyorum diyen bir Hıristiyanlık yuvası kıpırdanmak üzeredir. Böyle bir zamanda, seninle benim aramı kesen kefereden emin olmamızı uygun bulurum. İlk gideceğim yer Tarsos'tur; görklü Tanrı

izin verirse; ardından Antiyokya'da olacağım. Niyetim buralardaki yerlileri tedirgin etmek değil, kendi inanışlarına ve törelerine dokunmadan şimdilik bizim buyruğumuza girmelerini sağlamaktır. Karındaşınız Tutuş Bey'e de kolaylık olur, Nikiya'ya dönerken emniyete aldığım yerleri korumakta güçlüğe uğramaz. Varlık görklü Tanrı'nın, buyruk Melikşah Sultanımındır, böyle biline.»
Mehmed'i tez elden yola saldı: «Bu mektup Melikşah'ın eline ulaşmalıdır Mehmet.» dedi; «Ben Antiyokya'ya varmadan. Kuş senden tez olmamalı bilesin.»
Ve İkonyum'dan Laranda'yı tuttu o gece, Laranda'dan sola döndü; ırmak boyunca Hacılar Patikasına saptı. Sarp dağlan tırmanıyorlardı; ay, korkunç parlayışında geceyi siliyordu; ayaz da çıkmıştı. Dar geçitli kayaları çoğunlukla atlar, kendiliğinden aşıyordu. Yürüyüşleri ister istemez hızını kaybetmişti; bir tepe inip bir tepe aşıyorlardı. Sık ormana daldıkları oluyordu. Yaban hayvanlarının irileşmiş, ay ışığında kan çanağı gözleri bazen çok yakınlarında cam gibiydi. Ormanın bitip, çok daha sık bir başka ormanın başladığı yerde Hacılar Patikasını bıraktılar. Otlu düzlük boyunca gidip bir dere yatağına girdikleri zaman yeni bir gün ışıdı. Laranda'dan aldıkları kılavuz, Hacılar Patikasını bırakmasalardı daha iyi olacağını söyledi.
Bütün yol boyunca yaptığı gibi, gün ışığıyla birlikte Süleyman Şah mola verdi. Kılavuzun sözlerine rağmen içi rahattı. İçinde bir ay ışığı oynuyordu.
Tarsos'a ancak ertesi sabah ulaşabildiler. Tarsos'un Süleyman Şah'a kapılarını açması zor olmadı. Adını duyup durdukları uzakta, çok uzakta sandıkları, öyleyken birdenbire surlarının önüne geldiğini gördükleri Süleyman Şah'ı, biraz da kurtancı gibi karşılamışa benziyorlardı. Çok defa, böyle yeni alınmış bir şehre girerken, yolun sağını solunu dolduran halkın, hatta alkışlarında gizli bir arı iğnesi hissederdi. Tarsos'a girerken, anlamı da iğnesiz olabileceğini ilk defa sezdi. İyice çözemediği, kendi kendineyken de garip bulduğu bir cömertlik sarhoşu olduğunu anladıysa da üstünde durmadı. Her zamankinden fazla cömertti; her zamankinden fazla bağışladı. Genç beylerin, çerilerin ileri gelenlerinin, Tarsos'un az da olsa sünni halkının zorlamalarına, engel olmağa çalışmalarına rağmen Mısır'ın Fatımî Halifesine yazarak Tarsos'a bir kadı göndermesini istedi. Tarsos'a? Süleyman Şah istedi hemi de? Fatımî Halifesinden bir kadı? Bağdat Halifesi ölmüş müydü ki? Sünnî kadılara kıran mı girmişti? Yoksa Süleyman Şah yol mu değiştiriyordu, gizli din mi taşıyordu?
Güldü. Hem de kahkahalarla. Süleyman olalı, Süleyman Beyliğini bileli, Süleyman Şahlığından beri kendisinin bile yabancısı olduğu kahkahalardı. «Ne o, ne bu, ne şu. Aklınıza neden hep kötü düşünceler gelir, neden başka türlüsü de var mıdır düşünmenin diye sormazsınız, kör parmağını gözüne der bir yanlı düşünürsünüz? Burada halkın tamamına yakını nasıl düşünür, neye inanır hesap ettiniz mi? Etmediyseniz kendinizi suçlayın. Sizin gibi düşünüp, sizin gibi inanan kadı da getirtirdim buraya, neye yarardı bilir misiniz? Üç gün sonra Tarsos'tan koğulmanıza. Sizin kadınız onları daima suçlu bulacak. Ben kadı değilim kadıdan da sorumlu olan adamım.»
Ama inandıramadı. Gece yarıya dönerken Buldacı Bey'le gelen beylerin ikisi Tarsos'tan çıkıp gitti; gizlice gittiklerini sandılar.
Süleyman Şah gidenlerin ardına adam düşürmedi; Tarsos'ta da durmadı gayri. İki beyin gizlice gittikleri gece yarısından sonraki akşam, onların gittiği yolun tam tersine hareket etti. Çerinin yarısını da Tarsos'ta bırakmış, yanına sadece Buldacı Bey'in çerileriyle kalan iki beyini almıştı. Sabah kuşlarından önce denize ulaştı.
Doğdu doğalı ilk defa gemiye binecekti; denizi kıyısından görmüştü, ayağını uzatıp çizmesinin burnunun ucundan böyle bir denize sokmuşluğu vardı. Gemiye bindiğinde, göğsü ipek böceklerinin kemirip yeşilini yediği dut yapraklarında titredi. Gemi açıldığında çok şeyleri hatırlayamaz oldu. Hatırlayabildiği tek şey çerilerine bakıp bakıp «Bu böyle olmayacak,

olmayacak» diye mırıldanmasıydı. «Mademki denizimiz var, bunca denizimiz var, üstünde yürümesini de öğrenelim. Denizlerin sonu nerdeyse…»
Sonra, Antiyokya'da buldu kendini, düşündü deniz kabarmasında. Antiyokya'nın hantal surları gözlerinde inip inip çıktı. Gündüzdü. Molasını verdi. «Gece kuşuna benzettin bizi hay Görklü Tanrım; gündüzü unutturdun.» Çeri yorgun uykusuna vardı. En az çeri kadar yorgundu Süleyman Şah; çeri kadar uykuluydu, uyku gözlerinden akıyordu. Uyuyamadı. Antiyokya? Ne saklıyordu alaca ışığında? Hantal surları neyi saklıyordu? Bir ara sislendi; birçok şeyler, hatıralar, alaca bulaca boyalar, avuç avuç avuçlanmış da surlara, sur taşlarına sıvanmış alaca bulaca boyalar, boyaların karası çok, boyaların ardında da bir Antiyokya! Boyaların ardına girmeği, boyaları kazımayı, boyaların sakladığını bulup çıkarmağı.
Uyudu yahut uyumadı; Antiyokya'nın sakladığı şey de uyudu yahut uyumadı.
Akşam karanlığı çöktü.
Karanlığın çöküşü ile de çeri, Süleyman Şah'ın ardından Antiyokya'ya aktı.
Burçlara ip attılar. On çeri iplerden tırmandı. Ardından on çeri daha.
Süleyman Şah Antiyokya'ya girdiğini Melikşah Sultan'a bildirirken, şehrin sokaklarında yerli tellâllar bağırıyordu: «Herkes bağışlanmıştır; bugün bütün suçlular suçsuz bilinecektir, tutsak olanlar serbest bırakılmıştır, evlerine döneceklerdir. Hiç bir Selçuklu hiç bir yerlinin evine, çağırılmış bile olsa girmeyecektir; yerlilerin namusu Süleyman Şah'ın namusu diye biline. Duyduk duymadık demeyin.»
Tellâlların sesini ezan sesleri bastırdı. İç kaleyle dış kale arasındaki kayalar, yüz mü beş yüz mü bin mi -belki de bir- müezzin sesinde seslendi de seslendi.
Süleyman Şah bir an, kayalar kadar sakin olmadığını fark etti. Antiyokya'nın iç surları da açılmış gibi görünmüştü ama şimdi, şu anda; tellâllar, ezanlar, halkın kabuğunu çatlatan sevinci birbirine karışırken açılan surlar, açılışından beter bir rahatlıkla kapanmıştı, Süleyman Şah'tan ne saklıyorsa daha da sakladı.
Artık aramak bile istemedi. Anlamıştı sanki Antiyokya mıknatıstı herhal. Evet mıknatıstı.
O gün, Buldacı Bey'le gelip de Tarsos'ta kalan beylerden biri daha kaçtı.
Süleyman Şah mıknatısın etrafında bir çember gibi daraldığını hissetti. Çemberden kaçıp kurtulmanın zorluğunu da hissetti. «İş olacağına varır.» diyemedi. Dili paslanmış olmalıydı.
Tutuş'un habercileri, birbiri ardınca o günlerde geldi. Antiyokya'dan çıkmasını, Antiyokya'yı kendisine teslim etmesini. Antiyokya'yı ve hepsini. Ve son gelen habercinin mektubu bir anda yıktı Süleyman Şah'ı. Tutuş: «Kutlamış, babamıza başkaldırmıştı: Kutlamışın oğlu sen Süleyman da görürüz ki bize başkaldırmaktasın tıpkı karındaşın Mansur gibi» diyordu. Sinsi, unutulmuşları su yüzüne çıkarıp, karaları ak çarşafların üstüne döküp, su yüzünün durgunluğunu kirletmek istercesine; aklığı yok etmek istercesine... «Tanrım! Görklü Tanrım. Ak Tanrım, neden bu kin; Ak yumak Tanrım neden, neden, neden? Aklığından mı korktun, su durgunluğundan mı? Neden bu bıçak? Güneş herkesin değil mi ohh!»
Antiyokya'yı yakıp yıkmak geldi içinden, taş taş üstünde bırakmamak, Antiyokya'dan ne alıp vereceği vardı ki? Tutuş «Bize başkaldırmakta» diyordu. Biz? Demek Melikşah da böyle düşünüyordu. Melikşah'la arasındaki yol tıkanmıştı demek ki...
Yolu açmalıydı; Melikşah'ı bulmalıydı; sormalıydı: «Kutlamış Bey hâlâ mı temize çıkmadı? Hâlâ mı ak çarşaflar serdim de o karayı örtemedim? Bu Urumeli, bu şimdi Türkiye deyip serdiğim ak çarşaflar Melikşah, hâlâ mı?»
Çıkış o çıkış Antiyokya'dan; Halep'e gelinceye kadar düşünüş bu düşünüş. Geceyi gündüze katıyordu. Gündüz molalarında bile saklanmıyordu. Bir yarım gece dinlenebilmişti. Ayrı Şayiamda durdu; Halep'e yakındı, Kuvayk Suyunun nemini koklamıştı. Beynindeki sorular durmuştu; beynindeki Melikşah uyumuştu, beyninde Tutuş kalmıştı bir ayakta. Gözlerinde sivri

arı iğneleri gizli, suratında çopur hurma çiçeklerinin tozu sıvanmıştı, ve bütün bunların arasından Mansur: «Ben demedim miydi?» der gibi bakıyordu.
Çerisini süzdü. Henüz alışamadığı yüzler o kadar yabancıydı ki! Asıl ordusunu düşündü, Nikiya'daki. Nikiya'daki beylerini, yüzlerini zar zor hatırlayabildi. «Tanrım. Ne kadar yalnızmışım. Ne kadar sevememişim.»
Ürperdi.
Bunca zamandır, Urumelini bu baştan o başa arşınlarken neden yalnızlığını duymamıştı peki? Güneş? Halep'in güneşi de yabancıydı; kendisi için olmadığını anladı.
Dünya ıslak bir at gözü gibi daralmış olmalıydı; herhal onun için güzel. «Kaç para eder?» Beylik, Şahlık, Sultanlık soyunuyordu üstünden, soyunup uçuyordu.
Tam dönüp gitmeği düşündüğü sıra, Halep yönünden yarı çöl sıcağını emmiş bir toz dağıldı. Ilgarla yaklaştı; Süleyman Şah'ın gözleri çakılı kaldı toza, derken, Halep'in sağ kanadından bir başka toz bulutu daha ağdı; yanmış çöl sıcağındaydı, dörtnaldı.
Düşünemedi bile. Toza dumana bulanmış bir dünya ancak nefret edilebilecek bir dünyaydı. Süleyman Şah ise; Şahlığından, Beyliğinden önceleri de nefretin üstüne üstüne gitmişti.
«Yırtmalı bu nefreti; çeri yırtılmak bu nefret; Ya Allah, Yallah Bismillah.»
Tek başına at sürdüğünün farkına bile varmadı, o hep üstüne üstüne gittiği nefretin, Antiyokya'nın boyalı surlarından daha taşlaşmış olduğunu; sağını solunu, önünü ardını çoktan kilitlediğini anlamıştı. Yaklaşıyordu, surlar kavuşuyordu, üstüne üstüne kapanıyordu. Bir ara babası Kutlamış Bey ağ bulutlar ardından bir görünüp bir kayboldu; bir ara Mansur. Bir ara yine, kaybolmadan durup bakan oğlu Kılıç Arslan; boynu büküktü! «Ah Tanrım. Ak Tanrım, bunun için miydi hepsi?»
Atının gemini nasıl çektiğini bilemedi, atını nasıl durdurduğunu da.
Atından indi.
Kalkanını çıkarıp yere koydu. Oturdu.
Atlar, atlılar dörtnal, sağdan soldan, önden ve arkadan deli bir toprağın üstünde deli toynaklarla yaklaşıyordu; üstüne üstüne, çiğnemeğe. Süleymanlığını, Beyliğini, Şahlığını çiğneyip ezmeğe geliyorlardı. Bir taş yağmurundan beter kalkıp inen, yeri döğen at toynaklarından on kere bin, on kere on bin, on kere yüz on bin nefret katılaşmıştı. Süleyman'ın yalnız, yapyalnız gözlerini çiğniyorlardı.
Gözlerini yumdu: «Ak Tanrım! Aklı Tanrım bildin mi bari?» diyebildi.
Sonra, karanlık…